„Grandios."
Sunday Times

„Perfect."
Irish Examiner

TRANSATLANTIC

COLUM McCANN

Autorul bestsellerului *APEIROGON*, nominalizat la Premiul Booker

clasici contemporani LITERA

Acest roman i se dedică Lorettei Brennan Glucksman.
Pentru Allison şi pentru Isabella.
Apoi, fireşte, pentru Brendan Bourke.

Autorul doreşte să mulţumească Fundaţiei John Simon Guggenheim pentru bursa oferită în scopul documentării şi scrierii romanului de faţă.

Nici o istorie nu e mută. Oricât de oprimată ar fi, oricât s-ar minţi despre ea, istoria umană refuză să-şi ţină gura. În ciuda surzeniei şi a ignoranţei, timpul de altădată continuă să ticăie înăuntrul timpului de acum.

Eduardo Galeano

2012

Cabana se înălţa pe marginea lagunei. Auzea vântul şi ploaia biciuind întinderea apei: izbeau în copaci şi-şi croiau drum, cu de-a sila, prin iarbă.

Prinsese obiceiul să se trezească dis-de-dimineaţă, chiar şi înaintea copiilor. Era o casă care merita ascultată. Sunete stranii dinspre acoperiş. Crezuse la început că de la şobolanii care se aventurau peste ţigle, însă descoperise curând pricina: pescăruşii care lăsau să cadă pe acoperiş stridii ca să le spargă cochiliile. Mai ales în zori, câteodată la vremea amurgului.

Scoicile erau lansate în picaj, ricoşau mai întâi fără zgomot, se rostogoleau apoi cu clinchete până în josul acoperişului şi cădeau într-un târziu în iarba lungă, cu pete ca de var.

Când o stridie nimerea de-a dreptul, crăpa, însă dacă era lepădată pieziş din văzduh, nu voia să se spargă: zăcea acolo ca un obuz neexplodat.

Pescăruşii se năpusteau acrobatic asupra cochiliilor avariate. Apoi, după ce-şi potoleau pentru scurtă vreme foamea, porneau iarăşi spre apă, escadroane fâlfâitoare, albastru-cenuşii.

Prin odăi începea curând forfota, deschisul de ferestre, dulapuri şi uşi, briza dinspre lagună vânturându-se prin casă.

cartea întâi

1919. UMBRA NORILOR

Era un bombardier modificat. Un Vickers Vinny. Numai lemn, pânză de in şi cabluri. Largă şi mătăhăloasă era fetiţa lui, însă lui Alcock tot micuţă şi zveltă i se părea. O bătea afectuos cu palma ori de câte ori se suia la bord şi se lăsa să alunece în carlingă, alături de Brown. Cu o mişcare agilă a trupului. Mâna pe regulator, tălpile pe bara palonierului, se simţea deja înălţat.

Cel mai mult îi plăcea să se ridice deasupra norilor şi să zboare în lumina clară a soarelui. Putea scoate capul afară, să vadă cum se mişcă umbrele peste albeaţa de dedesubt, expandându-se şi contractându-se pe întinderea norilor.

Brown, navigatorul, era ceva mai rezervat – îl stânjenea să facă atâta caz. Stătea aplecat în faţă, atent la indicaţiile aparatului. Ştia să intuiască forma vântului, însă îşi punea credinţa în ceea ce izbutea să atingă cu mâna lui: busolele, hărţile, nivela poziţionată între glezne.

Se aflau în acea perioadă a secolului când ideea de domn manierat aproape că se transformase în mit. Marele Război schilodise lumea. Ştirile de neîndurat despre cele şaisprezece milioane de morţi ieşeau clănţănind bubuitor din uriaşele tambururi de metal ale ziarelor. Europa era un creuzet de oseminte.

Alcock pilotase avioane de luptă. Bombe mici cădeau prin trapa din burta avionului. Maşinăria se lăsa cuprinsă de o bruscă uşurătate. Era propulsată ca de un bobârnac spre înălţimi, în noapte. Se apleca peste hubloul deschis al carlingii şi privea cum se ridică dedesubt ciuperci de fum. Aparatul de zbor lua altitudine şi se îndrepta spre casă. În momente precum acestea, Alcock tânjea să fie anonim. Zbura prin beznă, cu avionul deschis către stele. Apoi dedesubt se iveau pistele, cu rotocoalele de sârmă ghimpată iluminate precum altarul unei biserici bizare.

Brown efectuase zboruri de recunoaştere. Îi plăcea latura matematică a navigaţiei aeriene. Putea să transforme orice petic de cer într-o serie de numere. Până şi la sol îşi vedea de socoteli, descoperind căi noi de ghidare a avioanelor sale spre casă.

Amândoi ştiau exact ce înseamnă să fii doborât.

Turcii îl surprinseseră pe Jack Alcock în timpul unui raid prelungit de bombardament deasupra Golfului Suvla şi ciuruiseră avionul cu

mitralierele, avariindu-i elicea din stânga. El şi ceilalţi doi membri ai echipajului amerizaseră forţat şi înotaseră până la ţărm, de unde fuseseră mânaţi, goi puşcă, până într-un loc în care turcii înjghebaseră un şir de cuşti mici de lemn destinate prizonierilor de război. Fără vreo pavăză în faţa intemperiilor. Un galez de lângă el avea o hartă cu constelaţiile, aşa că Alcock îşi întrebuinţase abilităţile de navigator acolo, sub văzduhul turcesc înţesat de gămăliile stelelor: o privire dacă arunca asupra cerului, şi îndată ştia cât e ceasul. Însă ce-şi dorea Alcock mai presus de orice era să poată şurubări la un motor. După ce-l mutaseră într-un lagăr din Kedos, îşi schimbase ciocolata căpătată de la Crucea Roşie cu un dinam, îşi neguţase şamponul pe nişte piese de tractor şi construise mai multe elice improvizate din sârme ruginite, bambus, bolţuri şi baterii.

Şi Teddy Brown fusese prizonier de război, silit să aterizeze în Franţa pe parcursul unei misiuni de recunoaştere şi fotografiere. Un glonţ îi sfărâmase tibia. Altul găurise rezervorul de combustibil. În timpul prăbuşirii îşi aruncase aparatul de fotografiat, îşi rupsese hărţile şi azvârlise bucăţile. El şi pilotul se înfundaseră cu aparatul B.E.2c într-un lan de grâu înnămolit, opriseră motorul şi ridicaseră mâinile. Inamicii apăruseră în fugă din pădure, gata să-i târască afară din epavă. Brown simţise miros de benzină scursă din rezervoare. Unul dintre nemţălăi avea între buze o ţigară aprinsă. Brown era cunoscut pentru felul său rezervat de a fi. „Mă scuzaţi", se apucase să strige, însă germanul continuase să se apropie, cu ţigara arzând. „Nein, nein." Din gura germanului ieşea un norişor de fum. Pilotul lui Brown începuse până la urmă să dea din mâini şi să urle: „Pe toţi dracii, opreşte-te!"

Germanul încremenise cu piciorul în aer, lăsase capul pe spate, stătuse aşa o clipă, înghiţise ţigara aprinsă, după care pornise iarăşi în fugă spre ei.

O istorie care-l făcuse să râdă pe fiul lui Brown, Buster, înainte ca el însuşi să plece la război, douăzeci de ani mai târziu. „Mă scuzaţi." „Nein, nein." De parcă neamţul ar fi avut doar cămaşa scoasă din pantaloni sau, cumva, nu-şi legase bine şiretul la bocanc.

Brown fusese trimis acasă înainte de armistiţiu, apoi, survolând Piccadilly Circus, rămăsese mut de uimire. Fetele se dădeau acum cu roşu pe buze. Tivurile rochiilor li se înălţaseră până aproape de genunchi. Se ţinuse de cursul Tamisei, îi urmase albia până ce fluviul ajunsese să se

contopească cu cerul.

Alcock ajunsese la Londra abia în decembrie. Se uitase la bărbaţii în costume negre, cu gambete, care-şi croiau drum printre dărâmături. Luase parte la un meci de fotbal pe o alee din Pimlico Road, şutând de mama focului în mingea de piele. Însă simţea deja că începe să se desprindă de pământ. Îşi aprinsese o ţigară şi privise fuiorul subţire de fum şerpuind, ridicându-se, depărtându-se.

Când s-au întâlnit pentru întâia oară în uzina Vickers din Brooklands, la începutul anului 1919, Alcock şi Brown şi-au aruncat câte o privire şi au priceput îndată că le-ar prinde bine un nou început. Ştergerea memoriei. Crearea unui moment nou, autentic, dinamic, lipsit de război. Era ca şi cum ar fi vrut să-şi pună în trupurile vechi inimile întinerite. Nu mai voiau să ţină minte bombele pe care le lansaseră, prăbuşirile şi focul, celulele în care fuseseră închişi ori speciile de abis pe care le zăriseră în întuneric.

S-au apucat, în schimb, să vorbească despre Vickers Vimy. O chestie micuţă şi zveltă.

Vântul bătea stăruitor către est dinspre Newfoundland, şuierând iute şi cu putere peste Atlantic. Opt sute de mile de ocean.

Bărbaţii au venit cu vaporul din Anglia şi s-au cazat la hotelul Cochrane, aşteptând ca aparatul Vimy să sosească la docuri. A sosit bucăţi, împachetat în patruzeci şi şapte de lăzi mari de lemn. Primăvara era pe sfârşite. Alcock şi Brown au angajat o echipă să mute lădoaiele din port. Le-au încărcat pe cai şi în căruţe, au asamblat avionul pe câmp.

Pajiştea se afla lângă St. John's, la loc uşor înălţat, cu o suprafaţă plană de aproape trei sute de metri, o mlaştină într-un capăt şi o pădure de pini în celălalt. Zile de sudat, lipit, netezit zgrunţuri, cusut. Locaşurile destinate bombelor au fost înlocuite cu rezervoare suplimentare de combustibil. Asta îi plăcea îndeosebi lui Brown. Că foloseau bombardierul într-un fel nou-nouţ: eliminaseră războiul din avion, dezbăraseră maşinăria de tendinţele-i către masacru.

Ca să niveleze pajiştea, au înnădit capse explozive cu fitiluri, au aruncat în aer bolovani folosind dinamită, au dărâmat ziduri şi garduri, au ras movilele. Deşi era vară, în aer stăruia răcoarea. Stoluri de păsări se mişcau fluid de-a latul cerului.

Pista a fost gata în paisprezece zile. Pentru mai tot restul lumii era

un petic oarecare de pământ, însă pentru cei doi piloţi avea dimensiunile unui aerodrom fabulos. S-au preumblat pe iarbă în sensul de decolare, au cântărit forţa vântului care sufla dintre copaci, au căutat indicii meteorologice.

Mulţimi de gură-cască dădeau fuga să vadă aparatul de zbor Vimy. Unii nici nu urcaseră într-un automobil vreodată, darmite să pună ochii pe vreun avion.

Părea, de la distanţă, că-şi împrumutase concepţia de la o libelulă. Era lung de 14,38 metri, lat de 4,64, cu o întindere a aripilor de 20,7 metri. Cântărea 5900 de kilograme după ce se încărcau cei 3294 de litri de combustibil şi cei 9 litri de ulei de motor. Cincizeci şi patru de kilograme pe metru pătrat. Cadrul de pânză avea mii de cusături. Spaţiile pentru bombe fuseseră înlocuite cu suficient combustibil cât să ajungă pentru 30 de ore de zbor. Se deplasa cu viteza maximă de 160 de kilometri pe oră, dacă nu puneai vântul la socoteală, o viteză de croazieră de 145 de kilometri pe oră şi o viteză la aterizare de 70. Avea două motoare răcite cu apă Rolls-Royce Eagle VIII de câte 360 de cai-putere şi turaţie de 1080 de rotaţii pe minut, cu doisprezece cilindri amplasaţi în două şiruri de câte şase, fiecare motor punând în mişcare câte o elice de lemn cu patru pale.

Privitorii atingeau îmbinările, băteau cu palma în oţel, împungeau pânza tare de in a aripilor cu umbrelele. Copiii se iscăleau în josul fuzelajului.

Fotografii trăgeau glugi negre în jurul lentilelor. Alcock stătea la poză umbrindu-şi ochii cu palma, ca un explorator din alte vremuri. „Tally-ho!“ striga şi sărea, de la cei trei metri înălţime, în iarba udă de dedesubt.

*

Ziarele proclamau că de-acum totul era posibil. Lumea se făcuse mică de tot. Liga Naţiunilor se forma la Paris. W.E.B. DuBois întrunise Congresul Panafrican, cu delegaţi din cincisprezece ţări. La Roma puteau fi ascultate înregistrări de jazz. Radioamatori entuziaşti foloseau tuburi cu vid ca să transmită semnale pe sute de kilometri. Într-o bună zi, curând, avea să se poată citi cotidianul San Francisco Examiner la Edinburgh, Salzburg, Sydney ori Stockholm.

În Londra, lordul Northcliffe de la Daily Mail oferea zece mii de lire

primilor bărbaţi care aveau să aterizeze pe un mal ori altul al Atlanticului. Existau încă cel puţin alte patru echipe dornice să încerce. Hawker şi Grieve se prăbuşiseră deja în ocean. Alţii, precum Brackley şi Kerr, stăteau pe poziţie în aerodromuri de pe coastă, aşteptând ca vremea să se îmblânzească. Zborul trebuia executat în şaptezeci şi două de ore. Fără escală.

Apăruseră zvonuri că era în cărţi şi un texan bogat, dornic să încerce. Pe lângă el, un prinţ maghiar şi, mai rău ca orice, un german din Luftstreitkrafte care în timpul războiului se specializase în pilotarea bombardierelor cu rază lungă de acţiune.

Se vorbea că editorul secţiei eveniment de la Daily Mail, un subordonat de-al lordului Northcliffe, făcuse ulcer la gândul unei posibile victorii germane.

— Un nemţălău! Un mâncător afurisit de varză murată! Ferească Dumnezeu!

Îşi trimisese reporterii să afle dacă era cu putinţă ca, deşi înfrânt în război, inamicul să câştige acea cursă.

Pe Fleet Street, la tipografie, lângă paginile pe cale să fie culese, se plimba încoace şi-ncolo, învârtindu-şi prin minte, iarăşi şi iarăşi, eventuale titluri. Soţia îi cususe de căptuşeala hainei un steag britanic pe care-l freca între degete ca pe un rozariu.

— Hai, băieţi, îşi mormăia în barbă. Hopa sus. Spre casă de-acum, înapoi în ţărişoară.

În fiecare dimineaţă, cei doi aeronauţi se trezeau la hotelul Cochrane şi luau micul dejun compus din terci de cereale, ouă, şuncă, pâine prăjită. Porneau apoi cu automobilul pe străzile pieptişe, ieşeau de pe Forest Road şi se îndreptau spre un câmp înierbat, glazurat cu gheaţă. Vântul bătea dinspre mare în rafale aspre. Îşi montau fire metalice în costumele de zbor ca să-şi poată trimite căldură din baterie şi-şi căptuşeau cu încă un strat de blană interiorul căştilor, al mănuşilor, al cizmelor.

Aşa a trecut o săptămână. Două. Vremea îi ţinea pe loc. Norii. Furtuna. Prognoza meteo. Zi de zi, cei doi se asigurau că sunt impecabil bărbieriţi. Un ritual pe care-l executau la celălalt capăt al pistei. Puneau sub o pânză de cort un lighenaş şi un mic arzător pe gaz pentru încălzit apa. Un capac de roată metalic era folosit pe post de oglindă. Îşi puseseră în trusele de zbor brice, pentru când aveau să aterizeze: voiau să se

asigure că, la sosirea în Irlanda, vor fi nişte supuşi ai Imperiului prezentabili, raşi cum se cuvine şi proaspeţi.

În serile lungi de iunie îşi potriveau cravatele, se aşezau sub aripile avionului şi le vorbeau cu elocvenţă reporterilor canadieni, americani şi britanici adunaţi să fie martori ai zborului.

Alcock avea douăzeci şi şase de ani. De fel din Manchester, era zvelt, arătos, îndrăzneţ, genul de bărbat care se uită drept în faţă şi nu spune nu unui hohot zdravăn de râs. O ţeastă plină de păr roşcat. Necăsătorit, afirma că iubeşte femeile, dar că preferă motoarele. Nimic nu-i făcea mai multă plăcere decât să desfacă măruntaiele unui Rolls-Royce şi să le asambleze apoi la loc. Îşi împărţea sendvişurile cu reporterii: adesea, pe pâine se vedeau urme uleioase de degete.

Brown se aşeza pe lăzile de lemn lângă Alcock. Părea deja în etate la cei treizeci şi doi de ani ai săi. Piciorul beteag îl silea să umble necontenit cu baston. Se născuse în Scoţia, dar crescuse în apropiere de Manchester. Părinţii îi erau americani şi avea un uşor accent yankeu pe care şi-l cultiva pe cât de bine putea. Se prezenta ca având câte un picior pe fiecare ţărm al Atlanticului. Citise poemele antirăzboi ale lui Aristofan şi era de acord cu ideea că ar putea trăi fericit aflându-se tot timpul pe fugă. Era solitar din fire, însă nu-l bucura singurătatea. Unii spuneau că are mutră de vicar, însă ochii îi scânteiau albaştri ca marea şi se logodise recent cu o tânără frumuseţe londoneză. Îi trimitea lui Kathleen scrisori de dragoste în care îi declara că n-ar avea nimic împotrivă să arunce cu bastonul după stele.

— Dumnezeule mare, s-a minunat Alcock, chiar aşa i-ai spus?

— Întocmai, da.

— Si ea ce-a zis?

— A zis că aş putea să scap de baston.

— Ah! E-ndrăgostită lulea.

La întâlnirile cu presa, cârma o prelua Alcock. Brown naviga prin tăcere făcându-şi de lucru cu acul de la cravată. Păstra în buzunarul interior al hainei o sticlă cu rachiu. Se depărta din când în când câţiva paşi, se descheia la tunică, lua câte o înghiţitură.

Bea şi Alcock, dar o făcea public, gălăgios, cu veselie. Stătea sprijinit de tejgheaua barului de la hotel şi intona „Rule, Britannia“ cu o voce atât de falsă, încât părea de un haz nebun.

Localnicii – mai mult pescari, cărora li se adăuga o mână de ţapinari – băteau cu pumnii în tăbliile de lemn ale meselor şi răcneau cântece despre oameni dragi pierduţi pe mare.

Lălăielile ţineau până târziu în noapte. Mult după ce Alcock şi Brown se duceau la culcare. Chiar şi de la al patrulea cat auzeau ritmurile triste preschimbându-se în hohote de râs. Apoi, la ceasuri încă şi mai târzii, începea, zdrăngănit la pian, „Cântecul Frunzei de Arţar".

Frătioare, n-ai tu habar
Io pot să hipnotizez nada
Să scutur la pământ fundaţia
Cu ritmul Frunzei de Arţar.

Alcock şi Brown se trezeau la revărsatul zorilor şi aşteptau să se însenineze. Încercau să simtă vremea întorcând obrazul în bătaia vântului. Se preumblau pe câmp. Jucau gin rummy. Aşteptau încă o bucată. Le trebuia o zi caldă, o lună strălucitoare, un vânt binevoitor. Socoteau că vor face tot drumul în sub douăzeci de ore. Eşecul nu-i preocupa, însă Brown, pe furiş, scrisese un testament în care-i lăsa lui Kathleen toate posesiunile sale; păstra plicul în buzunarul de la piept.

Alcock nu se obosise cu asemenea diate. Nu uitase grozăviile războiului, şi în unele dimineţi se mai simţea surprins că izbuteşte să se trezească.

— Nu mai are nimeni ce să-mi facă de-acu'.

Lăsa palma pe fuzelaj, se uita la norii care se buluceau departe, spre vest.

— Dacă nu pui la socoteală, fireşte, pacostea asta de ploaie.

La o privire în jos se zăresc un şir de hornuri, de garduri şi de turle, vântul pieptănând smocuri de iarbă în unduiri argintii, râuri şerpuitoare, doi cai albi gonind sălbatic pe un câmp, panglicile de asfalt-macadam pierzându-se în drumeaguri nepietruite – pădure, tufişuri, saivane, tăbăcării, colibe pescăreşti, cherhanale, izlazuri comunale, plutim pe o mare de adrenalină şi – „Uite! Teddy, acolo, jos, o vâslă pe pârâu şi o pătură pe nisip, o fată cu găleată şi cazma, apoi femeia care-şi suflecă poala fustei, iar acolo, vezi, e un tinerel, cel cu vestă roşie, care mână în lungul malului măgarul, dă-i drumul, mai fă un viraj, dă-i flăcăului un fior cu o ţâră de umbră..

Vor mai face un zbor de probă pe 12 iunie, de data asta nocturn, pentru ca Brown să-şi testeze hărţile Sumner. Trei mii trei sute de metri. Cabina e deschisă spre cer. Frigul e teribil. Bărbaţii se ghemuiesc în spatele parbrizului. Până şi vârfurile firelor de păr încep să le îngheţe.

Alcock încearcă să simtă avionul, să-i perceapă greutatea, înclinaţia, centrul de gravitaţie, în vreme ce Brown îşi vede de matematică. Dedesubt, reporterii aşteaptă revenirea la sol a aparatului. Pe câmp au fost înşiruite lumânări băgate în pungi cafenii de hârtie, alcătuind o pistă. Când Vimy-ul aterizează, lumânările sunt luate de curentul stârnit şi aprind smocuri de iarbă. Băieţi din localitate dau fuga cu găleţi să potolească focul.

Aviatorii coboară, întâmpinaţi de aplauze răzleţe. Află cu surprindere că o reporteriţă din zonă, Emily Ehrlich, e cea mai serioasă dintre toţi. Nu pune niciodată întrebări, în schimb se ţine mereu pe-aproape, purtându-şi căciula şi mănuşile împletite, şi-şi notează cu febrilitate în caiet. E scundă şi lată în şolduri într-un fel deloc monden. Are vreo patruzeci şi ceva de ani, poate cincizeci. Se deplasează călcând şontâc, apăsat, pe aerodromul înnoroit. Are în mână un baston de lemn. Gleznele îi sunt grozav de umflate. Pare genul de femeie care-ar putea lucra într-o cofetărie sau în spatele unei tejghele, însă are, se ştie, un condei incisiv. Au mai văzut-o la hotelul Cochrane, unde locuieşte de mulţi ani cu fiica ei, Lottie. Fata, de şaptesprezece ani, mânuieşte aparatul de fotografiat cu un stil şi-o uşurinţă uimitoare, cu cochetărie de-a dreptul. Spre deosebire de maică-sa, e înaltă, subţire, vioaie, curioasă. Una-două o buşeşte râsul şi se apucă să-i şoptească ceva la ureche mamei. O echipă neobişnuită. Mama păstrează tăcerea; fiica face fotografii şi pune întrebări. Pe ceilalţi reporteri îi calcă pe nervi fetişcana asta care le-a invadat teritoriul, însă întrebările ei sunt tăioase, rapide. „Ce presiune a vântului poate suporta ţesătura? Cum e să vezi marea dispărând de sub tine? Aveţi vreo drăguţă la Londra, domnu' Alcock?" La capătul zilei, mamei şi fiicei le place să facă o plimbare peste câmpuri. Apoi Emily se îndreaptă către camera de hotel unde se apucă să-şi scrie reportajele, Lottie, spre terenul de tenis unde joacă ore de-a rândul.

Numele lui Emily apare la loc de cinste în ediţia de joi a jurnalului Evening Telegram, însoţit aproape întotdeauna de vreo poză de-a fiicei. Are voie, o dată pe săptămână, să scrie despre ce subiect vrea: dezastre la

pescuit, dispute locale, comentarii politice, industria lemnului, sufragete, ororile războiului. E cunoscută pentru digresiunile-i bizare. La un moment dat, în mijlocul unui articol despre un sindicat local, a turnat o rețetă de pandişpan de două sute de cuvinte. Altă dată, analizând discursul guvernatorului de Newfoundland, s-a pierdut în considerații despre subtila artă a prezervării gheții.

Alcock şi Brown au fost avertizați să nu lase garda jos, de vreme ce mama şi fiica au, după cum ştie toată lumea, temperamente înfocate de irlandeze şi o tendință spre nostalgie. Însă le plac pe amândouă, pe Emily şi Lottie, felul în care ies în evidență în mulțime, ciudatele căciulițe de lână ale mamei, rochiile-i lungi, accesele curioase de muțenie, tropotul iute al fetei prin oraş, cu racheta de tenis lovindu-i-se de gambă.

Mai mult, Brown a văzut reportajele lui Emily în Evening Telegram şi le socoate printre cele mai bune pe care le-a citit vreodată: „Astăzi, cerul senin a tras chiulul de peste Signal Hill. În aerodrom răsună bubuituri de ciocane, ca un dangăt de clopote multe. Noapte de noapte, soarele se duce la culcare arătând tot mai aidoma cu luna."

Ar trebui să pornească vineri, în data de 13. E un fel al aviatorilor de a păcăli moartea: alege-ți o zi cu promisiuni de catastrofă, apoi sfideaz-o.

Busolele sunt zgâlțâite din amorțeală, calculele de navigație, făcute, sistemul de comunicații, primenit, amortizoarele de şoc, înfăşurate pe osii, nervurile, date cu sacâz, lacul de pânză, uscat, apa pentru radiator, purificată. Toate niturile, splinturile, cusăturile sunt verificate iarăşi şi iarăşi. Pârghia de control a pompei. Magneții. Bateriile pentru încălzitul costumelor de zbor. Pantofii sunt lustruiți. Termosurile cu ceai fierbinte şi Oxo sunt pregătite. Sendvişuri decupate cu îngrijire sunt făcute pachet. Listele sunt examinate atent. Lapte cu malț Horlicks. Batoane de ciocolată Fry's. Patru bețişoare de lemn-dulce de persoană. O sticlă de brandy de jumătate de litru, pentru urgențe. Îşi vâră în căptuşeala de blană a căştilor, pentru noroc, lujeri de iarbă-neagră şi amplasează în cabină două animale împăiate – amândouă pisici negre –, unul pe canistra aflată dedesubtul parbrizului, celălalt legat de un lonjeron din spatele cabinei.

Apoi norii fac o reverență, ploaia îngenunchează peste pământ şi vremea îi ține priponiți încă o întreagă zi şi jumătate.

La oficiul poştal din St. John's, Lottie Ehrlich țopăie peste o cuşcă de umbră trasată pe podea şi se apropie de gemulețul cu trei gratii după

care funcţionarul îşi saltă cozorocul negru al şepcii ca s-o privească. Împinge pe tăblie plicul sigilat.

Cumpără un timbru Cabot de cincisprezece cenţi şi-i spune omului de la ghişeu că vrea şi o marcă de un dolar pentru corespondenţă transatlantică.

— Ah, zice funcţionarul, nu mai avem de-astea, domnişoară, zău că nu. S-au vândut, hăt, de mult.

Noaptea, Brown zăboveşte vreme lungă jos, la recepţie, trimiţându-i mesaje lui Kathleen. E reticent cu telegraful, conştient că alţii i-ar putea citi cuvintele. Are în el ceva formal. Un soi de rigiditate.

Urcă scările cam greoi pentru un bărbat abia trecut de treizeci de ani, cu bastonul izbind tare în duşumea. A băut trei pahare de brandy şi s-a abţiguit.

O ciudată tulburare a luminii se abate peste balustradă. Brown dă cu ochii de Lottie Ehrlich în oglinda ornamentată din capătul scărilor. Tânăra este pentru moment fantomatică, o siluetă ivindu-se ceţos în oglindă, apoi tot mai limpede, înaltă, roşcovană. Amândoi tresar, fiecare surprins la vederea celuilalt.

— Bună seara, zice Brown cu o voce cam încleiată.

— Lapte cald, răspunde fata.

— Pardon?

— Îi duc mamei nişte lapte cald. Nu poate să doarmă.

Bărbatul înclină din cap şi, ducând mâna la borul unei pălării imaginare, dă să treacă pe alături.

— Niciodată nu doarme.

Obrajii tinerei sunt îmbujoraţi, e un pic stânjenită, crede el, că a fost surprinsă pe hol în cămaşă de noapte. Duce iar mâna la borul inexistent, păşeşte, îşi trimite un junghi de durere în piciorul beteag, urcă încă trei trepte, cu mintea aburită de alcool. Fata rămâne în loc două trepte mai jos de el şi rosteşte, mai formal decât ar fi cazul:

— Domnule Brown?

— Da, domnişoară?

— Sunteţi gata pentru unificarea continentelor?

— Sincer să fiu, răspunde Brown, mi-ar prinde bine, mai întâi, o legătură telefonică pe cinste.

Ea mai face un pas, apoi duce mâna la gură de parcă ar fi pe cale să

tuşească. Un ochi îi cată mai sus decât celălalt, ca şi cum o întrebare încăpăţânată i-ar fi rămas de mult înţepenită în minte.

— Domnule Brown.

— Domnişoară Ehrlich?

— Credeţi că ar fi groaznic de inoportun...?

O uitătură aruncată rapid în podea. Se poticneşte de parcă de vârful limbii i s-ar fi agăţat mai multe cuvinte răzleţe, lucruşoare ciudate neînstare să se scurgă, fără să aibă vreo posibilitate de a le scoate la iveală. Stă aşa, balansând vorbele, întrebându-se dacă vor cădea de pe margine. Brown îşi imaginează că ea, la fel ca toţi ceilalţi din orăşel, ar aprecia şansa de a-i fi îngăduită prezenţa în carlingă în cazul unui alt zbor de probă. Ar fi imposibil, fireşte, nu pot lua pe nimeni cu ei în aer şi în nici un caz o tânără. Nici măcar nu i-au lăsat pe reporteri să se suie în avion ca să arunce o privire. E un ritual, o superstiţie, nu va fi în stare s-o facă, şi se întreabă cum să-i spună asta, se simte captiv acum, o victimă a propriilor preumblări nocturne.

— Ar fi groaznic de inoportun, continuă fata, dacă v-aş da ceva?

— Sigur că nu.

Coboară şi se repede pe coridor spre camera ei. Tinereţea trupului mişcându-se în albul cămăşii de noapte.

El strânge din pleoape, îşi freacă fruntea, aşteaptă. Vreun talisman, poate? Un suvenir? O amuletă? Aiurit a mai fost, să-i dea ocazia să-i vorbească. Ar fi trebuit să spună nu. S-o lase baltă. Să se ducă la el în cameră. Să dispară.

Ea se iveşte la capăt de coridor, deplasându-se smucit, repezit. Cămaşa de noapte dă în vileag un triunghi de piele albă la baza gâtului. Se simte străfulgerat, intens şi fără veste, de dorinţa de a o vedea pe Kathleen şi e bucuros de dorinţă, de momentul neaşteptat, de casa scării cu balustrada curbată bizar, de hotelul ăsta lăbărţat, de prea multul brandy. Îi e dor de logodnica lui, pur şi simplu. Tare i-ar plăcea să fie acasă. Să se lipească de trupul ei zvelt, să-i privească buclele căzându-i peste clavicula.

Se apucă prea tare de balustradă la apropierea lui Lottie. Fata are în palmă o hârtie. Întinde mâna. E o scrisoare. Atâta tot. O scrisoare. O cercetează. E adresată unei familii din Cork. Din toate străzile, tocmai pe Brown Street s-a nimerit.

— Mama a scris-o.

— Aşa?

— Aţi putea s-o puneţi în săculeţul cu corespondenţă?

— Fără doar şi poate, zice el, apoi se răsuceşte iarăşi către trepte, strecurându-şi plicul în buzunarul interior al tunicii.

*

Dimineaţă se uită amândoi cum iese Lottie din bucătăria hotelului, cu părul roşu ciufulit, cu rochia închisă, bine strânsă pe gât. Duce o tavă cu sendvişuri înfăşurate în hârtie cerată.

— Sendvişuri cu şuncă, rosteşte triumfătoare, aşezându-le înaintea lui Brown. Le-am făcut special pentru dumneata.

— Mulţumesc, domnişoară.

Ea traversează restaurantul, făcându-i cu mâna peste umăr în vreme ce se îndepărtează.

— E fata reporteriţei?

— Exact.

— Sunt cam sărite de pe fix, nu? face Alcock apucându-se de pieptii scurtei şi aruncându-şi privirea afară, la ceaţă.

Un vânt puternic soseşte dinspre vest, bătând în rafale neregulate. Au deja douăsprezece ore de întârziere, dar s-a făcut vremea – ceaţa s-a ridicat, iar prognoza meteo pentru următoarele zile e bună. Nu se aşteaptă nori. Bolta cerului pare pictată. Viteza iniţială a vântului e mare, însă probabil se va calma cam pe la douăzeci de noduri. Mai încolo va răsări o lună grozavă. Urcă în carlingă însoţiţi de ovaţii răzleţe, îşi prind centurile de siguranţă, verifică din nou instrumentarul de bord. Omul care dă startul îi salută scurt. Contact! Alcock porneşte alimentarea şi ambalează amândouă motoarele la putere deplină. Dă semn ca opritoarele de lemn să fie trase de sub roţi. Mecanicul se apleacă, se gheboşează sub aripi, trage opritoarele, face un pas înapoi, le azvârle deoparte. Înalţă în aer amândouă braţele. Motoarele tuşesc fum. Elicele se rotesc. Aparatul de zbor e îndreptat către vânt, uşor pieziş. În susul pantei. Şi gata, dă-i bătaie! Damful de ulei încălzit. Viteză şi înălţare. Vuietul incredibil. În depărtare se profilează copaci. Un şanţ de drenaj îi provoacă din cealaltă margine a pistei. Nu scot nici o vorbă. Nu tu: „Sfinte Sisoe!“ Fără: „Capul sus, bătrâne!“ Înaintează greoi, zgâlţâindu-se în vânt. Hai, hai odată. Greutatea avionului se balansează sub ei. E motiv

de îngrijorare. Avansul e mai lent ca oricând. În susul pantei. „Fetiţa“ e greoaie astăzi. Are mult combustibil de cărat. O sută de metri, o sută douăzeci, o sută şaptezeci. Se deplasează prea încet. De parcă ar trece prin gelatină. Carlinga zăvorâtă ermetic. Sudoarea adunându-li-se în spatele curburii genunchilor. Motoarele se opintesc. Vârfurile aripilor se înclină. Iarba de dedesubt se îndoaie şi se rupe. Avionul înaintează cu hopuri. Două sute cincizeci. Vimy-ul se ridică un pic, apoi iarăşi oftează şi atinge razant solul. „Pentru Dumnezeu, Jackie, ridic-o.“ Un şir de pini întunecaţi se înalţă la capătul aerodromului şi, mătăhălos, se apropie, se tot apropie, e din ce în ce mai aproape. Câţi n-au murit aşa? „Dă înapoi, Jackie, băiete. Roteşte-o într-o parte. Opreşte. Acum. Trei sute de metri. Dumnezeule sfânt din ceruri.“ O pală de vânt ridică aripa stângă, făcându-i să se încline uşor spre dreapta. Apoi o simt. O bulă rece de aer umflându-li-se în stomac. „Decolăm, Teddy, decolăm, uite!“ O urcare înceată, o înălţare abia simţită a sufletului şi, iată, avionul a săltat câţiva coţi în aer, cu botul în sus şi vântul fâşâind printre lonjeroane. „Cât de înalţi or fi copacii? Câţi n-au murit aşa? Câţi dintre noi s-au prăbuşit?“ În minte, Brown atribuie pinilor sunete. Plesnetul scoarţei. Învălmăşeala de ace. Poc-poc-ul rămurelelor. Izbitura frontală. „Stai, stai aşa.“ Cu gâtlejul încă strâns de groază. Se saltă un pic pe banchete, de parcă astfel ar diminua greutatea avionului de sub ei. „Mai sus acum, forţează.“ Cerul de dincolo de copaci e cuprinzător precum oceanul. „Ridică-l, Jackie, ridică-l odată, ridică-l, pentru numele Domnului. Uite, copacii. Acum trecem.“ Fularele lor flutură pe deasupra, apoi aud dedesubt aplauzele ramurilor.

— Ne-a gâdilat un pic! răcneşte Alcock peste huruitul motoarelor.

Se avântă direct în bătaia vântului. Botul se înalţă. Aeroplanul încetineşte. Un urcuş chinuitor peste coronamente şi acoperişuri joase. „Cu grijă, de-acum, să nu batem pasul pe loc. Ţine-o în urcare. Uşurel, bătrâne camarad. Şi-acum cârmeşte-o.“ O întoarcere ca la carte, numai frumuseţe, numai echilibru, dovedind ea însăşi siguranţă. Menţin altitudinea. Suie pieptiş de-acum. Până ce vântul ajunge sub ei, botul coboară şi se poate spune că au luat-o cu adevărat din loc.

Le fac cu mâna omului de la start, mecanicilor, funcţionarilor meteorologi, celorlalţi adunaţi dedesubt. Nu se văd nici Emily Ehrlich de la Evening Telegraph, nici Lottie: mama şi fiica au plecat deja acasă, ceva

mai devreme. Şi au pierdut decolarea. „Păcat“, îşi spune Brown. Împunge cu buricul degetului interiorul scurtei îmblănite unde se află încă scrisoarea.

Alcock îşi şterge sudoarea de pe frunte, apoi face cu mâna propriei lor urme de pe ultimul crâmpei de pământ şi îndreaptă avionul, turat la jumătate, către mare. Linia aurie a ţărmului. Bărci legănându-se în portul St. John's. Jucării în cădiţa unui băieţel.

Alcock pune mâna pe telefonul rudimentar şi aproape că răcneşte în el:

— Hei, bătrâne.

— Da?

— Scuză-mă pentru asta.

— Pardon, ce?

— Că nu ţi-am spus.

— Nu mi-ai spus ce?

Alcock, cu o grimasă, îşi îndreaptă privirea în jos, către ape. Au decolat de opt minute, sunt la o altitudine de 300 de metri, cu un vânt a cărui putere este de sub treizeci şi cinci de noduri. Alunecă peste Conception Bay. Apa, un mindir mişcător, cenuşiu. Porţiuni însorite şi licărul razelor în mare.

— N-am învăţat niciodată să înot – eu, unul.

Brown e luat pe nepregătite – gândul unei prăbuşiri, biciuirea undelor, plutirea de o clipă cocoţat pe-o bucată de fuzelaj ori agăţat de vreun rezervor, pe apele zbuciumate. Dar n-a izbutit Alcock să înoate şi să se salveze după ce-a fost doborât peste golful Suvla? Cu atâţia ani în urmă. Nu, nu sunt ani. Ci doar luni.

I se pare straniu lui Brown, nespus de straniu, că nu cu foarte mult timp în urmă un glonţ i-a străpuns coapsa şi că acum, astăzi, cară fragmentul acela de metal peste Atlantic spre o căsnicie, spre o a doua şansă. Tare e straniu că se află aici, la altitudinea asta, în cenuşiul fără sfârşit, cu motoarele Rolls-Royce vuindu-i în timpane, ţinându-l în aer. „Poate“, gândeşte Brown, „ar trebui să-i spun adevărul. Niciodată nu-i prea târziu.“

Se apleacă asupra pâlniei telefonului, hotărăşte până la urmă să se abţină.

Altitudinea creşte treptat. Unul lângă altul în carlinga deschisă. Cu

aerul îngheţat fâşâindu-le pe la urechi. Brown bate un mesaj pe transmiţător, către ţărm: „Totul bine, am pornit“.

Telefonul e alcătuit dintr-o serie de fire înfăşurate în jurul gâturilor, cu scopul de a prinde vibraţiile sonore ale vocilor. Ca să asculte, au conuri pentru urechi băgate pe sub căştile moi.

După douăzeci de minute de zbor, Alcock bagă mâna sub căciulă şi-şi smulge piesele acelea supărătoare, le aruncă în albăstrimea de-afară. „Îţi julesc pielea, ale naibii să fie“, îi explică celuilalt prin gesturi.

Brown răspunde simplu, ridicând degetul mare. Păcat. De-acum n-o să mai aibă cum comunica – vor putea doar să-şi scrie bilete şi să gesticuleze, însă şi-au întipărit de mult în minte fiecare mişcările celuilalt: orice zvâcnire e un fel de a vorbi, absenţa vocii e o prezenţă a corpului.

Căştile, mănuşile, scurtele şi cizmele lungi le sunt căptuşite cu blană. Pe dedesubt poartă salopete Burberry. La înălţime, chiar şi aflându-se în spatele parbrizului pieziş, o să fie ger năprasnic.

Ca să se antreneze, Alcock şi-a petrecut trei seri într-un frigider industrial din St. John's. Într-o noapte s-a întins pe un morman de carne împachetată şi a adormit. Câteva zile mai târziu, Emily Ehrlich avea să scrie în Evening Telegraph că mirosea încă precum un muşchiuleţ de vită proaspăt tăiat.

Stă cu fata ei la fereastra de la al treilea cat, cu mâna pe pervazul de lemn. Li se pare mai întâi că-i o himeră, o pasăre pe fundalul cerului. Însă când aude huruitul slab al motoarelor şi-şi dau seama amândouă că au ratat momentul – şi fotografia – simt totuşi o ciudată exaltare văzându-l de la distanţă, aparatul de zbor dispărând înspre est, argintiu, nu cenuşiu, încadrat de lentila unei ferestre de hotel. E o victorie a omenirii asupra războiului, triumful durabilităţii asupra amintirii.

Acolo, sus, văzduhul albastru se întinde senin şi neîntrerupt. Lui Emily îi place sunetul cernelii izvorând din tocul ei rezervor, uşorul pocnet al capacului bine înşurubat. Doi bărbaţi zboară fără escală peste Atlantic pentru a ajunge cu un săculeţ de corespondenţă, un săculeţ mic şi alb din pânză cu 197 de scrisori timbrate special pentru ocazie. Dacă vor izbuti, asta va fi prima poştă aeriană care va traversa oceanul dinspre Lumea Nouă spre cea Veche. Un gând nou-nouţ: Poştă aeriană transatlantică. Testează formularea, o aşterne repetat pe hârtie, transatlantică, trans atlas, trans antic. Distanţa, în cele din urmă înfrântă.

Dedesubt se zăresc aisberguri plutitoare. Marea se frământă înspumată. Ştiu că nu va exista întoarcere. Totul ţine acum de matematică. De convertirea combustibilului în timp şi distanţă. De turaţia optimă. De cunoaşterea unghiurilor, muchiilor şi spaţiilor dintre ele.

Brown îşi şterge condensul de pe ochelarii de pilotaj, bagă mâna în compartimentul de după ceafă, înhaţă sendvişurile, desface ambalajul de hârtie cerată. Îi întinde unul şi lui Alcock, care-şi ţine palma înmănuşată pe manşă. E unul dintre multele lucruri care iscă zâmbetul pe buzele lui Alcock: ce lucru extraordinar e să molfăi dintr-un sendviş cu şuncă şi unt pregătit de o tânără dintr-un hotel din St. John's aflat la mai bine de trei sute de metri dedesubt! Sendvişul e făcut încă şi mai delicios de distanţa pe care au parcurs-o deja. Pâine de grâu, şuncă proaspătă, un pic de muştar amestecat cu untul.

Întinde mâna în spate după termosul cu ceai, desface capacul, lasă să se ridice o boare de abur.

Zgomotul le freamătă prin corpuri. Uneori fac din el muzică – un ritm care-i străbate din creştet până în tălpi –, apoi sunt săltaţi din ritm şi acesta devine iarăşi zgomot pur. Sunt cât se poate de conştienţi că ar putea să surzească zburând aşa, că huruitul s-ar putea pripăşi pe vecie în interiorul lor, că trupurile lor ar ajunge să-l poarte ca nişte gramofoane umane, că şi dacă vor izbuti să ajungă pe cealaltă parte, acesta va stărui în ei, într-un fel, pentru totdeauna.

Menţinerea pe traseul prestabilit ţine de geniu şi de magie. Brown trebuie să navigheze prin orice mijloc posibil. Maşina de navigat Baker e pe podeaua carlingii. Calculatorul cursului şi distanţei e prins de-o latură a fuzelajului. Altimetrul e băgat sub banchetă, lângă o nivelă pentru măsurarea înclinaţiei. Sextantul e lipit de tabloul de bord. Au trei busole, toate fosforescente. Soare, lună, nor, stele. Dacă orice altceva dă greş, va trece la estimări.

Brown se pune în genunchi pe locul său şi se uită peste margine. Se răsuceşte şi se contorsionează, face socoteli folosind orizontul, întinderea mării şi poziţia soarelui. Scrie pe-o foaie: „Ţine-o mai aproape de 120 decât de 140", şi de îndată ce împinge bileţelul prin cabina micuţă, Alcock ajustează abia simţit comenzile, îndreaptă avionul, îl stabilizează la trei sferturi din turaţia maximă, dornic să nu forţeze din cale-afară

motoarele.

Seamănă mult cu mânatul unui cal felul în care avionul îşi schimbă prestaţia pe parcursul unei călătorii lungi, modificarea greutăţii din pricina consumului de combustibil, galopul motoarelor, modul în care răspunde la comenzi, ca şi cum ai trage de frâie.

Tot cam la jumătate de ceas, Brown observă că aeroplanul s-a îngreunat în vârf şi-l priveşte pe Alcock cum apucă manşa ca să-l strunească.

În toată vremea, corpul lui Alcock e în contact cu aparatul de zbor: nu-şi poate ridica mâinile de pe comenzi nici măcar o secundă. Simte deja dureri în umeri şi în buricele degetelor: n-au parcurs nici măcar o treime din drum, şi s-a şi instalat, rigidă, în toate fibrele musculare.

Copil fiind, Brown se ducea la hipodromul din Manchester să se uite la cai. În zilele din săptămână când se antrenau jocheii, Brown alerga pe interiorul pistei, roată împrejur, lărgind cercul pe măsură ce sporea în vârstă, forţându-i tot mai mult circumferinţa.

În vara când a împlinit şapte ani, călăreţii de la Pony Express au sosit din America şi şi-au întins barăcile spectacolului cu Vestul Sălbatic în lungul râului Irwell. Erau de-ai lui. Din ţara tatălui şi a mamei sale. Americani. Brown voia să ştie exact cine era.

Cowboy-i stăteau pe câmp, învârtindu-şi lasourile. Aveau mustangi neîmblânziţi, bizoni, catâri, măgari, ponei de circ, ba chiar şi nişte elani. Hoinărea pe lângă imensele panouri pictate cu imagini înfăţişând focuri de prerie, furtuni de praf, gogoloaie de mărăcini, tornade. Mai uluitori decât toate erau indienii, care se plimbau mândri printre ceainăriile din Salford purtându-şi legăturile de cap ornate cu pene. Brown se aţinea în urma lor, vânând autografe. Tunet Bubuitor făcea parte din tribul Picioarelor Negre. Soţia lui, Josephine, era o văcăriţă care trăgea la ţintă şi care purta un veşmânt de piele cu multe zorzoane şi tocuri de revolver atârnând la cingătoare. Spre finele verii, fiica lor, Bessie, se îmbolnăvise de difterie, apoi, după ce ieşise din spital, se mutaseră pe Thomas Street în Gorton, la doi paşi de unchiul şi mătuşa lui Brown.

Duminicile, Brown se ducea la Gorton cu bicicleta şi încerca să se uite pe geamurile casei, sperând să vadă scânteierea vreunei diademe cu monede. Însă Tunet Bubuitor îşi tăiase părul scurt, iar soţia, în şorţ, cocea pe plită budincă de Yorkshire.

La două ore de la decolare, Brown aude un pocnet uşor. Îşi pune ochelarii de protecţie, se apleacă peste fuzelaj, priveşte cum mica elice a generatorului ce alimentează radioul se învârte nefolositoare o secundă, se despică, apoi se rupe cu totul. Nu mai au radio de acum. Nu pot lua contact cu nimeni. Curând nu vor mai avea nici încălzire în costumele electrice. Dar e mai mult de atât. Dacă s-a desprins ceva, asta ar putea face să se rupă şi altceva. Cedează vreo îmbinare de metal, şi întregul aeroplan poate ajunge bucăţi.

Brown vede, dacă strânge din pleoape, întreaga tablă de şah a avionului. Ştie pe de rost ce piese pot fi sacrificate. O mie de mişcări mărunte care pot fi făcute. Îi place să se vadă pe el însuşi în poziţia de pion central, înaintând încet, metodic.

E o formă de atac în calmul pe care şi-l păstrează.

O oră după aceea se aude un clănţănit care lui Alcock i se pare că aduce cu cel al unei mitraliere Hotchkiss. Se uită la Brown, dar şi-a dat deja seama ce-i. Brown arată spre motorul din stânga, unde un capăt al ţevii de evacuare a început să se desfacă, să se rupă. Licăreşte roşu, alb, apoi aproape translucid. Erupe un şuvoi de scântei când bucata de metal protector se desprinde. Se înalţă o clipă, aproape mai iute decât avionul însuşi, apoi coboară fulgerător în siajul lor.

Nu e o defecţiune fatală, însă privirile amândurora se duc spre ţeava retezată şi, parcă reacţionând, vuietul se dublează. Vor trebui să se descurce aşa pentru restul călătoriei, dar Alcock ştie că huruitul motorului poate să-l adoarmă pe pilot, că ritmul e amăgitor, aţipeşti de la el, ajungi să te izbeşti de valuri. Treaba nu-i uşoară defel – simte maşinăria în muşchi. Zdruncinăturile, până în măduva oaselor. Extenuarea mentală. Mereu sunt nori de evitat. Mereu trebuie căutată o zonă de vizibilitate. Trebuie creată orice linie a orizontului posibilă. Creierul născoceşte viraje-fantomă. Urechea internă face echilibristică până ce nu mai poţi avea încredere decât în visul de a ajunge acolo.

Când pătrund în straturile dintre nori, reacţia nu este de panică. Îşi îndeasă mai bine căştile îmblănite, îşi potrivesc ochelarii, îşi înfăşoară fularele peste guri. Acu-i acu. Groaza unei posibile opacităţi. Posibilitatea zborului în orb. Deasupra sunt nori. Dedesubt, la fel. Trebuie să se aţină prin spaţiul intermediar.

Suie, încercând o evadare, însă norii stăruie. Coboară iar. Încă n-au

ieşit. Trec printr-o umiditate densă. Nu poţi s-o îndepărtezi ca pe-o scamă, nu poţi să sufli ca lupul peste căsuţa din paie. Căştile, obrajii, umerii le sunt îmbibaţi cu umezeală.

Brown se sprijină de spătar şi aşteaptă ca vremea să se limpezească pentru a-şi ghida cum se cade avionul. Caută vreo scăpărare de lumină pe vârful aripii, vreun petic de albastru ca să găsească linia orizontului, să facă un calcul iute, să măsoare poziţia soarelui întru aflarea longitudinii.

Aeroplanul se leagănă dintr-o parte într-alta, zguduit de turbulenţa atmosferică.

O pierdere bruscă de altitudine. E de parcă le-ar cădea bancheta de sub ei. Iarăşi se ridică. Vuietul neîncetat. Zgâlţâiala. Inima cât un purice.

În vreme ce lumina scapătă, găsesc altă fisură în stratul superior de nori. Soarele, roşu, apune. Brown întrevede jos, preţ de-o clipă doar, marea. O curbură momentană de frumuseţe. Ia de pe podea nivela cu bulă. O îndreaptă. Face un calcul scurt. „Avem aproximativ 140 de noduri, direcţia generală e bună, cu ceva abatere spre sud-est."

După alte douăzeci de minute ajung într-o învălmăşeală gigantică de nori. Se ridică într-un spaţiu dintre straturi. „Nu trecem deasupra norilor cât ţine apusul. Ar trebui să aşteptăm întunericul, stelele. Poţi urca în unghi de, să zicem, 60 de grade?" Alcock face un semn de încuviinţare, înclină aparatul, îl curbează alene prin spaţiu. Scântei roşii de foc scuipă prin ceaţă.

Ştiu amândoi ce feste îţi joacă mintea dacă rămâi captiv între nori. Ajungi să-ţi închipui că survolezi paralel solul când, de fapt, zbori pe o parte. Maşinăria se poate îndrepta spre dezastru fără ca pilotul să-şi dea seama, ori, fără vreun avertisment, se poate prăbuşi în valuri. Trebuie să fie atenţi la apariţia lunii, a vreunei stele ori a liniei orizontului.

„I-am pus cruce nenorocitei de prognoze meteo", scrie pe foaie Brown şi-şi dă seama, din reacţia lui Alcock, din încetinirea turaţiei motorului, din uşoara precauţie a mişcărilor celuilalt, că e şi el îngrijorat. Îşi ridică amândoi gulerele, înfruntând scatoalcele umede ale vremii. Sus, bobiţe de umezeală alunecă peste parbrizul deschis. Bateria de pe scaunul pus între ei trimite încă impulsuri slabe de căldură prin firele conectate la costume, dar împrejur frigul e tăios.

Brown se pune în genunchi pe banchetă, se apleacă să caute o

spărtură în nori, dar nu e nici una.

„Lipsă de vizibilitate. 2150 de metri. Zburăm doar la ghici. Trebuie să trecem prin plafonul superior al norilor. Se diminuează şi încălzirea, rapid!“

*

Oscioarele urechilor scot clinchete. Gălăgia li s-a înţepenit în interiorul țestelor. Odaia mică şi albă a minţii. Zgomotul exploziv, cutreierând de la un perete la altul. Brown simte, când şi când, că motoarele încearcă să izbucnească din spatele ochilor săi, piese de metal sălbăticite, acum imposibil de alungat.

Ploaia soseşte prima. Apoi zăpada. Şanse de lapoviţă. Cabina a fost concepută să ferească de majoritatea intemperiilor, însă rafalele de grindină ar putea sfârteca pânza aripilor.

Se ridică spre o ninsoare mai moale. Nu e lumină. Nu e uşurare. Se ghemuiesc în scaune, cu furtuna bufnind împrejur. Iarăşi zăpadă, de data asta mai întărită. Coboară din nou. Fulgii le înţeapă obrajii şi, topindu-se, li se preling peste gâturi. Nu peste mult, albul începe să se reverse către picioarele lor. Dacă ar fi în stare să se înalţe dincolo de nori şi să se uite în jos de acolo la ei înşişi, ar vedea o cămăruţă deschisă şi în ea două siluete cu căşti săgetând aerul. Ba chiar ceva mai bizar de-atât. O odaie mişcătoare, în beznă, în şuier de vânt, şi doi bărbaţi cu torsurile din ce în ce mai albe.

Când Brown aprinde lampa de control poziţionată în dreptul cefei, vede că un strat de ninsoare a început să acopere cadranul alimentatorului. Nu-i bine. Le trebuie indicaţiile lui ca să se păzească de eventuale probleme la carburator. A mai făcut asta, s-a răsucit în carlingă, a întins braţul periculos de mult deasupra capului, dar niciodată pe o asemenea vreme. Însă e o treabă care se cere făcută. Trei mii de metri deasupra oceanului. Ce nebunie mai este şi asta?

Se uită pe furiş la Alcock în vreme ce se hurducă uşor de la o turbulenţă. „Ţine-o pe linia de plutire, atâta tot.“ Nu are sens să-i spună asta acum. Nu ştie să înoate bătrânul lui camarad. Puţin probabil să-i aducă un zâmbet pe buze.

Brown îşi potriveşte mănuşile, trage bine de urechile căştii, îşi înfăşoară peste gură fularul. Se suceşte în scaun. Simte un zvâcnet, când se mişcă, în piciorul beteag. Genunchiul drept proptit în muchia

fuzelajului. Apoi cel şubred, stângul. Apucă grinda longitudinală de lemn şi se împinge deasupra, în aerul viforos. Cloroformul frigului. Aerul care-l trage înapoi. Înţepăturile fulgilor pe obraji. Hainele îmbibate de apă, lipite de gât, de ceafă, de umeri. Din nas îi atârnă un candelabru de muci. Îşi simte sângele ţinându-i în funcţiune corpul, degetele, creierul. Abandonându-i cele cinci simţuri. Atenţie acum. Se lungeşte în rafalele de vânt, întinde braţul, dar nu poate să ajungă. Costumul de zbor e prea voluminos. Slăbeşte fermoarul, simte şuierul vântului în piept, se îndreaptă de umeri, se înclină pe spate, îndepărtează zăpada de pe cadranul de sticlă cu vârful cuţitului.

Doamne sfinte, ce ger. Aproape că-ţi opreşte inima.

Se ciuceşte iute în scaunul lui şi ridică degetul mare spre Alcock. Nici măcar nu e nevoie să-i scrie: „Încălzirea a murit cu totul". Jos, la picioare, zac hărţile. Bate cu tălpile în podea, atent să nu le mânjească. Îl ustură vârfurile degetelor. Dinţii îi clănţănesc, mai că ar fi în stare să se spargă.

Peste umărul lui stâng, într-un dulăpior de lemn, sunt termosul cu ceai şi sticla cu brandy pentru urgenţe.

*

Durează un secol să desfacă dopul, însă apoi băutura spirtoasă îi alungă apăsarea din piept.

Rămân în camera de hotel, cu masa aşezată încă la fereastră, în caz că aeroplanul revine. Mamă şi fiică, una lângă alta, privind cu încordare, aşteptând. Nu sunt veşti. Nici contact radio. Nu mişcă nimic pe aerodromul improvizat. De douăsprezece ore, câmpul e cufundat în tăcere.

Lottie, fără să vrea, strânge tare cadrul ferestrei. Ce s-o fi întâmplat? A fost, i se pare, o idee proastă ca mama ei să le scrie rudelor din Cork. Poate că le-a distras atenţia. Acum se simte complice. Brown nu avea nevoie de alte griji pe cap, oricât de mici ar fi fost, de ce să-l oprească pe scări, de ce să-i dea scrisoarea? „Ce rost a avut, până la urmă? Poate că s-au prăbuşit. Trebuie să se fi prăbuşit. S-au prăbuşit. I-am dat o scrisoare. I-am distras atenţia. Şi s-au prăbuşit." Îi aude şi acum în picaj. Şuieratul printre stinghiile aeroplanului.

Îşi lipeşte degetele de geamul rece. Nu se place în asemenea momente, cu purtările-i ciudate, acuitatea simţământului de vinovăţie,

tinereţea. Ar vrea să poată păşi în afara ei, să iasă pe fereastră, în aer, în jos. A, dar probabil ăsta e, de fapt? Scopul întregii tărăşenii? Da. „Un salut vouă, domnule Brown, domnule Alcock, pe oriunde veţi fi.“ Şi-ar dori să facă o poză a acestui moment. Evrica. Scopul zburatului. Să scapi de tine însuţi. E un motiv suficient ca să te desprinzi de pământ.

La parter, în hol, ceilalţi reporteri se înghesuie lângă telegraf. Transmit pe rând la redacţie. Nimic de raportat. Au trecut cincisprezece ore. Alcock şi Brown ori se apropie de Irlanda de-acum, ori au pierit, victime ale dorinţei. Reporterii încep primele paragrafe în ambele stiluri, cel sărbătoresc, cel elegiac – Astăzi s-a produs o colosală unire a lumilor – Astăzi plângem cu lacrimi grele dispariţia unor eroi –, dornici să fie primii la aparat, şi mai dornici încă să-şi poată face loc la telegraf când vor apărea veşti adevărate.

Zorii se apropie – Irlanda nu e departe – când intră într-un nor din care nu mai izbutesc să scape. Nu există vizibilitate. Nici orizont. Doar cenuşiul ăsta fioros. La aproape o mie trei sute de metri deasupra Atlanticului. E încă întuneric, nici pic de lună, nu se zăreşte nici apa mării. Coboară. Ninsoarea s-a mai domolit, însă pătrund într-un pâlc imens de albeaţă. „Uită-te la ăla, Jackie. Uite cum vine.“ Imens. De neocolit. Dedesubt şi deasupra.

Sunt înghiţiţi.

Alcock bate în cadranul de sticlă al vitezometrului. Nu clinteşte. Ajustează turaţia, şi nasul avionului se înalţă. Însă acul vitezometrului rămâne la fel. Ambalează iarăşi motoarele. Cam prea curând. Fir-ar.

„Dumnezeule, Jackie, fă-o să se învârtă. Trebuie să riscăm.“

Norul se strânge împrejur. Ştiu amândoi prea bine că, dacă nu-i scapă acum din îmbrăţişare, o să plonjeze în spirală. Avionul va prinde viteză şi se va sfărâma într-o imensitate de bucăţele. Singura cale e ca, executând un tonou, să menţii viteza. Să ai controlul şi totodată să-l pierzi.

„Fă-o, Jackie.“

Motoarele varsă flamă roşie, Vimy-ul atârnă nemişcat o secundă, se îngreunează, se poticneşte de parcă ar fi încasat un pumn. La început căderea e abia sesizabilă, uşoară ca un oftat. „Gata cu truda zborului, lasă-mă să mă prăbuşesc.” O aripă s-a oprit, cealaltă încă suie.

O mie de metri altitudine. În mijlocul norului, echilibrul lor e făcut

praf şi pulbere. Nu are sens să urce. Nici să coboare. Opt sute de metri. Şase sute cincizeci. Vântul şi ploaia îi plesnesc peste feţe. Aparatul de zbor se cutremură. Acul busolei tresaltă. Avionul intră în vrie. Corpurile le sunt apăsate de banchete. Le trebuie un punct de reper, cer sau mare. Ceva vizual. Însă nu există decât carnea îndesată şi cenuşie a norilor. Brown suceşte gâtul în toate direcţiile. Nu e orizont, nu e centru, nici margine. „Doamne sfinte. Undeva. Oriunde. Ţine-o pe loc, Jackie, băiete."

Trei sute de metri, încă plonjează, două sute optzeci, două sute, cincizeci. Îşi simt omoplaţii presaţi cu putere în banchete. Li se urcă sângele la cap. Îşi simt grumajii grei. „Urcăm? Coborâm?" Avionul încă se învârte în jurul axei. E cu putinţă să nu vadă apa înainte să se facă ţăndări. „Desfă centurile. Asta e. Asta e, Teddy." Încă au trupurile pironite pe banchete. Brown întinde braţul în jos. Îndeasă jurnalul de bord în buzunarul salopetei de zbor. Alcock îl surprinde cu coada ochiului. Ce idioţenie glorioasă! Ultimul gest al unui pilot. Să salveze toate detaliile. Uşurarea dulce de a şti cum s-a petrecut totul.

Indicatorul continuă să coboare. Două sute, o sută şaptezeci, o sută treizeci. Nu scânceşte nimeni. Nu se smiorcăie. Ţipătul norului. Pierderea trupului. Alcock menţine rotaţia în necuprinsul de alb şi gri.

O frântură, apoi, de lumină nouă. Un perete diferit de culoare. Îi ia o fracţiune de secundă să înregistreze schimbarea. O străfulgerare albastră. Treizeci de metri. „Ciudat albastru, rotitor, am ieşit? Aici am albastru. Aici, negru. Am scăpat, Jack, am scăpat! Ţine-o pe loc. Ţine-o, pentru Dumnezeu. Cristoase, am scăpat. Am scăpat?" Se apropie încă o panglică imensă de negru. Marea stă, întunecată, în poziţie de drepţi. Lumină unde ar trebui să fie apa. Mare unde ar trebui să se ivească lumina. Treizeci de metri. Douăzeci şi cinci. „Ăla e soarele. Cristoase, e soarele, Teddy, soarele! Uite-l." Douăzeci şi trei. Alcock ambalează la maximum motoarele. „Acolo. Deschide-o. Deschide-o." Motoarele prind. Se luptă cu zdruncinătura. Marea se întoarce pe dos. Avionul se opreşte din picaj. Mai au douăzeci de metri, cincisprezece, nu mai mult. Alcock îşi aruncă privirea peste Atlantic, la coamele de spumă ale valurilor care gonesc dedesubt. Sar stropi până la ei, pe geamul cabinei. Nici unul nu scoate un sunet până ce avionul se îndreaptă şi începe iarăşi să ia altitudine.

Rămân aşa, tăcuţi, înlemniţi de groază. *Frăţioare, ţine-ţi gura ascultă*

un pic nu-i pe lume nimic ca ritmul Frunzei de Arţar

Vor glumi apoi despre picajul în vrie, despre datul de-a berbeleacul pe deasupra apelor – „dacă nu-ţi trece toată viaţa pe dinaintea ochilor, camarade, asta înseamnă că n-ai avut pic de viaţă în tine?“ –, însă câtă vreme urcă nu-şi spun nimic. Brown se apleacă şi arde o scatoalcă fuzelajului. Cal bătrân. Picior Negru hodorogit.

Survolează apele oceanului de la o sută cincizeci de metri, în aerul limpede. Acum se vede linia orizontului. Brown ia în primire echerul de navigaţie, corectează direcţia. E aproape opt, după ora meridianului Greenwich. Se caută de creion. „Te-a gâdilat?“, mâzgăleşte pe foaie, adăugând un şir de semne de exclamare. Îl surprinde pe Alcock zâmbind din colţul gurii. E prima oară, de ore bune, când izbutesc să zboare fără ceaţă ori nori. Peste ape se întinde un cenuşiu opac, cleios. Brown îşi notează ultimele calcule. S-au abătut spre nord, însă nu atât de mult încât să rateze cu totul Irlanda. Brown socoteşte cursul la 125 de grade, dar fixează, ţinând cont de deviaţie şi de vânt, un cap compas de 170. Cârmesc spre sud.

Simte cum creşte în el aşteptarea ierbii, o cabană singuratică în zare, poate o cireadă de vaci. Trebuie să fie atenţi. În lungul coastei sunt stâncării abrupte.

A studiat geografia Irlandei: dealurile, turlele rotunde, întinderile calcaroase, lacurile care dispar. Golful Galway. Auzise despre asta cântece, în război. Drumurile până la Tipperary. Irlandezii erau o gaşcă de sentimentali. Mureau şi beau din plin. Unii dintre ei pentru imperiu. Beau şi mureau. Mureau. Beau.

Simte, tocmai când înşurubează la loc capacul termosului cu ceai, palma lui Alcock pe umăr. O simte acolo înainte să se întoarcă spre el. Aşa e de simplu.

Înălţându-se din mare, cu nonşalanţă: rocă udă, iarbă întunecată, lumina răsfrântă din copacii de piatră.

Două insule.

Avionul traversează acum, la altitudine joasă, uscatul.

Jos se vede o oaie cu o coţofană în spinare. Oaia înalţă capul şi o ia la fugă când vede avionul planând. Preţ de-o clipă doar, coţofana zăboveşte pe spinarea oii: un lucru atât de ciudat, încât Brown ştie că şi-l va aminti pe vecie.

Miracolul secundei de faţă.

La distanţă se profilează munţii. Căptuşeala pereţilor de stâncă. Drumuri şerpuitoare ca tirbuşoanele. Copaci pipernicîţi. Un castel abandonat. O crescătorie de porci. O biserică. Şi, către sud, turnurile radio. Catarge de şaizeci de metri alcătuind un perimetru inflexibil, nişte depozite, o casă de piatră cocoţată pe buza Atlanticului. E Clifden, aşadar. Clifden. Turnurile Marconi. O reţea uriaşă de antene radio. Se uită unul la altul. Fără cuvinte. „Coboar-o. Coboar-o."

Traiectoria de zbor îi poartă pe deasupra satului. Casele sunt gri. Acoperişurile, din ţigle de ardezie. Străzile par neobişnuit de tăcute.

Alcock chiuie. Opreşte motoarele. Se îndreaptă spre sol, corectează unghiul de planare al avionului.

Căştile lor aplaudă. Părul răcneşte. Unghiile lor fluieră.

*

Din iarbă, un stol de becaţine se ridică şi o zbugheşte în înalt.

Li se pare un loc de aterizare numai bun, tare, neted şi verde, însă nu bagă de seamă, în coborâre, peticele de mătasea-broaştei întinse ca o glazură, despicăturile adânci în solul cafeniu, braţele de udeală mărginite de maluri, movilele triunghiulare de pământ din zare. Le scapă şi vagonetele de lemn pentru turbă, care zac, mâncate de intemperii, la marginea drumului. Nu văd nici înclinarea cazmalelor sprijinite de vagonete. Nu observă smocurile de ierburi de baltă, crescute de-o şchioapă pe drumurile părăsite.

Duc Vimy-ul spre sol. Traiectoria este impecabilă. E aproape ca şi cum ar putea să se aplece şi să apuce pământul între degete. Acu-i acu. Aeroplanul stă suspendat la un cot de pământ. Îşi simt inimile bubuind pe sub cămăşi. Aşteaptă momentul contactului cu solul. Ating razant vârful ierbii.

Se lovesc de pământ şi ricoşează. „Am aterizat, am aterizat, Jackie, băiete."

Pe loc îşi dau seama că încetinirea e prea bruscă. Să fie vreo roată? Vreun cauciuc spart? Nu se pun pe înjurat, nu ţipă. Nu simt panică. Ci doar o senzaţie de scufundare. O adâncire. Apoi pricep. E un smârc, nu iarbă. Sunt vârfuri verzi de rogoz. Derapează pe suprafaţa verde a mlaştinii. Solul îndură un moment greutatea avionului, şi aşa alunecă cincisprezece, douăzeci de metri, dar într-un sfârşit roţile se înfundă.

Solul opune rezistenţă, aeroplanul se lasă, botul se adânceşte în noroi, coada se ridică.

E ca şi cum cineva le-ar da fără veste un brânci. Partea din faţă a „fetiţei“ se înfige în sol. Coada se zguduie. Brown e izbit cu faţa de geamul carlingii. Alcock nimereşte în pârghia cârmei, o îndoaie cu forţa impactului. Simte o fulgerare de durere în umeri şi piept. „Doamne sfinte, Jackie, ce s-a întâmplat aici? Ne-am prăbuşit?“

Simt tăcerea ca pe un vuiet în capete. E mai gălăgioasă acum decât oricând.

Parcă, fără veste, şi-a îndoit intensitatea. Apoi îi cuprinde un val de uşurare.

Vuietul se filtrează prin restul corpului. E asta tăcerea? E linişte cu adevărat? Ce gălăgioasă e. Li se strecoară prin oasele craniului. „Doamne, Teddy, asta-i linişte. Aşa sună ea.“

Brown îşi atinge nasul, bărbia, dinţii, se asigură că e intact. Are nişte zgârieturi, câteva vânătăi. Altceva, nimic. „Suntem vii.“ Perpendiculari, dar vii.

Aparatul de zbor se profilează din pământ ca un dolmen al unei lumi noi-nouţe. Botul i s-a înfundat cel puţin jumătate de metru în sol. Coada e pe sus.

— Măiculiţă, zice Alcock.

Simte de undeva iz de benzină. Decuplează magneţii.

— Repede. Afară. Să coborâm.

Brown întinde mâna după jurnalul de bord, după semnalizatoarele luminoase, după săculeţul de pânză cu scrisori. Se aburcă peste marginea carlingii. Îşi azvârle la pământ bastonul şi băţul se înfige ca o săgeată, pieziş, în smârc. Simte o arsură în gambă când dă cu talpa de pământ. Aleluia pentru pământ: mereu îl uluieşte că nu-i făcut din aer. Un dolmen viu, da.

În buzunarul costumului de zbor, Brown şi-a pus un binoclu mic. Lentila din dreapta s-a înceţoşat, însă cu cealaltă vede nişte siluete înaintând cu paşi mari prin mlaştină. Soldaţi. Da, soldaţi. Par nişte jucării, negricioşi pe fundalul încărcat al cerului irlandez. Când se mai apropie, desluşeşte forma caschetelor, curelele armelor petrecute peste piept şi săltatul cartuşierelor. E un război în desfăşurare, o ştie. Dar mereu e câte un război în Irlanda, nu-i aşa? Niciodată nu poţi şti în cine

să te încrezi. „Să nu trageţi“, îşi spune. „După toate astea, să nu trageţi în noi.“ Mă scuzaţi. Nein, nein. Însă ăştia sunt de-ai lui. Britanici, e sigur. Unuia i se zbânţuie la piept un aparat de fotografiat. Altul e încă în pantaloni dungaţi de pijama.

În spatele lor, la ceva distanţă, vede cai şi căruţe. Un singur automobil. Un şir de oameni curgând dinspre orăşel, şerpuind pe drum, siluete mici, cenuşii. Şi ia te uită. Ia te uită. Un preot în veşminte albe. Apropiindu-se tot mai mult. Bărbaţi, femei, copii. Dând fuga. În hainele de duminică.

Ah, liturghia. La slujbă trebuie să fi fost. De aceea nu era nici ţipenie de om pe străzi.

Mirosul de pământ, copleşitor de proaspăt, îl izbeşte pe Brown ca aroma unui fel de mâncare. Lobii urechilor îi zvâcnesc. Corpul său încă se simte propulsat prin aer. Este, îşi spune, singurul care zboară şi totodată stă pe loc. „Am scos războiul din maşinărie.“ Întinde spre mulţime săculeţul poştal, în semn de salut. Şi iată-i că vin, soldaţi, lume, picurul pâclos, alburiu.

Irlanda.

O ţară frumoasă. Şi totuşi crudă, câteodată, cu locuitorii săi.

Irlanda.

1845-1846. Eliberat

Zorii se iveau în crâmpeie cenuşii. Parâma era bine prinsă de bolard. Apa lovea clipocind în dana Kingstown. A păşit de pe pasarelă. Douăzeci şi şapte de ani.

Cu manta neagră şi fular lat, gri. Părul lăsat mare, cu cărare pe mijloc.

Caldarâmul era ud. Caii suflau aburi în negura de septembrie. Douglass şi-a cărat cufărul de piele până la trăsura trimisă anume: nu se obişnuise încă să fie aşteptat.

A fost dus la casa editorului său irlandez, Webb. O clădire cu trei caturi de pe Great Brunswick Street, una dintre străzile de bună condiţie din Dublin. Si-a lăsat cufărul pe mâna cărăuşului, l-a privit cum se luptă cu greutatea bagajului. Servitorii l-au întâmpinat la uşă, aşezaţi în rând.

A dormit pe tot parcursul dimineţii şi după-amiezii. O cameristă i-a pregătit o baie caldă într-o cadă adâncă de fier. Era acolo şi o pulbere cu aromă de citrice.

A adormit iarăşi, s-a trezit speriat, nu-şi dădea seama unde se află. S-a grăbit să iasă din apă. Urma tălpii lui ude pe duşumeaua rece. Atingerea prosopului, aspră, la ceafă. Si-a şters temeinic trupul. Avea umeri laţi, era musculos, de peste un metru optzeci înălţime.

Dangătul clopotului unei biserici a răsunat departe. În aer se simţea miros de turbă. Dublin. Ce neobişnuit lucru, să se afle aici: umed, pământos, rece.

De jos s-a auzit un gong. Vremea cinei. S-a dus la oglinda de deasupra lavoarului şi s-a bărbierit atent, şi-a netezit cutele surtucului, şi-a strâns bine cravata.

În josul treptelor, la capătul unui coridor, s-a oprit o clipă dezorientat, neştiind pe care uşă să intre. A împins una la întâmplare. Bucătăria era plină de aburi. O slujnică aşeza farfurii pe o tavă. Extrem de palidă. Apropierea ei a făcut să-i urce un fior pe braţe.

— Pe-aci, conaşule, a îngânat ea, înghesuindu-se pe lângă el în cadrul uşii.

L-a călăuzit pe coridor, a făcut o reverenţă la deschiderea uşii. Focul scotea văpăi portocalii, săltăreţe, în şemineul ornat. Un zumzet de voci. Se adunaseră să-l întâlnească o duzină de persoane: quakeri, metodişti,

prezbiterieni. Bărbaţi în redingote negre. Femei în rochii lungi de seară, rezervate şi elegante, cu pecetea panglicilor de la bonete întipărită încă în pielea moale a gâtului. L-au aplaudat domol la intrare. Tinereţea lui. Postura. S-au dat pe lângă el, încercând parcă să-şi asigure imediata lui încredere. Le-a relatat peripeţiile lungii călătorii de la Boston la Dublin, le-a spus cum fusese nevoit să se adăpostească la clasa a treia, pe vasul cu aburi Cambria, cu toate că încercase să-şi rezerve loc la clasa întâi. Şase albi se opuseseră prezenţei sale în salonul de pe punte. Fusese ameninţat cu vărsare de sânge. „Jos cu cioroiul." Mai că ajunsese să schimbe lovituri cu ei. Căpitanul intervenise, promisese să-i arunce pe albi peste bord. Douglass căpătase permisiunea de a se plimba pe punte, ba chiar le ţinuse şi un discurs pasagerilor. Însă nopţile tot trebuise să coboare în pântecele navei.

Ascultătorii au încuviinţat cu gravitate, lăsând în piept bărbiile, i-au strâns iarăşi mâna, declarând că era un exemplu strălucit, un bun creştin. A fost îndrumat spre sufragerie. Masa era pusă, cu tacâmuri şi sticlărie fină. Un vicar s-a ridicat să binecuvânteze bucatele. Mâncarea era desăvârşită – miel cu sos de mentă –, însă abia a izbutit să înghită. A sorbit în schimb din paharul cu apă, simţind că i se moaie picioarele.

Fusese chemat să ţină o cuvântare: despre timpul petrecut în sclavie, cum dormea pe jos într-o colibă, cum se înfofolea în saci de pânză ca să ţină frigul departe, cum îşi băga picioarele în cenuşă ca să şi le încălzească. Despre zilele vieţuite cu bunica lui şi cum, apoi, nimerise pe plantaţie. În ce chip fusese învăţat, deşi asta era împotriva legii, să citească şi să scrie. Cum ajunsese să le citească fraţilor de suferinţă din Noul Testament. Lucrase la un şantier naval, având tovarăşi de muncă irlandezi. De trei ori fugise. De două ori fusese prins. Evadase din Maryland la vârsta de douăzeci de ani. Devenise om de litere. Şi se afla aici, acum, pentru a convinge popoarele Britaniei şi Irlandei să ajute la zdrobirea sclaviei prin mijloace morale, paşnice.

Discursul era îndelung repetat – îşi petrecuse mai bine de trei ani ţinând prelegeri în America –, însă aici avea de-a face cu bărbaţi respectabili ai Domnului şi ai imperiului, într-o ţară nouă-nouţă pentru el. Obligaţia distanţei. Necesitatea de a spune limpede ce dorea. De a clarifica fără a suna condescendent.

Îşi simţea nervii ca dezgoliţi în lungul şirei spinării. Palmele i se

umeziseră. Inima îi bubuia în piept. Nu voia să-şi laude cauza cum îşi laudă marfa codoşii. Nici să se ascundă după vorbe nu voia. Nu era, ştia bine, primul negru care sosise în Irlanda ca să ţină prelegeri. Înaintea lui fusese Remond. Şi Equiano. Aboliţioniştii irlandezi erau ştiuţi pentru fervoare. Până la urmă, aceasta era patria lui O'Connell. Marele Eliberator. Exista, i se spusese, o foame de justiţie. Aveau să-l întâmpine cu mare deschidere.

Musafirii se uitau cu ochi mari, ca la o trăsură în goană care s-ar fi putut răsturna oricând, pe neaşteptate, înaintea lor. Un strop de sudoare i s-a prelins printre omoplaţi. Nu-şi mai găsea vorbele. A strâns pumnul, a tuşit în el, şi-a tamponat cu batista fruntea. Izbutise să se elibereze, a zis, însă rămânea proprietate. Marfă. Bun de vânzare, potrivit legii. Putea fi, în orice clipă, înapoiat stăpânului. Cuvântul în sine avea colţi. Îi venea să-l calce în picioare, să-l facă zob. Massah. Putea fi biciuit, soţia lui, pângărită, copiii, înstrăinaţi. Încă erau biserici americane care sprijineau sclavagismul: o pată de neşters pe mintea creştină. Până şi în Massachusetts era urmărit pe stradă, bătut, scuipat.

Venise, a spus, să ridice o singură pălărie, însă până la urmă acea pălărie avea să trezească Cerurile. Nu-şi mai putea duce cu nici un chip viaţa ca sclav.

— Bravo, a strigat un bărbat mai în etate.

S-au iscat nişte încercări de aplauze. Un cleric tânăr s-a repezit să scuture mâna lui Douglass.

— Aşa să fie.

Aprobarea s-a răspândit iute prin odaie. Slujnica în rochie neagră a coborât ochii în pământ. După ceaiul şi fursecurile luate în salon, Douglass a dat mâna cu bărbaţii şi s-a retras politicos. Femeile se strânseseră în bibliotecă. A bătut la uşă, a intrat şovăielnic, s-a înclinat de şale, le-a urat noapte bună. Le-a auzit murmurând în vreme ce se îndepărta.

Webb l-a călăuzit pe scara curbată la lumina unei lumânări înfipte într-un sfeşnic de sticlă. Umbrele li se întindeau alandala peste lambriurile de stejar. Un lighean de spălat. O masă de scris. O oală de noapte. Un pat cu cadru de alamă. Şi-a deschis cufărul şi a scos o gravură înfăţişându-i soţia şi copiii, a aşezat-o lângă pat.

— E o onoare să te avem oaspete în căminul meu, a zis din uşă

Webb.

Douglass s-a aplecat să sufle în lumânare. Nu-i prea venea să doarmă. Marea se mişca încă în el.

De dimineaţă, Webb l-a scos la o plimbare cu trăsura. Voia să-i arate oraşul. Douglass a luat loc lângă el, în faţă, pe capra de lemn, expus intemperiilor.

Webb era scund, slab, subţiratic, mândru. Folosea judicios biciul.

La început, străzile erau curate şi plăcute. Au trecut pe lângă o biserică înaltă, gri. Un şir de prăvălii micuţe, cochete. Canalele se întindeau drepte şi ţanţoşe.

Cadrele uşilor erau zugrăvite în culori vii. Au întors şi au pătruns în centru, pe lângă universitate, Parlament, au apucat-o pe lângă cheiuri spre sediul vămii.

Mai încolo, oraşul începea să se schimbe. Străzile se îngustau. Găurile în caldarâm se adânceau. Nu peste mult, mizeria a devenit copleşitoare. Douglass nu mai văzuse una ca asta nici măcar în Boston. Mormane de excremente umane lepădate în şanţuri, adunându-se plescăitoare în băltoace fetide. Bărbaţi căzuţi pe lângă balustradele caselor cu odăi de închiriat. Femei îmbrăcate în zdrenţe, mai puţin decât zdrenţe: ca nişte zdrenţe. Copiii alergau în picioarele goale.

Specimene devastate, străvechi, îi petreceau cu uitături chiorâşe de la ferestre.

Geamurile erau prăfuite şi sparte. Şobolanii săgetau pe uliţe. Cadavrul unui măgar fusese lăsat să se umfle în curtea unei clădiri dărăpănate. Peste tot mişunau câini costelivi. Pe străzi se simţea duhoare de bere trezită. O tânără cerşetoare cânta ceva, cu voce trudită; o gheată de poliţist i s-a înfipt sălbatic în coaste, făcând-o să o ia din loc. S-a prăbuşit peste următorul grilaj, s-a lăsat peste el râzând.

„Irlandezii sunt teribil de dezordonaţi", şi-a spus. Trăsura dădea colţ după colţ, răspântie după răspântie, cenuşiu după cenuşiu. A început să burniţeze. Străzile erau înnoroite şi parcă tot mai pline de gropi. Sunetul unei scripci s-a auzit la unison cu un ţipăt.

Douglass se simţea afectat de ce i se întindea înaintea ochilor, însă privea cu lăcomie totul, absorbea totul. Webb a croit calul cu biciul. Au pornit la trap înapoi pe Sackville Street, pe lângă Coloana lui Nelson, către pod, iarăşi peste fluviu.

Cursul de apă, Liffey, era ciuruit de proiectilele ploii. O barjă joasă îşi croia drum dinspre berărie. Vântul sufla crud şi neostoit peste cheiuri. Negustorii de peşte viermuiau pe caldarâm, împingând roabe pline cu scoici puturoase.

Un trib de băieţi zdrenţăroşi au sărit dintr-o lature pe trăsură. Foloseau roţile ca să-şi facă vânt, apoi se bălăngăneau periculos, ţinându-se în vârful degetelor. Unii încercau chiar să deschidă portiera. Râdeau, cădeau în băltoace. Unul, care izbutise să se caţăre ca o maimuţă şi să aterizeze iscusit pe capra trăsurii, şi-a lăsat capul pe umărul lui Douglass. Pe chipul şi pe gâtul băiatului se vedea un şir de dâre stacojii. Webb îl implorase să nu le dea nici un bănuţ, însă Douglass i-a strecurat băiatului o jumătate de penny. Ochii copilului au început să lucească de lacrimi. Şi-a păstrat capul pe umărul lui Douglass de parcă i-ar fi fost înşurubat acolo. Ceilalţi băieţi, agăţaţi de trăsură, strigau, se îmbrânceau, îşi cereau şi ei tainul.

— Atenţie la buzunare! a spus Webb. Gata cu monedele. Nu le mai daţi.

— Ce tot zic acolo? a întrebat Douglass.

Zarva băieţandrilor era fantastică: suna ca şi cum ar fi scandat versuri rimate.

— Habar nu am, a zis Webb.

Webb a oprit la capătul unei străduţe, a săltat pe trotuar o roată, a strigat la un poliţist să-i alunge pe ştrengari. Fluieratul s-a pierdut în aer. A fost nevoie de trei sergenţi de stradă ca să-i desprindă de pe trăsură. Gaşca a zbughit-o pe aleea îngustă. Chiotele lor ricoşau.

— Mulţam, domnu'! Mulţam!

Douglass şi-a dus batista la umăr. Copilul îi lăsase pe mânecă o dâră lungă de muci.

*

Nu aşa îşi imaginase Dublinul. Văzuse cu ochii minţii rotonde, colonade, capele liniştite pe la răscruci. Porticuri, pilaştri, cupole.

A trecut pe sub o arcadă îngustă, pătrunzând într-o harababură de bărbaţi şi femei. Se adunaseră la o întrunire în umbrele clădirii unui teatru. Un roşcovan, cocoţat pe un poloboc argintiu, lătra ceva despre Abrogare. Mulţimea se agita. Râsete şi aplauze. Cineva a răspuns cu un chiot despre Roma. Cuvintele erau aruncate înainte şi înapoi. Douglass

nu le înţelegea accentul, sau poate limba? Vorbeau cumva în irlandeză? A vrut să coboare din trăsură, să umble printre ei, însă Webb i-a şoptit că avea să dea de necaz.

Şi-au continuat drumul pe o încâlceală de străduţe dosnice. O femeie ducea o tavă cu varză pe care şi-o legase cu o sfoară petrecută peste gât şi încerca zadarnic să-şi laude frunzele verzi, ofilite.

— Domnu' Webb, să trăiţi, domnu' Webb, am onoarea!

Webb şi-a încălcat propria regulă şi i-a întins o monedă măruntă de aramă. Femeia şi-a ascuns faţa în broboadă, arătând ca şi cum ar fi rostit o rugăciune asupra monedei. Câteva şuviţe de păr i-au scăpat din basma, umede şi aspre.

În doar câteva clipe au fost înconjuraţi. Webb a trebuit să împingă trăsura prin mulţimea de braţe întinse. Săracii erau subţiri şi palizi, aproape ca nuanţa lunii.

Pe George Street, o damă a apucat cu nădejde mânerul umbrelei la trecerea trăsurii. Un jurnalist care se întâmplase să-l zărească avea să scrie apoi că negrul venit în vizită arăta destul de curăţel. O târfă îndrăzneaţă din colţul străzii Thomas s-a pus să-i strige că-i o bucăţică bună, că-l papă tot şi se linge pe bot. Şi-a văzut oglindirea într-o vitrină şi şi-a îngheţat imaginea în minte, uimit la gândul că i se oferea ocazia publică a vanităţii.

Furtuna făcea trăsura să se încline pieziş. Douglass a căutat o dâră de lumină printre nori. Nu era nici una. Acum ploaia cădea ritmic. Gri şi necruţătoare. Nimeni nu părea să bage de seamă. Ploaie în băltoace. Ploaie pe clădirile înalte de cărămidă. Ploaie pe acoperişurile cu ţigle de ardezie. Ploaie pe ploaia însăşi.

Webb l-a îndemnat să intre în trăsură, să se poată usca. Douglass a coborât. Banchetele erau făcute din piele moale. Mânerele erau de bronz mat. Se simţea neghiob, laş, cald. Ar fi făcut bine să rămână afară, să îndure şfichiul vremii, ca Webb. A bătut din picioare, şi-a desfăcut gulerul paltonului. Din trup îi ieşeau aburi.

Când au ajuns în dreptul catedralei, ploaia a luat o pauză. Oraşul s-a luminat în razele soarelui de după-amiază. S-a dat jos şi s-a oprit pe pavaj. Copiii săreau coarda, îşi strigau cântecele rimate unii altora. Patrick Chioru' / Croitoru' / Avea o fetiţă / Cu coarne de capriţă. L-au înconjurat, i-au atins hainele, i-au luat pălăria din cap, i-au vârât degetele

în păr. Coţofană-fană / Dă-n câte-o pană.

Părul lui i-a făcut să râdă: vâlvoi, încurcat, sârmos, inegal. Un băiat a vârât o crenguţă în masa de cârlionţi, apoi a rupt-o la fugă chiuind triumfător. O fetiţă l-a tras de marginea hainei.

— Nene, hei, nene! Eşti din Africa?

Douglass a ezitat o clipă. Nu i se mai pusese întrebarea asta. A zâmbit încordat.

— America.

— Cristofor Columb / Pe ocean plutea / O manta purta / Prinsă într-un bumb.

Cel mai mic dintre copii avea nu mai mult de trei ani. Coşul pieptului îi era osos. În părul murdar i se agăţaseră frunze. Sub ochi, o rană proaspătă.

— Hai să sari cu noi, nene!

Coarda s-a contorsionat şi s-a răsucit, a biciuit o băltoacă, s-a ridicat iar, azvârlind stropi.

— Ne dai şi nouă un gologan?

Îl agasa noroiul care îi bălţa deja pardesiul. Şi-a coborât privirea spre încălţări: era nevoie să fie curăţate.

— Te rog, nene!

— Haide!

Un băiat a scuipat pe jos şi a luat-o la fugă. Fata a strâns coarda, i-a adunat pe copiii ceilalţi, i-a pus să stea drepţi, i-a îndemnat să facă din mână în semn de rămas-bun. Câţiva puşti s-au ţinut după trăsură până ce, osteniţi, uzi leoarcă şi flămânzi, au rămas în urmă.

Străzile se făceau tot mai liniştite pe măsură ce se apropiau de casa lui Webb. Un bărbat cu pălărie înaltă albastră aprindea unul după altul felinarele stradale făcându-le să licărească, un şir mic de aureole. Căminele pe lângă care treceau păreau calde şi molatice.

Frigul îi intrase în oase. Şi umezeala. A izbit cu picioarele încălţate în cizme partea de jos a banchetei, ca să-şi încălzească degetele. Jinduia să se afle înăuntru.

Webb a sunat din claxonul de pe capra trăsurii. În câteva secunde doar, majordomul a deschis uşa şi s-a năpustit pe scări în jos cu o umbrelă. Se îndrepta spre stăpânul lui fără să ia în seamă balta în care păşise cu un pleoscăit, însă Webb a zis:

— Nu, fii bun, musafirul nostru are întâietate.

În aer se simţea un iz ciudat. Douglass nu izbutea să-l identifice. Dulceag, pământos.

A urcat iute treptele, cu valetul ţinându-i umbrela. A fost dus către şemineul din salon. Deşi văzuse şi în ajun focul, nu observase cu ce era făcut: bulgări de pământ arzând.

S-a dat jos din pat ca să-i scrie un bilet Annei. Trebuia să fie judicios. Ea nu ştia să scrie şi să citească, deci misiva avea să-i fie adusă la cunoştinţă, cu voce tare, de prietena lor, Harriet. Nu voia s-o ştie pe Anna stânjenită în vreun fel.

Draga mea. Mă găsesc în mâini politicoase şi capabile. Gazdele mele sunt spirituale, amabile, deschise. Aerul este umed, însă are ceva ce pare să-mi limpezească gândurile.

Îşi simţea cugetul mai puţin împovărat. Simplul fapt că nu era urmărit, că nu trebuia să se uite peste umăr, că nu putea fi săltat şi dus departe.

Mi se mai întâmplă să mă opresc câte o clipă în loc, mirându-mă că nu mai sunt fugar. Mintea mi s-a descătuşat. Oamenii aceştia nu pot nici măcar să-şi imagineze că am fost vreodată în piaţa de sclavi, la licitaţie. Aici nu mă tem de zăngănitul lanţurilor, de pocnetul biciului, de răsucirea mânerului uşii.

Douglass şi-a lăsat deoparte tocul, a tras draperiile. Era încă beznă. Nici un sunet. Pe stradă, un bărbat zdrenţăros păşea iute, încovoiat în vânt. I se părea că găsise cuvântul pentru Dublin: un oraş îngrămădit. Îşi petrecuse şi el o groază de ani îngrămădit în el însuşi.

I-a trecut prin cap posibilitatea salonului de acasă: Harriet citind cu voce tare scrisoarea, Anna, în rochie de bumbac, cu tulpanul în cap şi braţele aşezate în poală, copiii lângă scaunul ei, încordaţi, nerăbdători, nedumeriţi.

Îţi trimit dragostea mea nesfârşită, Frederick.

A tras la loc draperiile, s-a băgat iarăşi în pat, şi-a întins peste marginile saltelei labele picioarelor. Degetele îi depăşeau lungimea patului. Ceva amuzant, şi-a zis, de inclus în următoarea scrisoare.

*

Pe masă, în teancuri ordonate, se aflau exemplare din ediţia irlandeză a cărţii lui. Noi-nouţe. În spate, în penumbră, stătea Webb, cu mâinile la spate. Îşi privea ţintă oaspetele, care se apucase să răsfoiască şi să tragă în piept aroma cărţii. Douglass s-a oprit asupra gravurii de pe copertă, şi-a trecut degetele peste reprezentarea proprie. Webb, şi-a zis, se străduise să-i facă nasul drept, acvilin şi mandibula bine conturată. Voiau să scoată negritudinea din el. Dar poate că nu era vina lui Webb. Posibil o eroare a artistului. Vreo poticnire a imaginaţiei.

A închis cartea. A înclinat bărbia. S-a răsucit zâmbind spre Webb. Şi-a lăsat degetele, încă o dată, să coboare peste cotorul cărţii. Nu a scos o vorbă. Aşteptările lor erau exigente. Fiecare pas. Orice gest de-al lui.

S-a oprit, a scos un toc rezervor din buzunar, l-a înălţat în aer o clipă, a semnat primul volum din teanc. *Pentru Richard Webb, cu prietenie şi respect, Frederick Douglass.*

Dedicaţia implica un anumit nivel de umilinţă: era important să nu exagereze cu întorsăturile de frază.

M-am născut în Tuckahoe, lângă Hillsbourough, la douăsprezece mile de Easton, în districtul Talbot, Maryland. Nu-mi cunosc vârsta exactă, niciodată n-am pus ochii pe vreun document oficial în care să fie trecută. În general, bună parte din sclavi îşi cunosc vârsta cam în aceeaşi măsură în care şi-o cunosc caii de povară, fiind dorinţa stăpânilor, din câte înţeleg, ca sclavii să rămână cu totul neştiutori în această privinţă.

Pe fundul cufărului de călătorie păstra două greutăţi de fier, două haltere. Făcute pentru el de un fierar din New Hampshire: aboliţionist, prieten, de rasă albă. Fiecare având o greutate de şase kilograme. Fierarul povestea că le făcuse din nişte lanţuri pentru sclavi folosite cândva la licitaţiile unde se vindeau bărbaţi, femei, copii. Meşterul cumpărase lanţurile, le topise, obţinuse alte obiecte din ele. „Asta ca să nu uităm“, zisese.

Douglass ţinea greutăţile secrete. Ştia de ele doar Anna. Îşi lăsase ochii în podea când le văzuse întâia oară, însă nu peste mult ajunsese să se obişnuiască: primul lucru pe care-l zărea dimineaţa, ultimul pe care-l vedea noaptea, înainte de culcare. O parte din el ducea încă dorul zilelor când trudise ca tâmplar şi călăfătuitor: osteneală, dorinţă, foame.

A răsucit cheia în broasca uşii dormitorului, a dat în lături perdelele,

şi-a aţintit privirea asupra felinarelor cu gaz ale Dublinului. A aprins o lumânare, s-a dezbrăcat de haină, a rămas în cămaşă.

A ridicat una după alta halterele – mai întâi de la pământ, apoi sus, deasupra capului –, trudind cu ele până ce sudoarea a început să picure pe duşumele. S-a aşezat în aşa fel încât să se poată privi în oglinda ovală. Nu voia să se înmoaie. Extenuare voia el – îl ajuta să scrie. Simţea nevoia ca fiecare dintre cuvintele sale să fie conştient de propria-i greutate. Era ca şi cum le-ar fi ridicat şi apoi le-ar fi lăsat să cadă către vârful degetelor, punându-şi la treabă muşchii şi totodată săpându-şi în minte idei.

Îl cuprinsese febra lucrului. Voia să le spună tuturor ce înseamnă să fii marcat cu fierul roşu: să-ţi fie arse pe piele iniţialele altcuiva; să fii ţinut cu jugul la gât; să porţi în gură zăbală de fier; să traversezi apa pe un vapor contaminat cu tifos; să te trezeşti pe plantaţia altcuiva; să auzi zarva pieţei de sclavi; să simţi cum te croieşte cravaşa de piele; să ţi se cresteze urechile; să accepţi, să te încovoi, să dispari.

Treaba lui era să zugrăvească toate acestea cu condeiul. Cămaşa albă, largă căpăta tot mai multe pete de cerneală. Uneori, căutându-şi cuvintele, îşi lipea sugativa de frunte. Mai târziu, îmbrăcându-se pentru cină – jabou, smoching, butoni, pantofi lustruiţi –, a aruncat o privire în oglindă şi a descoperit, întinse pe chip, dâre albastre. Aflase de la Webb că, în limba irlandezilor, unui negru i se spune *fear gorm*, „om albastru“. S-a frecat bine pe faţă, pe mâini, şi-a curăţat temeinic unghiile. Şi-a privit reflexia, a mimat un atac asupra omului din oglindă, s-a oprit brusc, pironit locului, cu genunchii tremurând.

A coborât treptele curbate, s-a oprit, s-a aplecat, şi-a mai lustruit o dată bombeul unui pantof cu marginea umezită a batistei.

Majordomul l-a întâmpinat în hol. Nu-şi putea aminti cu nici un chip numele omului, Charles, Clyde sau James. E groaznic să uiţi numele cuiva. L-a salutat cu o aplecare a capului şi a pătruns pe coridor, în umbră.

Webb angajase un pianist pentru serată. Pe când se apropia, Douglass a auzit coliziunea notelor în aer. Nu-i displăceau autorii standard – Beethoven, Mozart, Bach –, însă auzise că acum era vorba de ceva nou, un francez pe nume Edouard Batiste venit la Dublin ca să-şi prezinte muzica. Trebuia să se intereseze mai îndeaproape: existenţa lui, în ultimele zile, avea mult de-a face cu necesitatea de a se informa fără să

lase impresia lipsei de informaţie. O linie subţire. Nu era sigur că-i e îngăduit să arate slăbiciune.

Esenţa inteligenţei era să ştii când, sau dacă, să-ţi dezvălui fie şi cea mai profundă nevoie de a fi instruit.

Dacă arăta vreo fisură, ei toţi ar fi putut să i-o expună la lumină, să-l facă să rămână încremenit, ba chiar să orbească. Nu-şi putea îngădui nici o greşeală, cât de mică. Nu era un pretext pentru aroganţă, ci o chestiune de defensivă. Webb, fireşte, n-ar fi avut cum să priceapă. De unde şi până unde? La urma urmei, era un quaker irlandez. Bun la inimă, aşa-i. Însă îi vedea eforturile, toate, drept pură bunăvoinţă. Fiindcă nu libertatea lui Webb era în joc. Ci abilitatea lui Webb de a fi liber. Webb însuşi avea idei proprii despre cine era sclav, cine nu şi ce anume se afla între cele două categorii.

„N-are a face“, şi-a zis Douglass. Nu voia să lase asta să-l învenineze. Irlandezii se arătaseră nespus de prietenoşi. Era oaspetele lor. Nu trebuia să uite acest fapt.

Valetul i-a deschis uşa. Douglass a intrat în salonaş cu braţele la spate şi degetele încleştate. I se părea că-i mai bine să intre aşa într-o odaie. Deferent şi rezervat în doze egale. Fără îngâmfare, niciodată cu îngâmfare. Doar înalt, compact, solid.

L-a cuprins fără veste: imensa surpriză de a se afla acolo. El, un tâmplar, un călăfătuitor de bărci, un truditor al ogoarelor. De a fi parcurs o asemenea distanţă. De a-şi fi lăsat în urmă soţia şi preaiubiţii săi copilaşi. De a-şi auzi călcătura pantofului pe duşumea. Singura pereche de încălţăminte mişcându-se într-o odaie plină de bărbaţi. Vocea îi răsuna acum prin mâini: înţelegea ce înseamnă Cuvântul care a devenit trup. Se simţea străbătut de energie. Şi-a dres glasul, dar s-a abţinut deocamdată să vorbească. Aceştia erau, şi-a amintit, membrii Societăţii Regale din Dublin. Creaturi cu gulere scorţoase şi mustăţi tunse cu îngrijire. Aveau ceva, un lustru de vechime. I-a privit cu luare-aminte. Genul de bărbaţi care-şi atârnaseră săbiile deasupra şemineurilor din minţi. Avea să mai zăbovească până să-şi dezlănţuie furia.

A păşit spre ei, le-a întins mâna. Şi-a întipărit în memorie numele lor.

Reverendul Archibald. Fratele Harrington. Avea să le treacă mai târziu în jurnal. Erau canoane mărunte ale etichetei pe care trebuia să şi le amintească. Pronunţia. Felul în care erau scrise.

— E o plăcere să vă cunosc, domnilor.

— Onoarea e de partea noastră, domnule Douglass. V-am citit cartea. O remarcabilă realizare.

— Mulţumesc.

— Avem multe de învăţat din ea. Multe de admirat în privinţa stilului, ba şi mai multe privitoare la conţinut.

— Sunteţi deosebit de amabil.

— Şi... Dublinul vă e pe plac?

— E mai plin de viaţă decât Bostonul, da.

De jur împrejur se auzeau glasuri râzând şi se simţea recunoscător pentru asta, pentru felul în care-i îngăduiau să-şi relaxeze corpul, să renunţe la rigiditate. Webb l-a călăuzit către un fotoliu adânc din centrul odăii. S-a uitat într-o parte şi a văzut-o pe Lily, fata în casă, turnându-i o ceaşcă de ceai. Îi plăcea să-şi bea ceaiul cu o cantitate neobişnuită de zahăr. Slăbiciunea lui: se dădea în vânt după dulce. Fata a alunecat spre el, parcă plutind. Încheieturile ei albe şi răcoroase. A simţit ceaşca zgâlţâindu-i-se în mâini. Cu cât mai subţire porţelanul, cu atât mai gălăgios clinchetul.

Spera că felul său de a ţine ceaşca nu părea necioplit. S-a foit în fotoliu. Îşi simţea iarăşi mâinile lipicioase.

Webb l-a prezentat. Până şi în America, rareori ascultase cuvântările introductive ale altora. Îl stânjeneau. Uneori scoteau din el o caricatură: conchistadorul de culoare, sclavul-gentleman, Orfeul Americii. Aminteau invariabil, în discursul de prezentare, de tatăl lui alb. De parcă altfel nici nu s-ar fi putut. Povesteau cum fusese luat de lângă mamă şi fraţi şi dus departe. Pus apoi, o vreme, sub oblăduirea binevoitoare a albilor. Douglass considera monotone aceste descrieri. Cuvintele i se dizolvau în cap. Nu le-a ascultat deci, mulţumindu-se să cerceteze feţele celor din public. Le simţea nesiguranţa, vedea semne ale nedumeririi în ochii lor, observându-i cum îl observau. Un sclav. Într-un salon din Dublin.

Remarcabil de bine întreţinut.

A ridicat ochii, dându-şi seama că Webb terminase. Se lăsase tăcerea. Ceaşca îi clănţănea în mâini. A îngăduit liniştii să ţină piept stânjenelii. Descoperise că, dacă nu se simţea în largul său, devenea mai controlat cu vorbele, mai puternic, mai atent.

Douglass a aşezat farfurioara sub ceaşcă.

Prefer să fiu onest cu mine însumi, chiar şi cu riscul de a trece în ochii altora drept ridicol, decât să fiu fals, ceea ce m-ar face să mă socot dezgustător. Încă de copil nutresc o convingere profundă, anume că sclavia nu va reuşi pentru totdeauna să mă ţină în scârboasa-i îmbrăţişare. Acum, pe lunga cale a acestei călătorii, mă găsesc făcând un pas înainte şi vă chem, stimaţi domni, să vă ridicaţi împotriva despotismului, bigotismului şi a tiraniei celor care, dacă ar putea, mi-ar opri intrarea în chiar această încăpere.

La sfârşitul celei de-a doua săptămâni i-a scris Annei că nu fusese încă făcut cioroi pe sol irlandez, nici măcar o dată, cel puţin până în momentul de faţă. Era, cel mai adesea, ovaţionat. Nu ştia încă limpede cum să reacţioneze, îl lăsa perplex. Simţea că se înfiripă ceva în el. Simţea, poate pentru întâia oară, că-şi putea locui cum se cade propria piele. Exista şansa ca pentru ei să nu fie decât un exponat curios, dar ceva din el se simţea în armonie cu cei pe care-i întâlnea. Nu mai văzuse una ca asta în cei douăzeci şi şapte de ani ai vieţii sale. Îşi dorea ca ea să fie acolo, să fie martoră.

Ţara era cenuşie şi rece, sta mereu să plouă, însă putea păşi prin mijlocul trotuarului, putea să se suie într-un poştalion ori să cheme o birjă fără să-şi ceară iertare nimănui. Da, sărăcia se zărea peste tot, dar ar fi luat asupra lui sărăcia asta de om alb. Fără bice. Fără lanţuri. Fără însemnat cu fierul roşu.

Fireşte, de obicei era însoţit de lume bună, dar nici pe străzile cele mai neprietenoase nu auzise încă vreo vorbă de ocară. Atrăgea câte o privire feroce, însă nu era exclus să aibă drept pricină croiala redingotei sale, cu o tăietură adâncă la spate: Webb îi spusese deja că i-ar prinde bine să arate un dram de decenţă în plus.

Clopoţelul de la uşă a sunat prelung, alene. Croitorul a ridicat privirea, însă atelierul şi-a văzut de lucru. Asta l-a surprins cel mai tare pe Douglass: absenţa alertei. Nici un şoc. Nici un freamăt. A înaintat printre şirurile de umeraşe cu haine. Croitorul s-a ivit în cele din urmă de după tejghea şi i-a întins mâna:

— Sunteţi bine-venit în prăvălia mea, domnule.

— Mulţumesc.

— Vorbeşte tot oraşul despre Domnia Voastră.

— M-ar interesa o haină nouă.

— Desigur.

— Şi o redingotă mai lungă la poale, a zis Webb.

— Sunt destul de capabil să mă îmbrac şi singur, i-a replicat Douglass.

S-au privit chiorâş peste abisul camerei.

— Domnilor, a intervenit croitorul, haideţi pe aici.

Webb a dat să păşească, însă Douglass i-a pus mâna în piept. Aerul a îngheţat. Webb a coborât privirea, iar pe chip i s-a ivit, abia sesizabil, un zâmbet. A scos un portofel de marochin, şi-a trecut palma peste el, l-a vârât la loc în buzunarul hainei.

— Cum doreşti.

Douglass a înaintat, lat în spete şi cu picioare lungi, alături de croitor, într-o odaie dosnică. Foarfeci, ace, petice. Coţi prăfuiţi şi valuri de pânzeturi întinse peste mese. De pe ce câmpuri venea pânza? Ce degete o torseseră?

Croitorul a adus o oglindă. Era pe un suport, cocoţată pe roţi.

Niciodată nu-i mai luase măsurile un alb. Croitorul s-a poziţionat în spatele lui.

Douglass a tresărit când a simţit metrul de croitorie cuprinzându-i grumazul.

— Mă scuzaţi, domnule, e rece panglica?

A închis ochii. S-a lăsat măsurat. Cutia toracică, pieptul, talia. A ridicat braţele ca să vadă cât de adânci trebuie să fie subsuorile vestei. A tras aer în piept, l-a dat afară. A permis întinderea benzii galbene, uzate, pe interiorul coapsei.

Croitorul şi-a notat măsurile. Scrisul lui era fin şi exact.

După ce-a terminat, croitorul şi-a înfipt degetele în umerii lui Douglass, l-a apucat zdravăn.

— Sunteţi un bărbat falnic, dacă-mi permiteţi, domnule.

— Sincer să fiu...

A aruncat o privire înspre Webb, care-l aştepta în odaia din faţă a prăvăliei. Quakerul trecuse la fereastră şi scruta peisajul de afară. Fluviul Liffey părea pe cale să-l poarte cu el pe unda-i plumburie, necontenită.

— V-aş fi recunoscător dacă...

— Da, domnule?

L-a privit iarăşi pe Webb.

— Dacă mă înzestraţi şi cu o jiletcă din păr de cămilă.

— Jiletcă, domnule?

— Da, cred că i se spune vestă pe-aici.

— Chiar aşa, domnule.

Croitorul l-a răsucit iarăşi spre el şi s-a apucat să-i măsoare lăţimea pieptului, apoi a împreunat capetele metrului de croitorie peste buricul lui Douglass.

— O puteţi pune pe socoteala domnului Webb.

— Desigur, domnule.

— Mereu i-au plăcut surprizele.

Mulţimile de ascultători soseau dornice, fremătând, cu pălării pe creştete, învăluite parcă într-o bulă de parfum. Se înşiruiau în faţa bisericilor metodiste, a sălilor de întrunire ale quakerilor, prin saloane de conace. Douglass se ridica pe vârful picioarelor, îşi vâra degetele mari ale mâinilor în buzunarele vestei celei noi.

După-amiezile lua ceaiul cu Societatea Contra Sclaviei din Dublin, cu Asociaţia Hiberniană, cu progresiştii, cu Prietenii Abolirii. Erau bine informaţi, cu discursuri îndrăzneţe şi generoşi cu donaţiile. Îl socoteau tânăr, chipeş, elegant. Auzea foşnet de rochii aşezate la coadă, aşteptând să-l întâlnească. Webb declarase că nu mai văzuse niciodată să participe atâtea doamne tinere. Veneau chiar şi câteva de confesiune catolică, din familii cu cheag. În grădinile caselor de bună condiţie, femeile îşi răsfirau pe bănci de lemn poalele largi ale rochiilor şi pozau cu el pentru portrete.

Douglass avea grijă să-şi menţioneze nevasta, să aducă vorba despre copiii de acasă, din Lynn. Ciudat lucru însă, uneori discuţia despre Anna le atrăgea şi mai mult pe femei. Nu-l slăbeau defel. Chicoteli, umbreluţe şi batiste. Voiau să ştie în ce chip se îmbrăcau în America femeile de culoare. Le răspundea că n-avea habar, că toate rochiile, pentru el, arătau aidoma. Băteau din palme cu deliciu, o încântare pe care el nu izbutea s-o priceapă.

A fost invitat la o cină cu Lordul Primar. Candelabrele din reşedinţa acestuia, Mansion House, sclipeau. Tavanele erau înalte. Picturile, impunătoare. Camerele treceau una într-alta ca nişte propoziţii fabuloase.

S-a întâlnit cu părintele Mathew, şi-a unit forţele cu mişcarea pentru

combaterea alcoolismului. Uliţele Dublinului erau înţesate cu demoni ai băuturii. A făcut Legământul. Îl putea apropia, şi-a spus, de un public cu totul nou. Plus că nu bea niciodată. Nu voia să piardă controlul. Se ghicea aici mâna Stăpânului: dorinţa acestuia de a seda. Se plimba cu insigna Legământului purtată la vedere pe reverul noii sale redingote. I se părea, cumva, că e mai înalt. Trăgea aerul alb-murdar al Dublinului în piept. Arareori era lăsat singur. Existau mereu câte o persoană sau două dornice să-l însoţească. Descoperea ritmuri în unduirile, întorsăturile şi repetiţiile accentului irlandez. Îi plăcea să imite. „O zi die toată isprava, conaşulie. Pientru dragostiea Domnului, îţ' fi bun să ne daţ' un gologan?“ Îşi delecta gazdele cu asemenea imitaţii. Avea şi un scop mai serios: ştia că ceva atât de simplu poate vrăji o mulţime. „Tarie mă bucur că-s colea în Irlanda."

Se afla de cinci săptămâni în Dublin. Faţa îi apărea pe afişe imprimate prin întregul oraş. Ziariştii se întâlneau cu el la o gustare în hotelul Gresham. Era „leonin", scriau gazetarii, „neîmblânzit", „o panteră elegantă”. Un alt jurnal îl poreclise Filfizonul Întunecat. Râsese şi făcuse bucăţi ziarul – doar nu se aşteptau să se îmbrace în cârpe de bumbac american?

L-au dus la Four Courts, prin restaurantele cele mai simandicoase, i-au cerut să stea sub candelabre, unde să poată fi văzut în toată splendoarea. Când intra într-o sală ca să vorbească, aplauzele se prelungeau uneori câte un minut întreg. Îşi scotea pălăria şi se înclina.

Stăteau apoi la rând să-i cumpere cartea. Îl uluia, ridicând ochii de la peniţa tocului rezervor, să vadă ce şirag de rochii îl aşteaptă.

În anumite zile i se întâmpla să obosească, să se gândească la sine ca la un pudel bine tuns, purtat în lesă. Se ducea iute în camera lui, îşi înşfăca halterele, le mânuia frenetic.

Într-o seară a găsit chitanţa pentru vesta din păr de cămilă, împăturită cu îngrijire pe noptieră. L-a umflat râsul. Până la urmă aveau să-i taie chitanţă pentru orice gând care-i trecuse prin minte vreodată. A purtat jiletca în acea seară, vârându-şi degetele în buzunare, cu un aer relaxat, aşteptând desertul.

Descoperea în fiecare zi câte un cuvânt nou: le scria în carneţelul pe care-l purta cu el în buzunarul de la piept. „Rapacitate". „Inamiciţie". „Fenician". Cuvinte pe care le recunoştea din manualul de engleză.

„Asiduu". „Declarativ". „Tendenţios".

Când descoperise întâi limba, în copilărie, avusese senzaţia că izbeşte cu securea în trunchiul unui copac. Acum trebuia să fie mai grijuliu. Nu voia să facă vreun pas greşit. Era, până la urmă, supravegheat de Webb şi de alţii: rădăcină, inflorescenţă, tulpină. Era esenţial să nu-şi piardă cumpătul. Să conjure lucruri în existenţă prin misterioasa alchimie a limbii. Atlantic. Atlas. Alienat. Ţinea sus drapelul rasei lui: uneori povara era îndeajuns de grea încât să-l facă să se clatine.

Şi-a rostit răsunătorul discurs şi în Rathfarnham. A vorbit despre biciuitori de femei, despre răpitori de bărbaţi, despre hoţi de copii de ţâţă. Despre negustori de carne vie şi mânători de cirezi umane. Despre îmbătaţi cu apă chioară şi prăduitori de oameni. Despre indiferenţă fără margini, pizmă fanatică, răutate setoasă. Venise în Irlanda, a spus, pentru a contribui la progresul emancipării universale, pentru a echilibra standardul moralităţii publice, pentru a grăbi eliberarea celor trei milioane de tovarăşi ai săi înlănţuiţi. Trei milioane, da. A ridicat mâinile de parcă i-ar fi cuprins pe toţi, până la unul, în căuşul palmelor. „Prea multă vreme am fost dispreţuiţi şi oropsiţi. Trataţi mai rău decât animalele din soiul cel mai josnic. Încătuşaţi, arşi, însemnaţi cu fierul. Gata cu negoţul ucigaş de sânge şi oase. Ascultaţi tânguirea îndurerată a târgurilor de sclavi. Ascultaţi-le zăngănitul lanţurilor. Ascultaţi-i“, a zis. „Veniţi mai aproape. Ascultaţi. Trei milioane de voci.“

După discurs, Lordul Majordom al Castelului Dublin l-a apucat de braţ şi i-a suflat în ureche iz de whisky şi uluire. Nu mai auzise niciodată o asemenea prelegere, atâtea cuvinte alese alăturate. O, de-ar fi putut cu toţii să se exprime astfel! Fusese profund, a zis, instructiv, vorbele sale avuseseră o nemaipomenită greutate.

— Sunteţi o mândrie pentru rasa dumneavoastră, domnule. O mândrie absolută.

— Aşa să fie?

— Şi nu aţi mers la şcoală, onorabile?

— Nu. Nu am mers.

— Nu aţi frecventat studii de nici un fel?

— Nu.

— Şi, dacă-mi permiteţi...

— Da?

— Cum puteţi explica o asemenea elocvenţă?

Un nod îndesat i s-a proţăpit în piept.

— O asemenea elocvenţă?

— Da... Cum de se...

— Mă scuzaţi?

— Domnule?

— Trebuie să fug.

Douglass a traversat încăperea cu pantofii ţăcănind pe podeaua de lemn, schiţând un zâmbet în vreme ce se îndepărta.

Dădea cu ochii de Lily după-amiezile, când fata în casă deretica la etaj. Doar şaptesprezece ani. Părul de culoarea nisipului. Ochii mărginiţi de pistrui.

Închidea uşa şi se aşeza la masa de lucru. Îi vedea încă silueta. Îi făcea loc să treacă dacă se întâlneau pe scări. Dinspre ea venea iz de tabac. Lumea devenea iarăşi banală. Douglass păşea iute spre salon, unde se aşeza să citească foile literare la care era abonat Webb, puzderia de cărţi, jurnalele. Se putea pierde în ele.

Paşii lui Lily se auzeau deasupra. Se bucura când conteneau. Se întorcea la etaj să scrie. Odaia îi era impecabilă şi greutăţile rămăseseră netulburate.

La bancă, pe College Green, au trimis instrucţiuni la Boston pentru virarea a 225 de lire sterline în contul Societăţii Americane Contra Sclaviei. Însemna 1850 de dolari. Douglass şi Webb au ieşit apoi din sediu, purtându-şi jachetele impecabile de lână şi cămăşile albe de in. Peste tot Dublinul zburau pescăruşi: la fel de numeroşi ca cerşetorii. L-a văzut, în spatele mulţimii care scanda, pe băiatul cu dâre vineţii pe gât şi faţă. „Hei, coane Douglass!“, a ţipat băiatul. „Domnu'!“

În vreme ce trăsura dădea colţul în dreptul universităţii a căpătat convingerea că băiatul începuse să-l strige pe numele mic.

A aflat din ziare că O'Connell urma să vorbească unei mulţimi gigantice pe docurile din Dublin. Tribunul poporului. Cel mai vrednic fiu al Irlandei. Îşi petrecuse întreaga viaţă militând pentru emanciparea catolică şi regimul parlamentar, ba scrisese pe deasupra şi despre abolirea sclaviei. Eseuri strălucite, fervente, pasionale. O'Connell se dedicase libertăţii, era ştiut pentru discursurile, scrisorile, legislaţia pe care o propusese.

Douglass a anulat un ceai în Sandymount ca să ajungă acolo la vreme. A sosit pe docurile înţesate de lume. Nu-i venea a crede câţi oameni se strânseseră: de parcă s-ar fi adunat, pe-o palmă de loc, toate gâtlejurile uscate ca iasca din Dublin. O forfotă de tacâmuri umane. Poliţia mâna mulţimea fremătătoare. S-a pierdut de Webb şi şi-a croit drum prin gloată, ajungând la podium chiar când şi-a făcut apariţia O'Connell. Marele Eliberator arăta corpolent, obosit, zdruncinat: aşa fusese, se părea, de când îi dăduseră drumul din închisoare. Şi totuşi, la ivirea lui s-a stârnit un vuiet uriaş. „Femei şi bărbaţi ai Irlandei!" Rumoarea era extraordinară. O'Connell ţinea un cornet acustic şi, când vorbea, cuvintele ţâşneau din el imens, feroce, debordant. Logica, retorica, umorul l-au copleşit pe Douglass.

Oratorul a cuprins mulţimea între braţele desfăcute larg. Se înclina. Încetinea. Se rotea pe călcâie. Străbătea de colo colo podiumul. Îşi potrivea peruca. Îşi îngăduia momente de tăcere. Discursul era transmis mai departe de vocile unora care, pe scări înalte, propagau cuvintele pe întinderea docurilor.

— Abrogarea e dreptul Erin-ului şi voinţa lui Dumnezeu!

— Oriîncotro ne-am întoarce, vedem că Anglia ne-a înlănţuit!

— Nu avem ca intenţie folosirea forţei!

— Asociaţi-vă, militaţi, fiţi alături de mine!

Pălăriile au fost aruncate în aerul puturos. Mulţimea a început să ovaţioneze ritmic. Douglass, transfigurat, încremenise locului.

După aceea, o gloată imensă l-a înconjurat pe irlandez. Douglass s-a chinuit să se apropie, s-a scuzat trecând pe lângă o duzină de umeri. O'Connell a ridicat privirea, a ştiut imediat cine era. Şi-au dat mâna.

— O onoare, a rostit O'Connell.

Douglass a fost luat prin surprindere.

— E de partea mea, a replicat.

Mâna lui O'Connell s-a retras. Douglass ar fi vrut să stea de vorbă despre multe: abrogarea unirii Irlandei cu Marea Britanie, pacifism, poziţia clerului irlandez în America, filosofia militantismului. A dat să apuce iarăşi mâna irlandezului, însă deja între ei se interpuseseră prea multe trupuri. S-a simţit tras înapoi, zgâlţâit.

Un bărbat i-a răcnit în ureche ceva despre abţinerea de la băutură. Altul voia o semnătură pe o petiţie. O femeie i-a făcut o reverenţă:

dinspre ea emana un iz de jeg înăcrit. A dat să se îndepărteze. Numele îi era împroşcat din toate poziţiile. Era de parcă s-ar fi învârtejit într-o bulboană. În vremea asta, O'Connell era condus de pe scenă.

Când s-a răsucit iar, a descoperit palma lui Webb pe braţ, înştiinţându-l că aveau o întâlnire pe Abbey Street.

— Numai o clipă.

— Mă tem că trebuie să mergem, Frederick.

— Dar trebuie să vorbesc cu el...

— Vor mai fi ocazii, te asigur.

— Dar.

Douglass a surprins privirea lui O'Connell. Şi-au luat rămas-bun înclinând bărbiile. L-a privit pe irlandez depărtându-se. Păşind greoi, cu redingota verde-intens. Tamponându-şi fruntea cu batista. Cu peruca un pic strâmbată. Cu o expresie întru câtva tristă. „Dar să ai atâta prestanţă", şi-a spus Douglass. „Atâta şarm. Atâta energie. Să fii în stare să posezi tribuna într-un chip atât de ieşit din comun. Să îndemni la justiţie fără violenţă." Cuvintele păreau să-i fi pătruns până în măduva oaselor pe ascultătorii care încă zăboveau la docuri, pe lângă apa pe care pluteau rămăşiţe murdare.

Două zile mai târziu, în Conciliation Hall, O'Connell l-a adus pe scenă şi a apucat mâna lui Douglass, ridicând-o cu putere în aer:

— Iată-l, a zis, pe O'Connell negru!

Douglass a privit cum sumedenie de pălării erau azvârlite în sus.

— Irlandezi şi irlandeze.

Şi-a plimbat privirea peste grămada de capete. Toate scrutându-l cu adulaţie şi înduioşare.

— Mulţumesc, a spus, pentru onoarea de a-mi îngădui să vă vorbesc.

A întins braţele, a liniştit mulţimea şi le-a vorbit de sclavie, comerţ, ipocrizie şi necesitatea abolirii.

Simţea o energie trecându-i prin vine. O văpaie de foc. Îşi auzea cuvintele unduind, învăluind mulţimea.

— O privire de arunci asupra unei singure fiinţe umane, vei arunca o privire asupra omenirii întregi. O nedreptate făcută unui singur om e o nedreptate făcută tuturor. Nici o închisoare nu poate zăgăzui ceea ce este bun şi drept. Abolirea va deveni un gând firesc al lumii întregi!

S-a mişcat încoace şi încolo pe scenă. Şi-a strâns piepţii redingotei. Ascultătorii de acum erau altfel decât ce văzuse până atunci. Un vuiet surd circula printre ei. A păstrat o scurtă tăcere. Apoi a început să izbească vijelios cu fraze. Şi-a întins corpul spre ei. Le-a căutat ochii. Simţea totuşi o distanţă. Îl necăjea. La baza gâtului i se oprise un picur de umezeală.

Din spatele sălii s-a auzit un strigăt. „Cum rămâne cu Anglia? De ce să nu arătăm Anglia cu degetul?“ Nu era Anglia, până la urmă, stăpânul de sclavi absolut? Nu erau ei robi salariaţi? Nu existau lanţurile oprimării financiare? De-ar fi fost pe lume o cale ferată subterană, nu ar fi pornit bucuros orice irlandez la drum doar ca să scape de tirania Angliei?

Un poliţist s-a dus în spatele mulţimii, cascheta ţuguiată i-a dispărut. Cel care strigase a fost curând redus la tăcere.

Douglass a tăcut îndelung.

— Cred în cauza Erin-ului, a zis apoi.

Sub el s-a iscat o vălurire de capete înclinate aprobator. Trebuia să fie judicios, o ştia. Erau acolo reporteri care-şi notau fiece cuvinţel. Aveau să se facă legături cu războiul de independenţă american. S-a oprit. A ridicat o mână. A răsucit-o uşor în aer.

— Cum e să aparţii unei naţiuni care se făleşte cu libertăţile sale, şi totuşi îşi ţine oamenii în lanţuri? a spus. E scris în cartea sorţii că libertatea va fi dată tuturor. Cauza umanităţii e una a întregii lumi.

S-a simţit cuprins de uşurare când cei adunaţi l-au răsplătit cu aplauze.

O’Connell a păşit iarăşi pe scenă şi i-a ridicat iarăşi braţul, proclamând încă o dată: „O’Connell negru!“ Douglass s-a înclinat şi l-a văzut pe Webb, în faţă, rozându-şi braţul ramei ochelarilor.

La cină, pe Dawson Street, a fost aşezat lângă Lordul Primar, însă şi-a înclinat pe spate scaunul ca să poată vorbi cu O’Connell.

În aceeaşi seară, mai târziu, s-au plimbat prin grădina reşedinţei primarului, deplasându-se cu solemnitate printre tufele ofilite de trandafiri iernatici. O’Connell păşea cam încovoiat, cu mâinile împreunate la spate. Îşi dorea, a spus, să-l poată ajuta mai direct pe Douglass şi pe ai săi. Îl apăsa teribil să afle că în Sudul american existau mulţi proprietari de sclavi de origine irlandeză. Laşi. Trădători. O ruşine pentru neamul lor. Nu voia ca ticăloşia lor să-l umbrească. Erau

otrăvitori, o ruşine a naţiunii. Afirmata lor înstăpânire era un jurământ fals.

L-a luat pe după umeri pe Douglass. Ucisese un om cândva, a mărturisit O'Connell. Într-un duel în Kildare. Motivul: un puseu de mândrie catolică. Îl împuşcase în stomac. Rămăsese o văduvă în urma lui, cu un copil. Încă îl bântuia. N-avea să mai ucidă pe nimeni, dar era şi acum în stare să moară pentru crezul lui adânc: un om poate fi liber numai dacă adoptă cauza libertăţii.

Au vorbit cu gravitate despre situaţia din America, despre Garrison, Chapman, mandatul prezidenţial al lui Polk, posibilitatea secesiunii.

O'Connell avea ceva enciclopedic în el, însă Douglass simţea în marele om o extenuare ascunsă. De parcă însăşi întrebările sale ar fi fost prea grele ca să le îndure şi şi-ar fi croit drum prin carnea lui, i s-ar fi întipărit în trup, l-ar fi apăsat spre pământ.

Simţea braţul lui O'Connell peste al lui şi, în tăcerile dintre paşi, îi auzea respiraţia şuierătoare. Un bărbat slab s-a ivit din cealaltă parte a grădinii, bătând cu buricul degetului într-un ceasornic care-i atârna pe lănţug din buzunarul vestei.

O'Connell l-a trimis la plimbare, dar Douglass a avut impresia că recunoaşte, pentru întâia oară, meschina înfrângere a faimei.

Deşi se spune că istoria este de partea raţiunii, deznodământul acesta nu e sub nici o privinţă asigurat. Evident, cel care a suferit în trecut nu va fi izbăvit niciodată de un viitor al fericirii universale, dacă, să presupunem, aşa ceva se poate obţine. Răul sclaviei e o realitate constantă, de neînlăturat, însă sclavia însăşi va fi izgonită! Adevărul nu poate fi întârziat. Momentul adevărului este acum!

Trăsura era gata: venise octombrie, se făcuse vremea să pornească spre sud în circuitul de conferinţe. Hainele îi fuseseră periate. Foile de scris, înfăşurate în pânză impermeabilă. Webb îşi pusese servitorii să hrănească şi să adape caii. Douglass s-a aplecat de şale să-şi ridice de unul singur cufărul de călătorie. Cărţi noi, haine noi şi halterele de acasă.

— Ce ai aici, pentru numele Providenţei? a întrebat Webb.

— Cărţi!

— Dă-mi voie, a zis Webb.

Douglass a apucat el însuşi cufărul.

— Nu pare lucru uşor, băiete dragă.

A încercat să pretindă că e o nimica toată. A simţit o încordare, un nod de muşchi încleştându-i spinarea. L-a văzut pe Webb schiţând un surâs amuzat. Webb l-a chemat pe surugiu, John Creely. Un omuleţ micuţ, sfrijit, cu faţă suptă de băutor înveterat. Au săltat împreună cufărul în spatele trăsurii, l-au legat cu frânghii.

Douglass îşi dorea acum să nu-şi fi luat greutăţile de fier. O decizie pripită. Se temea ca Webb să nu-l socoată vanitos.

Deveniseră familiari, dar nu se plăceau unul pe altul. Webb avea fibră bombastică, cugeta Douglass. Era intolerant, uşor de jignit, plin de devoţiune rigidă. Se simţise agasat când primise nota de plată de la croitor. Decontase preţul vestei din drepturile de autor ale lui Douglass. Era un individ înţepat. Îl simţea pe Webb ţinându-l mai mereu sub supraveghere, aşteptându-l să se poticnească. Se temea să nu devină un specimen. Înfipt în bold. Observat. Disecat. Douglass nu suporta să i se spună „băiete“. Îl ducea cu gândul la plantaţii, la biciuiri, la glezne puse în butuci cu ţepi, la încăierări prin hambare. Mai era şi chestiunea banilor – Webb îi strângea ca să-i doneze cauzei, în America. Seară de seară îl întreba pe Douglass dacă nu căpătase cumva vreo donaţie privată. Şi asta îl râcâia. Îşi golea buzunarele cu un formalism exagerat, scutura căptuşelile, zgâlţâia hainele.

— Vezi, zicea, nu sunt decât un sclav sărac.

Însă Douglass era conştient şi de propriile-i neajunsuri. Se descoperea uneori lipsit de tact, iute la mânie, imprudent. Trebuia să înveţe toleranţa. Ştia foarte bine că Webb nu căuta câştiguri băneşti; pe deasupra, acesta părea să regrete tonul uşor ranchiunos pe care-l adopta uneori cu bărbatul de culoare.

Au strâns frânghia peste cufăr. Servitorii au ieşit ca să-şi ia rămas-bun. Lily a roşit puţin când a ajuns să dea mâna cu ea. I-a şoptit că fusese o onoare neasemuită să-l cunoască. Spera să aibă prilejul de a-l revedea.

A auzit în spatele lui o tuse plină de înţeles.

— Nu mai e mult şi se duce ziua, băiete dragă, a zis Webb.

A dat iarăşi mâna cu ei toţi. Servitorii nu mai avuseseră parte de aşa ceva de la nici un musafir. Au rămas uitându-i-se pe urme până ce trăsura a dispărut dincolo de colegiu, apucând-o pe Great Brunswick

Street.

Umbla vorba că mana prăpădea cartofii, însă ogoarele de lângă oraş păreau sănătoase, verzi, robuste. S-au oprit pe un deal, aproape de Greystones, ca să privească jocul magnific al razelor de lumină pe ultima porţiune vizibilă a Golfului Dublin. În depărtare se arcuiau curcubeie iridescente peste ţărmul împestriţat cu lăptuci-de-mare.

Webb şi cu el au stat cu rândul pe capră, lângă Creely. Tărâmul era uluitor de frumos. Tufele înflorite. Galopul pâraielor. Când ploua rămâneau în trăsură, în unghere opuse, citind. Se mai întâmpla să se aplece unul spre altul, să se atingă pe genunchi, să-şi citească cu voce tare câte un pasaj. Douglass parcurgea iarăşi discursurile lui O'Connell. Îl uluia agilitatea minţii lui. Vocaţia universală a cuvintelor sale. Se întreba dacă avea să i se mai ivească vreo ocazie de a-l vedea, de a petrece timp cu el, de a-şi rafina ideile cu ajutorul Marelui Eliberator.

Trăsura se hurduca pe drumurile adâncite. Mergea doar puţin mai iute decât un poştalion sau o cabrioletă. Douglass aflase cu surprindere că nu existau deocamdată căi ferate la sud de Wicklow.

După-amiezile şi le petreceau în galbenul bogat al dealurilor. Băierile cerului se deschideau şi se închideau fără veste. O strălucire trecătoare, apoi iarăşi întunecime. Pământurile acestea aveau o inocenţă sălbatică.

Când stătea cocoţat pe capră, lumea ieşea de prin case doar ca să-l privească. Îl băteau pe umăr, îi strângeau mâna, îl binecuvântau făcând asupra lui semnul crucii. Încercau să-i spună istorii cu pământuri lăsate în seama arendaşilor, cu atrocităţi ale englezilor, cu oameni dragi plecaţi departe, însă Webb era nerăbdător s-o ia din loc, aveau un orar de respectat, prelegeri de ţinut.

Copilaşii alergau după trăsură, uneori câte un kilometru şi mai bine, până ce păreau să se contopească, fragili, cu peisajul.

Wicklow, Arklow, Enniscorthy: şi-a trecut denumirile în jurnal. Îl izbea faptul că asupra pământurilor se insinua sugestia foamei. Prin casele de oaspeţi, la lăsarea serii, proprietarii se scuzau pentru lipsa cartofilor.

La Wexford s-a urcat pe scara din Sala Adunării. Era ascuns privirii acolo, însă vedea coborâşul treptelor până la nivelul de dedesubt, unde sta întinsă o masă; pe zid, un afiş cu el, fluturând în adierea vântului.

Veniseră să-l vadă oameni cu stare. Lumea era bine îmbrăcată, curioasă, răbdătoare. S-au aşezat liniştiţi pe scaune, şi-au scos de la gât eşarfele şi l-au aşteptat să înceapă. Cuvintele lui îi stârneau – „Amin! Bravo!“ strigau –, iar după discurs au întocmit bilete la ordin, au declarat că vor organiza bazaruri, serbări, vânzări de prăjituri, că vor trimite banii peste Atlantic.

La urmă însă, când a ieşit afară, pielea i-a fost străbătută de un fior tăios. Străzile erau înţesate cu irlandezi săraci, catolicii. Simţea emanând dinspre ei iz de năpastă. Umbla vorba despre întruniri pentru Abrogare, dezbateri clandestine. Despre case arse din temelii. Ori de câte ori se găsea printre ei încerca, în egală măsură, tulburare şi surescitare. Papistaşii erau înclinaţi spre râs, reverie, tristeţe adâncă, spre propriile lor clişee. Un artist stradal dansa în veşminte largi, cu zurgălăi de bufon. Copiii împărţeau pe uliţe foi de hârtie cu balade. Femeile aprindeau pipe de lut. I-a venit să se oprească pe stradă, să rostească discursuri improvizate, dar gazdele lui nu-l lăsau să stea o clipă locului. I s-a părut, când sa uitat peste umăr, că privea într-un şanţ doar pe jumătate săpat.

A fost purtat pe o alee lungă, mărginită de stejari maiestuoşi, în direcţia unui conac uriaş. Cu lumânări în ferestre. Servitori cu mănuşi albe. Începuse să bage de seamă că era înconjurat, în mare parte, de accente englezeşti. Magistraţi. Moşieri. Erau melodioşi în vorbire şi bine informaţi, dar când i-a întrebat despre înfometarea pe care o văzuse pe străzi, i s-a replicat că Irlanda era mereu flămândă. Era o ţară căreia îi plăcea să se lase rănită. Irlandezii îşi aprindeau singuri paie în cap. Şi nu erau în stare să stingă flăcările. Erau dependenţi, ca mai mereu, de alţii. Le lipsea noţiunea de autosuficienţă. Ardeau, apoi îşi turnau pe capete găleţile goale. Întotdeauna fusese aşa.

Conversaţia prindea aripi. Au discutat subiecte legate de proprietate, democraţie, ordinea naturală, imperativul creştin. Vinul a fost servit pe o tavă mare de argint. A refuzat politicos. Voia să afle mai multe despre zvonurile privind forţele subterane. Unele dintre feţele care-l înconjurau s-au strâmbat. Îi puteau spune mai multe, poate, despre emanciparea catolică? Citiseră ferventele acuze aduse de O’Connell? Era adevărat că odinioară harpiştilor irlandezi li se smulgeau unghiile, ca să nu mai poată ciupi corzile? De ce fuseseră irlandezii văduviţi de limba lor? Cine îi reprezenta electoral pe sărmani?

Webb l-a apucat de cot, l-a tras pe verandă şi i-a zis:

— Dar bine, Frederick, nu poţi muşca mâna care te hrăneşte.

Stelele se iţeau pe boltă în noapte. Ştia că Webb are dreptate. Mereu trebuia să existe o aliniere. Erau multe laturi în orice orizont. Putea alege doar una. Nici o minte nu le putea cuprinde deodată pe toate. Adevăr, dreptate, realitate, contradicţie. Se puteau isca neînţelegeri. Avea o singură cauză. Trebuia să se agaţe de ea.

A pornit să se plimbe încoace şi-ncolo pe verandă. Un vânt rece învolbura apele.

— Te aşteaptă, a zis Webb.

A apucat mâna lui Webb şi a strâns-o, apoi a intrat. În odaie a pătruns, de pe uşa deschisă, o pală de aer rece. Şi-au băut cafeaua în ceşcuţe de porţelan. Femeile s-au adunat în jurul pianului. Învăţase şi el să cânte Schubert la vioară. Se putea pierde în adagio: chiar şi când bucata era lentă, îi delecta cu iscusinţa mâinilor sale.

Şi-au continuat parcursul spre sud. Au greşit drumul după ce-au trecut fluviul Barrow. Au intrat pe tărâmuri sălbatice. Garduri rupte. Castele ruinate. Porţiuni mlăştinoase. Dealuri împădurite. De prin colibe se ridica fum de turbă, subţire şi răutăcios. Ocheau zdrenţe mişcătoare pe cărările înnoroite. Zdrenţele păreau mai animate decât purtătorii lor. Familiile îi priveau trecând. Copiii păreau învineţiţi de foame.

La marginea drumului ardea un bordei. Era de parcă fumul ar fi ieşit din pământ. Pe câmpuri, pe lângă copaci pricăjiţi, bărbaţii se uitau chiorâş în zare. Gura unuia era mânjită cu o pastă cafenie: poate că mâncase scoarţă de copac. Omul a privit impasibil trecerea trăsurii, apoi a ridicat toiagul de parcă şi-ar fi spus sieşi rămas-bun. A pornit împleticit pe câmp, cu un câine aţinându-i-se pe lângă călcâie. L-au văzut căzând în genunchi şi ridicându-se iar, urmându-şi drumul. O femeie tânără, smeadă culegea fructe sălbatice din tufe: pe poala rochiei ei se vedeau pete de suc roşu, de parcă le-ar fi vomitat acolo unele după altele. Le-a zâmbit strâmb, cu gura fără vreun dinte. A repetat o frază în irlandeză: aducea a rugăciune.

Douglass a apucat braţul lui Webb. Acesta părea bolnav. Avea gâtlejul palid. Nu voia să vorbească. Se simţea un miros din pământ. Solul fusese întors. Mana îşi lăsase izul de putreziciune în aer. Cultura de cartofi era compromisă.

— Doar asta mănâncă ei, a zis Webb.

— Dar de ce?

— Atâta au.

— Nu se poate.

— Pentru orice altceva se bazează pe noi.

Soldaţi britanici au trecut pe alături, în galop. Copitele cailor au azvârlit noroi pe tufişuri. Pălării verzi cu insigne roşii. Ca nişte stropi de sânge pe pământ.

Soldaţii erau tineri şi înfricoşaţi. În văzduhul rural plutea un aer de insurecţie: până şi păsările zburătăceau de pe crengi. Li s-a părut că aud urlet de lup, însă Webb a lămurit că ultimul lup din ţară fusese împuşcat cu jumătate de secol mai devreme. Creely, vizitiul, a început să scâncească, să îngaime că fusese poate vreo strigoaie.

— Hai, termină cu neghiobiile, a zis Webb. Dă-i bătaie!

— Dar, coane...

— Mână, Creely.

Au oprit la o reşedinţă înstărită, căutând de mâncare pentru cai. La poartă erau trei oameni de pază. Cu vulturi cioplţi din piatră în dreptul umerilor. Paznicii aveau lopeţi în mâini, însă cozile acestora fuseseră bine ascuţite. Moşierii lipseau. Fusese un incendiu. Casa fumega. Nu era permisă trecerea nimănui. Primiseră ordine stricte. Paznicii s-au uitat la Douglass, au încercat să-şi ascundă uimirea de a vedea un negru.

— Plecaţi de aici, au zis paznicii. Acum.

Creely a urnit trăsura. Drumurile şerpuiau. De jur împrejur se ridicau tufişuri înalte. Noaptea ameninţa. Caii au încetinit. Păreau sfărâmaţi. De pe fălcile lungi li se întindeau dâre de bale şi spume.

— Haide, mai departe, dacă eşti bun, a strigat Webb de dinăuntru, unde stătea genunchi în genunchi cu Douglass.

Trăsura s-a oprit cu un scrâşnet sub coronamentul unor copaci. Împrejur s-a lăsat liniştea. Au auzit, dincolo de bătaia înfundată a copitelor, o voce femeiască. Suna de parcă ar fi rostit o binecuvântare.

— Ce-i acolo? a întrebat Webb.

Creely nu a răspuns.

— Mişcă-te odată, omule, se face beznă.

Însă trăsura nu se clintea. Webb a deschis uşa împingând-o cu piciorul, a ieşit afară. Douglass l-a urmat. Se aflau între undele negre ale

frunzişului. Au văzut pe drum silueta rece şi neclară a unei femei: purta un şal gri de lână şi ce mai rămăsese dintr-o rochie verde. Căra o legăturică de vreascuri prinsă cu o curea de umeri.

Pe vreascuri se afla un petic mărunt de alb. Femeia a ridicat privirea spre ei. Ochii îi luceau. Vocea îi era sugrumată de plâns.

— O să-mi ajutaţi copilul, domnule? i s-a adresat lui Webb.

— Poftim?

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule. O să-mi ajutaţi copilul.

A ridicat bebeluşul din cuibarul lui de crenguţe.

— Dumnezeule mare, a rostit Webb.

Un braţ mic a scăpat din legăturică. Femeia l-a îndesat iarăşi în cârpe.

Bătea vântul. Auzeau ramurile lovindu-se unele într-altele.

— Uite, a zis Webb întinzându-i o monedă femeii.

Nu a luat-o, ci şi-a lăsat capul în piept. Părea să-şi citească în pământ slovele ruşinii.

— N-a mâncat nimic, biata, a spus Douglass.

Webb a scormonit iarăşi în punguţa de piele şi a scos de-acolo o monedă de şase penny. Însă femeia tot nu a luat-o. Copilul stătea acum cuibărit la pieptul ei. Bărbaţii parcă prinseseră rădăcini. Îi cuprinsese paralizia. Creely şi-a ferit privirea. Douglass simţea că se transformă în întunericul de pe drum.

Femeia a împins spre ei bebeluşul.

— Luaţi-o, a zis.

— Nu putem, doamnă.

— Vă rog, onorabili domni, luaţi-o.

— Nu putem.

— Vă rog, de-o mie de ori vă rog, Dumnezeu să vă păzească.

Braţele femeii arătau ca două crâmpeie de funie adunându-se laolaltă către gât. A apucat iarăşi mânuţa şi a frecat între-ale ei degeţelele bebeluşului mort. Pe la interior, încheieturile copilului începeau deja să se înnegrească.

— Luaţi-o, vă rog, domnilor, îi e foame.

A împins iarăşi spre ei sugarul fără viaţă.

Webb a lăsat banul de argint să-i cadă la picioare, şi-a întors faţa, cu mâinile tremurând. S-a suit pe capră, alături de Creely.

— Haide, l-a strigat pe Douglass.

Douglass a cules moneda din glod şi a pus-o în palma femeii. Femeia nici măcar n-a privit-o. I-a scăpat printre degete. Buzele i se mişcau, însă nu se auzea nici un sunet.

Webb a lovit tare cu hăţurile pielea lucioasă şi neagră a calului, apoi a tras de ele cu aceeaşi iuţeală, parcă vrând să mişte şi totodată să nu mişte trăsura din loc.

— Vino, Frederick, a strigat. Urcă, urcă. Repede.

S-au întins spornic la drum. Prin smârcuri, pe ţărm, prin întinderi alungite de un verde incredibil. Frigul îşi întindea ghearele. S-au oprit să mai cumpere pături. Apoi au pornit tăcuţi, pe întuneric, în lungul coastei. Au tocmit pe cineva să le ţină felinarul în faţă până ce au ajuns la un han. Micul glob de lumină sublinia contururile copacilor. Omul a cedat după doisprezece kilometri: nu existau hanuri deschise pe drum. S-au înghesuit cu toţii în trăsură. N-au adus vorba despre copilul mort.

Ploua. Cerul nu părea defel surprins. Au trecut pe lângă o garnizoană unde soldaţi în uniforme roşii păzeau un transport de porumb. Li s-a permis să hrănească şi să adape cei doi cai. Un bărbat, oprit pe drum în apropiere de Youghal, azvârlea cu pietre într-un corb smolit care poposise pe o creangă.

N-aveau ce face contra foamei, a zis Webb. Exista o limită a puterilor omeneşti: nu aveau cum însănătoşi recoltele. Aşa ceva se întâmpla adesea în Irlanda. Era legea pământului, nescrisă, inevitabilă, oribilă.

*

Au ajuns pe cheiurile din Cork cuprinşi de răcoarea toamnei. Inserarea era senină. Nu bătea pic de vânt. O neclintire imensă, umedă. Caldarâmul licărea, negru.

Au intrat cu trăsura pe Brown Street, la numărul 9, unde locuia familia Jennings. O casă frumoasă de piatră cu grădini de trandafiri mărginind aleea strâmtă.

Douglass a împins uşa trăsurii. Era extenuat. Se mişca de parcă i se rupsese pe dinăuntru o osie. Nu voia decât să se bage în pat. Doar că nu a izbutit să adoarmă.

Negresă. Fugară. Cu numele Artela. Are o cicatrice mică peste ochi. Îi lipsesc mai mulţi dinţi. E marcată cu litera A pe obraz şi pe frunte. Cicatrice pe spinare, două degete de la picior lipsă.

De vânzare. Bărbat de culoare harnic, Joseph. Se poate apuca de tâmplărie. Tot de vânzare: vase pentru bucătărie, bibliotecă teologică.

Disponibili imediat: şapte copii negri. Orfani. Purtări plăcute. În stare bună. Dinţi excelenţi.

A coborât treptele ţinând o lumânare aprinsă pe o farfurioară cu model. Ciotul de lumânare îi strâmba umbra. S-a furişat pe scări. A văzut, în arcuirea vitraliului de deasupra uşii din faţă, stelele.

S-a gândit o clipă să iasă, dar era în cămaşă de noapte. Şi-a urmat drumul, în tălpile goale, pe coridorul lambrisat până în bibliotecă. Era plin de cărţi. Întinderi vaste de intenţii argumentative. Şi-a trecut palma peste ele. Coperţi frumoase de piele. Şiruri de verde, roşu, cafeniu. Cu auriu şi argintiu imprimat pe cotoare.

A ridicat lumânarea, s-a răsucit lent, s-a uitat la pâlpâirile luminii de la un raft la altul. Moore, Swift, Spenser. A aşezat lumânarea pe o masă circulară, s-a apropiat de scăriţă. Sheridan, Byron, Fielding. Simţea răceala lemnului pe talpa goală. Scăriţa era pe rotile şi agăţată de o balustradă de alamă. A urcat încă un pas. A descoperit că, dacă întindea mâna spre raft, putea să se deplaseze cu scară cu tot. A împins mai întâi uşurel, înainte şi înapoi. Apoi ceva mai iute şi mai neglijent, după care a dat drumul scăriţei.

Nu trebuia să facă zarvă. Nu peste mult timp, în întreaga casă avea să înceapă forfota.

Douglass a împins iarăşi scăriţa în lungul şirului de volume. A mai suit o treaptă. A simţit miros de seu. Lumânarea se stinsese. Mintea i-a zburat spre copilaşii lui. Ei ar fi îngăduit-o, şi-a spus. Nu li s-ar fi părut nefiresc să-şi vadă tatăl cel foarte serios urcând pe scară în dreptul ferestrei, cu soarele ivindu-se deasupra cheiurilor din Cork, stelele aproape pierite de acum, zorii o despicătură în perdele. A încercat să şi-i imagineze acolo, în casa cu rafturi înalte.

A coborât, a luat crâmpeiul de lumânare, s-a pregătit să urce iarăşi pe scară când, cu un scârţâit, s-a deschis uşa.

— Domnule Douglass.

Era Isabel, una dintre fiicele familiei, de douăzeci şi ceva de ani. Cu rochie albă, simplă şi părul înălţat şi prins în agrafe.

— Bună dimineaţa.

— O dimineaţă minunată, da, a zis fata.

— Mă uitam la cărţi, asta-i tot.

Isabel a aruncat o privire la scăriţa bibliotecii, iute, de parcă ar fi ştiut deja.

— Vă aduc micul dejun, domnule Douglass?

— Mulţumesc, dar cred c-o să mă întorc la somn. M-a cam doborât călătoria asta de la Dublin încoace, mă tem.

— Cum doriţi. Dar ştiţi, sper, că nu avem servitori.

— Pardon?

— Ne descurcăm singuri, a zis ea.

— Mă bucur să aud asta.

Îşi dăduse deja seama că aceşti prieteni ai lui Webb erau mai aparte. Proprietari ai unei fabrici de oţet. Biserica Irlandei. Nu-şi scoteau în faţă averea. Casa, în ansamblul ei, avea ceva umil. Deschisă tuturor vizitatorilor. Tavanele erau joase în tot locul, cu excepţia bibliotecii, ca şi cum ar fi vrut, cu excepţia vecinătăţii cărţilor, să-i silească pe toţi să umble aplecaţi de şale.

Isabel s-a uitat spre fereastră. Soarele începea să-şi facă apariţia deasupra micului şir de copaci din capătul grădinii.

— Aşadar, cum vi se pare ţara noastră, domnule Douglass?

Douglass a fost surprins de tonul ei direct. S-a întrebat dacă o interesa curajul onestităţii – că zona rurală îl şocase, că arareori văzuse asemenea sărăcie, chiar şi în Sudul american, că-i venea greu, până şi acum, să priceapă.

— Este o onoare să mă aflu aici, a zis.

— Şi pentru noi să vă primim. V-a fost plăcută călătoria?

— Am venit pe drumuri mai puţin umblate. Au fost multe de văzut. Nişte locuri frumoase.

În tăcere, fata a alunecat spre fereastră. S-a uitat în grădină, unde lumina continua să suie, agilă, pe coroanele copacilor. Douglass îşi dădea seama că Isabel ar fi vrut să spună mai multe. A împuns marginea perdelei cu degetul, şi-a înfăşurat un şnur pe deget.

— Lipseşte mâncarea, a rostit ea în cele din urmă.

— Anumite părţi ale călătoriei au fost mai întunecate, trebuie să admit.

— Se vorbeşte de foamete.

S-a uitat iarăşi la Isabel. Era slăbuţă şi deloc ieşită din comun, cu siguranţă nu tocmai arătoasă. Ochii îi erau de un verde tăios, profilul, banal, postura, naturală. Fără bijuterii. Fără fandoseli. Accentul îi era delicat. Nu tocmai soiul de femeie care ar fi putut deschide uşa inimii unui bărbat, însă avea ceva care făcea să scânteieze aerul dintre ei.

I-a povestit despre copilul mort văzut pe drum. A observat cuvintele mişcându-se pe chipul ei, populându-i mintea: şoseaua, legătura de nuiele, gologanul scăpat, coroanele dense ale arborilor, felul în care căzuse lumina împrejur cât se depărtaseră. Povestea o sleia de puteri. Şnurul cu ciucuri aproape că-i sugruma vârful degetului.

— O să trimit pe cineva, poate o găseşte. Pe drum.

— Ar fi drăguţ din partea dumitale, domnişoară Jennings.

— Măcar s-o ajute să-şi îngroape copilul.

— Da.

— Între timp... ar trebui să vă odihniţi.

— Mulţumesc.

— Şi, mai târziu, trebuie să ne lăsaţi, pe mine şi pe surorile mele, să vă arătăm împrejurimile. Avem multe motive de mândrie în Cork. Veţi vedea.

Auzea acum restul casei mişcând, dezmorţindu-se, duşumelele de deasupra scârţâind. S-a înclinat uşor, s-a retras, a ieşit pe hol. Era obosit, însă avea treabă: scrisori, articole, o nouă încercare de a redacta o prefaţă. Cartea lui avea să capete o a doua ediţie. Era un exerciţiu de balans. Trebuia să găsească tensiunea potrivită. Ca un dansator pe sârmă. Nu voia s-o mai amâne. A urcat cu paşi apăsaţi scările, a intrat în odaia lui, a răsfirat paginile pentru a le redacta. A scos halterele. Şi-a lipit fruntea de tăblia mesei de scris. A ridicat greutăţile. A început, în acelaşi timp, să ridice şi să citească, să ridice şi să citească.

După câteva clipe a auzit ţăcănitul unor potcoave afară. Isabel, călare, se îndepărta pe drumul de pietriş. A privit-o de la fereastra înaltă până ce haina ei azurie a devenit o părere.

Mochetele erau pufoase. Feţele de pernă, abia spălate. Gazdele tăiaseră flori proaspete şi le puseseră în geam, unde se înclinau în bătaia brizei. Pe noptieră fusese aşezată o Biblie. Ghidul Crace şi Beunfeld al păsărilor şi faunei sălbatice. Charlotte, o poveste adevărată. Vicarul din Wakefield. Cartea Psalmilor, cu imnuri evanghelice şi melodii spirituale.

În sertăraşul biroului a găsit o călimară, sugativă, caiete cu foi albe.

Era o uşurare să se întoarcă la o existenţă comodă; drumul prin ţară îl agitase.

„Foamete." Nu-i mai venise în minte cuvântul. Văzuse oameni flămânzind în America, dar niciodată o zonă agrară ameninţată de molimă.

Mirosul îi stăruia încă în nări. Şi-a umplut cada cu apă caldă. S-a săpunit. A băgat capul sub apă, şi-a ţinut răsuflarea, s-a adâncit şi mai mult. Până şi zgomotele casei erau un balsam: auzea râsete răsunând prin odăi. A ieşit din cadă, a şters sticla aburită a geamului. Era încă surprins să vadă acoperişurile Irlandei. Ce se mai afla pe-acolo? Ce alte ruine?

Foşnetul frunzelor căzând.

Mai domol decât ploaia.

A terminat de scris, a pus deoparte barele de fier, s-a întins pe pat cu braţele sub cap, a încercat să aţipească, n-a izbutit.

De jos s-a auzit chemarea la cină. S-a spălat pe mâini în lavoar, s-a înveşmântat în cea mai curată cămaşă de in.

Mâncarea a fost servită ţărăneşte: şiruri de farfurii, castroane, supe, legume şi codri de pâine erau aşezate pe masa uriaşă de lemn, la care comesenii se duceau să-şi aleagă bucatele dorite. I s-a părut că mulţi, printre membrii familiei Jennings, se feresc să mănânce carne. Şi-a întins pe pâine pastă de sardine din belşug, şi-a luat o porţie de salată. La masă, oaspeţii se tachinau şi glumeau. Soţii Waring. Alde Wright. Erau şi alţi musafiri: un vicar, un taxidermist, un şoimar, un tânăr preot catolic. Au fost încântaţi să-l cunoască pe Douglass. Îi citiseră cartea şi erau dornici de discuţii. Era ca şi cum casa ar fi fost deschisă tuturor cultelor şi ideilor. O extraordinară volubilitate a discursului. Situaţia din America, poziţia aboliţioniştilor, posibilitatea războiului, negoţul cu sclavi în regulamentele comerciale ale Sudului, groaznicele suferinţe provocate indienilor Cherokee.

Douglass a îndurat cu bucurie asediul. Nu era aici nimic din rigiditatea casei Webb. Discuţiile se extindeau în tangente incredibile. Arareori i se mai întâmplase ca toţi vectorii conversaţiei să se îndrepte spre el. Webb supraveghea totul de la celălalt cap al mesei.

Ceva din Douglass se întreba dacă nu i se întinde cumva o capcană,

însă, odată cu trecerea orelor, a început să se simtă tot mai în largul lui.

A observat cu surprindere că aici femeile rămâneau la masă, lângă bărbaţi. Cât despre Isabel, a stat tăcută în cea mai mare parte a timpului. Abia dacă ciugulea câte ceva de pe masă. Şi-a umezit degetul şi a cules firimiturile de pe farfurie.

Avea o atitudine reţinută, însă ori de câte ori intra în discuţie era de parcă s-ar fi luat în cuţite. Vărsa iute sânge şi se retrăgea. Douglass nu mai văzuse pe cineva de soiul ei. S-a simţit descumpănit când, într-o discuţie despre Charles Grandison Finney, Isabel s-a întors spre el şi l-a întrebat ce părere avea, mai exact, doamna Douglass despre chestiunea rugăciunii în public.

A simţit că-l trece năduşeala pe sub guler.

— Doamna Douglass?

— Da, a insistat ea.

— Poziţia ei e foarte clară privitor la asemenea subiecte.

L-a văzut pe Webb foindu-se pe scaun. Irlandezul morfolea între dinţi marginea şervetului.

— Ar fi, neîndoielnic, de acord, a continuat Douglass.

Era sigur că Isabel nu voise să-l stânjenească, însă îl lua cu călduri. Pe frunte i se ivise o boabă de sudoare. A pus pe farfurioară ceaşca de ceai, fără s-o facă să zăngănească, a declarat că masa fusese delicioasă, s-a scuzat, a pornit spre scară, atingând în treacăt umărul lui Webb.

Nu le scrisese de câteva zile Annei şi copiilor. Avea să facă asta de îndată.

S-a surprins, la el în odaie, privindu-se în oglindă. Părul îi crescuse, se îndesise, arăta mai african acum. Avea să-l lase aşa.

La uşă nu exista zăvor. A proptit un scaun sub clanţă. A desfăcut halterele din cămăşile în care le ţinea pitite. I se părea uneori că încă păşeşte printr-o biserică din Tuckahoe. Grinzile de lemn. Planul singular al luminii înclinându-se dinspre est către vest în timpul slujbelor de dimineaţă. Priveliştea de-o clipă a unui şoim cu coadă roşie ţâşnind prin dreptul ferestrei. Sunetul acut al orgii. Mirosul de iarbă venind pe uşa albă, deschisă larg.

Pe Anna, desigur, o încânta să i se citească cu voce tare scrisorile, vreme de o seară ori două, însă curând acestea aveau să fie aruncate în foc. De fapt, îl bucura să ştie că epistolele lui urmau să se facă scrum: cam

asta se alegea, până la urmă, de hronicul vieţilor tuturor.

Oraşul era întunecat, însă nu apăsător precum Dublinul. A început să simtă că şi în crepuscul există lucruri care se deschid. Clopotele bisericii răsunau în tonuri înalte, ca alămurile. Pieţele de pe Saint Patrick's Street zumzăiau. Lebede alunecau pe lângă picioarele podurilor care traversau cruciş şi curmeziş oraşul. Turla bisericii Sfânta Ana se profila pe cer. Până şi mahalalele păreau mai cruţătoare. Era un oraş de filantropi. Săracii se vedeau încă puzderie, însă putea să se plimbe pe chei cu surorile Jennings şi să fie lăsaţi în pace de cerşetori. Bărbaţii duceau în mâini bucăţele de lut iluminate de jar. Îi dădeau lui Douglass să pufăie din lulele, îl băteau pe umeri cu palma.

Era ceva în muzica accentului lor care-i plăcea: de parcă oamenii din Cork ar fi întins hamace lungi, leneşe în propoziţiile lor.

S-a simţit încântat când Webb i-a spus, după şase zile lungi, că trebuia să plece din Cork cu afaceri urgente. Se bucurau, fiecare, că scapă de celălalt. Douglass a petrecut cu privirea trăsura, simţind împunsătura libertăţii. Parcă de secole nu se mai simţise cu adevărat singur. În largul lui când se privea în oglinda cu ramă ornată.

Trebuie să spun că timpul petrecut aici, în Irlanda, îmi răscoleşte inima. În loc de cerul albastru şi senin al Americii, mă înconjoară pâcla moale şi cenuşie a Insulei de Smarald. Trag aer în piept şi, cât ai clipi, sclavul se preschimbă în fiinţă umană! Deşi am văzut destule cât să-i cutremure pe cei de acasă, mă simt îndemnat să-mi fac auzit adevăratul şi deplinul glas. Trag liber în piept aerul mării. Si, cu toate că în juru-mi se află destule care să-mi facă inima grea, am pus cel puţin, fie şi pentru o vreme, lanţurile deoparte.

A pornit la plimbare pe malul fluviului Lee, cu mâinile la spate. Un fel nou de a se plimba. Larg şi public. Atitudinea unui gânditor. Îi plăcea poza, o găsea ilustrativă pentru ideea lui despre sine. A auzit ţăcănit de potcoave în spate, pe caldarâm, foşnetul moale al harnaşamentului. Isabel s-a dat jos de pe cal şi a pornit pe jos alături de el, cu palma aşezată grijuliu pe grumazul calului. Luciul de sudoare de pe trupul animalului.

Pe Lee se perindau barje. Barje cu porumb. Cu ovăz. Barje cu cirezi. Sare. Porci. Oi pentru abatorul aflat în aval. Calupuri de unt. Orz. Saci cu făină. Lădiţe cu ouă. Coşuri cu curcani. Fructe conservate. Sifon şi ape minerale.

Au privit în tăcere fluviul de alimente. Pescăruşii îşi făceau de lucru la pupă, năpustindu-se când şi când să-şi rupă tainul.

Au trecut la pas pe lângă o prăvălie cu obiecte marinăreşti, o librărie, atelierul unui croitor. Isabel a tras calul mai înspre ea. De parcă i-ar fi putut oferi protecţie.

— N-am izbutit s-o găsesc.

— Pardon?

— Pe femeia aceea de care ai dat pe drum.

O clipă n-a fost sigur la ce se referea Isabel, un caimac de vorbe întins ca din întâmplare pe suprafaţa zilei, apoi şi-a dat seama; i-a spus că era mare păcat, însă cel mai probabil copilul fusese deja îngropat.

— Ai făcut ce-ai putut, a zis Isabel.

Ştia că nu aşa stătuseră lucrurile: nu mişcase un deget. Fusese martor şi păstrase tăcerea.

— Nimic nu-i mai rău, a reluat ea, decât un coşciug micuţ.

Şi-a plimbat prin minte vorbele ei şi a încuviinţat. O plăcea. Se gândea la ea, tot mai mult în aceste zile din urmă, ca la o soră mai mică. Şi era ciudat să gândească aşa – ochii ei verzi, paşii ei repeziţi, foşnetul rochiei simple –, însă asta îi transmitea fata: sororitate. Felul în care plutea de la o idee la alta.

Curioasă. Intruzivă. Explora noi concepte cu el. Vedea puţine limite. Ce credea despre proiectul Liberiei? Ce deosebea răzbunarea de justiţie? Plănuia, cu Garrison, să trimită înapoi banii bisericilor care-i susţineau pe proprietarii de sclavi?

S-a dovedit mai puţin gureşă atunci când discuţia a revenit la ce se petrecea în jurul lor. Se oprea în mijlocul frazei. Îi căşuna pe brăţara de la încheietura mâinii stângi. Se uita lung în zare. Vocea i se îneca.

Era destulă mâncare în ţară cât să hrănească de trei sau patru ori întreaga Irlandă, a zis. Doar că era trimisă în India, în China, în Indiile de Vest. Imperiul era sleit. Îşi dorea să poată face ceva în privinţa asta. Adevărul nu putea fi apărat prin tăcere. Propria ei familie avea un depozit plin cu alimente mai în aval. Sticle cu oţet. Rezerve de drojdie. De malţ. Ba chiar şi lăzi cu gemuri de fructe. Însă nu puteau fi oferite pur şi simplu. Existau legi, vămi şi probleme legate de proprietate. Plus alte complicaţii. Alianţe de afaceri. Contracte extinse. Taxe.

Necesităţile sărmanilor. Crearea iluziei moralităţii.

Îl izbea faptul că Isabel purta stigmatele privilegiilor sale. Poate aşa stăteau lucrurile şi cu el? S-a apucat să răsfoiască Noul Testament. Căci cui i s-a dat mult, i se va cere mult. Si totuşi, dacă vorbea în numele acestor irlandezi sărmani, ce avea să se întâmple? Ce limbaj putea să creeze pentru asta? Cui să-i vorbească?

Politica încă îl nedumerea: cine era irlandez, cine, britanic, cine era catolic şi cine, protestant, cine avea în proprietate terenul, ai cui erau copiii cu ochi urduroşi de foame, a cui casă era arsă din temelii, ce pământ aparţinea cui şi de ce? O versiune simplă era să-i socotească britanici pe protestanţi şi catolici pe irlandezi. Unii conduceau, ceilalţi erau asupriţi. Dar unde intra aici Webb? Şi unde îşi avea Isabel locul? S-ar fi pus cu bucurie de partea năzuinţelor populare întru libertate şi dreptate, însă doar propriei cauze trebuia să-i rămână loial. Trei milioane de voci. Nu putea ridica glasul împotriva celor care-l aduseseră aici ca oaspete. Doar atât îşi putea lua asupra lui. De netolerat rămânea deţinerea de bărbaţi şi femei în proprietate. Irlandezii erau săraci, însă nu căzuţi în sclavie. Venise aici să reteze funiile care ţineau laolaltă sclavia americană. Uneori îl extenua până şi să-şi ţină mintea la un loc. Era conştient că îmbrăţişarea contradicţiei constituie esenţa inteligenţei. Iar recunoaşterea complexităţii trebuie cumpănită cu nevoia de simplitate. Era încă sclav. Fugar. Dacă se întorcea la Boston, încă putea fi oricând răpit, dus în Sud, legat de un copac, biciuit. Proprietarii săi. Aveau să facă un spectacol din notorietatea lui. Deja încercaseră mulţi ani să-i închidă gura. Gata. Primise şansa de a vorbi împotriva a ce-l ţinuse încătuşat. Si intenţiona s-o tot facă până ce zalele lanţurilor aveau să-i zacă, făcute fărâme, la picioare.

Credea că a înţeles în fine ce-l adusese aici – ocazia de a explora cum e să fii totodată captiv şi liber. Era un lucru pe care nici cel mai îndurerat irlandez nu-l putea pricepe. Să fii în servitute faţă de orice, până şi faţă de ideea găsirii liniştii proprii.

Corpul, mintea, sufletul lui serviseră ani întregi doar profitului altora. Avea şi el legăminte făcute alor săi. Trei milioane. Ei erau moneda libertăţii sale. Ce povară ar fi trebuit să care dacă era să-i sprijine şi pe irlandezi? Agoniile, ambiguităţile lor. Avea destule pe cap.

Barjele treceau.

Un fluviu de mâncare plutitoare.

Soarele cobora peste acoperişurile de ardezie din Cork.

Avea o poveste pe care le-o spunea câteodată celor care-l ascultau. Stăpânii de sclavi din America foloseau butoaie. De rachiu, cel mai adesea. Ulei de măsline. Vin. Orice fel de poloboc care se putea găsi. Băteau în şipci piroane de-o palmă. Uneori puneau înăuntru şi sticlă pisată. Ori mărăcini. Apoi, le zicea, îşi aduceau sclava – mereu rostea cuvântul acesta ridicând tonul – pe vârful dealului. Pentru cea mai măruntă greşeală. Poate că uitase să închidă uşa la grajd. Poate-i scăpase pe jos vreo strachină de lut. Poate că se uitase câş la stăpâna casei. Ori lăsase vreo cârpă de vase neclătită. Nu avea a face. Sclava trebuia pedepsită. Era în ordinea naturală a lucrurilor.

Pe la jumătatea istorisirii rostea şi numele sclavei: Mary. Auzea cum peste ascultătorii săi se lasă tăcerea. Mary, repeta iarăşi.

Apoi stăpânii – cuvântul ieşea năvalnic din el, ca o salvă de puşcă – o sileau pe Mary să scoată polobocul din hambar. Era rostogolit prin praf, pe drumul nepietruit, până în susul unui deluşor învecinat. Îi adunau pe ceilalţi sclavi şi-i duceau şi pe ei acolo, pe deal. Să fie martori. Stăpânii răcneau adesea versete din Scripturi. O obligau pe Mary să intre în butoiul de lemn. O împingeau acolo cu capul în jos, îi apăsau umerii ca să intre. Vârfurile piroanelor îi sfâşiau trupul. Cioburile îi tăiau gleznele şi tălpile. După aceea, stăpânii puneau capacul şi-l băteau în cuie. Îl legănau câteva minute încoace şi-ncolo. Mai recitau câte ceva din Scripturi.

Apoi, săltând, butoiul o apuca la vale.

Mulţimile erau enorme. Vorbise alături de părintele Mathew. Găsise un limbaj în mişcarea pentru temperanţă. Ziarele încă-l numeau O'Connell al negrilor. Prin tot oraşul erau lipite afişe. Faima, zi după zi, îi sporea. A ieşit la picnic cu douăzeci şi patru de femei de la Societatea Contra Sclaviei a Doamnelor din Cork: acestea s-au delectat cu priveliştea trupului său întins sub coroana unui stejar, cu un şervet albastru-pal la gât şi bolborositul pârâului în apropiere. Femeile şi-au slăbit închizătorile bonetelor şi au ridicat feţele spre soare. Îi sorbeau fiece cuvânt. Mai târziu, grupul a pornit laolaltă, cu coşuri de picnic şi umbrele de soare, prin iarba lungă, înapoi către un pod de lemn. Douglass a îndrăznit să-şi scoată ghetele şi şosetele şi să-şi moaie picioarele în apa rece. Femeile au întors feţele, chicotind. Apa i-a

întunecat manşetele pantalonilor.

Reporterii se îmbulzeau să-l vadă. Pagini întregi de ziar erau dedicate conferinţelor sale. Strânsese sute de lire care urmau a fi trimise la Boston.

Vânduse peste două mii de cărţi. Avea să se ducă la Limerick, apoi la Belfast. De acolo în Anglia, de unde, după ce-şi negocia libertatea, după ce se răscumpăra, avea să se întoarcă om liber în America.

Se revărsa din el o emoţie intensă. Vocea îi venise mereu de la alţii, însă acum, când se ridica să vorbească, şi-o simţea mai limpede pe a lui. De atâtea ori îşi dorise să aibă nu una, ci o mie de voci pe care să le arunce în toate direcţiile, însă avea doar una, care folosea unui singur scop: anihilării sclaviei. Aproape că s-a bucurat când, într-o după-amiază, trecând pe lângă o berărie de pe Paul Street, a auzit pe cineva zicând că tocmai ce trecuse un ciorot, un negrotei împuţit, păi, n-avea casă unde să se ducă, în direcţia aia nu erau de găsit banane, nu ştia că nu există în Cork copaci în care să se dea huţa, Cromwell pusese deja laba pe toţi, dă-i drumul de-aici, cioară.

S-a oprit, şi-a umflat pieptul, s-a ţinut pe poziţie cu mânie aproape prefăcută, apoi şi-a văzut de drum, cu vesta din păr de cămilă pe el. Cioroi. Cioroi împuţit. Cuvântul, pentru întâia oară, i-a părut straniu de binevenit. O cămaşă veche pe care avea s-o mai poarte şi pe viitor. Ceva de descheiat şi de sfâşiat şi-apoi de îmbumbat şi de purtat iar şi iar.

Cu câteva zile înainte să plece din Cork – o zi care avea să-l însoţească apoi multă vreme, tăcută, un stindard, un zmeu de hârtie, o rămăşiţă –, a auzit o bătaie la uşa din Brown Street. Tocmai scria ceva. Antebraţele îi erau stropite cu cerneală. Îl durea spatele de la atâta aplecat peste tăblie. Şi-a tras în spate scaunul şi a ascultat cum se înalţă până la el vocile de dedesubt, apoi s-a aplecat iarăşi peste birou, să-şi vadă de scris.

În aceeaşi seară, după ce s-a îmbăiat şi s-a îmbrăcat, a coborât la cină. O tânără stătea într-un capăt al mesei, lângă Isabel. Nu părea tocmai în largul ei să se afle acolo. Cu umerii strânşi, stingheră, dar drăguţă. Păr blond. Şi piele teribil de albă. I s-a părut că o cunoaşte, dar nu era sigur. Fata s-a ridicat şi i-a rostit numele.

— Bună seara, a replicat încă nedumerit.

La masă s-au auzit şoapte. I s-a părut evident că i se cerea alt fel de

reacţie. Şi-a tuşit în pumn.

— Mă bucur nespus să vă văd, doamnă, a adăugat.

A simţit pe dată cum în odaie stânjeneala sporeşte.

— Lily pleacă în America, a spus Isabel.

Abia atunci a recunoscut-o. Fără uniformă, părea schimbată mult. Mai tânără chiar. Şi-a amintit silueta ei pe scări. Renunţase să lucreze pentru domnul Webb, se părea, şi venise aici din Dublin.

— O să se ducă la Cove în câteva zile, a lămurit Isabel.

— Minunat, a zis Douglass.

— A venit pe jos până aici.

— Dumnezeule mare!

— Lily s-a simţit inspirată de dumneata. Nu-i aşa, Lily?

— De mine?

L-a cuprins un puseu de panică. Vedea cum faţa tinerei se îmbujorează. Fata ar fi vrut să intre în pământ. S-a întrebat dacă părăsise fără să-i iasă vorbe casa lui Webb. El, unul, nu voise să producă vreo consternare. A înclinat politicos capul, a încercat să-i evite privirea. Şi-a amintit, cu fior lăuntric, cum îi şoptise ea rămas-bun. Se bucura că nu se iscase mai mult din prezenţa lui la Dublin.

— Cuvântările dumitale, a zis Isabel. Au fost un uriaş impuls. Nu-i aşa, Lily?

Slujnica nu a ridicat privirea.

— Boston? a întrebat Douglass. Acolo ai de gând să te duci?

Lily a făcut semn că da şi a ridicat, uşor-uşor, privirea: în ochi îi licărea o expresie surprinsă.

— Poate o să-ncerc la New York, a spus.

Prin încăpere s-a răspândit un murmur aprobator. Douglass a mâncat iute, fără zarvă. Şi-a ţinut ochii aţintiţi în farfurie, însă nu i-a scăpat felul în care Isabel şi surorile ei o răsfăţau pe tânăra cameristă. O serveau cu mâna lor şi-i turnau din carafă limonadă cu ghimbir.

Privirile fetei păreau că joacă precum talgerele unei balanţe: părea în orice clipă pe punct să se lanseze într-o izbucnire de cuvinte ori, la fel de uşor, să izbucnească în plâns.

Când Douglass s-a ridicat, intenţionând să se retragă – avea de scris, s-a justificat –, a înălţat paharul în cinstea lui Lily, spunând că-i ura toate cele bune, că avea să izbândească în aventura ei, cu voia lui Dumnezeu, şi

că el, la rându-i, nădăjduia să se întoarcă în scurt timp la soţie şi familie.

Au închinat cu toţii. Un clinchet colectiv de pahare cu apă. Camerista i-a aruncat o privire: Douglass nu şi-a dat seama dacă era o uitătură înfricoşată ori furioasă. A pornit în sus pe trepte. Apariţia ei îl tulburase. Ce anume se aşteptaseră cu toţii să facă? Cum să fi reacţionat? Îi urase toate cele bune, e drept, dar ce altceva ar fi putut să zică? Poate să-i recomande o familie de vază la care să se angajeze? Poate Garrison ori Chapman ştiau pe cineva? Să aducă vorba de vreo parte a oraşului care i-ar fi priit fetei? De ce, se întreba, bătuse pe jos atâta drum până la Cork? Şi încă pe o asemenea vreme?

S-a aşezat la birou, a muiat tocul în cerneală. Avea multe de făcut, însă nu putea scrie. S-a frământat toată noaptea în aşternuturi.

De-acum păsările anunţau frenetic zorii. De pe Brown Street fusese ridicată o cuvertură de nori. Şi-a auzit numele strigat de jos. A dat perdelele în lături. A văzut-o pe Isabel în curte, printre băltoace, în spatele casei.

— Lily a plecat în miez de noapte, a zis.

A simţit răceala cercevelei. Un cocoş a trâmbiţat în curte. O găină tânără s-a zburătăcit şi a tulit-o.

— Ne-ai putea însoţi, domnule Douglass?

În voce i se ghicea agitaţia.

— Un moment, te rog.

Avea scrisori de redactat. Corespondenţă de semnat. Întruniri de aranjat. De pregătit o dezbatere cu clericii de la North Cathedral.

A tras iarăşi perdelele şi a pus lighenaşul de spălat pe pervaz. S-a dezbrăcat de cămaşa de noapte şi a umezit un prosop. Apa era rece. Îi înfiora pielea. Şi-a auzit iarăşi numele strigat de dedesubt. Apoi nechezatul unui cal dinspre grajd. Tropotul plescăitor al copitelor. Două dintre surorile Jennings, Charlotte şi Helen, s-au ivit de sub arcadă. Purtau pălării cu boruri mari şi haine verzi de ploaie. Isabel a apărut din nou, în câteva clipe, ducând de căpăstru un bidiviu zdravăn.

Douglass s-a aplecat peste geam. Uitase că n-avea cămaşă pe el. Le-a văzut pe cele două surori mai tinere făcând feţe-feţe şi chicotind.

În minte i s-a ivit o înjurătură. O cameristă. O slujnică oarecare. Plecase, aşadar, mai devreme. Şi ce dacă? Doar nu era vina lui. Însă voia să le facă pe plac. Incapacitatea de a spune nu. S-a tras de la geam, a dat

cu capul de toc. Poate că pe tânără o încercase vreo dorinţă nechibzuită. Nu era ca şi cum... nu, cu siguranţă. El nu se purtase deloc necuviincios. Nicidecum. Nu, era sigur.

S-a dus la masa de lucru, a umblat printre hârtii. Le-a cântărit. Le-a făcut teanc, apoi şi-a pus pe el cămaşa şi ghetele. Domnul Jennings îi dăruise un impermeabil. O haină pescărească. Asta şi o pălărie neagră, cu boruri largi, informă. Încă nu apucase să o poarte. S-a surprins privindu-se în oglinjoara lavoarului. Ridicol mai arăta. Dar i se mai întâmpla să-şi râdă de el însuşi. A coborât scările tropăind, a băgat capul în bucătărie. Domnul Jennings a lăsat ceaşca jos cu zgomot, stropind cu ceai masa groasă de lemn. Douglass a făcut o plecăciune exagerată şi a spus că ieşea preţ de câteva ceasuri, fusese luat ostatic, fetele sperau, după toate aparenţele, s-o ajungă din urmă pe slujnica din Dublin, dacă nu se întorcea până la căderea serii, ar fi fost buni să trimită o ceată să-i caute, poate şi-un Saint Bernard? Râzând, capul familiei Jennings s-a lăsat pe speteaza scaunului său capitonat.

Douglass a săltat ivărul de la uşa din dos, a păşit afară şi pe sub bolta din faţa casei, unde femeile îl aşteptau călare. Au zâmbit văzându-l: impermeabilul unsuros, pălăria cu boruri late.

Nu mai călărise de mult. L-a cuprins, aburcându-se în şa, sentimentul că e ridicol. A simţit cum scăriţa i se înfige cu putere în fluierul piciorului. Animalul era închis la culoare şi musculos. Îi simţea coşul pieptului prin propriul său corp. L-a surprins s-o vadă pe Isabel coborând din şa ca să-i strângă cu îndemânare chinga de sub burta calului. Tânăra avea o forţă pe care nu i-o observase până atunci. A păşit în faţă, a bătut calul cu palma peste grumaz.

— O să pornim spre Cove, a zis.

Au apucat-o spre sud în lungul cheiurilor, pe lângă temniţă şi azilul pentru săraci. Surorile ei călăreau gingaş, cu spinările drepte. Stilul lui Isabel era mai grosolan. Se apropia în galop de poştalioane, se uita înăuntru, se trăgea înapoi, îşi continua cavalcada. Îşi rotea împrejur ochii, strigând-o pe Lily.

Străzile erau înveşmântate într-un alburiu tulbure de octombrie. Vântul pulsa iernatic pe fluviu. Ploaia se revărsa în averse intermitente. Lângă lazaret, un bărbat a gemut flămând, întinzând braţele spre ei. Păşea lung şi săltat, ca o maimuţă. Au trecut de el. A început să se

lovească cu palmele, asaltat parcă de albine ori de nebunie. Au grăbit trapul cailor. O femeie a ieşit dintr-un gang şi le-a cerşit un bănuţ. Avea peri în bărbie şi faţa buhăită de febră. Au grăbit iarăşi pasul. Dacă se opreau să se milostivească de toţi, n-aveau să iasă în veci dintre hotarele oraşului.

Douglass era bucuros acum de impermeabil şi de pălărie. După câteva mile şi-a dat seama că borurile îi umbreau aproape complet chipul, că nimeni de pe drum n-ar fi putut desluşi ce era dedesubt.

Oraşul părea să se oprească la o cărămidărie după care urmau, fără veste, copaci. Şoseaua şerpuia şi se unduia pătrunzând în petice de verde. Au trecut pe lângă un poştalion, le-au făcut cu mâna pasagerilor îmbulziţi într-o margine. Diligenţa era plină cu lăzi şi cufere clădite unele peste altele. Părea pe cale să se răstoarne. Au întrebat de cameristă, însă n-o văzuse nimeni.

Douglass a rămas ferit sub marginea lată a pălăriei.

— Frumoasă vreme, a zis prin burniţă, fără a izbuti să-şi alunge accentul american.

— Chiar aşa, conaşule, pentru un yankeu.

Surorile Jennings au zâmbit şi şi-au îndemnat caii la galop. A încercat să le-o ia înainte, însă erau mai mult decât capabile: l-au înconjurat, apoi l-au depăşit îmboldindu-şi bidiviii cu călcâiele.

Panglici mărunte de fum se încreţeau în aer, peste pământuri. Îl uluia felul de trai al irlandezilor sărmani. Le vedea de pe drum sălaşurile construite din turbă, vreascuri şi rotocoale de iarbă. Terenurile cultivate erau minuscule. Tufe, puzderie. Câte un zid de piatră. Copiii erau sfrijiţi ca nişte umbre. Spectrali. Unii erau dezgoliţi de la brâu în sus. Mulţi aveau feţe buboase, mâncate. Nici unul nu purta pantofi. Le vedea alcătuirea prin piele. Reziduurile osoase ale vieţilor.

S-a întors cu mintea la Dublin şi la băieţelul care se lipise de umărul lui. Părea că trecuse vreme lungă de atunci. Oamenii locului nu-l mai înspăimântau. Nu fiindcă se imunizase, ci mai degrabă fiindcă ştia că n-are să păţească nimic. Se întreba cum ar fi fost dacă drumul ăsta s-ar fi intersectat cu vreunul din Baltimore, Philadelphia sau Boston, în ce chip s-ar fi amestecat oamenii unii cu alţii.

Voia acum s-o găsească pe Lily, să-i ureze o călătorie cu adevărat lipsită de necazuri. Şi-a îmboldit calul. Găseau siluete pe drum, umbre,

însă nici una nu era camerista.

În sătucuri, ploaia îi ferea de curiozitatea localnicilor. Au trecut mai departe prin frumuseţea câmpiilor picurând de apă. Copitele răsunau ca nişte focuri de pistol. Un curcubeu s-a întins pe cer. Şi-au oprit caii sub un alun, unde cineva construise o băncuţă joasă. Isabel a desfăcut pachetele cu sendvişuri şi a tras din desagii de la şa un clondir cu ceai. Până şi ceşti luase. Surorile ei s-au aşezat pe băncuţă. Se armonizau cu Isabel: erau mai drăgălaşe şi mai liniştite, de parcă vreo stranie lege le-ar fi cerut s-o echilibreze. Era, au încuviinţat surorile, o aventură îndrăzneaţă, însă nu era cazul să se depărteze prea mult. Se făcuse deja ora prânzului. De-acum n-aveau s-o mai găsească pe Lily.

— Avem timp berechet, a ripostat Isabel. Încă e devreme.

— Sora mea are o minte decisă. Din nefericire, şi-a pierdut-o acum vreo câţiva ani.

— Sunt zece mile până la Cove. Şi alte zece înapoi, a intervenit Helen.

— O să rămânem fără lumină.

— Haideţi, vă rog, veniţi.

Drumul se umplea din ce în ce mai mult cu poştalioane şi şarete înţesate de cufere. Familiile se uitau în zare cu ochi pustii. Copiii le erau înfofoliţi în fâşii soioase de pătură. Încheieturile de lemn ale cabrioletelor gemeau. Căruţele se hurducau în făgaşe. Caii îşi pironeau capetele în pământ, sleiţi de truda înaintării.

Surorile Jennings au galopat spre vest, apoi spre sud. Era, potrivit lui Charlotte, o călătorie mai plăcută şi totodată mai liniştită. Şoseaua se sucea şi se răsucea. Si totuşi erau încă familii pe drum, toate îndreptându-se spre sud, adunându-se, râuleţe.

Au întrebat zadarnic de tânăra cameristă. Cu cât se apropiau mai mult de mare, cu atât se îndesea îmbulzeala celor care plecau. Familiile încercau să-şi neguţeze ultimele posesiuni. Douglass şi surorile au fost nevoiţi să domolească trapul cailor ca să poată străbate prin mulţime. Se vindeau lucruri de toată mâna: scripci, călimări, oale, pălării, cămăşi. Pe tufe fuseseră atârnate tablouri. De crengile copacilor spânzurau perdele. Bucăţi de stofă cu semiluni, culori odată ţipătoare albite de vreme. O rochie frumoasă de mătase, brodată cu fir subţire de aur, înfăşurată trist peste bancheta unei şarete.

Şi-au îndemnat mai departe caii, spre piscurile care dădeau către port.

Un bărbat s-a apropiat de ei. Purta două panouri peste umeri, legate cu sfoară. Pe ele stăteau scrise preţurile până la Boston, New York, Newfoundland. Le striga cu voce cântată. Nişte copii s-au apucat să-l tragă de buzunare, i-a alungat cu scatoalce.

Mulţimea se îngroşase într-atât, că au trebuit să descalece şi să-şi ia caii de căpestre.

Prin gloată păşea un preot, uitându-se după bolnavi. Ca să le ofere împărtăşania de pe urmă. Degetele îi umblau neostenite peste mărgelele unui rozariu. L-a fixat pe Douglass cu privirea. Nu se ştiau, dar preţ de-o clipă li s-a părut amândurora că se recunosc şi s-au oprit să-şi vorbească, însă nu a ieşit nimic, nici un cuvinţel.

Preotul a păşit într-o parte, sub crengile cuprinzătoare ale unui copac, de care atârnau nişte haine de copil.

— Părinte, a zis Isabel. Scuză-mă, părinte.

Preotul s-a întors şi a păşit spre ei. Ochii îi erau imenşi şi obosiţi. Şi-a petrecut strâns rozariul peste degete. Faţa i s-a ascuţit. Vocea îi era amară. Nu, a zis preotul, nu văzuse pe nimeni care să corespundă descrierii lui Lily. A împuns glodul cu degetul mare de la picior, de parcă ar fi putut s-o găsească acolo. A întors apoi capul şi şi-a scuipat în palme. Nu, a zis iarăşi, răstit.

Şi-a văzut apoi de drum, strigând către cei din jur în limba irlandeză.

Isabel s-a cutremurat şi a atins gâtul calului. Douglass şi-a îndesat pălăria şi mai bine pe creştet şi, ţinându-l de dârlogi, şi-a purtat calul afară din mulţime. Surorile căzuseră şi ele într-o tăcere smerită. Vântul venit dinspre mare s-a ridicat să le întâmpine. Portul se încovoia ca un semn de întrebare. O duzină ori mai bine de bărci de lemn se vedeau presărate prin apele de dedesubt. Numele le fuseseră răzuite de valuri.

Şi-au dus caii la nici zece coţi de muchia pantei. Oraşul se întindea dedesubt ca o lighioană zvâcnind. Acoperişurile din paie. Copacii aplecaţi. Trăsurile înaintând ca nişte insecte mici de-a lungul malului, către scuar. Douglass ştia ce haos forfotea acolo, jos, ce pofte, ce febrilităţi. Însă era de o frumuseţe grandioasă. Oraşul Cove se lăsa în genunchi înaintea apei. Deasupra culmilor se roteau păsări flămânde, plutind uşoare pe curenţi.

A legat de un copac frâul şi a păşit până pe muchia versantului. Şi-a scos pălăria. Vântul şi ploaia se zbuciumau cu răsunet. I-a luat o clipă să-şi dea seama că Isabel se află alături. Cele două surori rămăseseră în spate, ghemuite acum pe caii lor. Albeaţa valurilor înainta pe ţărm, dedesubt.

Isabel i-a cuprins braţul cu al ei. Şi-a lăsat faţa pe umărul lui. Douglass era conştient că surorile îi priveau. Şi-a dorit să o poată desface cu blândeţe de el, dar Isabel a rămas pe loc, contemplând oraşul.

Peste puţină vreme soarele avea să cadă, marea avea să se întunece şi întreg tărâmul dinaintea lor avea să se răcească.

Abia pe la sfârşitul după-amiezii au izbutit s-o găsească pe Lily, îmbibată de ploaie şi tremurând pe debarcader. Cu şalul pe cap şi înfofolită în palton ca o mumie. Îşi luase bilet şi aştepta cursa de dimineaţă. Nu voia să-i privească în ochi, retrasă într-o suferinţă doar a ei.

Douglass şi surorile s-au ţinut deoparte. Au privit-o pe Isabel ghemuindu-se în faţa lui Lily. O poziţie umilă. Ca şi cum s-ar fi rugat împreună.

Adusese mâncare pe câteva zile, înfăşurată într-o năframă albastră. Făcută boccea şi legată la gură. A împins-o cu blândeţe în braţele fetei. A băgat mâna înăuntrul mantalei şi-a scos mai multe bancnote împăturite pe care le-a îndesat la repezeală în palma lui Lily. Douglass a simţit o înfiorare rece. S-a uitat la gura lui Lily, care părea să se mişte fără să scoată vreun cuvânt. Ce vorbe se schimbau acolo, între ele? Ce tăceri? S-a auzit, dintr-o prăvălie din apropiere, un urlet. Ţipătul ascuţit al unei femei. Bufnetul unui pumn. Un hohot de râs dintr-o cârciumă. Departe cânta o mandolină.

Isabel şi-a tras mănuşile de pe degete şi le-a împins şi pe acestea în mâinile cameristei. A băgat apoi mâna pe sub haină şi a bâjbâit după ceva de la gât. O broşă sau ceva asemănător. I-a întins-o. Fata a zâmbit. Isabel s-a aplecat şi-a îmbrăţişat-o, şoptindu-i ceva la ureche. Lily a dat din cap a încuviinţare şi şi-a apăsat mai bine şalul pe creştet. Ce gânduri se zbuciumau acolo? Ce dârzenie o adusese aici?

Douglass simţea că prinde rădăcini. Parcă nici nu putea ridica piciorul. Tânjea după căldura focului. Şi-a ridicat gulerul şi a tuşit în căptuşeală. A simţit valul răsuflării ricoşând spre el. Negresă. Fugară. Cu

numele Artela.

Isabel a aruncat o privire peste umăr şi şi-a strigat surorile, care i-au adus calul. Rochia lungă i se mânjise pe poale. Şi-a curăţat tălpile de caldarâm şi a urcat posacă în şa, după care a pornit pe străzile înţesate de lume. Au trecut prin oraş, pe lângă biroul unui licitator, apoi au ieşit.

Preotul i-a urmărit cum urcă dealul. Pe-o margine a sutanei lui se vedea o cicatrice lungă de noroi, unde alunecase şi căzuse. Încă ţinea în pumn mărgelele rozariului, însă acum nu atât de strâns, lăsându-le să se bălăngănească în dreptul brâului. Isabel a ridicat braţul în semn de rămas-bun, dar preotul nu s-a clintit. Ia condus cu privirea ca un metronom, întorcând doar capul în vreme ce corpul îi rămânea nemişcat. Apoi a pornit cu paşi mari prin iarba udă, spre focuri.

Caii picurau sudoare, extenuaţi. Se mişcau nervoşi prin întuneric. Au ajuns acasă când trecuse bine de miezul nopţii. Domnul Jennings aştepta în curte. Pregătise de-ale gurii, băuturi fierbinţi şi pături. În curte era o forfotă întreagă.

Când a pus piciorul pe caldarâm, lui Douglass mai că i-a cedat articulaţia genunchiului. I s-au înmânat o lumânare şi-o pătură. A intrat în casă greoi, târşindu-şi picioarele. Umbra multiplicându-i-se pe scări.

În noaptea aceea n-a izbutit să adoarmă. Mai către ziuă a coborât în tihna bibliotecii. Genunchii îl dureau. Îşi simţea umerii ca sudaţi de grumaz. A intrat tiptil în încăpere. Isabel era aşezată în colţ, în penumbră. A ridicat privirea la apariţia lui: ritualul său era să folosească scara ca să se deplaseze pe lângă rafturi. Douglass a aşteptat o clipă în prag, l-a păşit, a cuprins-o în braţe. Atâta doar. I-a cuprins ceafa în palmă. A ezitat o clipă. Isabel a început să suspine. Când s-a retras din îmbrăţişare, umărul cămăşii îi era ud.

În ultima sa zi în Cork, Frederick Douglass a ieşit singur cu o cabrioletă. Calul părea să-i asculte comenzile. Simţea frâiele moi în palme. A apucat-o la sud-vest de oraş şi s-a preumblat pe ţărm. Era linişte pe aici. Nici urmă de vase cu emigranţi. Era la vremea refluxului, şi nisipul plajei era brăzdat de unduiri fine. Nu mai era mare. Doar nor. A simţit că-l împunge dorul de casă: peisajul îi aducea aminte, acut, de Baltimore.

Când lăsa piciorul pe plajă auzea plescăitul apei sub talpă. O urmă cu viaţă scurtă. Simţea sub el mobilitatea solului. Ridica piciorul şi privea

cum se scurge apa, cum se reface nisipul. Era un lucru care se cerea făcut iarăşi şi iarăşi, amprentă după amprentă.

Nisipul părea să se întindă pe mile întregi, însă Isabel îl povăţuise să aibă grijă, zona era renumită pentru mareea care urca iute, fără veste. Apa se putea insinua în secret, se putea revărsa, învârteji, îl putea înconjura, prinde în capcană. Îi venea greu să-şi închipuie. Părea un peisaj de un calm deplin.

S-a aplecat şi-a zărit în straturile unduioase mai mulţi crabi minusculi pedalând prin nisip. A luat unul în palmă. Fiinţa era aproape translucidă, cu ochii holbaţi şi n-avea o clipă de odihnă. Un crab-scripcar, poate. Dădea fuga la capătul degetelor, ezita, se întorcea. A ridicat braţul, făcând crabul să o zbughească spre partea înălţată a încheieturii. Douglass l-a lepădat iarăşi în nisip, unde lighioana s-a grăbit să se îngroape şi să se ascundă. O dispariţie în graba mare.

A observat mai multe femei ceva mai încolo, pe limba de nisip, aşezate pe vine, culegând scoici. Purtau basmale lungi şi duceau în spinări coşuri de paie. Căutau de-ale gurii. Citise în ziare că starea recoltelor se înrăutăţea, că preţul făinii se dublase în câteva zile doar, că rezervele de cereale erau mai scăzute decât oricând. Exista doar nădejdea că recolta anului viitor avea să fie îmbelşugată.

Douglass s-a plimbat mai departe pe ţărm. Un vapor cu catarg înalt se aţinea la orizont. L-a privit micşorându-se. Apoi, când s-a uitat iarăşi spre fâşia de nisip, femeile dispăruseră, de parcă ar fi intrat în pământ. Li se vedeau doar pelerinele închise la culoare. Se aplecau, când şi când, ghemuindu-se ritmat ca să apuce.

1998. para bellum

Iese din ascensorul strălucitor. Păşeşte pe marmura holului către uşa turnantă. Şaizeci şi patru de ani. Zvelt. Încărunţit. Păstrează în trup o vioiciune a tenisului de ieri.

Un sacou albastru-închis, puţintel mototolit. Dedesubt, un jerseu albastru-deschis. Pantaloni la dungă. Nimic obraznic, nimic ţipător. Până şi felul în care păşeşte e molcom. Trage după el o valijoară din piele. Înclină din cap spre valet, care se apleacă să-i ia bagajul: doar un costum, o cămaşă, o trusă de bărbierit, încă o pereche de pantofi. Îşi ţine sub braţ, strâns, servieta.

Străbate iute holul. Îşi aude numele rostit din mai multe direcţii. Portarul, un vecin mai bătrâior aşezat pe-o canapea, îngrijitorul care curăţă dreptunghiurile mari de sticlă. E de parcă uşa turnantă a capturat cuvintele şi a început să le rotească. „Domnule senator.“ „Mitchell.“ „George.“ „Să trăiţi.“

Limuzina neagră aşteaptă, cu motorul pornit, în faţa clădirii. Un firicel de fum tremurător se iţeşte din ţeava de eşapament. Se simte cuprins de uşurare. Nu e presă. Nici fotografi. O ploaie deasă de New York, atât de diferită de soiul irlandez: rostogolindu-se nerăbdătoare, ocolind umbrelele.

Păşeşte afară în după-amiază. Dincolo de marginea copertinei i se ţine o umbrelă şi portiera maşinii îi este deschisă.

— Mulţumesc, Ramon.

Există mereu un moment de groază că l-ar putea aştepta cineva în maşină. Veşti proaste. Vreun raport. Un bombardament. Fără capitulare.

Se lasă se alunece pe bancheta din spate, îşi lasă capul pe pielea rece. Un moment suspendat când simte că se poate întoarce, se poate reinventa. Cealaltă viaţă, acolo. La etaj. Aşteptând. În ultima vreme a fost subiectul multor articole de ziar: frumoasa şi tânăra-i soţie, copilul nou-născut, procesul de pace. Îl uluieşte că, după atâţia ani, mai poate fi copiat. Prins pe filmul aparatului.

Măcinat de moara electronică. Caricatura lui pe prima pagină, gravă şi ochelaristă. I-ar plăcea un interval îndelung de tăcere. Să stea aşa frumuşel pe banchetă şi să închidă ochii. Să-şi îngăduie să aţipească un pic.

Portiera din faţă se deschide şi Ramon îşi face loc, se apleacă, scutură umbrela, aruncă o privire peste umăr.

— Ca de obicei, domnule senator?

Aproape două sute de zboruri în ultimii trei ani. Tot unul la trei zile. Din New York la Londra, de la Londra la Belfast, de la Belfast la Dublin, de la Dublin la D.C., de la D.C. la New York. Aeronave de linie, avioane particulare, curse guvernamentale. Trenuri, limuzine, taxiuri. Îşi duce viaţa în două corpuri, două şifoniere, două camere, două ceasuri.

— JFK, da. Mulţumesc, Ramon.

Maşina se deplasează infinitezimal sub el, intră pe Broadway. O senzaţie bruscă, familiară de pierdere, o tristeţe, mâhnirea unui vehicul închis, luând-o din loc.

— O clipă, Ramon, zice.

— Domnule?

— Revin imediat.

Maşina trage pe dreapta. Apasă pe mânerul portierei, se dă jos, nedumerindu-i pe valeţi când străbate în fugă holul de marmură, şi intră în ascensor, cu pantofii lustruiţi ţăcănind, purtând ploaia.

Etajul al nouăsprezecelea. Sticlă şi tavane înalte. Ferestrele întredeschise. Şiruri de rafturi lungi şi albe cu cărţi. Covoare persane elegante. Un opaiţ vechi aprins într-un ungher. Păşeşte silenţios pe podeaua de lemn brazilian. O coliziune a luminii, cu toată ploaia care se abate afară. Sud, spre Columbus Circle. Est, către Central Park. Vest, înspre Hudson. De jos aude artiştii stradali de duminică, a căror muzică se înalţă în valuri. Jazz.

Heather e în dormitorul băiatului lor, aplecată peste masa de schimbat, cu părul prins sus, pe ceafă. Nu-l aude intrând. Rămâne la uşă, privind-o cum strânge scaiul scutecului. O vede aplecându-se şi pupând burta fiului lor. Îşi lasă liber părul închis la culoare şi se apleacă iarăşi peste copil. Îl gâdilă. Bebeluşul chicoteşte.

Senatorul stă în prag până ce ea îl simte în spate. Îi spune numele, ridică bebeluşul de pe masa de schimbat, îl înfăşoară într-o păturică. Râde şi păşeşte pe mocheta fină, încă ţinând scutecul murdar în mână.

— Ai uitat ceva?

— Nu.

O sărută. Apoi pe fiu. Îl apucă jucăuş de degeţelele de la picioare.

Atingerea pielii moi pe degete.

Ia scutecul – încă e cald la atingere – şi îl leapădă în coşul pentru scutece murdare. Viaţa, crede, e capabilă încă să-l şfichiuiască în feluri dintre cele mai neobişnuite. Un scutec cald. La şaizeci şi patru de ani.

Heather îl conduce înapoi la ascensor, îl apucă de pulpana sacoului, îl trage spre ea. Mirosul copilului lor pe mâinile amândurora. Cablurile liftului zuruie ascuţit, cu întristare.

Cel mai mult şi mai mult, femeia se teme că el va deveni carnea din calea glonţului unui asasin.

O mulţime de omoruri se întâmplă ca din senin. Tânăra catolică cu soldatul britanic lăţit peste copilul ei, aerul şuierând prin gaura de glonţ din spinarea lui. Bărbatul din taxi cu oţelul rece la gât. Bomba lăsată lângă cazarma din Newtownards. Fata din Manchester azvârlită la şapte metri, cu picioarele separându-se în aer de trunchi. Femeia de patruzeci şi şapte de ani tăvălită prin catran şi pene şi lăsată legată de un stâlp de iluminat de pe Ormeau Road. Poştaşul orbit de o scrisoare-capcană. Adolescentul garnisit simetric cu gloanţe în genunchi, glezne, coate.

Când a fost cu el în Irlanda de Nord, în iulie, Heather a simţit că o trec fiori reci văzând cum pe sub maşină sunt băgate oglinzi cu rotile înainte de a fi lăsaţi să treacă. George o încredinţase că nu era decât o formalitate. N-avea de ce să-şi facă griji. Avea un aer decis, o demnitate de mijloc de secol care minimaliza de cele mai multe ori pericolul.

I-a plăcut să-l vadă în mulţime. Felul în care izbutea să uite de sine, să se dizolve şi să le îngăduie celorlalţi să-şi simtă importanţa. Credea în oameni, era un ascultător bun. Nimic fals ori politic în atitudinea lui. Aşa se raporta, pur şi simplu, la lucruri. Se făcea nevăzut printre ele. Silueta-i înaltă, adusă de spate, cu ochelari. Până şi croiala scumpă a costumului se spulbera. Uneori s-a trezit că-l căuta cu privirea şi-l găsea în câte un ungher, de vorbă cu persoana cu care te-ai fi aşteptat cel mai puţin. Îi plăcea să se aplece, să se rezeme de interlocutori. Să atingă braţe. Să râdă pe neaşteptate. Îşi ţinea continuu gărzile de corp în priză. Oricine ar fi fost. Era o scădere de-a sa, fireşte: incapacitatea de a spune nu. O politeţe de modă veche. Aerul distins, de New England. Urmărea asaltul mulţimii: o undă încă măruntă, neştiutoare de sine, mişcându-se pieziş. Din ce în ce mai mulţi oameni strângându-i-se, apoi, în jur. La finele câte unei seri l-a privit încercând să se sustragă: înotător înconjurat fără

speranţă, de-acum stingher, gata s-o şteargă, obosit, încercând să se tragă din genune, dornic încă să nu dezamăgească.

Ţine piciorul în uşa ascensorului o clipă mai mult decât ar trebui. Uşa se închide însă, şi el s-a dus; nu mai aude decât scripeţii electronici în vreme ce cabina coboară prin miezul clădirii. Se va întoarce în două săptămâni. În Duminica Paştelui. A promis.

De dedesubt aude ţiuitul slab al clopoţelului de la ascensor.

*

Traficul de Lincoln Center. Contopirea bulevardelor. Înghesuiala. Dansatori grăbindu-se pe întinderea pieţei. Muzicanţi stradali sub copertină, suflând din tromboane spre picurii de ploaie.

Îi place aici, în West Side, deşi îşi doreşte câteodată să locuiască mai spre est, pur şi simplu ca să-i fie mai uşor să ajungă la aeroport. Un aspect simplu, pragmatic: să economisească jumătate de oră de drum ca să mai poată zăbovi, câteva clipe doar, cu ea şi cu Andrew.

Pe Broadway. La stânga pe Sixty-Seventh Street. Virează pe Amsterdam şi pornesc spre suburbii. Dacă Ramon nu se încurcă în semafoare, pot înainta neîntrerupt, transformând artera într-un bulevard de cornişe galbene. Pe lângă catedrală. Spre est, prin Harlem. Vârtejul de feţe şi de umbrele. Pe 124th Street. Fresca înfăţişându-l pe Bobby Sands de pe zidul din apropierea secţiei de poliţie. A tot vrut să afle cine a pictat-o şi de ce. E ciudat să ai o frescă în New York. Saoirse zugrăvit cu litere strălucitoare deasupra grevistului foamei. Un cuvânt pe care l-a învăţat pe parcursul ultimilor câţiva ani. Şi străzile din Belfast sunt pline cu fresce: King, Kennedy, Cromwell, Che Guevara, Regina întruchipată gigantic pe faţade şi pereţi.

O schimbare iute a benzii şi a sensului de mers. Pe Triborough Bridge acum. O licărire de apă. Undeva în amonte e Stadionul Yankee. Se întoarce fără veste cu gândul la Fenway Park, la vârsta de treisprezece ani: verdele uriaş şi luxuriant când ia loc pe rândul cel mai de sus, străfulgerarea dintâi a terenului de baseball, Birdie Tebbetts, Rudy York, Johnny Pesky la bătaie. Băiat de la ţară. Prima oară în oraş. Privindu-l pe Ted Williams cum intră în teren. Puştiul, Măciuca, Aşchia Splendidă. Aude cum e izbită prima minge, aruncată prin lumina reflectoarelor. Zilele bune de altădată. Cu mult timp în urmă, nu prea departe.

Se lasă pe pielea răcoroasă a banchetei. A umblat prin tot soiul de

cavalcade, procesiuni, parade de-a lungul anilor, însă cel mai mult apreciază liniştea. Să călătorească nedetectat. Fie şi pentru o oră sau două.

Deschide servieta. Au ajuns în capul podului. Ramon are o insignă pe care o arată la ghereta taxatorilor. Câteodată poliţia încearcă să arunce o privire înăuntru, să străbată geamul întunecat, ca şi cum ar încerca să se uite prin suprafaţa unui râu. Să evalueze importanţa peştelui prins. „Nu sunt decât eu, mă tem." Echipa i-a ajuns deja în Belfast şi Dublin. Iar el a refuzat să fie păzit cât s-a aflat acasă în New York, Washington, Maine. Nu e necesar. Nu prea sunt şanse, oricum, să-i lege cineva o bombă de maşina de tuns iarba.

Sunt multe de recuperat. Un raport de la Stormont. Un memoriu intern despre închiderea unei filiale. Un dosar despre eliberarea unor ostatici. Toate istoriile secrete. Poftele străvechi. Violenţa oamenilor cu firi slabe. Îi e lehamite de tot şi toate, s-a săturat de permutaţii. Nu vrea decât un orizont limpede, clar. Lasă foile deoparte o clipă, se uită pe fereastra ciocănită de ploaie la forfota newyorkeză.

La nuanţele de cenuşiu şi galben. La cuburile de beton din Queens. Firmele de neon sparte. Turnurile de apă înclinate, cu lemnul lor putred. Reţeaua de trenuri cocoţate la înălţime. E un oraş primitiv, conştient de propriile-i neajunsuri, cu cămaşa pătată, dinţii îngălbeniţi şi prohabul descheiat. Însă e oraşul lui Heather.

Ea îl iubeşte. Vrea să fie aici. Iar el trebuie să admită că matahala cea mohorâtă are ceva atrăgător. Nu e tocmai Maine, dar nimic nu e vreodată Maine.

A auzit odată spunându-se că omul ştie de unde este când ştie unde ar vrea să fie îngropat. El îşi cunoaşte deja locşorul, pe înălţime, cu vedere la mare, Mount Desert Island, verdele adânc, curba orizontului, stânca piezişă, valurile rostogolindu-se, săltând. Nu vrea decât un petic de iarbă pe culme, cu un gărduleţ alb împrejur. Câteva pietre ascuţite să-i înţepe spinarea. „Să-mi fie cusut sufletul în pământul aspru, roşcat. Aici să odihnesc, fericit, urmărind ridicarea capcanelor de homari, înaintarea lentă a undelor înspumate, rotocoalele pescăruşilor. Dar să ai un pic de răbdare, Doamne, te rog. Încă douăzeci de ani cel puţin. Ba chiar treizeci. Treizeci şi cinci, de ce nu?" Încă multe dimineţi rămase. Ar fi putut, cine ştie, s-o ţină aşa un veac întreg.

Fâşâitul ploii se aude sub anvelope. Ramon are talpa grea când vine vorba de autostrăzi. Pe Grand Central Parkway. De pe o bandă pe alta. Un tsss scurt de uscăciune la trecerea prin câte un pasaj. Spre Van Wyck apoi. Nu e cale de întoarcere. Lumina scapătă printre umerii zvelţi ai ploii de după-amiază.

Mai sunt două săptămâni până la Paşte.

Ultima şansă.

Si vis pacem, para bellum.

Ieri, în Central Park, în lumina galbenă, a întins braţul pentru un rever, l-a prins perfect, a tăiat aerul cu racheta făcând mingea să plutească o clipă şi-apoi să cadă exact dincolo de fileu şi s-a aruncat în faţă, râzând de îndrăzneala acelei lovituri, de rotirea perfectă a umărului, în vreme ce se ducea cu capul înainte în plasă. De jur împrejur, aplauzele oraşului, în frunze, în arbori şi clădiri, şi un şoim cu coadă roşie ţâşnind peste terenuri şi nişte nori cocoţaţi cu îndemânare peste albastru şi bona pe fundal, legănând căruţul, şi-l pălise, câteva secunde doar, dorinţa de a suna pe loc la Stormont, de a lăsa partida de izbelişte.

Când maşina se opreşte lângă trotuar, îi strecoară lui Ramon, fără vorbe, un cadou. Trei bilete la meciul inaugural. The Mets. Pe rândul al doilea. Aproape de teren. „Adu-ţi şi băieţii. Învaţă-i bine. Spune-i lui Bobby Valentine să pună biciul pe ei."

Îl cunosc atât de bine la JFK, încât pare că ar trebui să se proţăpească la pupitru şi să negocieze de acolo. Drepturile aeriene. Returnarea plăţii. Întârzierile.

Însoţitoarele de zbor au o slăbiciune pentru el, pentru purtarea sa liniştită, modestă. De la distanţă pare genul opac, cenuşiu, însă de aproape este fluid şi vioi. Timiditatea lui are nuanţe de flirt.

E luat de braţ la pupitrul celor de la British Airways şi dus dincolo de punctul de control, în ceea ce numesc VIP-eria. Fără detectoare de metal. Fără nici o verificare. Ar vrea să parcurgă traseul unui călător obişnuit, însă linia aeriană insistă şi mereu îl bagă prin faţă. „Pe aici, domnule senator, pe aici." Coridorul spre zona VIP e plin de dâre şi pete. Ciudat cât de prost sunt zugrăviţi pereţii. Un mov bolnăvicios, cu plinte sparte şi zgâriate.

E purtat prin intrarea din dos într-o lucire aurie. De la recepţie îl întâmpină două zâmbete drăgălaşe. Fete cu eşarfe roşii, albe şi albastre

de mătase. Accentele lor englezeşti perfecte. De parcă ar servi toate vocalele de la capătul unei pensete lungi.

— E minunat să vă vedem iarăşi, domnule senator Mitchell.

— Sărut mâinile, doamnelor.

Îşi doreşte să nu-i fi rostit atât de răspicat numele, însă le salută din cap, se uită în treacăt la numele de pe ecusoane. Mereu o idee bună să ai la dispoziţie un prenume. Clara. Alexandra. Le mulţumeşte amândurora şi aproape că aude zgomotul îmbujorării lor. Se uită peste umăr, un pic ghiduş, şi e călăuzit către partea din spate a salonului. A cunoscut acolo vedete de cinema, diplomaţi, miniştri, preşedinţi de corporaţii, nişte jucători de rugby îmbibaţi în vin până mai sus de umerii laţi. Figurinele gloriei publice, cu Rolexurile iţindu-li-se pe sub manşete. Nu-l prea interesează să se afle în lumina reflectoarelor. Ce caută el e un scaun unde să nu fie deranjat, dar să se poată ridica şi să-şi întindă picioarele, dacă e necesar. A făcut yoga în ultimul timp, la insistenţele lui Heather. Primele dăţi i s-a părut o tâmpenie. Câinele cu faţa la sol. Delfinul. Poziţia cocorului. L-a relaxat însă enorm, i-a deznodat toate articulaţiile. Era mult mai puţin suplu în anii tinereţii. S-a ales şi cu o anume agilitate mentală. Poate să se aşeze, să închidă ochii şi să-şi găsească un punct bun pentru meditat.

Ocheşte un loc avantajos, în ungherul încăperii, unde ploaia curge decorativ în întuneric, face gestul de a se înclina către fereastră, îi îngăduie tinerei însoţitoare să-l ghideze într-acolo. Ca şi cum chiar ea ar fi ales locul. Îi simte palma în dreptul şalelor.

Ţine servieta între ei. Pentru distanţare şi demnitate.

— Vă aduc ceva de băut, domnule senator?

A ajuns un om al ceaiului. Nu i-ar fi venit să creadă asta în veci. Viaţa asta pe care nu a cerut-o e mereu surprinzătoare. A început în Nord. N-a mai putut să scape. Ceai la micul dejun, ceai la prânz, ceai după-amiezile, înainte de culcare, ceaiul dintre ceaiuri. I-a învăţat arta. Cum să aleagă vasul potrivit. Să lase apa să curgă la robinet până ce se răceşte. S-o fiarbă dincolo de punctul de fierbere. Să lase ceainicul să bolborosească. Să depună frunzele. Să măsoare timpul necesar facerii. Udatul ceaiului, cum îi spun irlandezii. Nu se dă în vânt după alcool, şi ceaiul e licoarea care a reuşit să-l ducă până la capătul multor seri târzii. Cu fursecuri. Ori biscuiţi, cum li se zice acolo. Fiecare om cu viciul lui

aparte. Al lui nu va zgudui porţile iadului sau ale raiului. Biscuiţi digestivi McVitie's.

— Lapte şi trei cuburi de zahăr, vă rog.

Are grijă să n-o privească unduindu-se, depărtându-se. Se lasă iarăşi pe spetează. Dumnezeule, cât e de obosit. Are în servietă câteva somnifere prescrise de un amic doctor, dar ideea nu-l prea încântă. Poate în caz de urgenţă. Un titlu de ziar: „Calm în furtuna din Stormont“. Simte deja greutatea zilelor viitoare, răzgândirile, foielile semantice, căutarea agitată a echilibrului. Le-a dat, împreună cu echipa, un termen final. Nu-l vor încălca. Şi-au promis lor înşişi.

Un capăt de linie. Altfel, întregul proces s-ar prelungi la infinit. Făgaşul a încă treizeci de ani. Clauze şi note de subsol. Sisteme şi subsisteme. Viziuni şi revizuiri. De câte ori a fost scris şi rescris totul? Le-au îngăduit, el şi echipa, să stoarcă până şi ultimul strop de sens din limbă. Zi după zi, săptămână de săptămână, lună cu lună. Să se bălăcească în apele tulburi ale propriei plictiseli. Să elimine, vorbind, aciditatea limbajului spre a atinge un soi de perplexitate că asemenea sentimente au putut să existe vreodată în ei.

Uneori a fost ca şi cum s-ar fi jucat de-a v-aţi ascunselea. Usturoi, usturoi, bagă capul înapoi. Mai numără o dată până la douăzeci. Cine nu e gata, îl iau cu lopata. Mă fac că nu ştiu unde te-ai pitulat.

Copil fiind, juca asta cu fraţii lui, în căsuţa din Waterville. Se ascundea în debaraua de sub scări, unde ţinea mama lui borcanele cu smochine. Un miros familiar. Borcanele erau cocoţate pe rafturi înalte: propriul său mini-Liban, înghesuit şi ordonat.

O scânteie de lumină apărea dinspre hol, se strecura înăuntru, limpezea bezna.

Se ghemuia în ungher, la baza rafturilor de lemn, aşteptând să fie găsit. Fraţii se obişnuiseră într-atât ca el să aibă acelaşi ascunziş, că odată l-au lăsat acolo cu orele, doar ca să-l râcâie, şi ca să-i râcâie la rându-i a stat acolo absolut nemişcat, a rămas sub scări până după masa de seară, când au venit în sfârşit să-l scoată din vizuină, amorţit, cu dureri în trup, vag triumfător.

Zilele de altădată se întorc în chipuri stranii, ivindu-se deodată, spărgând suprafaţa în salturi ca de somon. Casa din Waterville avea în spate lăţimea râului Kennebec. Fumul de la fabrica de cherestea era

purtat în aval. Buşteni uriaşi soseau şi erau ridicaţi cu vinciul, uzi leoarcă, din râul tulbure. Şuierele locomotivelor străpungeau aerul. Oraşul lăsa să răzbată o vigilenţă aparte. El distribuia ziare. Pe o bicicletă cu ghidonul împodobit cu franjuri. Sărea peste traversele căii ferate. Învăţase drumurile lăturalnice şi scurtăturile. Monedele scoteau clinchete în buzunar. Îi plăceau zilele în care râul îngheţa, făcându-l să se întrebe ce ducea pe dedesubt: apă dedesubtul apei. Se uita la bărbaţii întorcându-se de la fabrici după zile de trudă care le măcinau carnea şi oasele. Dimineţi cu ninsori proaspete, albăstrii. Până la sfârşitul zilei zăpada se înnegrea de funingine.

Crescuse în hainele fraţilor mai mari. Maică-sa obişnuia să zâmbească văzând cămăşile plimbându-se pe spinări, de parcă tinereţea era ceva ce se transmitea necontenit de la unul la altul. Când termina şi el cu hainele, mama le suia în maşină şi le ducea la depozitul Armatei Salvării de pe Gilman. Ya hadi, avea obiceiul să rostească. „Arată-ne îndurarea ta."

Era conştient că părea desprins din poveştile cu băieţi sărmani care o scot la capăt în viaţă. Mama lui era libaneză, muncitoare în textile. Tatăl lui, orfan, îngrijitor la o facultate. O copilărie americană. Uneori, ziarele luau asta în râs. Ieşise din şcoală într-o existenţă deloc tihnită. Litigii, contracte, poliţe, ciocănelul judelui. Ar fi putut ajunge uşor genul de avocat cu papion la gât ori vreun judecător de provincie cu vilişoară la marginea localităţii. Îşi luase inspiraţia de la Webster şi Darrow. O pledoarie pentru armonie şi pace. Nu vă împotriviţi celui care vă face rău. Mistere dizolvându-se în fapte. Nu suportase, avocat fiind, să piardă. Nu era nimic virtuos în a ajunge pe locul doi. Îşi încercase norocul. Procuror, candidat la postul de guvernator, judecător federal. Cincisprezece ani în Washington. Lider al majorităţii timp de şase ani. Al doilea om, ca putere, din America.

Ştia cum să arunce o monedă în sus şi să asculte limbajul condiţiilor care-o făceau să cadă: îl uluia că uneori o monedă putea pica într-o dungă. Vietnam. Grenada. El Salvador. Kuweit. Bosnia. Mexic. Toate acele ocazii când logica era pusă la colţ. Asigurări de sănătate. NAFTA. Legea Aerului Curat. Dramul de schimbare produsă când şi când.

Se pensionase, gata să-şi urmeze propriul drum, să practice avocatura, să respire uşurat, să lase în urmă fulgerările bliţurilor. Ba chiar

îşi aţintise privirea spre Curtea Supremă. Apoi sunase, iarăşi, preşedintele. Farmecul relaxat al lui Clinton. Uşurinţa ambiţioasă. „Un favor, George“, zisese. „Două săptămâni în Irlanda de Nord. O întrunire comercială, atât. O escapadă peste ocean.“

Senatorul fusese atras. „Bine, de acord, două săptămâni şi atât.“ Apoi, fără veste, săptămânile se făcuseră un an, doi, trei. Umbrele şantierului Harland and Wolff căzând asupra Belfastului. Unde fusese, cândva, construit Titanicul. Speranţa vagă de a ajuta la răsucirea aisbergului alungit şi albastru, a imensului corp scufundat al istoriei irlandeze.

Se uită acum pe geam la şirurile de aeronave, la remorcile cu bagaje în mişcare, la oamenii de pe pistă, fluturându-şi bastoanele fosforescente. Lumea întreagă, întotdeauna ducându-se undeva. Grăbiţi cu toţii. Legile fatale ale propriei importanţe. Câţi dintre noi nu sunt, chiar în clipa asta, desprinşi de la sol? Uitându-ne la noi înşine, dedesubt, în peisajul pâclos şi nedesluşit. Ce ciudat e să-şi zărească oglindirea în geam, de parcă ar fi în acelaşi timp înăuntru şi afară. Băiatul uitându-se la bărbatul vârstnic, din nou tată, surprins să se găsească acolo. Felul în care existenţa livrează neaşteptatul. Finalul nici acum lămurit.

A fost de multe ori întrebat de reporteri dacă ştie să explice Irlanda de Nord. De parcă ar putea pescui o frază din aer, o rostire care să marcheze veacurile. Îi place Heaney. Două găleţi se cărau mai uşor decât una. Orice ai spune, nu spune nimic. Întreruperi scurte. Calm intermitent. Spărturi vaste în peisaj. Nu a izbutit niciodată să-i adune în aceeaşi încăpere pe toţi conducătorii partidelor, darmite să cuprindă într-o propoziţie întreaga stare de fapt. E una dintre trăsăturile atrăgătoare ale irlandezilor felul în care, în acelaşi timp, zdrobesc şi expandează limba. Cum o schilodesc şi o adoră. Cum îşi colorează până şi tăcerile. Ore întregi a stat să asculte bărbaţi vorbind despre cuvinte şi totuşi nemenţionând vreodată tocmai cuvântul pe care-l doreau. Şerpuirile maniacale. Sucitul şi învârtitul. Apoi, fără veste, îi auzea rostind: „Nu, nu, nu“, de parcă limba n-ar fi deţinut decât un cuvânt care să aibă cât de cât noimă.

Paisley. Adams. Trimble. McGuinness. Aruncă-le o vorbă la mijloc şi priveşte-i cum aprind fitilul. Ahern. Blair. Clinton. Mowlam. Hume. Robinson. Ervine. Major. Kennedy. McMichael. O distribuţie de nota

zece. Aproape ca la o piesă de Shakespeare. Iar el stă în culise, cu de Chastelain şi Holkeri, aşteptând ca distribuţia să scoată cuţitele lungi la iveală. Ori nu.

S-a simţit aţâţat, recunoaşte, de zilele petrecute în Nord. O dezmorţire. O surescitare care-l delectează. O nouă copilărie. Sub scări. Gata să iasă la iveală, la costum şi cravată, cu mâinile ridicate, fals semn că se predă. Secţiunea Întâi, a Doua, a Treia. Nu suportă măgulirile, amabilitatea trucată, falsele bătăi pe spinare, laudele aduse răbdării, capacităţii sale de control. Împotriva tenacităţii fanaticului vrea să-şi încerce el forţele. E ceva, o ştie, înrudit cu propria-i formă de violenţă în felul stăruitor în care vrea să ducă mai departe lupta. E ca şi cum un terorist s-ar ascunde o noapte întreagă într-un şanţ ud. Frig şi umezeală îmbibându-se în ghetele pistolarului, urcându-i către şale, în susul şirei spinării, trecându-i prin craniu, ieşindu-i prin pori, frig, atât de frig, privind, priveghind până ce stelele s-au şters de pe cer şi dimineaţa îmbie cu o geană de lumină. I-ar plăcea să îndure mai mult decât bărbatul din şanţ, să rabde răceala, ploaia şi împuţiciunea, ocazia de a se alege cu un glonţ, să rămână lungit în păpuriş, scufundat în apă, în beznă, răsuflând printr-o tulpină de trestie. Să stea neclintit până frigul nu mai contează. Osteneala învingând amorţeala. Să-şi potrivească răsuflarea cu a lui. Să-l lase pe pistolar să îngheţe, să nu mai fie în stare să apese pe trăgaci, apoi să îngăduie siluetei să se târâie deznădăjduită în sus pe deal. Să-l ia pe nemernic ca din oală, să-l vadă ieşit din şanţ, să-i mulţumească, să-i strângă mâna şi să-l escorteze pe cărarea încadrată de rugi înalţi de mure, împungându-l în spinare cu lama cuţitului senatorial.

— V-am adus ceaiul.

Îşi lipeşte palmele în semn de mulţumire. Femeia duce o tavă argintie: sendvişuri mici, asamblate cu îngrijire, biscuiţi, nuci caju.

— Nişte nuci, domnule senator?

— A, da.

Încearcă din greu să-şi reţină ditai rânjetul, dacă nu chiar un hohot de râs în toată legea. Îi vine să-i spună că a zdrobit prea multă coajă tare între măsele în ultima vreme, dar ea ar putea înţelege greşit, s-ar putea simţi ofensată, aşa că se mulţumeşte să zâmbească şi ia ceaiul, îi îngăduie să lase farfurioara cu caju pe masă. Au fost, într-adevăr, puzderie de capete seci. Paramilitarii, politicienii, diplomaţii, demnitarii. Poligonul

Irlandei de Nord. Vede în toate şase, şapte, opt laturi, ba chiar mai mult. Un licurici sclipind la intervale neregulate. Context intersectând context. Nu e nimic de obţinut din Nord: nici petrol, nici teritoriu. Nici măcar automobilele DeLorean de odinioară. Nu e plătit pentru munca sa, are doar o diurnă. Fără salariu. Nişte influenţă politică, evident, pentru el, pentru preşedinte şi pentru posteritate, poate chiar un impact în istorie, dar sunt căi mai uşoare de a obţine asta, vanităţi mai simple, realizări mai lesne de atins.

E cât se poate de conştient că pe-aici se află unii care îl cred captiv într-o buclă infinită. O marionetă judiciară. Teatrul de păpuşi Negociem Pacea. Nu-l supără însă câtuşi de puţin, nici măcar când e înfăţişat, posac şi cu membrele bălăbănindu-se, în câte o caricatură grosolană de ziar. Nu clipeşte nici când i se aruncă sarcasme. E neînfricat: şi-a câştigat dreptul de a ridica un pic cortina întunecată, de a-i urma prin unghere.

Ce-i îngrijorează pe irlandezii înşişi e că, în vreun fel, vor continua să tărăgăneze totul, însă el nu le va permite asta, nesfârşita învârtire în jurul cozii, cozii, cozii. O să aibă peste optzeci de ani când va ajunge Andrew la facultate. Un tată confundat cu bunicul. Originea îndepărtată. Toate acele năluci străvechi. Au venit pe lume şaizeci şi unu de copii în Irlanda de Nord în ziua naşterii lui Andrew. Şaizeci şi unu de feluri în care se desfăşoară o viaţă. Gândul îi trimite un junghi ascuţit de regret pe şira spinării. Fiul lui are abia cinci luni, şi el poate număra pe doar patru mâini zilele pe care le-a petrecut cu băiatul. Dar câte ore a stat prin săli mohorâte, ascultând cum se ceartă lumea pe seama câte unei virgule sau aşezării unui punct, când el nu voia decât să se întoarcă la surpriza fragedei sale odrasle? Uneori i-a urmărit cum vorbesc, zicând foarte puţine sau nimic. Zmeie lingvistice. Nori de logică. Alunecări înăuntru şi în afară. Purtat de valul mişcător al vocilor. Auzea anumite fraze şi le dădea voie să-l înalţe mai sus de coroanele copacilor, în ceea ce irlandezii din Nord numesc „colo-şa". Cufundat în cuvinte. Asistând la conferinţe, aşteptând. Încordarea din sală. Masculinitatea înghesuită. Nesfârşita amabilitate dulceagă, felul în care ridicau braţul încredinţându-i pe ceilalţi că nu le merită aprecierile, arătând însă limpede câtă nevoie au de ele.

Îşi doreşte, în unele zile, să golească de bărbaţi sălile şi să le umple în schimb cu femei: şocul scurt şi intens dat de prezenţa a trei mii două sute

de mame. Dintre cele care au căutat prin molozul supermarketului rămăşiţele soţilor morţi. Din cele care încă mai spală la mână aşternuturile fiului dispărut. Care ţin o ceaşcă de ceai în plus pe tăblia mesei, în caz de miracol. Cele elegante, cele furioase, cele isteţe, cele cu părul pe bigudiuri, cele extenuate de atâta murit. Îşi duc mâhnirea – nu cu poze sub braţ, nu cu jelanii publice, fără să se bată cu pumnul în piept, ci cu uitături ostenite. Mame, fiice, copii şi bunici. N-au luptat în războaie, dar au suferit de pe urma lor, până în măduva oaselor. De câte ori a auzit asta? De câte ori au existat două feluri de a spune acelaşi lucru? „Băiatul meu a murit. Îl chema Seamus." „Fiul meu a murit. James îi zicea." „Mi-a murit băiatul. Pe nume Peader." „Fiul meu e mort. Numele lui era Pete." „Mi-a murit fiul. Pe nume Billy." „Băiatul meu e mort. Liam îi spunea." „Copilul meu a murit. Îl chema Charles." „Mi-a murit fiul. Numele lui era Cathal." „Numele fiului meu e Andrew."

Afară, ploaia încă mai răpăie. Cărucioarele cu bagaje umblă grăbite de colo colo. Apucă un biscuit, suflă în ceai. Nopţi de duminică în Irlanda. Nopţi de miercuri în Londra. Zilele de joi la Washington D.C., la firma de avocatură. Serile de vineri în New York. Duminicile din nou în Anglia şi Irlanda.

Uneori are senzaţia că nu există mişcare defel: mii de kilometri într-o cameră de decompresie, acelaşi ceai, în aceeaşi ceaşcă, în acelaşi salon de aeroport, acelaşi oraş, aceeaşi maşină arătoasă.

Se întreabă ce s-ar întâmpla dacă ar întârzia cursa, cât i-ar fi de uşor să se ducă acasă, să suie în ascensor, să întoarcă cheia, să aprindă becul din hol, să devină cealaltă variantă, omul care ar vrea, cu la fel de multă ardoare, să fie.

Este condus ultimul în avion. Un privilegiu. De parcă ar putea să-l facă nevăzut. Un gând plăcut: să fii cu adevărat nevăzut. Să deţii o anonimitate influentă.

L-au recunoscut întotdeauna în Washington. Împins, tras, palmă peste umăr. Coridoarele puterii. I-au displăcut galele, petrecerile în aer liber, covoarele roşii. Bliţuri, conferinţe de presă, camere TV. Plicticoasele necesităţi. Era recunoscut şi la New York, însă nimeni nu părea să dea doi bani. Metropola era atât de ţâfnoasă, că nu-i păsa decât de sine. În Maine se simţea acasă, printre ai săi.

Şi aici, în sânul acestei naţiuni de nor şi aer, îl cunosc cu toţii. Îi aşază

iute pe umeraş sacoul, îi pun bagajul de mână în compartimentul de deasupra. Aruncă o privire peste capete şi se bucură să vadă că locul de lângă el e liber. Nu-i nevoie de vreo înclinare binevoitoare a capului, nu e necesar să-şi ceară scuze cu un surâs. Şi-a pus la punct o rutină fermă. Locul de la geam. Servieta îndesată alături. Pantofii traşi doar un pic, nu scoşi de tot din picioare. Nu încă. E ceva care miroase a grosolănie în ideea de a-ţi da jos pantofii înainte de decolare.

Stewardesa înaintează pe coridorul dintre scaune. Are o tavă, un cleşte de patiserie. Întinde mâna după prosopul alb, îl lipeşte de frunte şi-l frământă apăsat între degete. Ce repede se răceşte prosopul. Îşi doreşte ca, măcar de data asta, să aibă şi el unul dintre acele afurisite de telefoane portabile. Cum le spune? Celulare. Mobile. De mână. Să poată suna acasă. Însă refuzul său de a-şi lua un asemenea telefon a devenit, de acum, o chestiune de onoare. Se agaţă de idee, o bătaie în piept de modă veche. Şi-a petrecut şaizeci şi ceva de ani fără un asemenea dispozitiv: nu are rost să înceapă acum. E chiar ridicol. Toţi asistenţii lui au câte unul. Echipa lui de negociatori. Şi reporterii. Au mai fost şi ocazii când, chiar înainte de decolare, a împrumutat un asemenea mobil de la tovarăşii de călătorie ca s-o sune la repezeală pe Heather. Cu palma peste microfon ca să nu pară nesimţit.

Îi este strecurat un meniu în poală, dar ştie pe de rost opţiunile pe luna în curs: supă-cremă de homar, salată, cordon bleu de pui, tăiţei asiatici, pulpă de vită, risotto cu ciuperci. Britanicii, s-ar părea, lucrează la reputaţia lor culinară. Ce au mai bun şi mai de soi. Sunt nişte tipi duri şi intransigenţi, cu toate că s-au înmuiat bine în ultimul an. Se simt jenaţi de ce au făcut timp de secole în Irlanda. Gata să plece. S-o şteargă cu coada între picioare. S-ar spăla pe mâini într-o clipită de tot şi de toate dacă n-ar trebui s-o facă în faţa lumii întregi. Par uluiţi peste măsură că Irlanda de Nord există. Cum de-or fi crezut că ţara asta le-a fost bună la ceva? Până la urmă, totul s-a redus la mândrie. Mândrie în ascensiune şi mândrie în prăbuşire. Vor să poată pleca păstrându-şi o anume demnitate. Pe cai, băieţi, şi zornăind din pinteni! Voyeuri ai propriei lor experienţe. Trăind strâmb importanţa momentului. Şi irlandezii, în sud, cu dilema lor aproape inversă. Stânjeniţi de faptul că le-a fost luată. Secole de dorinţă. Cum pofteşti la o femeie măritată. Şi iat-o deodată acolo, poţi pune mâna, însă nu mai eşti sigur c-o vrei. Ai îndoieli. Alte obligaţii. Mucegaiul din

odaia unde e pus la păstrare trecutul. Unioniştii, Naţionaliştii, Loialiştii, Republicanii, Plantatorii, Gaelicii. Nesfârşita galerie a figurilor. Încăpere după încăpere. Tablou după tablou. Bărbaţii înălţaţi în şei. Drapele purtate în luptă. Asedii şi maluri de râu. Supa-alfabet a teroriştilor.

La început nu era în stare să le înţeleagă accentele. Consoanele ţepoase. Rostirile aţoase, cu muchii dure. I se părea o limbă de sine stătătoare. Veneau la microfon. Trebuia să întindă urechea, să încerce o descifrare. Micile şi trudnicele semnale. „Asa. Iaca." „D-apoi cum." „Nu-i a noastră vina, domnule prezident." „Douăşşase nu se-mparte la şase." „Ne-or trântit, ai naibei, uşa-n nas." „L-or azvârlit pe Peader ăl micu' din elicopter." „Cu tot respectul, domnule senator, nu stăm la vorbă cu cremenali." „Dacă domnu' preşidinte vrea să ştie cum îi, de ce nu dă o învârteală, o dată nu-i bai, în Shankill?"

Îsi vărsau pe podele conţinutul sertarelor interminabile. Însă începuse să ia aminte. De-acum făcea deosebirea între un accent de Belfast şi unul de Dublin, Cork şi Fermanagh, ba chiar dintre Derry şi Londonderry. Toată geografia care încăpea în cuvinte. Istoria din spatele fiecărei silabe. Bătălia de la Boyne. Enniskillen. Duminica Sângeroasă. Era un indiciu în orice detaliu minuscul.

Gary era un Prod. Seamus era un Taig. Liz trăia pe Skankill Road. Bobby, în Falls. Sean se ducea la St. Colomba. Jeremy frecventa Campbell. Bushmills era un whisky pentru protestanţi. Jameson, o marcă destinată catolicilor. Nimeni nu umbla în maşină verde. Cravata nu-ţi era niciodată oranj. Îţi făceai vacanţa în Budoran ori te duceai la Potrush. Îţi fluturai steagul. Îţi beai poşirca. Îţi alegeai călăul.

Dumnezeule, ce reţea încurcată. Una pentru care trebuia să-şi ia tot răgazul de gândire. Una care avea nevoie de o eternitate de odihnă.

Cu timpul, totuşi, ajunsese să-i placă: politicienii, diplomaţii, consultanţii, funcţionarii, oamenii de la securitate, ba chiar şi pe cei care făceau gălăgie dincolo de porţi. Fiecare cu muzica lui. Aveau o anumită generozitate. Toate rufele murdare căpătau cumva elocvenţă. I se spusese odată că orice irlandez de ispravă ar fi în stare să bată cincizeci de mile cu maşina numai ca să asculte o insultă – ba chiar o sută, dacă insulta e îndeajuns de spumoasă. Autoironia. Pasul în spate. Mereu în gardă. În ciorovăielile nesfârşite simţise o delectare care-l pironise locului. Nedeslusitele complicaţii. Eforturile stăruitoare. Fascinaţia imposibilului.

Voia să rămână în priză, să mai înveţe poate. Exista mereu câte o clipă cu semnificaţie în orice moment anonim. Femeile de la cantină. Înclinau capul spre el, îi atrăgeau privirile. Zâmbetul trist. Iluzia generoasă. Aplecarea în faţă. „Dumnezeu să v-ajute, dom'senator, da-i treabă de nebuni." „Fie cum o fi, eu tot am de gând să accept rolul", se gândea.

Aflase, fireşte, că-l crezuseră – la început – un om de paie docil. Arabul. Yankeul. Judecătorul. Câinele stăpânirii. Mohamed. Mahatma. Ahab. Chiloţi de Tablă. Ba îi spuseseră, cine ştie de ce, până şi Sârbul. Nu-l interesa să joace un personaj irlandez ori libanez. Nu-l interesa să joace cartea firii simple, ancestrale: voia să facă din el însuşi cel mai mic continent cu putinţă.

Cu toate acestea, era sigur că voiau să-i stârnească o ţâră de furie. Să-l zgâlţâie cumva. Să-l facă să zică ce nu trebuie. Ca să-i poată pune în cârcă o parte din vina lor. Însă găsea căi de a se pierde în fundal, de a se agăţa de tăcere, de a se uita peste marginea ochelarilor. Nu-i plăcea importanţa care i se acorda. Alţii aduseseră posibilitatea până în acel punct: Clinton, Reynolds, Hume, Major. El nu voia decât s-o ţină bine. S-o doboare de unde se afla, proţăpită în înaltul cerului precum una dintre acele maşinării greoaie din prima parte a secolului, cuferele de aer, lemn şi sârmă cu care izbutiseră cumva să traverseze oceanul.

O geană roşie de soare pe geam. Norii împrăştiaţi ai dimineţii. Dedesubt e Londra. Zumzetul şi luminile lăptoase ale avioanelor. I s-au umflat labele picioarelor pe timpul zborului. Întinde mâna după puloverul din compartimentul de deasupra.

E stânjenit oarecum că Heather a început să-l îmbrace. Ştie un croitor persan care-i face costume la două rânduri. Nu i-a luat mult să cadă în capcană. Însăşi expresia „la comandă". Bluzele sunt de la Cenci sau ceva de genul. Au ceva liniştitor. O mică victorie a memoriei. Ciudat cum dorinţa capătă consistenţă prin distanţă. Poate să se îmbrace cu bluza şi mai că se întoarce pe Sixty-Seventh Street. E ciudat şi cât de repede se poate re-forma o viaţă. Poate că nereuşita care-l râcâie cel mai tare e mariajul dintâi. Pur şi simplu n-a mers. Au încercat, el şi prima soţie, s-au străduit, au eşuat, ce era stricat a rămas stricat. Din cenuşă nu mai faci iarăşi lemn. Un timp s-a temut că fiica lui, adultă acum, văzându-l cu noul costum şi noile cravate, n-o să sufle o vorbă despre asta, iar tăcerea ei o să pătrundă până în străfundul eşecului.

Îşi aruncă haina pe umeri. Înainte. Pe culoar. Iese al şaselea din avion. Le îngăduie altora să i-o ia înainte. Corpul lui aparţine încă, vag, cabinei. Aerul acela de pe dosul gambelor.

La jumătatea coridorului e surprins de o palmă pe cot. Bombardament? Crimă? Acord de încetare a focului încălcat? Dar e un tânăr cu ochi albaştri şi cu cerceluş în nas. Probabil că a mers în partea din faţă a avionului. Îi e vag familiar. Poate vreo vedetă de muzică pop. Sau vreun actor. „Mult noroc, domnule senator, ne rugăm pentru dumneata." Cu accent englezesc. Îi e ciudat să şi-l închipuie pe tânăr rugându-se. În Irlanda de Nord aşa i se adresau mai degrabă femeile vârstnice. Aranjându-şi plasele de păr. Înfăşurându-şi degetele cu mărgelele albe ale rozariilor.

Scutură mâna tânărului şi porneşte cu paşi mari pe coridor. Dar tare nu-i place drumul ăsta, Dumnezeule. Cine o să-l aştepte, cine o să-l întâmpine? Ce aranjamente de securitate au fost făcute? Totul atârnă întotdeauna mai greu de partea asta a bălţii. Ca să-l ducă, pur şi simplu, la un alt terminal. Desluşeşte formele de la capătul culoarului. O tânără cu păr blond şi scurt ridică o mână în semn de salut: îi ţine minte numele, deşi n-a mai văzut-o decât de două ori. Lorraine. Şi doi agenţi noi de pază. Se apropie cu mişcări iuţi de el. Nu citeşte veşti pe feţele lor, nimic catastrofal, nici o întristare vizibilă. Slavă Domnului.

— Cum v-a fost zborul, domnule senator?

— Minunat, mulţumesc.

O minciunică, fireşte, dar de ce să se smiorcăie? Doar n-o să-i aducă pe loc o pernă. Coboară la repezeală scările către automobilul cu care se vor deplasa spre Terminalul Doi.

— Ne cerem scuze, domnule, dar legătura dumneavoastră are o întârziere de treizeci şi cinci de minute, îi spune însoţitoarea.

Lorraine are la cingătoare suporturi pentru trei telefoane. Jonglează cu ele plină de graţie şi stil, îşi înfige degetele sub centură: Vestul Sălbatic al telecomunicaţiilor.

I-au rezervat o zonă în sala de aşteptare British Midland. Ceai, pateuri, iaurt. Tânăra îi întinde un document, şi el îl parcurge iute. Un raport despre Ahern şi Blair. Concesii privind propunerile pentru agenţiile Nord-Sud. O clauză din Documentul-Cadru de acum trei ani. Statutul Consiliului şi sursa autorităţii sale. Se pare că s-a ajuns,

târâş-grăpiş, la un acord privind Secţiunea a Doua.

Îşi îngăduie, o secundă doar, luxul unui zâmbet. La New York e ora două. Cel mai probabil, Heather şi Andrew dorm.

Nordul, dedesubt, e copleşit de soarele dimineţii. Petice de galben strălucitor pe fâşiile de ţărm dezgolite de reflux. Câmpii vaste, ierboase. Lac şi luncă. Un estuar de argint şi un lac imens. Un norişor, alungat din turmă, pornind şontâc înspre vest. Pistele aeroportului şi oraşul Belfast se ivesc, întotdeauna mai mărunte decât se aşteaptă. Macaralele înalte ale şantierului naval. Hăţişul de străduţe. Terenurile de fotbal. Şesul. Pustiirea fremătătoare. Apoi iarăşi de-a curmezişul peste câmpii, incredibila adâncime a verdelui. N-a mai văzut pământul atât de luminos: o zi senină printre norii dimineţii. E învăţat cu marginile lui gri, cu şoselele înguste, cu zidurile înalte. Se lasă peste Lough Neagh. O tristeţe vagă a aterizării, o încordare a gâtlejului.

Pe iarbă, dedesubt, umbra aeronavei e boţită la dimensiunile proprii, apoi dispare. Bun venit pe Aeroportul Internaţional Belfast. Este posibil ca obiectele depozitate în spaţiile pentru bagaje de deasupra capului să-şi fi schimbat poziţia pe parcursul zborului.

Stewardesa îşi face de lucru cu sacoul lui. E trecut iarăşi, cât ai clipi, prin controlul de securitate, pe lângă cafeneaua micuţă şi standul de presă, unde aruncă o privire în treacăt la titlurile înşirate pe etajera mică de metal. Nimic catastrofal. Un semn bun.

Ajuns afară, adulmecă în aer, vag, izul de bălegar. Trei maşini îl aşteaptă. Gerald, şoferul, îl salută înclinând capul şi-i apucă valiza.

În maşină, Gerald îi întinde o foaie cu numere. Simte un nod în coşul pieptului la gândul că ar putea fi veşti proaste, dar sunt scorurile la baseball, copiate de la Reuters, scrise de mână. Le parcurge la repezeală. Început de sezon. O, da. Slavă Cerului. Sox au câştigat.

— Un început bun, zice.

— Aşa-i, domnu' senator. Oakland? Asta pe unde-i?

— Departe de-aici. În California.

— În bătaia soarelui.

— Să-mi mai dai veşti bune, Gerald.

— Vedem şi noi ce putem face, domnu' senator.

Convoiul străbate perimetrul aeroportului, se îndreaptă spre M2, o autostradă largă. Loturi agricole, tufe şi ferme împrăştiate. Nu e cine ştie

ce trafic până nu se apropie de oraş. Ar putea, de ce nu, să se afle în orice oraş american mai măricel, până ce vede fluturând steagurile pe imobile, brăzdând văzduhul, confiscându-l, colorându-l. Unioniştii au Steaua lui David, Republicanii arborează steagul palestinian. Războaie mici, teritorii mari.

Pe un perete din lungul drumului, în apropiere de Ballycloghan, cu litere mari şi albe pe fundal cenuşiu, o inscripţie nouă: Nu te vom uita niciodată, Jimmy Sands.

Cuvintele îl fac să schiţeze un zâmbet amar până şi pe Gerald, fiindcă, desigur, pe Bobby n-o să-l uite ei niciodată.

La început, când negocierea procesului de pace era încă proaspătă, obişnuia să meargă cu automobilul la clubul de tenis Stranmillis de pe malul râului Lagan.

Nouă sau zece terenuri în aer liber, toate cu gazon artificial. Presărate cu nisip grunjos. Îi solicita gleznele. Îi plăcea însă mişcarea de du-te-vino a mingii: juca cu funcţionari mai tineri. La început aveau grijă să nu încerce să-l învingă, însă curând învăţau că era cumva de neînfrânt. Era dârz, nu ceda, trimitea mingi din spate, aluneca pe lângă tuşă şi returna de fiecare dată peste fileu. Fotografiile nul avantajau, dar se ţinea bine.

Luxul vârstei consta în renunţarea la vanitate: era în stare să joace ore întregi în burniţa irlandeză. Purta şorturi albe, şosete până la genunchi şi bluză albastră de trening. Se folosea apoi de ocazia de a-şi râde singur în nas, la oglinda din vestiar.

Într-o dimineaţă, devreme, pe când ieşea de pe cel mai nordic teren, a descoperit cu surprindere un grup de femei adunate pe terenurile din zona frontală a clubului. S-a amestecat fără zarvă printre ele. De spătarele băncilor erau agăţate afişe: TURNEUL FEMEILOR DIN ÎNTREAGA IRLANDĂ. Îi plăcea noţiunea. Măcar tenis puteau juca împreună. L-a mirat vederea unei femei în etate, care-şi pilota scaunul cu rotile pe lângă marcajele terenurilor. O femeie îndesată, cu păr cărunt, sârmos. Trebuie să fi avut nouăzeci de ani, dar îşi mânuia cu vigoare scaunul. Avea un aer generos. Se oprea în spatele fiecărui teren şi însemna panoul cu un creion, apoi striga la jucătoare şi arbitri. Vocea îi era cântată. I s-a părut că aude accent american, însă nu era sigur.

Se întorsese acolo pe seară, după o serie de plenare în Stormont.

Obişnuitele vorbe în doi peri. Ziua îl sleise cu totul. Turneul era încă în desfăşurare. Şi-a slăbit nodul cravatei, si-a scos sacoul şi s-a strecurat în mulţime să urmărească finala.

Femeia în scaun cu rotile se postase în spatele terenului. Avea pe genunchi o pătură cadrilată de lână. Încuviinţa din cap la fiecare punct şi bătea din palme la finalul ghemurilor. Nu şi-a dat seama pe cine susţinea, dacă susţinea pe cineva anume. Slobozea, când şi când, un hohot de râs prelung si-şi lăsa capul pe umărul unei femei mai tinere, aflată alături. Ropote mici de aplauze se întindeau peste seară.

Momentele acestea îi plăceau cel mai mult. Refugiul în anonimat. Hălcile de viaţă. Irlanda dezvăluită.

Meciul s-a sfârşit cu un sir de aplauze politicoase. Bătrâna doamnă a fost trasă de lângă teren, în scaunul ei. A văzut-o întinzând mâna după un păhărel de plastic cu şampanie.

Fusese lăsată singură un moment. Mitchell a băgat de seamă că una dintre roţile scaunului suia pe gazonul artificial.

— Lottie Tuttle, a zis bătrâna întinzând braţul spre el.

— George Mitchell.

— Ah, dar ştim cine eşti, domnule senator, ţi-am văzut de dimineaţă reverul ăla oribil.

El a lăsat capul pe spate, râzând.

— Sunteţi americancă? a întrebat-o.

— Doamne, nu. A terminat păhărelul de şampanie, apoi a spus: Canadiancă. Întru câtva.

— Întru câtva?

— Din Newfoundland.

— Frumoase locuri.

— Lottie Ehrlich îmi spunea cândva. Odată, demult.

— Înţeleg.

— Sunt de pe vremea druizilor, serios. A râs şi a împins în latura dreaptă a scaunului, făcându-l să se rotească cu graţie. Locuiesc pe peninsulă, i-a explicat. Strangford.

Auzea în graiul ei inflexiuni irlandeze.

— Aa, a făcut el, am auzit. Lacul.

— Chiar aşa. Laguna. Ar trebui să ne vizitezi, domnule senator. Ai fi bine-venit. Avem o căbănuţă pe mal.

— Păi... sunt cam prins acum, Lottie.

— Sperăm c-o să ne faci ordine în harababura asta.

— Aşa sper şi eu.

— După aceea te poţi întoarce la reverul dumitale. Lottie a zâmbit şi s-a rotit pe lângă tuşă, îndreptându-se spre câştigătoarea turneului. Împingea scaunul fără nici un ajutor. S-a răsucit apoi iarăşi spre el cu un zâmbet larg: Serios, domnule senator, problema dumitale e că nu te rezemi bine în piciorul de sprijin.

O mai văzuse de câteva ori după aceea. Era o obişnuită a clubului. Fusese, din ce-şi putea da seama, o jucătoare iscusită cândva. Îşi pierduse nepotul cu ani în urmă, în conflictul nord-irlandez. Senatorul n-o întrebase cum murise băiatul: nu voia să intre în caruselul alegerii taberei, stabilirii vinovăţiei, cine a ucis pe cine, a cui bombă, al cui glonţ de cauciuc, a cui birocraţie.

Îi plăcea la Lottie Tuttle felul în care insista să-şi împingă singură scaunul.

A zărit-o o dată, în zori de zi, deplasându-se până în mijlocul unuia dintre terenuri. Era îmbrăcată cu fustă şi bluză albe. Până şi racheta îi era străveche, cu ramă groasă de lemn şi catgut roşu şi alb. O femeie mai tânără s-a poziţionat de cealaltă parte a plasei şi i-a trimis câteva mingi. Au jucat aşa timp de jumătate de oră. Lottie a nimerit doar vreo trei sau patru mingi, după care, extenuată, s-a oprit dincolo de tuşă, cu braţul umflat înfăşurat în comprese cu gheaţă, până ce i s-a făcut somn şi-a început să picotească sub pătură.

*

Trece prin furcile caudine ale birourilor din Stormont. Şiruri de clădiri joase, pătrăţoase. Nu tocmai nişte palate. Îi zic Gulagul. Un nume bun. Potrivit.

Maşina lui opreşte alene. Dincolo de porţi e adunată mulţimea. De-o parte lumânări, de cealaltă steaguri. Însă ocheşte în spatele mulţimii un bărbat ducând o pancartă şi simte o săgetare a bucuriei: Incredibilul se întâmplă.

„Aleluia, aşa să fie“, gândeşte când porţile se deschid şi automobilul se strecoară înăuntru în vreme ce bliţurile erup în geamul portierei.

Iese din parcare şi urcă treptele câte două deodată: chiar şi afectat de zbor cum e, vrea să aducă în clădire un plus de energie.

Sunt acolo cu toţii: Nordul, Sudul, Estul, Vestul. Unioniştii la un capăt de coridor, Republicanii la celălalt. Guvernul irlandez la parter. Britanicii la etaj. Tineri diplomaţi la mijloc. Moderaţi răspândiţi prin adunare. Observatori tineri şi drăguţi de la Uniunea Europeană umblând cu suporturi de documente. Zumzetul copiatoarelor. Ţăcănitul tastaturilor. Izul de cafea arsă.

Mersul îi este atent, dar energic: strângeri de mână, făcut din ochi, înclinări din bărbie, zâmbete. Tim. David. Maurice. Stewart. Claire. Seamus. Charles. Orla. Rory. Franţoise. „Bună dimineaţa. Mă bucur să vă văd." „Raportul va fi gata până la prânz, domnule senator."

Măreşte pasul. Pe coridorul gri, mat. În toaleta mică. Îşi schimbă la iuţeală cămaşa. Îşi trece braţele grăbit prin mâneci. Nu i-ar conveni să fie surprins fără cămaşă. Se apleacă spre oglindă. Are părul mai cărunt decât ar trebui. Şi ceva mai rărit pe creştet.

Îşi trece pieptănul prin păr, îşi face cărare într-o parte, se stropeşte pe faţă cu un pumn de apă rece. Îi vine în minte un râu, fără să ştie de ce: Kennebec. A auzit odată un cântec, la o cină în Dublin. Curgi, râule dragă, curgi uşor la vale, peste apele-ţi limpezi cântă ciocârlia. Irlandezii sunt vestiţi pentru melodiile lor, însă toate cântecele de dragoste le sunt triste, iar cele de război, vesele. I-a auzit adeseori, târziu în noapte, cântând prin baruri de hotel, notele plutind până sus, la el în cameră.

Echipa îl aşteaptă dincolo, în birou. Martha. David. Kelly. Au şi ei ochii tiviţi cu negru de la lipsa de somn.

Sună ca să-i cheme pe de Chastelain şi Holkeri. Urmaţi de echipele lor, irlandezi şi britanici deopotrivă. Un şirag lung de feţe trudite.

— Cum v-a fost zborul, domnule senator?

— Minunat, le răspunde.

Surâd cu toţii şi lasă în piept bărbiile. Fireşte că n-a fost. Au şi ei poveşti de bătălie. Zboruri amânate. Aniversări uitate. O conductă de apă spartă pe Joy Street. O nuntă ratată în Newcastle-upon-Tyne. O pană de cauciuc pe drumul dinspre Drogheda. O nepoată bolnavă în Finlanda. Ceva, în izolarea lor, i-a strâns împreună. Sunt cu toţii sătui până-n gât de negocieri, însă termenul-limită i-a zgâlţâit din somnolenţă.

— Spuneţi-mi deci, cum stăm? îi întreabă.

Au deocamdată o ciornă de şaizeci de pagini, două guverne, zece partide politice, mai puţin de două săptămâni. Secţiunea Întâi. A Doua. A

Treia. Încă nici una bătută în cuie. Incredibila ţesătură a limbajului. Zorzoanele care încă au rămas de atârnat. Atomii cei mai mărunţi. Nodurile strânse prost. Există posibilitatea unei anexe. Circulă zvonul unei rescrieri. Se simte damf de întârziere. Care-i poziţia celor de la Londra? A celor de la Dublin? A celor din închisoarea Maze? Sau parcă Long Kesh îi zice? S-au cerut stenogramele plenarelor. Ce înseamnă mai exact „negociere substanţială”? Au verificat cei de la securitate activităţile politice trecute ale personalului de la cantină? Se vorbeşte de o fermă, la graniţa de pe Tyrone, unde au fost ascunse lăzi întregi cu proiectile. S-au scurs către Times-ul londonez informaţii dintr-un dosar al MI5. N-ar vrea cineva, dacă sunteţi buni, să le retragă acreditarea celor de la Sunday World? Paisley coace un protest dincolo de porţi. Aţi auzit că Mo Mowlam şi-a scos iarăşi peruca? Vă vine a crede că au încercat să aducă fraudulos în Stormont un reportofon, băgat într-un divan? Se şopteşte despre tentative de asasinat între zidurile penitenciarului. O bombă de 200 de kilograme a fost dezamorsată în

Armagh. Cineva a aruncat un cocktail Molotov în curtea unei grădiniţe catolice. Coaliţia Femeilor a făcut apel la calm şi decenţă. Lumina a stat aprinsă în biroul lui David Trimble până la patru şi jumătate dimineaţa. Cineva ar trebui să se asigure că acele graffiti cu Sands din Ballycloghan sunt şterse. Singurele chestii care ar trebui să funcţioneze fără greşeală sunt fotocopiatoarele. Asiguraţi-vă că menţiunea „în lucru“ e imprimată clar pe orice pagină. S-au lămurit până la urmă cu consiliul ministerial Nord-Sud?

Sărind fiecare de pe trambulina lui, întinzându-şi în aer trupul, executând modele de zbor în cădere.

*

Mai târziu pe parcursul dimineţii, singur în biroul din dos, aprinde veioza de pe pupitru. O urnă mică şi înclinată de lumină. Masa de lucru i-a fost curăţată. Fotografiile, şterse de praf. Teancul de hârtii, îndreptat. Luminiţa roşie de pe robotul telefonic privat clipeşte. Verifică mesajele: sunt şapte cu totul. De la al doilea până la ultimul le-a primit de la Heather. Probabil că a sunat în mijlocul nopţii. „Ascultă“, zice. Sunetul scos de fiul său adormit. „Ascultă.“ Pufnetul uşor al aerului tras în piept de Andrew. Pune mesajul de două ori, apoi a treia oară.

Şaizeci şi unu de copii.

Îşi desface butonul de la o mânecă, îşi rulează la loc manşeta, sună la parter să întrebe de încă un ceainic.

A învăţat şah într-o vară, în Acadia. Mutare după mutare. Schimb. Remiză. Sacrificiu. Incredibila înlocuire a regelui cu tura îl uluise. Trebuia să atingi mai întâi regele, apoi să aduci tura. Îl fascina marginea tablei. Era o vorbă: Calul mărginaş e gata pe făraş.

A aflat cum să ţină calul pe margine, în siguranţă, până ce, târziu în cursul partidei, putea să-l aducă în joc, iar acolo era o tablă întreagă, cu opt pătrate abia ivite.

Timp de trei zile, el şi întreaga lui echipă stau la Europa. În centrul Belfastului.

Hotelul de Mucava, aşa-i zice. Palatul din Bucăţi. Părţi din el au fost aruncate în aer de douăzeci şi opt de ori în ultimii câţiva ani. E cel mai bombardat hotel din Europa. Cu toate acestea, e încă, nu se ştie de ce, cel mai bine cotat în preferinţele jurnaliştilor, pe care îi cunoaşte, în majoritate, pe numele de botez. Se adună în salonul cu pian, la diferite ore. I-a văzut adesea, cu primul pahar al zilei aşezat înainte, repetându-şi postura, aroganţa relaxată, împietrirea feţelor. Stau în fundul încăperii ca şi cum i-ar sili cineva să ducă paharul la gură. E o obligaţie.

Şi deodată prima băutură a dispărut, iar ei se îndreaptă vertiginos spre matolire. Încep, neîndoielnic, istorii din Sarajevo. Srebrenica. Kosovo. De parcă Irlanda de Nord ar fi o uşoară şi melancolică degradare. Ideea însăşi a procesului de pace e, pentru cei mai mulţi, sentimentală. O parte necunoscută din ei tânjeşte după un eşec răsunător. În majoritatea serilor ies în căutare de butoaie aprinse şi fete împuşcate în genunchi. Sau caută vreo scurgere de date, vreo sământă de scandal, vreo picanterie sexuală. Când intră în hol încearcă să-i smulgă declaraţii. Înţelege asta, surescitarea aflată în miezul unui subiect de presă. Să-şi trimită în lume versiunile proprii ale evenimentelor. Cel mai mult ocoleşte tabloidele: Sun, Mirror, News of the World. E grijuliu cu cine intră în ascensor, în caz că le-ar trece prin gând să-i facă vreo poză pe nepusă masă.

Ei îl văd ca pe un tip din alte vremuri, politicos, rezervat, principial, un american intrat la apă, însă şi asta e o formă de deghizare: intuiesc totuşi că, pe dedesubt, e clădit anume pentru finele de secol douăzeci, că trage de timp, că-şi aşteaptă momentul propice. Nimeni încă nu l-a

priceput pe deplin, dacă e mânat de frica de cele rele, îmboldit de perspectivele binelui sau dacă se situează în complicata zonă intermediară. Mister. Tăcere. Somn.

La etaj, apartamentul e mic şi întunecos. Patul e îngust. Aşternuturile, de atâta folosinţă, au prins lustru. Însă măcar are un bol cu fructe pe masă şi flori pe servantă. Crini albi americani: o aluzie blândă.

Pe jos sunt genţi. Sacou. Cămaşă. Curea. Pantaloni. N-o are pe Heather să-i verifice ţinuta. Se lungeşte extenuat, simţind încă în el pulsul zilei de muncă. Se simte prost pentru cei doi agenţi de pază care trebuie să-i străjuiască uşa. Ar vrea să-i cheme înăuntru, să se relaxeze şi ei, să le toarne un suc din minibar. Sunt oameni de ispravă, unul şi unul, dar ce mai slujbă, să stai toată noaptea la o uşă, cu doar tăcerea unui om care a învăţat să doarmă oriunde, oricând.

Camerele de hotel îi ascut singurătatea. Ecourile celor care au fost aici înaintea lui.

Una dintre asistentele lui a scăpat odată o lentilă de contact pe podea, lângă fereastră, în sala de mese de la parter. S-a pus în genunchi şi a început să caute pe lângă plinte. Gogoloaie de praf, margini desprinse de mochetă. Şi-a găsit lentila agăţată de tapet. Însă, când a luat-o între degete, a băgat de seamă, pentru întâia oară, că porţiunea aceea de tapet era mai nouă decât împrejurimile. Un pătrat perfect, dar hârtia fusese lipită prost. Începea deja să se cojească la un colţ. A observat dedesubt o urmă de arsură, o negreaţă cu tente roşiatice. Cel mai probabil un cocteil Molotov aruncat cu ani în urmă. Vechile hieroglife ale violenţei.

A auzit că femeile din Belfast obişnuiau să ţină pe lângă uşă pături ude, la nevoie.

Trage de pătură, se pregăteşte să se bage în pat. Are o garderobă mobilă care îl însoţeşte din loc în loc, un set de veşminte fantomatice, dar stăruitoare. Îşi găseşte pijamaua, o pune pe el icnind. Apoi îi e uşor să adoarmă, fie şi pentru câteva ore.

Hume. Trimble. Adams. Mowlam. Mallon. McMichael. Cooney. Hill.

Donoghue. McWilliams. Sager. Îi vizitează, unul câte unul, biroul. Au cu toţii, bărbaţi şi femei, un aer preocupat. Toţi au câte ceva de pierdut. Asta – a descoperit – face parte din generozitatea lor. Capacitatea de accepta eşecul. Costul a ce-ar putea lăsa în urmă.

Acum se simt în largul lor cu el. Îi cunosc metodele. Nu-i mai place să stea în spatele mesei de lucru. A trecut limita acelui teritoriu. În loc de asta, vine să se aşeze la masa cea mică pe care a plasat-o lângă fereastră, cu patru scaune de lemn.

Fiecare vizitator are parte de un pachet de biscuiţi nou şi un recipient cu ceai cald. Ceaiul îl toarnă cu mâna lui. Unul dintre gesturile sale mărunte de bunăvoinţă. Nu este sigur dacă e sau nu o şmecherie, dar ritualul îi place. Tăvile sunt puse una peste alta pe biroul lui. Şi asta îi e parte din tabiet. Nu vrea ca întâlnirile să fie tulburate. O face ca să se dea în stambă ori din decenţă: nu ştie sigur varianta corectă.

Duce tăvile jos, la cantină, unde doamnele cu plase de păr se grăbesc să-l întâmpine, numai agitaţie şi scuze.

— Şi matale, domn' senator?

— Lăsaţi în pace tăvile celea, domnu' senator.

— Aoleu, nu mai faceţi una ca asta. Ce-i cu matale?

— Dacă n-aţi fi însurat, v-aş pupa.

— Doară n-ai veni la mine acasă ca să-mi faci curat în bucătăria mea, aşa-i, domnu' senator? Când oi avea ceva negocieri de pace, îţi dau de ştire îndată.

Dacă în sala de mese nu e nimeni, se aşază în colţ ca să se uite un pic la ele. Îi place vorbirea lor cântată, forfota lor. Îi amintesc de doamnele din Maine. De chelneriţele din bistrouri. De taxatoarele din gherete, aplecându-se pe geamurile înnegrite de gaze de eşapament.

Una dintre doamnele cu ceaiul, Claire Curtain, are o cicatrice pe partea stângă a frunţii, de forma exactă a unei potcoave. L-a surprins într-o după-amiază privindu-i semnul şi i-a spus, cu glas amar, că e rezultatul unui atentat cu bombă – se îndrepta spre un concert în aer liber, era şi un regiment de cavalerie staţionat prin preajmă, explozia s-a declanşat, ea păşea pe un bulevard, pe lângă un şir de copaci, şi-a fost lovită în cap, s-a ales cu o urmă aproape perfectă de potcoavă, şi ce-şi amintea mai bine era că îşi venise în simţiri, cu fruntea însângerată, nedumerită să vadă copite de cai atârnând în copaci.

Coridoarele zumzăie. O scandare abia desluşită se aude dinspre mulţimea de afară. Huruitul nervos al elicopterelor deasupra. Urcă pe scara din dos către birou, cu un pachet de biscuiţi digestivi McVitie's pitit sub pulpana sacoului.

Vara trecută, Gerald l-a dus cu maşina la o fermă de pe Plantation Road din Derry. Participase la o conferinţă în Coleraine şi era încă devreme: nu era aşteptat înapoi în Belfast decât după miezul nopţii.

Mai întâi se gândise să-l roage pe Gerald să pornească spre mare şi s-o apuce pe drumul de coastă, în jurul promontoriilor, însă până la urmă porniseră spre sud, pe şosele înguste şi întortocheate, spre zona rurală unde crescuse şoferul.

Peste drumuri se arcuiau castani. Turme de oi şi de vite mărşăluiau pe câmpii. Lumina se alungea, făcea să se întindă umbrele tufelor şi copacilor. Îi amintea de sudul statului Maine: senzaţia de intensitate vegetală, de abia-plouat.

Au trecut pe lângă marginea unei păduri plantate cu îngrijire. Gerald i-a arătat vechea sa şcoală, terenurile agricole, clubul de box. Se făcuse nouă sau zece seara, însă cerul era încă luminos, păsările se roteau peste căpiţe.

— Aţi mai fost vreodată pe-aici?

Clătinase din cap, nu. Au urcat pe coama unui deluşor, şi Gerald a cârmit automobilul spre o poartă albastră. Dedesubt, în văiugă, se vedeau lespezi late şi cafenii de trecut râul. Stejari enormi se aplecau spre unda apei. Hăţişurile se întindeau către silueta depărtată a unei case de fermă. Urme înnămolite de tractor însoţeau cursul apei.

Gerald s-a dat jos din maşină şi s-a sprijinit de poartă, cu bărbia în palme. Un fum văratic se ridica în văzduh: foc de lemn, neobişnuit într-o asemenea seară călduroasă.

— Colo-şa trăiam când eram copil, a zis arătând spre clădirea scundă a fermei, adăpostită în vâlceaua de stejari înalţi. Sor-mea stă acolo şi-acum.

Ştia ce voia Gerald. „Nu-i nici o pagubă“, s-a gândit senatorul. Era seara târziu, dar îşi putea îngădui un ceas de răgaz.

— Ar trebui să-i dai un telefon, Gerald.

— D-apoi cum. E colea cu ăi mici. Altfel ar face atac de inimă.

Şoferul s-a foit în tăcerea lăsată, de parcă ar fi aşteptat un alt răspuns. Nu s-a mai rostit nimic. Lumina cădea alene peste câmpuri. Senatorul a întins mâna spre poarta albastră. Când a împins-o, poarta a gemut, a rezistat. Ivărul era ruginit. Câteva coji albastre au căzut în iarbă.

— Îmi dezmorţesc picioarele un pic, a zis.

Era bizar cât de neregulat se înfăţişa câmpul: de la poartă păruse perfect plat şi neted. Bulgări de pământ. Mormane vechi de bălegar. Buruieni lemnoase, cu ţepi. A înaintat spre neclintirea enormă a copacilor. Tălpile pantofilor cei buni plescăiau.

A auzit dinspre Gerald un claxon scurt, apoi bufnetul surd al portierei închise, zumzetul domol al motorului. A întors privirea şi a văzut maşina înaintând cătinel, cu acoperişul abia desluşind-se peste înălţimea tufişurilor.

Automobilul a emis iarăşi un sunet ascuţit. A ridicat braţele în chip de salut, dar şi-a văzut de drum. Umbra i se lungea piezişă în lumina înserării. Cerul nordului se împestriţa acum cu culori, în depărtare se ivise aurora boreală. Nuanţe de roşu, verde, vineţiu. Îşi simţea tivul pantalonilor trecând prin iarbă. Pe călcâie se ridicau stropi de noroi.

S-a gândit o clipă, ajuns la râu, să facă stânga împrejur şi să se întoarcă de unde venise. A auzit cu putere ţiuitul intermitent. Nici urmă de maşină. Ieşise din raza vizuală. Şi-a slăbit cravata. Lespezile erau alunecoase. S-a uitat în apă. Soarele înserării alcătuia rotocoale de lumină pe suprafaţă. I s-a părut că vede ţâşnind un şirag de boişteni. S-a apucat de-o creangă şi s-a ghemuit puţin, gata să cadă, însă a izbutit să aterizeze nevătămat pe lespedea din mijloc.

În jur fremătau frunze. Simţea iz de muşchi, de trestii şi de peşte. Îl încânta gândul că încă există pe lume asemenea momente. A ridicat ochii, încercând să treacă cu privirea printre coroanele enorme. O panglică de cer. A apucat ierburile lungi de pe celălalt mal, s-a agăţat de ele ridicându-se. Piciorul i-a alunecat în apă. A simţit o umflătură rece în jurul gleznei. S-a grăbit să iasă pe malul abrupt. Partea din spate a pantofului îi râcâia călcâiul. Iarăşi, în depărtare, un piuit sfredelitor.

A văzut-o, la patruzeci de paşi de casa fermei, în curtea din spate. La frânghia de rufe. Printre bucăţi de zid de piatră şi vreo două maşini abandonate. Era tânără, cu şorţ. Avea părul prins într-un coc negru la ceafă. Frânghia de rufe se întindea pe treizeci de paşi. Curmei alb între doi pari înalţi. Un coş mare de rufe, din paie, îi era sprijinit pe şold. Lua de pe frânghie aşternuturi de pat albe, gigantice. Sora lui Gerald.

Păşea în lungul frânghiei şi trăgea unul câte unul cârligele de lemn, punându-şi-le apoi în păr.

Soarele se vedea acum mare către apus: cearşafurile se făceau

purpurii.

A auzit, înfundat, ţârâitul telefonului: se propaga prin aer. Sora lui Gerald s-a îndoit de şale şi a pus coşul pe dalele de piatră. A pornit cu paşi osteniţi spre casă. A părut să se oprească, oftând, în prag. Soneria a încetat.

Peste câteva clipe a răsunat un strigăt ascuţit şi-a văzut-o ieşind în fugă, toată numai păr, şorţ şi cârlige de rufe. A pornit iute spre frânghie, a înhăţat ultimul cearşaf, aruncând împrejur priviri repezite.

Maşina lui Gerald înainta încet pe alee, continuând să piuie intermitent. Senatorul a ieşit dintre copaci. Gerald coborâse geamul şi rânjea cu gura până la urechi.

— Fă cunoştinţă cu domnul senator, a zis.

— Ei, cum nu, ian te uită la încălţări, s-a burzuluit sora. Ce i-ai făcut bietului om?

— E doar vina mea, a spus senatorul.

— Eu îs Sheila.

— Mă bucur să te cunosc.

— Te-a lăsat brambura pe câmpii?

— Nu chiar.

— N-a avut vrodată un bob de minte Gerry al nostru.

L-a luat de cot şi l-a ghidat spre casă. Şi-a şters cu grijă tălpile de covoraşul închis la culoare, apoi, doar în şosete, a trecut prin tindă şi pe un coridor placat cu gresie. De la soba mare şi roşie emana căldură. Miros de mâncare proaspăt gătită. Veselă simplă pe rafturile de pe perete. În camera din faţă, trei copii cuminţi adunaţi în jurul unui televizor. Un concurs televizat. Copiii purtau pijamale. Sheila a strigat la ei cu voce ridicată şi aspră. Copiii au închis televizorul şi au făcut drepţi, au dat mâna cu el. Pistruiaţi. Blonzi ca paiul. S-a pus într-un genunchi înaintea lor şi le-a aşezat câte o palmă pe umeri.

I-a întrebat de nume: Cathal, Anthony, Orla. A simţit că-l străbate o acută absenţă: le-a arătat o poză cu Andrew, dar n-o puteau pricepe; s-au uitat în treacăt la fotografie, fără o vorbă.

L-au îndrumat spre masa din bucătărie şi a auzit şuieratul ceainicului, deja pe foc. Gerald s-a aşezat de partea cealaltă a mesei, cu braţele încrucişate şi faţa numai zâmbet.

Pe la gura unei lămpi, în cealaltă parte a odăii, se învârteau molii.

Tapetul avea model floral. A zărit, pe un bufet, un şir de fotografii. În câteva se vedea un bărbat tânăr, cu părul lung, arătos. Apoi părea să se facă nevăzut din imagini: bărbatul atingea o anumită vârstă şi dispărea. Pe senator l-a cuprins fără veste îngrijorarea: poate cumnatul lui Gerald avea de-a face cu răfuielile armate? Poate era vorba de un omor. Poate vreo condamnare. Se trăseseră gloanţe. Cineva nimerise în închisoare. A simţit pironul fricii înţepenindu-i umerii. Poate că făcuse exact ce nu trebuie umblând aşa pe câmp, intrând în casa asta de la ţară, scoţându-şi pantofii din picioare. Poate că alţii vor pretinde că e părtinitor. Oare cum putea să iasă din încurcătură? Tot timpul său petrecut aici fusese o serie de alegeri îndelung chibzuite. Ce uşor era să faci un pas greşit!

Lumina unor faruri a traversat tavanul. Întunericul se lăsase cu o iuţeală teribilă.

Maşini pe şosea, afară. Poate fuseseră urmăriţi. Poate li se făcuseră fotografii. Între draperii era un spaţiu. Şi-a întors corpul pieziş spre fereastră. Şi-a dus mâna la faţă. Alte faruri au traversat încăperea. Şi-a aruncat în gând un cuvânt de ocară, şi-a încleştat degetele unele într-altele.

A văzut-o pe sora lui Gerald ieşind din bucătărie, păşind spre el. Silueta îi era mică, subţire, măruntă. Faţa i s-a desluşit când a trecut pragul. Avea ceva aspru în ochi. L-a surprins, venind dinspre ea, un damf corporal. Sheila şi-a lăsat palmele pe bufet, s-a oprit o clipă şi a atins rama uneia dintre fotografii.

— L-am pierdut acu' vreo şase ani, a zis.

— Pardon?

— Pe bărbatu-meu.

— Îmi pare rău.

— Marea Nordului, a explicat ea aruncând o uitătură iute spre copii, care se adunaseră pe mochetă lângă fereastra ieşită în relief. Lucra în extracţii petroliere. A coborât iarăşi vocea: Nu prea vorbim de el în faţă la ăştia micii.

A simţit că ceva se declanşează în el. Un val de recunoştinţă. Sheila îi intuise scurta teroare. I-a venit să-i ia mâna. Fericirea de a se fi aflat în greşeală. Afirmarea acestei fericiri. Însă ce-ar fi putut spune? Presupusese ce-i mai rău. Irlanda. Întotdeauna ce-i mai rău.

S-a uitat iarăşi pe geam.

— Te deranjează dacă tragem perdelele, Gerald?

Voia să se cufunde în scaun şi să se relaxeze. Printre ceşti de ceai şi tacâmuri.

Putea să fie cinic şi mâine: mereu era timp pentru asta.

A dus ceaşca la buze. Pe suprafaţa ceaiului se formase deja o pieliţă de rece. S-a uitat la ceasul de pe poliţa vetrei. Aproape zece treizeci. Sheila a pus iarăşi ceainicul pe foc. Senatorul şi-a dezmorţit picioarele. Îi auzea pe copii foindu-se pe covor, şoptindu-şi. Ceva li se părea amuzant. Faimosul lor vizitator. Accentul american? Felul în care arăta? Felul în care îşi muia biscuiţii în ceai, poate? Îi apucase hlizeala acum. A văzut cum chipul Sheilei s-a înăsprit. Le-a aruncat copiilor o uitătură posacă. Copiii au tăcut. Era ca şi cum o draperie mică ar fi fost trasă şi peste ochii ei.

Femeia a tăiat încă o felie de tartă cu fructe. Gerald a pornit încălzirea electrică. Mai avea o istorie de spus. Senatorul a aruncat o privire la ceas. La unsprezece seara s-a ridicat să-şi ia rămas-bun. Copiii, iarăşi, s-au hlizit.

A întins mâna, dar în loc să i-o strângă, Sheila l-a tras spre ea să-l îmbrăţişeze, ca şi cum ar fi făcut parte din familie. I s-a părut că urma să-l pupe pe obraz.

— N-ai vrea să-ţi dreg aia? i-a zis la ureche, domol, Sheila.

— Cum?

Încă o şoaptă.

— N-o să-ţi dai pantofii din picioare în Stormont, aşa-i?

S-a uitat în jos şi a văzut gaura din călcâiul şosetei drepte. Sora lui Gerald râdea acum, uitându-se la el cu capul lăsat pe-un umăr.

— Nu-mi ia decât un minuţel.

Mai târziu, de vorbă la telefon cu Heather, urechile i s-au umplut de râsul soţiei; trei zile după aceea, într-un colet expres care trebuise deschis şi examinat de serviciul secret, a găsit cinci perechi de şosete noi, gri, nici una pentru zilele de sâmbătă şi duminică, fiindcă-l voia acasă.

Schimbă hotelul în a cincea noapte. Au umblat zvonuri şi ameninţări cu bombe. Indicii clare că se coace o tentativă de asasinat. De dimineaţă îşi strânge pijamaua, periuţa de dinţi, restul hainelor, iar pe seară echipa de securitate îl mută la Hiltonul de vizavi, pe malul apei. De acolo se va duce la preferatul său, hotelul Culloden.

N-are a face. Acum îşi petrece tot timpul în biroul din Stormont. Pe coridoarele acelea întunecoase.

Discută la telefon cu Blair şi Ahern. Stă de vorbă şi cu preşedintele Clinton. O scrisoare cu urări de bine soseşte de la Nelson Mandela. Vine şi o notită scrisă de mâna lui Vaclav Havel. Târziu în noapte, el şi Holkeri umblă de colo colo pe culoare. De sub uşi se prelinge lumină. Şoapte în umbrele dosnice. Aşteptând noi corecturi de propoziţii, de paragrafe, aşteptând documente întregi. Îi aduce aminte de un somon care se mişcă greşit în susul apei. Râul Kennebec.

Meandrele sale. Cotitura abruptă de la fabrică. Petice de lumină prin bulboane, valuri care se ridică neclintite.

Când soseşte valiza diplomatică de la Londra, duminică noapte – cu întârziere de două zile –, simte că-i sare inima din piept. Secţiunea a Doua. De la Ahern şi Blair. Ştie, din chiar clipa când citeşte, că n-o să meargă. Face o şedinţă cu de Chastelain, Holkeri şi echipele lor. Vremea trimite fiori de răceală. E un poem de Frost, şi-l aminteşte din şcoală. Ştiu ale cui păduri le calc. Îl aude iar, depărtat, cu întreruperi. E cale lungă până să m-aşez la somn. Sunt momente când şi-ar dori să imprime o simplitate absolută întregului proces. „Vă convine ori nu."

A citit tomuri întregi despre filosofia nonviolenţei. Cum pacea trebuie înţeleasă în toate dimensiunile sale morale. Coexistenţa armonioasă a tuturor. Concesiile excluse. Proeminenţa personalităţii. Vanitatea superiorităţii culturale. Tensiunea dintre conştiinţa individuală şi responsabilitatea colectivă. Nevoia de a proclama, iarăşi şi iarăşi, ceea ce a fost deja spus.

Mai apoi, la conferinţa de presă, ridică mâinile într-un gest care cere calm. L-a exersat de multe ori. E o ştiinţă întreagă: palmele suficient de depărtate cât să nu-i încadreze faţa, degetele răşchirate liniştitor. Abilitatea de a face o întrebare să ricoşeze fără a o da deoparte. Păstrează intervale lungi de tăcere înainte să răspundă. Vorbeşte pe un ton controlat, calm. Îşi mută privirea prin sală. Agale. Nepărtinitor. Încearcă să nu-şi potrivească ochelarii pe nas – un gest care miroase prea mult a făcătură. Ştie deja că va absorbi vina. E întârzierea lui, vina lui, neatenţia lui. Nu contează. Trebuie să continue.

Le mulţumeşte prim-miniştrilor şi oficialilor guvernamentali. Merită toate laudele. Un efort copleşitor. Energie. Concentrare. Ardoare. Graţie.

Îi îndemnăm pe toţi să continue. Bunul-şimţ impune. Discuţiile sunt în desfăşurare. Puteţi reformula întrebarea? Afirmaţia asta, domnule, este incorectă.

Bliţurile se declanşează. Sună un celular. Prin încăpere se răspândeşte un frison de râsete nervoase. Îşi menţine răspunsurile vagi. Umblă în vârful picioarelor în jurul adevărului. Are grijă să nu lase ca politeţea să se destrame în furie. Treaba lui e să ţină în frâu confuzia. Să se întoarcă la momentul simplităţii. Să enunţe din nou motivele pentru care sunt acolo cu toţii. Poporul Irlandei de Nord a aşteptat destul.

Le trebuie semnăturile. După asta vor negocia şi pacea. Urmează încă ani de ciondăneli, o ştie prea bine. Nu are vreo baghetă magică la îndemână. Nu vrea decât să facă peniţele de metal să atingă foaia. Însă ce i-ar plăcea cu adevărat acum, mai mult ca orice, e să iasă în soare de la conferinţa de presă, să fie o dimineaţă şi o seară amestecate, totodată apus şi răsărit, est şi vest. Îl izbeşte, în asemenea momente, adevărul că e un om al integramelor, al pijamalei şi al papucilor de casă. Tot ce vrea, până la urmă, e să se suie într-un avion spre New York, să intre în holul apartamentului de pe Sixty-Seventh Street, să-şi ia în primire şi el a doua şansă, acea tăcere cuviincioasă a paternităţii.

Îi scrie un e-mail lui Heather şi-i spune că va ajunge acasă curând. Cel târziu în sâmbăta Paştelui. Se exprimă atent, în caz că ar putea fi interceptat. Fără înflorituri. Fără declaraţii de iubire. Apasă pe „Trimite“ şi iese la plimbare, în toiul nopţii, prin parcul Lady Dixon, printre trandafiri, şutează într-o pietricică, cu omul de pază în spate, potrivindu-şi paşii cu ai lui.

E o fotografie care a apărut într-un ziar la câteva zile după aceea. În ediţia de Paşti. Senatorul jucându-se cu pietricica. În penumbră. Ieşit dintr-o peşteră de lumină. În chiar Vinerea Mare.

Nimic în Irlanda de Nord – nici măcar chestiile care sar în ochi – nu scapă vreodată atenţiei. E ca şi cum, parcă într-un basm, a vizitat un siloz de grâne mare şi gol. La început a stat în bezna cu ecou. Câteva siluete adunate sus, pe siloz. S-au uitat în jos, şi-au umbrit ochii cu palmele, au început să arunce în el cu boabe de grâu: vorbe. Întâi în ploaie măruntă. Plină de vanitate, de istorie şi de ranchiună. Zuruind în pustietate. S-a ridicat şi a lăsat sunetul metalic să se audă în jur, însă apoi şuvoiul a început să toarne şi grâul a căpătat un alt ton, aşa că a trebuit să fluture

braţele, să tot şuteze în cuvintele adunate în jur doar ca să capete un spaţiu mic în care să respire. În aer, împrejur, praf şi pleavă. De pe ogoarele lor. Îşi turnau amărăciunea treierată peste el, iar el, în tăcere, se smucea, pufnea, împingea deoparte vorbele. Refuza să se lase înecat. Ce nu observa nimeni, nici măcar el, era că grâul continua să se înalţe, silozul se umplea, dar el se ridica odată cu nivelul grânelor şi sunetele se făceau altfel, cuvânt după cuvânt, căzând împrejur, clădindu-se sub el. Şi uite că a reuşit să se caţăre în vârful silozului şi să se scuture şi acum e la egalitate cu turnătorii de grâne care sunt peste măsură de uluiţi de limbajul care se întinde mai jos de ei. Îşi aruncă priviri. Sunt trei moduri de a coborî. Pot să se arunce în grâu şi să se înece, pot să sară de pe margine şi să abandoneze cu totul hambarul ori pot învăţa să semene boabele, cu încetul, la picioarele lor.

Un zvon matinal atârnă molatic pe cer. S-a îmbrăcat cu pardesiul gros, cenuşiu, cu fular şi o căciulă de lână. Nu poartă bască de teamă să nu lase impresia de partizanat. Încurcatele solicitări ale păcii. Porneşte spre Stormont cu automobilul, atinge umărul lui Gerald de îndată ce-au oprit.

— Sunteţi sigur, domnu' senator?

Vede cum oamenii de pază se grăbesc să-şi ocupe poziţiile din clipa în care iese. Frigul îi înţeapă obrajii. Zorii poartă promisiunea ploii. Lasă portiera întredeschisă, aşa, să fie. Bărbaţii şi femeile sunt strânşi pe lângă butoaie, încălzindu-şi mâinile. Le ridică la vederea lui. Au adus puzderie de lumânări care au stat toată noaptea aprinse. Lipite de perete, şiruri de buchete de flori.

Cum e posibil să vorbeşti despre morţi? Şi-a imaginat suferinţele acestor oameni. Bântuie, cumva, ca nişte fantome. Câte nopţi n-au stat dincolo de porţile astea? Prăvăliaşi. Instalatori. Muzicieni. Măcelari. Tinichigii. Profesori. Chinul şi greutăţile îndurate. Se simte acasă printre ei. O adolescentă cu un licăr trist în priviri. Un bărbat trăgându-şi de pe cap gluga murdară ca să vorbească.

„Salutare, dom' senator. Cum îţi ie? Friguleţ zdravăn, n-aşa?“ Reporterii croindu-şi drum prin mulţime. O femeie musulmană, cu capul acoperit: până şi ea are o dorinţă irlandeză. O jinduire răspândită prin frigul crud. Murmure mişcând printre ei.

Se opreşte la margine. Nu e sigur dacă e ea ori nu. Chipul ei

nedesluşit. Îşi aruncă privirea peste un şir de umeri. Tălăzuirea mulţimii. Legănarea. Lângă capătul barierei. Într-un scaun cu rotile. Înfofolită în pături. Înaintează spre ea făcându-şi loc cu blândeţe printre oameni.

— Bună dimineaţa.

— Bună, domnule senator.

Pe moment nu-şi aduce aminte numele ei. De la Stranmillis. Şi-a pierdut nepotul.

— Nu jucaţi tenis astăzi?

— M-am gândit să vin la setul final.

— Eh, sperăm să fie aşa, zice el.

— Ghem şi set oricum, domnule senator.

— Deocamdată.

— Fă asta pentru noi, spune ea, apoi, după un moment de pauză: Te rog.

El încuviinţează cu o mişcare a capului. Pledul tras până la gâtul bătrânei. Cel puţin nouăzeci de ani. Cum de-a cutezat să iasă pe o asemenea vreme? Îşi dă brusc seama ce uşor e să spui: „Da, da, o să pun totul pe roate, o să fac tot ce-mi stă în puteri". Doar că asta nu mai ţine, de acum, de el: a intrat în proprietatea altora.

— Mulţumesc că ai venit, Lottie.

— Noroc, domnule senator.

— Mulţumesc.

— Domnule senator... fata mea. Hannah. O cunoşti?

— Da, sigur.

O versiune mai tânără a lui Lottie, de fapt. În jur de şaizeci de ani. E energică, are fler.

— Mulţumirile noastre cele mai profunde, zice Lottie.

— N-aveţi pentru ce, îi răspunde el.

— Ba cum să nu, avem.

Lottie se răsuceşte în scaun, îşi trage mănuşa de pe degete, întinde mâna spre el şi spune:

— Nu ştii ce înseamnă asta, domnule senator.

— O să fac ce pot.

E călăuzit înapoi spre maşină şi – habar nu are de ce – se strecoară în faţă, lângă Gerald, şi pune palmele pe torpedou de parcă ar fi o frontieră de trecut, un loc din care nu se va întoarce. Maşina alunecă printre porţi,

bariera e coborâtă în spatele lui. Nu ştii ce înseamnă asta. Poate că bătrâna are dreptate – şi-a petrecut atâta timp fără să ştie cu adevărat ce înseamnă. Acum înseamnă totul. O să ducă lucrurile la capăt acum. Până în pânzele albe. Nu va da înapoi. Aude alt chiot în spate, o scandare, bubuitul unui timpan.

E lăsat în faţa clădirii. Îi spune lui Gerald să se ducă acasă, să se odihnească, dar ştie prea bine că şoferul va rămâne în parcare, cu bancheta lăsată pe spate, radioul pornit şi parbrizul aburit, sucindu-se şi învârtindu-se în spaţiul insuficient.

Urcă treptele, intră în clădirea posomorâtă de birouri. Pe coridor se simte o apăsare. Păşeşte, strânge mâini, atinge umeri. Le ştie tuturor numele. Sunt politicoşi, deferenţi – dar şi speriaţi. Ei ar putea s-o capete, tot ei ar putea s-o şi piardă. E un lucru de preţ. O dată la o mie de ani. Pace.

Urcă până la etajul trei. Casa scării duhneşte a fum de ţigară. Ajunge la el în birou şi întredeschide fereastra.

Vin veşti proaspete înainte de prânz. O crimă în Derry. Un membru al forţelor paramilitare. Se dau declaraţii. Comunicate de presă. Bărbaţi robiţi violenţei. Răzbunare fără sens. Trevor Deeney. În maşina lui, lângă soţie. Împuşcat de aproape. Din ce motiv? Dar există vreodată vreun motiv? Moartea îi va fi răzbunată. S-a făcut deja promisiunea. Şi asasinatul acesta e o răzbunare. Ucide-i pe ucigaşi. Fratele lui Deeney a deschis focul într-un bar numit Răsărit de Soare. Ironiile nu se mai sfârşesc. Îşi lasă capul pe tăblia mesei. De roată legaţi noi nu ne vom frânge.

Si vis pacem.

Întinde mâna după telefon. „Nu putem îngădui asta“, spune. „Trebuie să dăm o declaraţie tranşantă. Să trasăm o linie. Să nu arătăm frică.“

Para bellum.

Umblă din birou în birou. Lucrează la comunicatul de presă. Sunt înţeleşi cu toţii: nimic nu ne va mai deturna. Am ajuns prea departe. E prea destul. Nu ne predăm. Avem dictonul ăsta de-acum. E al nostru. Nu. Ne. Predăm.

Află mai târziu că mama lui Bertie Ahern, din Dublin, a murit. Însă prim-ministrul, Taoiseach-ul, va veni totuşi mâine, cu elicopterul. Va sosi

şi Blair cu suita lui. Negociatorii de forţă. Căpeteniile. Bărbaţii care au moştenit conflictul. Vor fi cu toţii în acelaşi loc. În aceeaşi clădire. În văzul lumii întregi. Se vorbeşte că vor fi prezenţi o mie de jurnalişti. O mie. Numărul îl uluieşte. De pe tot globul. Trebuie să coordoneze acest final de partidă. Orice ar fi. Se aşază la birou, desface capacul stiloului. Nu poate fi luată în discuţie nici o pauză sau oprire. Intenţionez să le spun părţilor că nu voi lua în considerare o asemenea solicitare. Nu va fi pauză nici o săptămână, nici o zi, nici măcar o oră. Ori vom obţine o înţelegere, ori vom eşua în a obţine o înţelegere.

Deschide şi mai mult geamul. Briza mării. Vasele acolo, în larg. Toate generaţiile care au plecat. Şapte sute de ani de istorie. Ne întrezărim viitorul imaginându-ne trecuturi. Să te duci încoace şi-ncolo. Peste ape. Trecutul, prezentul, viitorul care ne scapă printre degete. O naţiune. Totul modificat continuu de prezent. Banda elastică a timpului. Până şi violenţa conteneşte. Până şi asta. Câteodată cu violenţă. Nu ştii ce înseamnă asta, domnule senator.

În următoarele două zile abia dacă va mai apuca să doarmă, să ia o gură de mâncare. Nici măcar la hoteluri nu se va mai duce. Va refuza să-şi părăsească biroul. Va dormi la masa de lucru. Se va spăla în chiuveta din baia cea mică. Va da drumul la apă. Va apăsa pe dozatorul de săpun lichid. Se va spăla pe mâini temeinic, metodic. Îşi va da cu o mână de apă pe la ceafă. Străbate iarăşi coridorul. Se va întâlni cu Hume şi cu Trimble. Le va asculta atent fiece cuvinţel.

Oameni de ispravă amândoi. Rotitele procesului. Şi-şi va petrece ore întregi la telefon cu Clinton. Examinând în cele mai mici amănunte procesul. Visul tuturor. Parada de paşi în lungul coridorului. Ciornă după ciornă. Va ruga funcţionarii să nu le facă scăpate în presă. Va sta de strajă personal la copiator, să păzească documentaţia. Ba chiar va numerota copiile. În sus şi în jos pe scări. De la cantină la el în birou şi înapoi. Vizitator după vizitator. Lideri de partide. Delegaţi. Diplomaţi. Funcţionari. Se va simţi ca şi cum a avut de zece, de douăzeci de ori aceeaşi discuţie. Se va opri în mijlocul propoziţiei întrebându-se dacă nu a mai zis acelaşi lucru cu doar câteva secunde în urmă. Un val de sânge urcând în obraji. O stânjeneală. Căutând căi noi de a spune întocmai ce-a mai spus. Va fi atent, cu urechea ciulită la eventuale revolte, crime, atentate cu bombă. La radio. Televiziune. Ba chiar şi la porţi. Nu se va

întâmpla aşa ceva.

Doar ciocănitul continuu în uşă. Tăvi cu sendvişuri. Ibrice cu ceai. Va auzi de la fereastră vuietul sirenelor. Ovaţiile şi huiduielile. Scrisorile băgate pe sub uşă. Farfuriile cu mâncare nemâncată. Claire Curtain. Lottie Tuttle. Sheila Whelan. Toate bucăţile şi peticele zilei. Dorinţa de a dormi aproape la fel de puternică precum dorinţa de pace. Ar trebui s-o sune. A sunat-o deja? Vocea ei? Răsuflarea lui. Andrew. Somn.

Lucrătorii de la cantină termină la zece seara programul, însă apoi propria-i echipă ia în primire parterul, aprinde maşina de gătit, fierbe apa, amestecă frunzele. Ridicat şi turnat, ridicat şi turnat. Întreaga amintire va avea gust de ceai.

Blair are ceva alunecos. Costumul bine croit, cravata. Ahern lasă impresia de neîngrijit. O mină posacă, de om ocupat. Dau buzna amândoi, îşi iau în primire birourile. Etajul al doilea. Al treilea. Şedinţă după şedinţă. Telefon după telefon. Blair îi spune că se simte ca băgat într-un cheson. Presiunea crescând treptat. Începând să apese. O senzaţie des întâlnită, dar care-i cuvântul pentru ea?

Fiindcă trebuie să existe un cuvânt pentru asta, o expresie. Senatorul nu-şi poate aminti. E nespus de ostenit. Umerii îl dor. Caută cuvântul, însă nu-l poate găsi.

Patru dimineaţa. Biroul lui Blair. Pupitrul curat, meticulos. Un pix pus în echilibru pe gura unei ceşti de cafea. Cămaşa prim-ministrului e deschisă la al doilea nasture. S-au blocat acum la o chestiune de limbaj. Britanicii şi cuvintele lor. Irlandezii şi nesfârşitele lor sensuri. Cum de s-a nimerit între unii şi alţii o mare atât de mică?

Îl priveşte pe Blair cum îşi trece degetele prin păr. Ce ciudat. Părul prim-ministrului e umed. Şi obrajii îi lucesc. E cumva proaspăt bărbierit? A izbutit să facă un duş? Păi, unde? Şi cum? Că doar în clădire nu e nici o cabină de duş. Nu are cum să fie. Senatorul e de atâtea luni aici şi n-a pus încă ochii pe una, nici na auzit de aşa ceva. Înainte nu era nevoie, aveau camerele de hotel. Un duş însă? Tare i-ar prinde bine. Doar ideea. Apa curgând pe el. Purificarea. Ar trebui să întrebe de-a dreptul, dar, iarăşi, se pune problema formalităţilor. A etichetei. Ar fi nepoliticos, probabil, să abordeze nimicuri private cu prim-ministrul? „Concentrează-te. Concentrează-te. Încurcătura e cu prizonierii. Cu schimbul lor. Şi cu limbajul. Opt sute de ani de istorie. Cum se face că pot manipula

cuvintele în halul ăsta? Care este felul just de a le forţa mâna unioniştilor? Le va cânta Adams în strună? Ar putea Ahern să spună o vorbă la urechea lui McGuinness? Ce cuvinte de final? Unde e Hume?“ Încă stăruie o frântură de lumină ieşită de sub uşa lui Trimble. Intruziunea banalului. Obosit. Atât de obosit. Încă nu se poate dezbăra de ideea că părul lui Blair e umed.

Părăseşte camera de lucru a lui Blair la cinci patruzeci şi cinci, iar la şase dimineaţa îşi trimite echipa în căutare. Se întorc triumfători. Există într-adevăr un duş. Neştiut tuturor atâta vreme. La etajul trei. E singurul din clădire. Incredibil, serios. O cămăruţă în care abia încapi. Senatorul urcă, se dezbracă, intră, îşi lasă capul pe zidul faianţat. Unsuros şi murdar. Nu-i pasă. Apa îi şiroieşte cu putere pe umeri. Îi izbeşte, tare şi cald, faţa. Un cheson, într-adevăr. Boala scafandrului. Asta e. Asta e sintagma pe care-o căuta. Boala scafandrului.

Se şterge cu cămaşa şi iese pe coridor, cu pasul un pic săltat de la şosetele ude, fiindcă a călcat în apa de pe jos.

După prânz, în Vinerea Mare, Gerald îi întinde un plic. Desface foaia. Se aşază pe scaun. Uitase complet. Uite-le aici. Cei de la Sox. Ultima repriză.

Aude ovaţii de jos, aplauze pe coridor, de parcă întreaga ţară a aflat vestea.

Câteva atingeri uşoare pe sticla geamului îl fac să întoarcă capul într-acolo.

Afară plouă mărunt. Stropii cad diagonal pe sticlă şi se opresc o secundă, parcă surprinşi că au fost interceptaţi. Apoi îşi dau drumul la vale. Treptat, se acumulează şi se măresc. Traversează camera şi se apleacă să ridice ivărul, deschide larg fereastra. În birou intră aer umed. Zarva străzii. Sunet intermitent de claxoane. Ovaţii dinspre porţi. Vuietul depărtat al traficului rutier şi-apoi tăcere. I-ar plăcea să păstreze acest moment, să-l suspende, să se înconjoare doar de asta, să fie prins în clipă. Lasă palmele pe cadru. Atingerea mică a ploii pe încheietură.

Senatorul aude soneria telefonului şi un ciocănit uşor în uşă, care se face tot mai insistent.

Chiotele de pe coridor se înteţesc.

Îşi lipeşte palmele de geam. Poate contemplarea unei asemenea fericiri o diminuează. Şaizeci şi unu de copii. Ştie că se va întoarce la o

viaţă banală, la alte zile de plictiseală şi amorţeală, şi că nebunia irlandeză, cel mai probabil, îl va izbi pe la spate când se aşteaptă mai puţin, însă acum, în crâmpeiul ăsta de timp, în fracţiunea asta de secundă încremenită, imposibilul s-a întâmplat.

Senatorul atinge cu fruntea sticla rece.

— Intră, spune.

Pleacă spre aeroport în zorii Sâmbetei Paştelui. O zi luminoasă. De parcă ar fi fost concepută anume pentru asta. Iese din hotelul Culloden, coboară treptele de piatră spre maşină. Osteneala din ochii, din mandibula, din umerii săi. Întregul lui trup aparţinând altui loc.

Un elicopter se profilează la orizont. Ramurile, în depărtare, se leagănă. Fragmente de nor alb alunecă pe cerul cu mai multe nuanţe de albastru.

La capătul aleii de acces în parcarea hotelului îl aşteaptă o mână de ziarişti. The Irish Times. The Independent. Die Zeit. Le Figaro. Îi spun deja Acordul din Vinerea Mare. Se apropie de ei. Cu mâinile în buzunare. Încă-şi poartă costumul albastru, însă cămaşa e deschisă la nasturi, are pe gât un V conturat de soare, restul e albicios. Numai zece minute la dispoziţie. Ştie cum procedează ziariştii: vor vrea să stea de vorbă cu el unul câte unul. Fintan. Dirk. Lara. Dominique. Mereu pe numele mic. Păşeşte pe aleea pietruită alături de ei. Praful alburiu depunându-se pe pantofi. Nu-şi crede urechilor cât de calm răspunde. „Da, trebuie să ne ţinem entuziasmul în frâu. Adevărata muncă abia începe.“ „Sunt mai degrabă optimist. Nădăjduiesc, de fapt.“ „În toată perioada am simţit că ceva se poate înfăptui.“ „Rezultatul îl prezentăm acum Nordului şi Sudului.“ „Adevărata natură a democraţiei este abilitatea sa de a spune da chiar şi când cei puternici spun nu.“ „Au fost momente când am crezut că suntem pe muchie de cuţit.“

I-ar plăcea să aibă răgazul de a-i spune vreunuia dintre jurnalişti că pe culoarele din Stormont tresăltau cu toţii de veselie, că a auzit pocnind dopurile sticlelor de şampanie jos, în cantină, că şi-a lăsat fruntea pe cabina de duş şi a plâns de bucurie. Însă mai sunt aparenţe de păstrat. E nevoie de reţinere. Aţa e subţire. Am mai păţit-o şi altădată.

„Adevăratul verdict“, spune, „va aparţine istoriei. Oamenii simpli l-au obţinut acum. N-am fi putut găsi pacea dacă dorinţa de pace n-ar fi existat deja. Nimic nu se obţine dacă n-a fost, mai întâi, dorit.

Colaborarea a fost generală. Nu, nu este nevoie de curaj ca să împuşti un poliţist în ceafă. Ce necesită curaj e competiţia în arena democraţiei. Dar să nu ne prefacem că s-a sfârşit. Să nu pretindem nici că abia a început. Nu a fost o aşteptare, nu. Ci o convingere. Generaţiile de mame vor înţelege asta. Nu mi se pare deloc sentimental, nu, niciodată, nu asta. E uşor să fii cinic. Un optimist e un cinic mai curajos."

Vocea lui, acum, are o vibraţie aparte. „Gândiţi-vă", spune. „E îndeajuns de simplu. Suntem siliţi să ne schimbăm fiindcă suntem siliţi să ne amintim. Şi suntem siliţi să ne amintim când suntem obligaţi să înfruntăm realitatea. Şaizeci şi unu de copii."

Priveşte elicopterul de deasupra. Se lasă într-o clipă în jos, oblic, dispare după coroanele înclinate ale copacilor. Simte un bufnet surd în piept, însă sunetul rotoarelor se diminuează, iar elicopterul se întoarce şi se pierde în zare.

Jurnaliştii îi mulţumesc. Îi strâng mâna. Îşi face drum până la Gerald, care stă rezemat de maşină, cu un surâs abia schiţat. Şoferul are o foaie în mână. Senatorul o ia, o împătureşte şi-o pune bine. Are de gând s-o păstreze pentru avion.

Maşina pătrunde pe şosea huruind. Pâcla tufişurilor verzi. Clădirile depozitelor, în zare. Linia acoperişurilor. Drapelele. Fluierele care scot ţipete stridente, eşarfele strălucitoare, răsunetul tobelor. E destul de-acum. Încleştarea armelor, cântecele mohorâte, beretele negre. S-au dus toate. „Ce m-a adus pe mine aici va trebui să mă ducă acasă."

Acum, la New York e dimineaţă. Va zbura spre Londra, apoi spre casă. Va ajunge pe la amiază. Va ieşi primul din avion. Va lăsa deoparte, preţ de o clipă, protocolul. Va trece ca vântul de vamă şi-o va vedea acolo, aplecată peste barieră, aşteptând. Păr negru cu o rază căruntă. Ochelarii de soare pe frunte. Cea mai elocventă dintre întâmpinări. Îl va lua pe Andrew în braţe. Va apleca spre el capul. Îi va cuprinde pe amândoi, temeinic, în îmbrăţişare.

Ori va suna din timp şi-i va spune să-l aştepte la parter. În holul marmorat. Cu palma pe sticlă. Cu fiul lui la piept, într-o legăturică. Fulgerarea călcâielor ei în aer, în spate. Precum femeile din alte războaie. Se va răsuci şi va ieşi pe uşile rotative cu patru laturi, provincii ale dorinţei.

Sau o va lua prin surprindere cu totul. Va sosi fără un cuvânt. Va

veni de la aeroport, va străbate iute culoarul, va ieşi în lumina scurtă. Cu Ramon aşteptându-l lângă pasarelă, cu cascheta pe cap. Autostrăzile. Podurile. Semafoarele verzi. Zbuciumul traficului galben. Prin arcada punctului de taxare. Peste pod. Ramon va cârmi spre Harlem, va accelera spre vest, va vira spre sud pe Broadway. Familiile plimbându-se în lumina galbenă, tare. Femei tinere cu câini. Copii cu şepci de baseball. Lângă Lincoln Center vor încetini, o vor apuca uşurel pe benzile de acces. Ramon va opri brusc pe aleea curbată. Senatorul îşi va lăsa servieta în automobil, în spate. „Fără reporteri, vă rog. Fără camere de filmat. Fără agende." Va împinge uşa rotativă. Un şir de înclinări din cap şi zâmbete. Le va cere portarilor să n-o anunţe. Fără avertisment. Va voi s-o surprindă. Pentru o clipă măcar. Va spera că ea n-o să audă clopoţelul ascensorului. Va învârti uşor cheia în broască, se va furişa prin salon, pe mochetă, va intra în dormitor, îi va surprinde adormiţi, somnicul de amiază. Se va opri acolo o clipă, să se uite. Părul ei răsfirat. Trupul ei alungit şi zvelt şi cuminte în aşternut. Copilaşul lipit de ea. Se va dezbăra de pantofi, de sacou, de bluză. Va ridica cearşaful. Sâmbăta Paştelui. Li se va alătura în pat. Răcoarea pernei. O dâră îngustă de lumină despicând încăperea. Îi va trezi, vor hohoti bucuroşi. Se vor ciupi. Rotunjimea domoală a şoldului ei.

O plimbare, apoi, pe Sheep Meadow. Iarba răcoroasă la atingere. Zgârie-norii cărunţi şi uriaşi pe fundalul copacilor. Să i se îngăduie iarăşi să se simtă mărunt. Să-şi primească cu bucurie insignifianţa. Soarele peste partea de vest a Manhattanului. Scăpătând. Întunericul rostogolit pe spate.

Limuzina îşi continuă drumul. A trecut de Belfast, a intrat în zona rurală. Lumina căzând pe costişe. Îngrădit aici, nemărginit dincolo.

Este mereu loc pentru cel puţin două adevăruri.

cartea a doua

Aceasta nu este însă povestea unei vieţi.
E povestea mai multora, înnodate împreună,
suprapunându-se, înşiruite, ridicându-se
iarăşi din mormânt după mormânt.

Wendell Berry, din „Înălţare”

1863-1889. Casa gheţii

S-a aşezat la fereastră. Era a o sută douăzeci şi opta zi în care privea bărbaţi murind. Veneau pe drum în furgoane trase de cai. Nu mai văzuse până atunci o asemenea baie de sânge. Parcă nici cailor nu le venea a crede. Ridicând praful în spatele lor. Cu ochi imenşi şi trişti. Roţile scârţâiau ascuţit. Şirul de furgoane se întindea în josul drumului, intra între copaci. Copacii înşişi se întindeau către război.

A coborât pe scări, a ieşit pe uşile deschise în căldura cuprinzătoare. Carele se opriseră deja pe drum. O tăcere neobişnuită. Oamenii nu mai aveau putere să strige. Rămăseseră cu scâncete slabe, cu icnete mărunte de durere. Cei aşezaţi în capul oaselor păreau adormiţi. Cei întinşi pe spate erau atât de îmbulziţi, respirând la unison, încât păreau o masă compactă. O învălmăşeală de sânge şi mădulare. Nădragi de piele putredă. Cămăşi de flanel împuţit. Carne despicată: obraji, braţe, găvane de ochi, testicule, piepturi. Paturile improvizate în căruţe erau negre de sânge. Se scursese şi pe roţi, aşa că vieţile păreau să li se rotească şi să se învârtă dedesubt.

Unul dintre ostaşi purta pe mânecă trese de sergent şi o harpă de aur cusută pe rever. Un irlandez. Îngrijise o mulţime. Era rănit la gât. Acoperit cu un bandaj murdar de tifon. Chipul îi era zugrăvit în felurite nuanţe întunecate, de la suflul prafului de puşcă. Dinţii îi erau înnegriţi de la muşcatul cartuşelor. Gemea, şi capul îi cădea pe-o parte. A curăţat rana cât de bine a putut. Din gât îi ieşea un şuierat slab, trist. Nu mai avea decât minute de trăit, şi ea o ştia. Pe sergent se mişcau dâre mici şi negre de umbră. A ridicat ochii. Deasupra zburau vulturi. Nu mişcau o aripă. Se înălţau pe curenţii calzi. În aşteptare. I-a trecut prin gând, o clipă, că ar trebui să-l sufoce pe rănit.

I-a atins ochii. Simţea cum viaţa lui i se strecoară printre degete. Nu era nevoie să-i oprească răsuflarea. Era foarte asemănător cu trasul unei perdeluţe roşii. Cât de mulţi aşteptau să ajungă pe mâna unei femei...

A simţit o palmă pe umăr. Doctorul era scund şi rotofei. Trebuia să-i ridice pe oamenii din căruţă, a zis. Să-i pună pe iarbă. Purta un papion stropit cu sânge.

Peste tunică îşi legase un şorţ de cauciuc. Mai erau doisprezece sanitari care se ocupau de căruţe. Patru femei.

I-au ridicat pe soldaţi cât de blând au putut şi i-au întins pe iarbă, în adânciturile făcute acolo, cu doar câteva ore în urmă, de alte trupuri. Peste tot, împrejur, iarba era copleşită de contururile războiului.

Felcerii păşeau în lungul şirului de muribunzi. Îi alegeau pe cei care aveau o şansă cât de mică de a fi salvaţi. Soldaţii gemeau şi întindeau braţele. Îi venea să-i spele de îndată, să-i cureţe.

Ceilalţi sanitari aduseseră la capul răniţilor căldări de lemn cu apă şi bureţi. A înmuiat un prosop într-o găleată.

Lily avusese şi ea parte de mai multă apă decât ar fi vrut să-şi amintească. Se gândise adesea că ar putea folosi toată lărgimea Atlanticului ca să-i spele.

I-au dus pe cei care încă trăiau înăuntru, pe tărgi. Alunecoşi de sânge. Răniţii stăteau în paturi, uitându-se în gol. Spitalul fusese cândva o fabrică de sticlă.

Unii salvaseră obiecte de sticlă şi le aranjaseră în jurul paturilor. Vaze cu modele complicate. Păhărele colorate. Existase şi o oarecare cantitate de vitralii făcute pentru bisericile din Missouri, însă cea mai mare parte fusese luată şi vândută.

Se mai auzea câte un zornăit când vreun soldat se dădea cu greutate jos din pat, când se zbătea să iasă din aşternuturi sau îşi răsturna noptiera. Dedesubt, în pivniţă, mai erau încă păstrate foi mari de geam. Existaseră şi zeci de oglinzi, însă fuseseră ascunse pentru ca soldaţii să nu vadă ce se alesese de ei.

Plecase din St. Louis în aceeaşi săptămână ca fiul ei. Să fie aproape de regimentul lui. Avea şaptesprezece ani. Păr de culoarea castanei. Un băiat ca toţi băieţii care plecase inflamat de perspectiva războiului.

Lily mersese zile întregi pe jos, găsise spitalul printre mai multe clădiri scunde, nu departe de câmpul de luptă. La început i se repartizase spălătoria. Încropiseră o colibă în spate. Coliba era o adunătură de buşteni cu acoperiş înclinat, făcut din prelată. Sub acoperişul subţire, care pocnea în bătaia vântului, se aflau înşiruite şase butoaie de lemn, patru urmând a fi umplute cu apă fierbinte, două, cu rece. Purta mănuşi lungi şi ghete solide. Poala rochiei îi era stropită la spate cu noroi. Tivul era înnegrit şi cleios de sânge. Spăla aşternuturi, prosoape, bandaje, uniforme de sanitari, vestoane rupte, chipie. Le amesteca într-un tambur de lemn.

În alt butoi erau doi tamburi care storceau murdăria din fibre. Mânerul se rotea necontenit. Căpătase băşici în palme.

Când se termina apa, presăra în butoaie var nestins. Se spunea că absoarbe mirosul sângelui. Atârna rufele pe-o frânghie. Noaptea, coioţii apăreau tropăind pe picioarele lor lungi din pădurea învecinată. Uneori săreau şi trăgeau hainele de pe sfoară. Vedea fâşii de alb lepădate printre copaci.

După optzeci şi şase de zile, de spălat începuse să se ocupe o negresă. Lily fusese adusă înăuntru, la infirmerie. Îşi pusese o jachetă neagră cu mâneci lungi şi o rochie subţire de bumbac. Părul şi-l prinsese în coc la ceafă, ţinut laolaltă sub bonetă. De bonetă era prinsă o insignă unionistă.

Se apucase de curăţat oale de noapte, de schimbat cearşafuri, de umplut saltelele cu paie proaspete, de îmbibat în camfor ghemotoace de vată. Freca cu nisip mesele de operaţie însângerate. Şi totuşi mirosul rămânea insuportabil. Duhoarea de excremente şi sânge. Tânjea să se întoarcă afară iar, la hainele împuţite, dar se dovedise un ajutor bun şi chirurgilor le plăcea de ea. Cosea răni superficiale şi domolea accese de febră. Le umplea lighenele de lângă paturi şi le căra oalele de noapte. Îi apuca de subsuori şi-i întorcea de pe-o parte pe alta. Îi bătea cu palma pe spinare cât îşi goleau plămânii de flegmă negricioasă. Curăţa mizeria îngrozitoarei lor diarei. Le ducea ceşti cu apă rece la gură. Îi hrănea cu terci, fasole, supă limpede, grăsime gălbuie de cal. Le dădea rubarbă contra febrei. Le ignora dorinţele, chemările înfierbântate. Băi cu gheaţă erau pregătite pentru soldaţii care înnebuniseră. Erau cufundaţi în nişte ciubere îngheţate până ce îşi pierdeau cunoştinţa. În timp ce le ţinea capetele sub apă, simţea cum îi urcă gerul pe încheieturi.

Unii soldaţi şopteau vorbe deşucheate la apropierea ei. Limbajul le era murdar. Erecţiile le erau furioase. Ca să-i calmeze, le spunea că face parte dintre quakeri, deşi nici vorbă de aşa ceva. Atunci îşi cereau iertare. Le atingea frunţile, pornea mai departe. O strigau Soră. Nu întorcea capul.

Lily ajuta la operaţiile urgente: trebuia să ascută lamele fierăstraielor de tăiat oase. De două ori pe zi trebuia să le ascută. Bărbaţilor li se împărţeau, să le muşte, benzi de cauciuc. Îi apuca de umeri. Scuipau cauciucul, ea îl vâra la loc. Le ţinea cloroform la nasuri şi guri. Răcneau şi

aşa. Ciubere uriaşe de lemn erau vârâte sub mese ca să adune sângele scurs. În găleţi erau membre: braţe lângă femururi, degete retezate alături de glezne. Spăla podelele şi le freca bine cu săpun carbolic şi apă. Storcea cârpele în iarbă. Se uita cum se înroşeşte pământul. La capătul serii se ducea în spatele clădirii şi vomita.

Puţini ostaşi zăboveau mai multe de o zi sau două. Erau trimişi la alt spital, în spatele frontului, ori înapoi pe câmpul de luptă. Habar n-avea cum erau în stare să se ducă iarăşi la luptă, însă, târâş-grăpiş, se duceau. Fuseseră cândva ingineri, intendenţi, valeţi, bucătari, tâmplari, fierari. Acum plecau purtând ghetele celor morţi deja.

Câteodată se întorceau după numai câteva zile şi erau lepădaţi în lunga tranşee funerară din pădure. Îşi astupa nările cu camfor ca să domolească putoarea.

Lily întreba de fiul ei, însă cu şovăială, de parcă ar fi atins cu degetul o rană deschisă. Ştia că, de-l va vedea, n-o să apuce, foarte probabil, să-l vadă pentru mult timp. Thaddeus Fitzpatrick. Corpul lui scund, îndesat. Faţa pistruiată. Ochii extrem de albaştri. Aşa îl descria străinilor: de parcă întregul trup i-ar fi fost clădit împrejurul ochilor. Tatăl lui, John Fitzpatrick, se făcuse nevăzut cu multă vreme în urmă. Fusese silită să-i poarte numele. Numele noi, în orice caz, nu însemnau mare lucru. Le aparţineau celor care le dădeau. În St. Louis, unde fusese cameristă, o cunoşteau drept Bridie. „Schimbă cearşafurile, Bridie." „Mătură cenuşa, Bridie." „Piaptănă-mi părul, Bridie." Numele unei femei se putea suci. Acum era Lily Fitzpatrick. Bridie Fitzpatrick uneori. Dar se socotea încă Lily Duggan: dacă era să poarte ceva cu ea, atunci asta purta. Un nume cu rezonanţa Dublinului. Un nume din cartierul Liberties. Cenuşiul, caldarâmul. În America puteai să pierzi totul în afară de amintirea numelui tău iniţial.

Thaddeus fusese botezat după tatăl ei, Tad. Îl crescuse de una singură, mai întâi la New York, apoi în St. Louis. Un băieţel chipeş. Învăţase să scrie şi să citească la şcoală. Îl interesau numerele. La doisprezece ani intrase ucenic la un meşter de garduri. Fiul ei, bătând pari de îngrăditură în pământ. Îl visase apucând-o la drum peste preerie. Îndreptându-se spre vest. Zăpezi adânci. Cedri înalţi. Pajişti largi. Însă războiul îl ţinuse pe loc. Va lupta cu tirania, declarase. De patru ori minţise în privinţa vârstei ca să se încorporeze. De patru ori fusese

refuzat, cu uniforma lui cusută de mână. De fiecare dată revenise, mai căpos ca înainte. Curajul lui avea ceva vitriolant. De parcă nu s-ar fi înţeles pe sine însuşi. O şi lovise odată. Cu pumnul strâns. Se aruncase asupra ei şi-i făcuse o despicătură adâncă deasupra ochiului. Un fiu demn de taică-său. După aceea se aşezase posac la masa din bucătărie. Nu-şi ceruse iertare, dar se mai liniştise vreo săptămână sau două, până ce furia îl împinsese iarăşi pe uşă afară. Tunica uniformei îl strângea la umeri. Nădragii îi erau atât de lungi, că şi-i târa prin noroi.

Pe străzile din St. Louis răsuna muzica. Trompete. Mandoline. Tube. Piculine. Bărbaţi cu papion mărşăluind în lungul fluviului Mississippi, ademenind băieţii la război. Alţii se împăunau cu centiroane şi săbii de ceremonie. Glorie.

Bărbăţie. Onoare. Smulgeţi-vă din această strânsoare. Treziţi naţiunea la adevăratu-i Destin. La cazarma Benton cu băieţii! Ofereau, pentru încorporare, şaptezeci şi cinci de dolari. Fiul ei crezuse cumva că războiul se va sfârşi în două săptămâni, o escapadă tinerească şi atât. Îşi luase raniţa în spinare şi se aruncase printre soldaţii Uniunii. Încolonarea. Stâng. Drept. Înainte, marş.

Toboşarii băteau ritmul. Drapelele regimentelor fâlfâiau. Întâiul din Minnesota. Regimentul Douăzeci şi Nouă Voluntari Infanterie din Iowa. Al Zecelea de Voluntari din Minnesota. Prin aer se răspândeau crâmpeie de cântece. Soarele-i la asfinţit, Lorena, dar nu-i nimic, Lorena, al vieţii val se sparge iute.

Nu-şi pusese până atunci prea multă încredere în Dumnezeu, însă pentru viaţa fiului ei se rugase Lily, şi să nu-l vadă niciodată în vreun furgon. Se întreba apoi, rugându-se să nu-l vadă acolo, dacă nu cumva asta avea să-l condamne la bătălie pe veci. Rugându-se pentru întoarcerea băiatului acasă, se apleca uneori şi asupra groazei şi chinului pe care avea să le aducă înapoi cu el, dacă era să revină. Cercuri în interiorul altor cercuri. Modele pe o cruce.

Ieşea din infirmerie şi cobora pe scară în noapte. Nu-i plăcea imensitatea întunericului. Îi amintea prea mult de mare. Asculta chemările cosaşilor. Ţârâitul repetitiv al insectelor părea o rugăciune mai potrivită.

Venise în prima parte a lui 1846, tocmai din Cove. La şaptesprezece ani. Valurile se frământau şi se rostogoleau. Pe cea mai mare parte a

drumului, Lily rămăsese în cabină. Cu femeile şi copiii. Paturile le erau apropiate. Auzea noaptea fojgăitul şobolanilor în cală. Mâncarea era pe raţie, însă izbutise să se hrănească mulţumită lui Isabel Jennings şi celor douăzeci de lire sterline care i se dăruiseră. Orez, zahăr, melasă, ceai. Turte de porumb şi peşte uscat. Îşi ţinuse banii cusuţi cu îngrijire în căptuşeala unei bonete. Avusese cu ea un şal, o rochie de bumbac, o pereche de încălţări, mai multe batiste şi ac, aţă, degetar. Plus broşa cu ametist albastru pe care i-o strecurase Isabel în palmă în acea după-amiază târzie, ploioasă. Prinsă sub cingătoare, ca să nu sară în ochi. Stătuse mult ghemuită în pat.

Vântul sufla cu turbare. Rafale puternice scuturau vasul. O îngrozea vuietul valurilor. Se alesese cu vânătăi la cap din pricina izbiturilor de lemnăria culcuşurilor etajate. Febră şi foame. Ieşise şi pe punte. Un coşciug era coborât în ocean dintr-o latură a vaporului. A nimerit în unde, s-a desfăcut la contactul cu apa. Un picior a dispărut în ape. A simţit că i se răscoală stomacul. A coborât iarăşi în întunericul puturos. Zilele se scurgeau în nopţi, nopţile se făceau iarăşi zile. A auzit strigăte. Ţărmul fusese zărit. O convulsie de bucurie. O alarmă falsă.

New Yorkul se ivise ca o tuse cu sânge. Soarele se ducea la culcare în spatele depozitelor şi clădirilor înalte. A văzut oameni pe chei, trecând în revistă ruinele care erau ei înşişi. Un bărbat lătra întrebări. Nume. Vârstă. „Deschide gura“, i-a zis. „Vorbeşte odată, ce mama dracului.“ A fost presărată cu praf contra păduchilor şi i s-a îngăduit intrarea. Lily şi-a croit drum pe chei printre hamali, poliţişti, cerşetori. Din portul slinos se ridica miros de împuţiciune. Sărăcia. Goliciunea. Jegul. Cunoscuse în viaţa ei doar câţiva americani – cu toţii în casa lui Webb din Dublin, exemplare de o mare demnitate, bărbaţi precum Frederick Douglass –, însă prin New York bărbaţii se ţineau în umbră. Negrii păşeau clătinându-se, frânţi de şale şi gheboşaţi. Ce fel de libertate mai era şi asta? Unii încă purtau urma fierului roşu. Cicatrice. Cârje. Bandaje. A trecut pe lângă acestea toate. Femeile de la docuri – albe, negre, mulatre – erau mânjite pe buze, gros, cu vopseluri. Rochiile le erau mai scurte de glezne. Oraşul nu era deloc cum se aşteptase Lily să fie. Nici urmă de trăsurici costisitoare. Fără bărbaţi cu papioane la gât. Fără discursuri sforăitoare pe ponton. Doar irlandezi murdari strigând în urechea ei vorbe ruşinoase. Şi nemţi taciturni. Italieni mohorâţi. A trecut prin

rândurile lor împâclite. Copii în zdrenţe de bumbac neînălbit. Câini pe la colţuri. O gloată de hulubi coborâţi din văzduh. S-a depărtat de chirăielile cărăuşilor şi de strigătele cadenţate ale vânzătorilor ambulanţi. Şi-a tras şalul mai bine pe umeri. Îşi simţea, pe sub rochia subţire, inima cât un purice. A pornit pe străzi, temătoare de hoţi. Pantofii i se murdăriseră de dejecţii umane. Strângea la piept boneta cu toată forţa degetelor. Ploua. O usturau tălpile băşicate. Străzile erau febrile. Cărămidă după cărămidă. Voce după voce. A trecut pe lângă mansarde iluminate prost unde brodau femei. Bărbaţi cu jobene stăteau în pragurile băcăniilor. În genunchi, nişte băieţi puneau pietre de caldarâm. Un grăsan rotea manivela unei flaşnete. O fetiţă făcea figurine de hârtie. A grăbit pasul. Un şobolan îndrăzneţ a ţâşnit pe lângă ea, pe trotuar. Îşi găsise adăpost într-un hotel de pe Fourth Avenue, unde ploşniţele se piteau pe după faldurile desprinse ale tapetului. Se trezise apoi, în prima ei dimineaţă americană, în nechezatul jalnic al unui cal bătut cu ciomagul chiar lângă fereastra ei.

Încă mai erau plăci de sticlă dedesubt, în pivniţă, făcute cu nisip din cel mai fin. S-a surprins oglindită: treizeci şi şase de ani de-acum, măruntică, încă blondă, dar încărunţită pe la tâmple. În coada ochilor avea riduri şi pe gât, striaţii adânci.

Într-o seară, a ochit un soldat cu păr negru în pivniţă: spărsese broasca de la uşă şi aranjase plăcile de sticlă ca să alcătuiască o cutie împrejurul lui. Stătea în sicriul de sticlă şi din piept îi ieşea un râs ascuţit. Se îmbibase, şi-a dat Lily seama, cu laudanum.

De dimineaţă, sticla era perfect rearanjată, aşezată ordonat într-un colţ, iar soldatul o pornea înapoi spre linia frontului. Era unul dintre aceia care vor supravieţui, şi-a spus.

— Caută-l pe fiul meu, i-a zis.

Soldatul se uita în gol, dincolo de ea.

— Îl cheamă Fitzpatrick. Thaddeus. I se spune Tad. Are pe rever o harpă.

Soldatul a încuviinţat în cele din urmă cu o aplecare a bărbiei, însă tot cu privirea pironită în zare. Era sigură că nu auzise o vorbă din ce-i spusese ea. A răsunat o comandă şi soldatul a luat-o din loc, amestecându-se printre celelalte suflete chinuite. Îşi rulau poncho-urile, îşi spălau cănile de tinichea, îşi îngânau rugăciunile, îşi continuau

marşul.

Devenise pentru ea o privelişte obişnuită felul în care dispăreau printre copaci soldaţii ăştia, de parcă ar fi devenit asistenţi muţi ai muschetelor lor.

A întins mâna după un felinar atârnat pe perete, a scăpărat un chibrit, a aprins fitilul. Pâlpâia albastru şi gălbui. A pus sticla pe lampă şi a ieşit din salon, iluminând totul în cale. S-a oprit afară, pe trepte. Deschisă nopţii. O briză mică în dogoarea enormă. Arborii mai negri decât negreala însăşi. Bufniţele îşi croiau drum ţipând printre ramuri, iar liliecii îşi luau zborul de sub streşinile fabricii. Auzea de departe tânguiala coioţilor. Şi câte un sunet din spate, de la spital: un ţipăt, huruitul roţilor vreunei tărgi pe podeaua de la etaj.

Lily a scos din buzunarul jachetei o pipă şi a îndesat tutunul înăuntru cu o rămurică. A tras fumul în adâncimea plămânilor. Micile alinări. A apucat între dinţi pipa, şi-a cuprins genunchii cu braţele, s-a pus pe aşteptat.

A recunoscut ţăcănitul căruţei lui Jon Ehrlich. A oprit în faţa spitalului. A strigat-o, i-a aruncat frâiele ca să lege caii de un inel de fier de lângă uşa care dădea spre subsol. Devenise obişnuinţă. Jon Ehrlich avea cincizeci de ani bătuţi pe muchie, poate şi mai mult. Purta un chipiu cu cozoroc de piele, o cămaşă aspră şi surtuc de tăietor de lemne, chiar şi în toiul verii. La vârfuri, pe unde fuseseră cândva blonde, firele de păr îi încărunţeau. Era cocoşat de muncă, însă avea un fel de uşurinţă în mişcări. Taciturn, dar când vorbea i se desluşea în grai o cadenţă domoală, scandinavă.

Înghesuise în car opt cufere cu gheaţă. Făcuse un contract cu un doctor din spital şi aducea gheaţă din magazii aflate departe, în nord. Gheaţa era ambalată cu grijă.

— Coniţă, a zis ducând un deget la cozoroc. Cum e?

— Ce să fie?

— Ai veşti? De la băiat?

— A, nu.

El a răspuns plecând capul şi s-a apucat să desfacă frânghiile şi să le facă vânt pe de lături, în glod. Sub scândurile căruţei se înfiripa o băltoacă de udeală.

A scos un cui de la balama, a coborât canatul de lemn al furgonului.

A folosit un cârlig lung de fier ca să tragă lădoiul cu gheaţă. S-a proptit în spatele căruţei, s-a răsucit, a săltat în spate lada. A icnit, cu genunchii muiaţi. Povara gheţii îi accentua şchiopătatul.

Lily i-a luminat drumul, un lac de galben. În jos pe trepte, pe lângă plăcile de sticlă. Au înaintat prin subteranele clădirii, cu umbrele înmulţindu-se împrejur. Bărbatul se lupta cu greutatea lăzii. Mare cât un cufăr marinăresc. Îi auzea pufnetul, icnetul răsuflării. A împins uşa gheţăriei. Înăuntru se aflau, atârnând în cârlige, hălci de carne. Rafturile erau pline cu provizii medicale. Borcane cu fructe conservate. Albastrul rece a izbit-o ca un val. Bărbatul a intrat în gheţărie şi-a împins într-un ungher vechile blocuri de gheaţă. Se topiseră şi-şi pierduseră muchiile drepte. Greu de pus unele peste altele. Curând aveau să dispară.

A împins la perete lada cea nouă. De opt ori s-au repetat toate. Între ei stăruia tăcerea. Surtucul îi era ud de gheaţă şi sudoare.

Jon Ehrlich a scos din buzunar o pereche de cleşti mici şi, cu grijă, a deschis una câte una lăzile. Pe jos au căzut paie şi rumeguş. A băgat mâna şi-a scos pe rând bucăţile uriaşe de gheaţă, le-a şters cu palmele înmănuşate. Noile blocuri de gheaţă erau drepte şi netede. O tentă albăstrie pe la muchii, apoi un alb compact în mijloc. Le-a aşezat în formaţie. „Cu cât mai aproape stau“, a zis, „cu atât o să dureze mai mult.“ Ea, dintr-un ungher, s-a uitat la el cum munceşte, apoi a urcat în bucătăria spitalului să-i aducă ceva de băut. Când s-a întors l-a găsit deja afară, pe trepte, aşteptând. Deschisese o carte jerpelită. Dinspre el trăsnea a sudoare. Lily s-a uitat la carte. Literele nu însemnau nimic pentru ea.

— E Biblia?

— Da, coniţă.

Învăţase să nu se încreadă în bărbaţii care umblau cu Biblia la ei. I se păreau din soiul celor care socot că propriile lor voci sunt cumva inscripţionate acolo. Îi văzuse prin biserici din New York şi St. Louis, azvârlind averse de gălăgie asupra lumii.

— Nu spun că sunt de acord cu fiece cuvinţel, a zis Jon Ehrilich, da’ o bucată bună are noimă. A închis cartea, şi-a atins şapca, a păşit spre furgon şi, apucând căpestrele cailor, a învârtit vehiculul pe loc. Furgonul scârţâia de goliciune. Noapte bună, coniţă.

— Lily, a zis ea.

— Da, coniţă.

S-a furişat iarăşi în beci şi a săltat unul dintre blocurile de gheaţă mai vechi, pe trei sferturi topit. Rămăsese lat cât o tavă de ceai şi alunecos la atingere. L-a dus în salon, unde aşteptau infirmierele de noapte. Au pus gheaţa cea veche în mijlocul mesei şi-au tăiat-o cu un cuţit ascuţit, frânturi şi aşchii pe care le puteau băga în gurile răniţilor.

Erau după-amiezi când se uita la bătrâna negresă, afară, lângă colibă, cum spală sângele de pe uniforme. Acoperişul de prelată flutura în vânt cât lucra femeia, în tăcere, fără melodii de plantaţie, fără imnuri religioase, doar cu plesnetele pânzei groase ritmând vipia. Femeia ridica din când în când capul în vreme ce şiruri de bărbaţi umblau încoace şi-ncolo, săltând în căruţe cadavrele.

L-a recunoscut după fluierele picioarelor. Venise amestecat într-o movilă de trupuri. Zăceau în furgoane, o învălmăşeală de braţe şi picioare ca o împletitură hidoasă. El era aproape în susul grămezii, însă faţa îi era ascunsă. N-a avut de ce să-l întoarcă, a ştiut dintr-odată. Îşi rupsese o gleznă, copil fiind. Unghiile de la picioare, încovoiate. Curbura tălpii. Masase talpa aceea. O curăţase de murdărie. Îi oblojise juliturile.

Broderick, brancardierul, l-a săltat din furgon şi l-a întins pe Thaddeus pe iarbă. Pe faţă i-a fost pusă o batistă. Începeau deja să se adune muştele.

— O să-l îngropăm de-acum, soră.

Ea n-a făcut decât să scuture din cap şi s-a răsucit să care un soldat la etaj. Broderick şi-a ridicat capela, i s-a alăturat. Au purtat unul pe scări, apoi încă unul. Lily i-a aşezat în paturi, le-a tăiat cu foarfeca uniformele ferfeniţite. I-a întrebat cum îi cheamă. Le-a îngrijit cărnurile terciuite oribil. I-au povestit despre luptă, despre cum îi prinseseră ca în cleşte batalioanele celorlalţi, cenuşiii. Cum năvăliseră caii asupra lor. Ceaţa care se lăsase. Tropotul copitelor. O trompetă amuţită în mijlocul notei. Bufnetul surd al gloanţelor înfipte în trunchiurile copacilor.

S-a ocupat de toate nevoile lor. Mâna i se cufunda intermitent în lighean.

Abia mult mai târziu, după ce toţi supravieţuitorii au fost oblojiţi, şi-a aruncat privirea pe geam la înşiruirea de cadavre care aşteptau încă pe iarbă. Movile de carne. Doar uniformele aveau s-o pornească iarăşi în marş. Tunicile, cizmele, nasturii. A stat vreme lungă în tăcerea casei scărilor, apoi şi-a împietrit chipul. A ieşit, a păşit pe iarbă, a îngenuncheat

lângă el, i-a luat batista de pe chip, i-a atins obrazul, i-a mângâiat bărbia dezgolită, a simţit că i se strânge stomacul atingându-i răceala. L-a dezbrăcat. „Cred că spiritul tău mă ascultă acum. Când te vei ridica să stai înaintea Domnului ori a diavolului, n-ai decât să-i blestemi pe amândoi în numele meu. Fabrica asta afurisită de sânge şi oase. Războiul neghiob care lasă mamele singure." I-a descheiat nasturii la cămaşă. A pus palma în dreptul inimii lui. Fusese împuşcat un pic mai jos de subsuoară. Ca şi cum ar fi avut braţele ridicate, semn că se predă, însă glonţul reuşise oricum să se strecoare. O rană mică. Abia cât să-l ia dintre cei vii.

Lily a curăţat rana cu săpun tare şi apă rece din lighean. A bandajat-o cum ar fi făcut pentru cineva încă viu, apoi i-a târât corpul pe întinderea ierbii.

Nu se vedea luna. Era întuneric beznă. Bufnet de copite. Jon Ehrlich a coborât din car, pe cap cu chipiu şi cu cizme în picioare. L-a aşteptat, ca întotdeauna, în josul treptelor. Când s-a apropiat a aprins lampa. Vremea era pe cale să se schimbe, se simţea, în aer, venirea furtunii.

— Lily, a zis ducând mâna la chipiu.

S-a urnit să-l ajute cu coborâtul din căruţă al primei lăzi. A împins-o în vreme ce el şi-o potrivea pe spinare. S-a proptit în genunchi şi a săltat pe umăr povara. S-a aplecat de şale în poziţia obişnuită. Lily a pornit în faţa lui, la subsol, cu semicercul de lumină legănându-se prin fostul atelier de sticlărie. Nişte şobolani forfoteau într-un colţ, pe lângă plăcile de sticlă. Lily s-a oprit în faţa uşii gheţăriei. Şi-a întors faţa.

Când bărbatul a tras de mânerul rece de metal şi a împins uşa, deschizând-o, l-a văzut pe băiat întins peste ce mai rămăsese din gheaţă. Uniforma îi era netezită, spălată şi cusută, şireturile legate, insigna cu harpă prinsă la piept. Părul spălat şi pieptănat.

— Doamne, a exclamat Jon Ehrlich.

A pus pe podea gheaţa, a atins cu palma cartea din buzunarul surtucului. Lily a slobozit un sunet de animal: tăios, săgetător, visceral. S-a apropiat de el cu capul în jos, apăsat sălbatic către piept. Bărbatul a făcut un pas într-o parte. S-a întors iarăşi spre el. Şi-a luat avânt şi l-a izbit cu palma în piept, tare, un brânci al durerii. Jon Ehrlich a dat înapoi. O gură de aer trasă iute i-a zguduit pieptul. S-a ţinut bine. Fără să se mişte. Lily l-a lovit iarăşi. Cu toată puterea pumnului. A pornit să ţipe şi-a tot

dat până ce, epuizată, a ajuns cu capul pe umărul lui.

După aceea, aproape de ivirea zorilor, l-au îngropat pe Thaddeus la două sute de paşi de spital. A venit un capelan. A rostit rugăciuni bălmăjite, cu voce de beţiv. Se adunaseră şi câţiva pe la ferestre, privindu-i. O scăpărare de lumină suia dinspre est.

A ştiut că are să plece cu Jon Ehrlich. Omul nici măcar n-a întrebat-o ceva când a văzut-o suind în furgon şi îndreptându-şi cutele rochiei. Avea privirea aţintită în faţă. Auzea foşnetul uşor al ierbii mestecate de cai: felul în care era plimbată şi zdrobită de gurile lor.

Lily l-a însoţit pe Jon Ehrlich până la casa lui, la nord de râul Grand. A fost botezată în credinţa protestantă: nu părea mult diferită de ceea ce alesese deja să nu creadă. De la Dublin nu mai pusese piciorul în vreo biserică, şi până şi atunci o făcuse din obligaţie. S-a aşezat în al doilea rând de bănci, în faţă. I s-au oferit o Biblie şi un goblen aniversar. Slujba a fost scurtă, repezită, cu nişte cuvinte în norvegiană şi majoritatea în engleză. Predicatorul a întrebat dacă era cineva de faţă gata să se lepede de rău şi să-l accepte pe Domnul drept salvatorul său divin.

Jon Ehrlich i-a atins cotul cu palma. „Da“, a zis Lily şi a păşit spre amvon. A plecat capul. În aşteptare. Din biserică s-au înălţat câteva strigăte răzleţe: aleluia. A fost condusă pe uşa din spate către un pârâu mic, cu păstrăvi, unde s-a strâns întreaga congregaţie. Din piepturile lor s-a ridicat un cântec. Ia-mă din a morţii vale, înfăşoară-mă în acoperământul păcii tale. A fost dusă, printre trestii, către apa puţin adâncă. Un erete a ţâşnit în aer, a fâlfâit zorit peste suprafaţă, atingând-o cu vârfurile aripilor, tulburând-o. Pastorul i-a spus să se ţină de nas. Şi-a lăsat palma peste grumazul ei. Când a fost apăsată în unde n-a simţit altceva decât fiorul răcelii.

Nu avea habar ce înseamnă să fii protestant, era o absenţă pentru ea, deşi îşi amintea limpede întrunirile quakerilor pe care le văzuse pe strada Great Brunswick, Webb în faţa adunării, cu degetele împreunate pe piept şi discursurile lungi şi dezlânate despre soartă, pace, frăţie. Nu-i povestise despre acele zile lui Jon Ehrlich. Se temea că, dacă-i spune, bărbatul o să devină tăcut în preajma ei. Merita să nu se simtă invidios. Viaţa trecută din Irlanda era acum departe de ea: nu-i mai trebuia, se desprinsese.

S-a măritat imediat după botez şi a fost dusă la o cabană de pe lac.

Lily Ehrlich. A coborât din căruţă pe praful întărit şi şi-a făcut privirea roată.

— Trăiesc cu puţin, a zis el.

Pământul era plat. Cu un lac liniştit. Alte petice mici de apă întinzându-se în depărtare. Un şir de şoproane de lemn strânse unele într-altele, pe lângă drum. Ţânţarii, puzderie, roiau. Caii îşi scuturau coamele nerăbdătoare.

— Mai bine te-aş duce înăuntru, a adăugat Jon.

Avea un zâmbet limpede, neclintit. Lily şi-a strâns poalele rochiei, i-a făcut o reverenţă.

— Te pun să te-ntinzi niţel.

— S-a cam făcut vremea, a răspuns ea.

Era pentru prima oară când râdea, de ceva timp.

Ehrlich a împins uşa cabanei. Fulgi argintii de praf se împleticeau în lumina soarelui. În colţ era un pat din trunchiuri de pin şi curmeie de frânghie. A privit-o cum se dezbracă înaintea lui, apoi şi-a lepădat ciubotele, şi-a desfăcut bretelele şi a lăsat hainele să-i cadă pe duşumea, împrejur.

Pentru un bărbat mai în etate, lui Lily i s-a părut vioi şi entuziast. A zăbovit apoi, răsuflând greu, cu faţa cufundată în umărul lui. L-a trezit când afară încă stăruia întunericul. S-a întors spre ea, zâmbind cu toată faţa.

— Până şi Cartea cea Bună spune că nu-i nici un rău în asta.

Lily avea treizeci şi şapte de ani când l-a născut pe primul dintre cei şase copii ai lui Ehrlich: Adam, Benjamin, Lawrence, Nathaniel, Tomas şi singura lor fiică, Emily, cea mai mică, în 1872, la şapte ani după sfârşitul războiului.

De îndată ce se arăta frigul, lacul începea să îngheţe. Jon Ehrlich se ridica, se îmbrăca în adierea de căldură care venea dinspre sobă, ieşea fără zarvă din cabană şi o încerca zi de zi. Când se făcea de-o palmă de groasă era în stare să ţină greutatea unui om. Umbla de la un capăt al lacului la celălalt, mai întâi aţinându-se aproape de mal. Lily îl vedea cum se micşorează în depărtare, înalt şi sfrijit, părându-i-se că şchiopătatul lui se face mai puţin apăsat.

Tatăl şi fiii se tot preumblau în cercuri, încercând tăria gheţii. Şoimărit, aşa îi spunea el. Se apropiau în felul ăsta de mijlocul lacului. Ori

de câte ori ajungeau la capătul câte unei spirale, Jon Ehrlich ridica talpa şi şi-o abătea în jos cu putere, ca să verifice grosimea. Lily îi vedea pe cei doi băieţi mai mari, Adam şi Benjamin, făcând la fel. Bufnetul clar al încălţărilor lor rupea liniştea. Se gândea că puteau să dispară oricând dedesubt, că lacul avea să-i ia şi să-i îngheţe, că avea să le înghită fularele, căciulile, pânzele cu care-şi acopereau feţele. Însă ei continuau să dea rotocoale, meticuloşi, după acelaşi tipar. Ştiau cât de groasă era gheaţa după sunetul scos de cizmele lor.

În următoarea dimineaţă se apucau de făcut copci. Jon Ehrlich folosea un burghiu lung şi subţire ca să dea găurile. De oţel, cu vârf ascuţit. Când se apuca să răsucească mânerul, lui Lily i se părea că bate untul în putină. De la suprafaţă se ridicau scântei mărunte de gheaţă. Parcurgea întinderea lacului, cu băieţii după el, dând gaură după gaură, tot la câte un metru distanţă. Făceau din lac o tablă de şah. Se opreau la fiecare gaură şi introduceau un băţ subţire, să se asigure că pătrunseseră în toată grosimea. Apa bolborosea, se ridica. Strat după strat. Ce curgea din fiecare gaură se întâlnea cu apa venită din gaura vecină, alcătuind o pieliţă de îngheţ.

Peste câteva zile reveneau ţinându-se de propriile urme şi spărgeau iarăşi pojghiţele de la fiecare copcă. Apa se ridica iar. Lily le aducea de mâncare pe lac: codri de pâine cu şuncă, sticle cu lapte legate la guri cu pânză şi sfoară. Jon Ehrlich sorbea şi se ştergea pe la gură cu mâneca. Adam şi Benjamin, care nu-şi scăpau din ochi tatăl, făceau la fel. Nu peste mult, Lawrence, Nathaniel şi Tomas aveau să li se alăture pe lac.

Intrau apoi în cabană, unde Lily aţâţase focul. Jon Ehrlich se spăla în lavoar şi se aşeza apoi pe scaun la lumina unui felinar. Un bărbat cu viaţă dublă. Îşi punea ochelarii şi începea să citească cu voce tare din Carte. Mai apoi, seara, ieşea cu Lily să vadă cât de groasă se făcuse gheaţa. Fără patine. Nu voiau să brăzdeze suprafaţa, deşi Jon Ehrlich ştia că avea să fie nevoie, mai târziu, să plănuiască şi asta.

Sfredeleau iarăşi şi stratul se tot îngroşa, zi după zi, anotimp după anotimp. Când se întâmpla să ningă procesul se derula mai rapid, erau nopţi în care gheaţa ajungea să crească şi câte zece centimetri.

Siluetele lor negricioase se deplasau peste întinderea imensă de alb. Când lacul se îngroşa îndeajuns, luau cu ei un cadru de lemn masiv, îmbrăcat în tablă de oţel. Zăpada se aduna în troiene. Apăreau, şir după

şir, pe malul vestic al lacului. O priveau pe Lily ca tot atâtea sprâncene albe.

După ce zăpada era îndepărtată, Jon Ehrlich şi fiii săi schiţau împărţirea.

Măsurau pătrate mari, cam cât jumătate de uşă fiecare. Despicau suprafaţa cu un plug pentru gheaţă. Lamele erau aşezate în adâncituri şi trase cu calul. Particule strălucitoare erau propulsate în aer. După ce lacul se umplea de cicatrice adânci, se aplecau să taie în lungul brazdelor trase de plug. Cea mai bună gheaţă era de culoarea cristalului. Pură şi dură.

Duşumelele şoproanelor erau acoperite cu scoarţă mărunţită de copac. Nu existau ferestre. Pereţii erau groşi, dubli. Spaţiile dintre cei interiori şi cei exteriori fuseseră umplute, spre izolare, cu rumeguş. Blocurile de gheaţă erau puse unul peste altul, atât de apropiate, că abia dacă aveai loc să strecori o lamă de cuţit.

Pentru Lily acesta rămânea unul dintre marile mistere: cum de rezista gheata, cum de nu se topea nici măcar după sosirea primăverii.

Se abătea frigul. Îşi strângeau recolta de pe lac. După un timp, până şi cea mai mică, Emily, se apucase să-i ajute cu ridicatul gheţii. Foloseau cârlige cu coadă lungă să tragă blocurile peste întinderea lacului, către calul de povară care-i aştepta răbdător. O zvâcnire pripită a încheieturii putea trimite gheaţa, rotindu-se, douăzeci de metri pe suprafaţa alunecoasă. Lui Lily îi plăcea s-o vadă pe Emily ghidând bucăţile, mişcările complicate pe care le făcea copila manipulând calupurile solide.

Când se dezgheţau afluenţii, porneau cu gheaţa tocmai până la St. Louis, pe o ambarcaţiune cu fundul plat care se văita sub greutate. Blocurile de gheaţă erau aşezate în lăzi şi acoperite cu paie ca să le împiedice topirea. Elanii mugeau pe maluri. Şoimii călători se înălţau în albăstrimea de deasupra.

Jon Ehrlich cârmea barja printre bancurile de nisip, intra în port şi depozita marfa într-un subsol săpat în mal. Un negustor de gheaţă de pe Carondelet Avenue venea în inspecţie. Se numărau bancnote noi, foşnitoare. Afacerea mergea strună. Era ca şi cum Reconstrucţia însăşi ar fi ştiut cum să pună lucrurile pe roate. Hoteluri. Restaurante. Prăvălii unde se vindeau stridii. Bogătani în case înzorzonate. Ba chiar şi sculptori care voiau să cioplească în blocuri de gheaţă gigantice.

A închiriat drepturile de exploatare pentru încă un lăcuşor din nord.

A experimentat noi metode de izolare. A conceput un nou tip de sanie. Făcea să plutească bucăţile printr-o serie de canale întortocheate. A întocmit planuri pentru montarea unor sisteme de pârghii şi scripeţi în magazii. Exista cerere ca gheaţa să fie adusă, pe Mississippi, tocmai până în New Orleans. Şi-au clădit o casă nouă pe cealaltă parte a lacului lor, cu vedere către soarele dimineţii. Şi-au făcut şi o afumătoare. În cârlige erau hălci de slănină şi şuncă sărată. Plante medicinale: nard american, iarba-şarpelui, cassia, anason. Lăzi cu cartofi-dulci. Putini adânci cu unt. Gem de mere. Piersici conservate.

Lily nu mai văzuse niciodată atâta mâncare la un loc. Umbla, încă uluită, printre rafturile pline.

Duminicile puneau ce le prisosea de-ale gurii în căruţă şi duceau bucatele la biserică, devreme, ca să poată fi împărţite fără zarvă. Jon Ehrlich îndemna cu blândeţe caii. Răsufla greu. Vârsta începea să-l ajungă din urmă. De parcă trupul său ar fi împrumutat ceva de la gheaţă. Descărca totuşi proviziile. Lily se simţea prea puţin îndemnată să pună piciorul în biserică, dacă nu socotea asta o zăbavă de la munca în gospodărie, însă o bucura să poată oferi de mâncare. Văzuse înfometare şi mai cruntă, demult. Nu voia s-o mai vadă. Familii irlandeze, germane şi norvegiene se puneau la rând la uşa din dos. Înghiţindu-şi mândria, de parcă ar fi fost doar ceva trecător.

Jon Ehrlich s-a întors acasă, într-o seară plăcută din primăvara lui 1876, şi a oprit caii lângă şoproane. Călătoria fusese lungă. O săptămână pe drumuri. A traversat curtea abia pietruită ducând în mâini o pânză mare, cu ramă ornamentată. A strigat-o pe nume. Lily nu a răspuns. A intrat, s-a dezbărat de cizme, a strigat-o iar. Femeia a apărut din bucătăria de la spatele casei. Târşâindu-şi papucii pe podea.

— Ce-i cu gălăgia asta, pentru numele lui Dumnezeu?

Bărbatul i-a întins tabloul spre examinare. Întâi i s-a părut că era un soi de cutie. S-a apropiat. A aruncat o privire la Jon Ehrlich, apoi iarăşi spre cutie. Un mal de râu irlandez. Un podeţ arcuit. Un şir de arbori cu crengile plecate. O căsuţă în depărtare.

Lily nu ştia ce să spună. A întins mâna şi a atins marginea înrămată a picturii. Privind-o, era ca şi cum s-ar fi uitat pe o altă fereastră. Nori. Apă repede. Gâşte spintecând cerul.

— Pentru tine l-am luat.

— De ce?

— L-am cumpărat la St. Louis.

— De ce?

— E ţara ta, a zis.

Îl cumpărase, a lămurit-o, de la un artist socotit faimos. Aşa îi spuseseră la iarmaroc.

— Ai tăi, a spus.

Lily s-a depărtat de tablou. Mâinile îi tremurau. I-a întors spatele.

— Lily.

A privit-o cum iese, cum se îndreaptă spre lac. Insectele timpurii ale primăverii i se adunau în jur. S-a aşezat pe mal cu capul în mâini. Omul nu pricepea. A sprijinit tabloul de masa de lângă uşă. N-a mai scos o vorbă despre asta. Avea să scape a doua zi de el, şi-a zis.

În noaptea aceea s-au pus în pat cu copiii lor, Emily şi Tomas, adormiţi la picioare. Ea a început să tremure, s-a întors cu spatele, apoi, iute, s-a răsucit iarăşi spre el. Fusese, în Dublin, copilul unor destrăbălaţi, i-a mărturisit. Beţivi. Nu mai spusese asta nimănui pe lume. Încercase să uite. Nu voia să fie judecată şi nu se aştepta la milă. Tatăl ei bea. Maică-sa bea. Câteodată părea că beau până şi şobolanii, uşile, grinzile beau, că bea şi acoperişul. O aduseseră, mămica şi tăticu', în pat cu ei. Stăteau cu chirie. Cadrul patului se zgâlţâia. Pierduse un copil. La paisprezece ani. Fusese trimisă la lucru, ca fată în casă. Avusese parte de cămăruţe prin subsoluri, căcăreze de şobolani, scări de serviciu, polonice de supă. Jumătate de zi liberă pe săptămână. Umblase udă leoarcă pe străzile întunecoase, jilave, ca să-şi cumpere tutun. Singura ei uşurare.

Nici o parte din Irlanda nu semăna, nici măcar pe departe, cu pânza adusă acasă de Jon Ehrlich. Ţara pe care i-o înfăţişase el era de nerecunoscut, cu excepţia, poate, a unei călătorii pe care o făcuse cu multă vreme în urmă, de la Dublin la Cork. Pornise dintr-o casă de pe Great Brunswick Street. Mersese şi tot mersese. Cincisprezece. Şaisprezece, şaptesprezece zile către sud, prin Wicklow, Waterford, prin munţi, apoi spre Cork. Pe atunci era o fată simplă. Atâta tot. Îşi urmase un impuls. Ţinea încă minte coroanele arborilor, felul în care se schimba lumina pe ogoare, văile, malurile de râu, vântul suflându-i în ochi picurii de ploaie, foamea care sporea, izul ei putred îmbibându-se în bărbaţi, femei, copii.

Şi-acum un tablou. Din toate lucrurile de pe lume. O pictură. Părea să-i spună ceva ce până atunci nu pricepuse. Un clopot suna într-o catedrală din Dublin. Un cal necheza. Sackville Street. Un pescăruş plutea peste Liffey. Însă tot nu-şi putea aduce în amintire, întocmai, sunetele copilăriei: i se încâlceau şi învălmăşeau în cap. De ce, atunci, reveneau anumite momente? Ce le invoca? Şi-a lipit faţa de pieptul lui Jon Ehrlich. Nu era sigură ce să facă cu asemenea gânduri. Se simţea despicată până în străfunduri. Ce mai avea, lăuntric, de Duggan – partea de mult estompată – nu crezuse nicicând că va ajunge să deţină ceva al ei, darmite o asemenea pictură. Patruzeci şi opt de ani. Se făcuseră mai bine de treizeci de ani de când locuia în ţara asta. Devenise americancă. În ce moment de cotitură se oprise şi se îndreptase spre altundeva, fără s-o ştie nici ea măcar? În ce moment îşi dezvăluise viaţa ei înţelesul? N-ar fi putut spune.

Fusese, da, o fătucă simplă. O cameristă. Într-o casă unde lucrurile nu erau simple defel. Ascultase conversaţii ciudate. Idei despre democraţie, credinţă, sclavie, bunăvoinţă, imperiu. Lucruri pe care nu le putea cuprinde pe deplin cu mintea, însă care sugerau un altundeva. „Şi am luat-o la picior, iac-aşa. Fără să ştiu încotro. Fără planuri, Jon Ehrlich. Pur şi simplu am mers. Şi uită-te la mine acum. Un tablou. Îmi aduci un tablou. Îmi pui un tablou în braţe."

Şi-a ascuns iarăşi faţa la pieptul lui. Bărbatul nu ştia ce să aleagă din felul în care plângea ea. Apoi Lily l-a cuprins în braţe şi a căzut într-un somn încremenit, profund, extenuat.

Tabloul a fost pus pe poliţa de deasupra vetrei. I se părea uneori că o vede pe Isabel Jennings păşind pe mal, în foşnetul lung şi elegant al rochiei. Apărea şi Richard Webb, oprit pe podeţul arcuit, uitându-se în jos la apa ce curgea cu iuţeală, la plesnetele curentului, cu toată preacinstita-i frustrare. Erau zile când îşi lăsa gândul să alunece şi spre Frederick Douglass: nu intra neapărat în tablou, ci rămânea suspendat undeva în afară, aşteptând parcă să păşească în cadru, venind poate de pe dealul din zare ori de pe drumul din spatele căsuţei. Când şi-l amintea ridicând halterele la el în odaie, tresărea. Chipul lui, în ploaie, în ziua plecării ei. Palmele lui, mai deschise la culoare decât restul trupului. Îşi amintea dispariţia trăsurii lui pe Great Brunswick Street şi, la etaj, naturaleţea cu care rămăsese prosopul lui întins peste lavoar. El, aplecat

asupra mesei de scris, în cămaşa bufantă, albă.

Auzise că Douglass era acum de partea susţinătorilor răposatului Abraham Lincoln. Ţinea discursuri cerând drept de vot pentru negri. Era un bărbat admirat, însă şi dispreţuit. Căpătaseră libertate, dar cu ce preţ? În Irlanda îl socotise un gentleman, înalt, cu privire străpungătoare, impunător, aici însă era mai degrabă o nedumerire. Nu că ar fi avut ea ceva cu negrii. De ce să aibă? Nu avea motive. Erau, ca toată lumea, femei şi bărbaţi. Flămânzeau, luptau, mureau, plantau, secerau, culegeau, însămânţau. Şi totuşi exista şi printre ei un freamăt de luptă. Lily auzise că irlandezii din New York se revoltaseră. Bărbaţi atârnaţi de stâlpii felinarelor. Copii arşi într-un orfelinat. Încăierări sălbatice pe străzi. Nimic nu era simplu. Atâtea posibilităţi. Uzate de trecerea anilor. Chiar băiatul lui Lily luptase pentru Uniune. Murise în bătălie pentru exact vorbele rostite de Douglass în Irlanda, cu atâţia ani în urmă. Şi totuşi Thaddeus nu adusese niciodată vorba despre sclavie, coloraţi sau libertate. Nu voise decât să lupte. Atâta tot. Glorioasa vanitate a muritului.

Se ducea uneori la sud de St. Louis ori parcurgea tot drumul nordic spre Des Moines, vedea negri pe străzi şi se simţea străbătută de ceva neplăcut. Se oprea. Încerca să-şi stăpânească gândurile josnice. Însă rămâneau acolo, încâlcite, tulburi.

În biserică îşi cobora capul în piept şi se ruga pentru iertare. Rugăciuni vechi.

Incantaţii chemate din străfundul amintirii. Îşi deschidea Biblia în faţă. Se gândea că i-ar fi prins bine să deprindă cititul, însă tăcerea avea ceva pur. Încerca să-şi amintească vorbele lui Douglass din salonul de pe Great Brunswick Street, dar mintea i se îndrepta mai degrabă spre bărbaţii peste care trăsese giulgiul: căldura albastrului de dincolo de pleoapele lor în vreme ce carnea le devenea încet pământie.

O privea pe Emily, lipită de taică-său, ascultând. Urmărea, la şapte ani, degetul noduros al bărbatului plimbându-se peste pagină. Cartea lui Iov. Apocalipsa lui Ioan. Cartea lui Daniel. O bucura s-o vadă astfel. Spaţiul de lângă patul lui Emily începea să se umple cu cărţi de şcoală. Era totuşi straniu să-şi ştie copila, sânge din sângele ei, atât de diferită de ea însăşi.

Adesea, Lily o găsea adormită pe fetiţă, cu părul lung prins în

pagini, un fel de semn de carte.

Afară a răsunat un strigăt. Lily nu l-a băgat în seamă. A pornit de la afumătoare înapoi spre bucătărie. A desfăcut un borcan cu mălai, a presărat un pic pe blatul de lemn, s-a sprijinit de sobă. Duduia de căldură. A închis una dintre portiţele plitei cu genunchiul. A întins mâna după o ulcică cu lapte acru. Încă un strigăt a spintecat aerul.

Se auziseră din apropierea magaziilor. S-a oprit în loc. Un şir de bufnete surde, apoi tăcere. S-apropiat de fereastră. Cerul era albastru, aproape alburiu. Încă un sunet, dogit şi continuu, un geamăt, o renunţare înceată. Vocea lui Adam peste zăpezi.

Lily a dat buzna afară, în fugă. O înţepa gerul. Omătul i se agăţa de tălpi.

Dinspre magazii nu se mai auzeau strigăte. Doar o tăcere crudă.

A trecut de grajd şi de şopronul saniei. Strigându-le numele în timp ce gonea. A văzut, lângă magazii, frânturi de rumeguş purtate de aer. A dat colţul. Bârnele de lemn se rupseseră. Din scânduri săriseră cuiele. O balama de fier, mare, zăcea pe pământ. O singură furcă pentru gheaţă era încă înfiptă într-un troian. O învălmăşeală de scripeţi şi funii lepădate pe jos.

O dâră subţire de sânge se întindea printre calupurile prăbuşite de gheaţă şi pe peretele de lemn. S-a dus mai întâi la Benjamin, apoi la Adam, după care iarăşi la Benjamin. Trupul micuţ al băiatului, strivit cu totul de un singur bloc. A tras greutatea de pe pieptul lui, şi-a lipit obrazul de buzele lui. Nu respira. I-a şters rumeguşul de pe sprâncene. La fel şi cu Adam. Nu a izbucnit în plâns. Auzea celelalte bucăţi de gheaţă încă mişcându-se şi alunecând deasupra ei, însă domol acum, ca şi cum ar fi făcut-o în vârful picioarelor. S-a târât în genunchi peste bârnele de lemn căzute şi s-a aplecat asupra soţului.

Jon Ehrlich a dat să încline bărbia în piept, însă printre buze i s-a ridicat o mărgică de sânge. I-a împins de pe picioare calupul de gheaţă sfărâmat. „Să nu te duci. Să nu îndrăzneşti." Bărbatul a mişcat abia vizibil capul. Pleoapele i se zbăteau. „Să nu-mi mori acum."

A fost sigură că-l văzuse încuviinţând, apoi a auzit un hârâit din gâtlej. Lily simţea cum se îndepărtează viaţa de el, ca un fel de uşurare, ca o topire în nimic. S-a ridicat din genunchi, şi-a dus mâinile la cap şi a slobozit un vaiet ascuţit.

Magazia se ţinea încă în trei pereţi. Cei rămaşi se strâmbau şi scrâşneau. Lacul dinăuntrul gheţii. Apa dornică de mişcare. A păşit peste bârnele rupte şi s-a aplecat iarăşi asupra lui Benjamin.

L-a apucat pe după umeri pe fiul cel mai mic şi a încercat să smulgă corpul de sub rămăşiţe. Cizma i se prindea într-o bucată de grindă. A simţit cum cizma se rupe când l-a smucit cu putere de sub dărâmături. A mai smucit o dată. Gheaţa s-a deplasat.

Dinspre el s-a auzit un hohot de râs. S-a aplecat într-acolo. Încă un hohot. Of. Benjamin. L-a cuprins de după ceafă, însă capul i se bălăngănea. L-a zgâlţâit. „Ridică-te, ridică-te, eşti viu." Ochii băiatului erau imenşi, surprinşi şi nemişcaţi. Lily s-a ridicat pe vine şi, în patru labe, a traversat iarăşi peticul de sol îngheţat. S-a întins după Adam. Şi-a lipit faţa de buzele lui. Nu respira. Nu mai avea pic de căldură în el. Şi iarăşi râsete, era sigură. Dar de unde, de la cine? A auzit din nou hohote, de data asta de la distanţa potrivită. Pieptul i s-a înălţat spasmodic. Dinspre casă. Ceilalţi copii ieşind din cabană. Vocile lor cristaline, jucăuşe. Lily s-a ridicat şi a dat colţul magaziei. A apucat o furcă pentru gheaţă. „Mergeţi înapoi în casă“, a zis. „Pune lemne pe foc, Nathaniel. Cerne mălaiul, fato. Nu mai ieşiţi pe-afară. Îndată o să vin eu. Mă întorc repede. M-aţi auzit? Tomas? Lawrence? În clipa asta, am spus. Dumnezeule mare. Acum. Vă rog.“

Emily a rămas pe loc, ţintuind-o cu privirea. Parcă prinsese rădăcini.

— Du-te, a răcnit Lily. Du-te odată!

S-a întors apoi la munca trudnică de a trage cadavrele de sub dărâmături. Rămâneau în picioare trei pereţi. Dar şi aceştia se mişcau puţin câte puţin, ameninţând cu prăbuşirea.

A întins corpurile pe jos, unele lângă altele, bărbatul şi cei doi fii, apoi s-a întors în casă. Îi trebuia pânză ca să le acopere ochii. Lily a împins uşa. Băieţii se ghemuiseră înfricoşaţi în cămară. Emily, la fereastră, se uita afară. Lily i-a rostit numele. Nici un răspuns. A încercat iar. „Emily.“ Nici o mişcare. A păşit pe duşumele, s-a apropiat şi a întors-o pe copilă cu faţa spre ea. Ochii fetei erau goi, pustiiţi.

Lily a pălmuit-o tare peste faţă, i-a spus să se îmbrace odată, aveau de lucru. În cele din urmă, copila s-a ridicat şi şi-a lăsat fruntea pe umărul lui Lily. „Mamă“, a şoptit.

Două seri mai târziu, Lily Ehrlich a tocmit un tâmplar să aşeze la loc

calupurile de gheaţă şi să repare şopronul de lemn. Vremea era câinoasă. Vântul bătea furios. Ciocănelile s-au tot auzit până târziu în noapte.

Curând avea să vină dezgheţul. Era nevoită să înveţe ea însăşi cum să manevreze gheaţa. S-o ducă la bărci şi s-o poarte în aval.

S-a întins în pat, înconjurată de cei patru copii rămaşi. Băieţii erau destul de mari de-acum, şi-a zis. Emily putea ajuta cu registrele de socoteli. Existau căi de supravieţuire. Şi-a aruncat privirea pe lac, peste care ofta lumina lunii. Mai întâi l-a trezit pe Tomas, apoi pe ceilalţi doi. Au păşit în noapte, înspre hambar, răsuflând norişori alburii pe fundalul întunecat. „Prima dată pregătim căruţele", a spus. „Şi avem grijă să dăm nutreţ la cai."

Cărţuliile veneau de la o companie din Cincinnati. Abecedarul McGuffey. O ocazie de neratat. Învăţaţi singur în 29 de zile. Banii înapoi garantat. Habar nu avea ce să facă cu ele. Cuvintele îi păreau un soi de viermişori. Cum să înveţe cititul dacă nu ştia, de la bun început, să citească? Cum să capete învăţătură despre ceva ce era neînvăţat? Ochii i s-au umplut de lacrimi. Gâtlejul i s-a strâns. A pus cărţuliile deoparte, pe poliţă.

A închiriat o trăsură şi a străbătut în două zile tot drumul până în St. Louis. Clădirile o izbeau cu înălţimea lor enormă. La geamuri fluturau rufe pe sârmă. Bărbaţi cu pălării largi îşi legau caii de pari. Se auzea şuier de locomotivă. Lily a întrebat de librărie. Un băiat i-a arătat încotro. La intrare a sunat un clopoţel. S-a învârtit printre rafturi. Temătoare că ar putea fi văzută. Vorbele de pe cotoarele cărţilor nu însemnau absolut nimic.

În cele din urmă i-a găsit-o un librar pe rafturile de sus, accesibile doar cu scara. Şi-a dat seama că e el după gravura de pe copertă. Cartea i-a fost ambalată în hârtie de împachetat şi legată cu sfoară.

Acasă, Emily şi-a trecut degetul mic pe sub semnele de pe pagină. Ăsta e I. Ăsta e A. Aici e S. Ăsta e B.

Printr-al treilea an de după moartea lui Jon Ehrlich, Lily şi-a tocmit un grup de lucrători – doi norvegieni, doi irlandezi şi un maistru breton. Lucrau şi băieţii ei. Lily era o siluetă mică şi sfrijită, un pic cocârjată de ani, împuţinată de amărăciune, însă vocea i se auzea, răsunătoare, pe întinderea gheţii. Îşi cumpăraseră utilaje din cele mai noi: topoare late, cuţite de despicat, pluguri, harnaşamente. Magaziile fuseseră reclădite şi

întărite.

După şcoală, Emily ajuta şi ea la împinsul calupurilor uriaşe de gheaţă peste suprafaţa lacului.

O dată pe lună, Lily se ducea la oraş. Era o călătorie chinuitoare. Dura trei zile dusul şi tot atâta întorsul. Lily se târguia la prăvălia de pe Corondet Avenue. Ştia câţi bani capătă ea şi cu cât se alege negustorul de gheaţă. O scârbea când se gândea la o asemenea prăpastie.

Scotea stiloul lui Jon Ehrlich din gentuţa mică, argintie, şi se iscălea pe foaie. Atâta lucru învăţase şi ea, să facă din peniţă o mâzgăleală care, cel puţin, aducea cu un nume. Negustorul de gheaţă îşi ducea degetul mare la baza nasului. Era slab şi colţuros de parcă ar fi fost decupat cu un fierăstrău abia ascuţit.

— Matale ştii să scrii?

— Sigur că ştiu să scriu. Drept cine mă iei?

— N-am vrut să sune aşa, coană Ehrlich.

— Ei bine, sper că n-ai vrut.

Se plimba pe promenada de lângă fluviul Mississippi. Le privea pe femeile mai tinere cum se împăunează cu veşmintele lor elegante: pălării cu boruri mari, rochii foşnitoare. Ambarcaţiuni cu zbaturi şi vapoare cu aburi. Râul întreg era un bulevard comercial. Puştii vânzători de ziare strigau veşti despre aur şi căi ferate. Un balon cu aer cald se ridica peste fluviu şi se pierdea în zare, spre apus. Un bărbat călărea o maşinărie cu care se tot fâţâia încoace şi încolo pe lângă clădirea Operei. Cu o roată din faţă enormă. Privitorii îi ziceau velociped. Erau acolo tineri cu pălării lătăreţe de văcari care-şi legau caii în faţa cârciumilor. Nu-şi mai opreau privirile asupra ei, însă Lily nu se supăra din atâta lucru. Spinarea îi înţepenise de la anii de lucrat cu gheaţa. Începuse să păşească mărunt, poticnit. Ţinea trei rochii elegante pentru chestiuni de afaceri. În rest, purta îmbrăcăminte obişnuită, închisă la culoare, care te ducea cu gândul la straiele cernite de doliu.

În al patrulea an de văduvie a ajuns la o înţelegere cu maistrul din Bretania. I-a vândut căsuţa lor, locurile de recoltare de pe lac şi echipamentul. Primul lucru pe care l-a pus în bagaj a fost tabloul pe care i-l dăruise Jon Ehrlich. Apoi toate cutiile, mobila, scaunele, văsăria, cărţile. Au încărcat patru căruţe cu coviltir. Pictura a ţinut-o în faţă. Au pornit spre noua lor locuinţă de pe Florissant Avenue. Pe drumul din

piatră de calcar zdrobită. Era o casă de cărămidă cu două caturi, cu tavane înalte şi o scară largă. Avea un covoraş bleu pe care erau împletiţi trandafiri. În capul scărilor a atârnat tabloul, apoi şi-a văzut îndată de treburile negustoreşti. Gheaţă Middle Lake. Un meşter englez i-a suit o firmă pe porţile depozitului. Accentul lui o stingherea. Meşterul s-a ploconit înaintea ei la final, făcând-o să se îmbujoreze de stânjeneală. Tocmai un englez se nimerise. Să-i facă plecăciuni. Ei, lui Lily Duggan. Lui Bridie Fitzpatrick. Cândva huruiseră căruţele morţii. Cădeau fulgii de nea.

Se gândea, minunându-se, că de-acum înainte nici nu mai trebuia să atingă gheaţa. Că alţii, mai departe spre nord, în Missouri, Illinois, Iowa, se ocupau cu strânsul ei. Îşi ţinea negustoria din scurt. Costul lefurilor, cărăuşiei, gheţii topite. Năstruşnica logică a banilor. Uşurinţa cu care se iveau şi viteza cu care puteau fi pierduţi. Şi-a deschis, în St. Louis, un cont la banca Wells Fargo de pe Fillmore. Intra, iar funcţionarii îi ştiau numele. „Ce mai faceţi, doamnă Ehrlich? Ce plăcere să vă vedem iarăşi." Pe stradă, bărbaţi şi femei o salutau politicos, cu înclinări din cap. Asta o speria. Strângea în pumn ţesătura largă a rochiei, îngăima răspunsuri din colţul gurii. Măcelarii îi arătau cărnurile cele mai de soi. Pe Market Street se afla prăvălia unui pălărier. Lily şi-a cumpărat un model extravagant, cu pană de struţ, însă acasă s-a surprins în oglinda lungă, ovală şi, neîndurând gândul de a fi văzută astfel, a pus pălăria la loc pentru a nu se mai atinge vreodată de ea.

Era cerere. De la spitale. Vase cu aburi. În restaurante. Pescării. Prăvălii care vindeau bunuri perisabile. Până şi nişte hoteluri se apucaseră să pună gheaţă în băuturi.

După încă şase ani, Lily Ehrlich era în stare să-şi trimită cel mai mare dintre fiii supravieţuitori, pe Lawrence, la universitate în Chicago. Apoi pe Nathaniel şi pe Tomas. În vara lui 1886 Emily a împlinit paisprezece ani. Îşi petrecea mare parte din timp sus, la ea în odaie, cu nasul în cărţi. La început, Lily o crezuse copleşită de singurătate, însă curând pricepuse că fetei nu-i plăcea nimic mai mult decât, după ce trăgea perdelele şi aprindea o lumânare, să citească în bezna pâlpâitoare. Piesele lui Shakespeare. Scrierile lui Emerson. Poeme de Harte, Sargent, Wordsworth. Încăperea se umpluse de cărţi până într-atât încât Lily nici nu mai vedea zugrăveala de pe perete.

Încercările-i proprii cu cărţile nu duraseră mult: era mama fiicei sale. Iar asta, în sine, era destul.

Lily şi-a împărţit afacerea cu gheaţă în iarna anului 1887. Trei părţi egale fiilor. Lawrence s-a întors de la universitate îmbrăcat în gri, cu papion şi proaspăt deţinător al unui accent cu rezonanţe estice. Cei doi băieţi mai fragezi erau interesaţi de aburii pufăitori care se ridicau peste depoul căii ferate: şi-au vândut părţile, la revedere şi drum bun. Nathaniel a pornit în vest, spre San Francisco, Tomas a plecat către est, la Toronto. Emily nu s-a ales cu nimic: nu din răutatea cuiva, ci fiindcă aşa erau convenţiile vremii. Nici nu-i trecuse prin minte lui Lily. Mamă şi fiică au cumpărat apoi o casă mai mică, pe Gravois Road. În faţă şi-au făcut grădină. Îşi vedeau de-ale lor. Duminicile se îmbrăcau pentru biserică: mănuşi lungi, pălării cu boruri largi, văluri albe care le cădeau peste ochi. Erau văzute uneori plimbându-se împreună pe promenadă. Nu existau prea mulţi peţitori care să se certe pe farmecele lui Emily. Şi nici Emily nu se aştepta la vreunul. Abia dacă era socotită drăguţă. Cărţile o consumau. Erau nopţi când Lily o ruga pe Emily să vină în pat cu ea, să se oploşească între perne şi să-i citească. M-am născut în Tuckahoe, lângă Hillsborough, la cam douăsprezece mile de Easton, în districtul Talbot din Maryland.

Casa aceea de pe Great Brunswick Street i se părea acum hăt departe lui Lily. Anii înşişi păreau să uite ce fusese odată. Umbrele a patruzeci de ani.

*

Nu se dădea ea în vânt după modă, însă a purtat, pentru ocazie, o rochie de seară purpurie şi o polcă pe talie. Broşa cu ametist la gât, la loc de cinste. Părul cărunt şi l-a strâns sub borul curbat al unei bonete mov.

A coborât fără grabă din trăsură şi-a pornit cătinel, la braţ cu Emily, care îmbrăcase o rochie simplă de alpaca. Înserarea era răcoroasă. Abia se lăsase întunericul. O încurcau mişcarea luminilor şi apropierea atâtor trupuri omeneşti. Au pătruns în hotel trecând printre coloanele de granit. Valeţii le-au aruncat priviri fugare. În interior, pianul umplea cu sunete spaţiul recepţiei. Durerea surdă i se adâncise de-acum în corp. Mâinile, genunchii, gleznele.

Lily a aruncat o privire spre ceasornicul mare de lemn din colţul de lângă ferestrele largi. Mult prea devreme. Împrejur se aflau femei cu

şaluri şi rochii scumpe. Câţiva bărbaţi cu cravate negre şi haine de gală. Foiala şi freamătul. Prin unghere se vedeau şi grupuri mici de negri. Majoritatea bărbaţi. Îmbrăcaţi toţi cu ce aveau mai de soi.

A străbătut şirurile strânse de spectatori. Era sigură că nu e scăpată din ochi o clipă. A trecut bariera dantelată, a descoperit pe un perete un şir de tablouri cu peisaje, s-a prefăcut că le admiră, a tras-o pe Emily aproape.

— Gata cu vorba, a zis.

— Mamă, n-am spus nimic.

— Taci oricum.

În cadre mari de lemn, răspândite pe coridor, i-a văzut numele. Dedesubt, cuvintele: Asociaţia Naţională pentru Sufragiul Femeilor.

Pâlcuri mici de femei se învârteau pe sub candelabre. Pălăvrăgeala lor serioasă. La tejgheaua barului, vălătuci de fum învineţeau aerul. De la distanţă se auzea clinchet de pahare.

Pianistul s-a lansat într-o melodie nouă. Lily s-a răsucit spre Emily şi i-a dat după ureche o şuviţă împletită de păr.

— Mamă.

— Linişte.

— Uite-l că vine, a zis Emily.

De cealaltă parte a holului, Lily a dat cu ochii de el. Douglass avea acum şaptezeci şi unu de ani. Părul cărunt încă îi stătea ţepos, abundent. Îmbrăcase o haină neagră şi o cămaşă albă cu guler tare. Din buzunarul de la piept se iţea o batistă albă. Devenise corpolent şi uşor adus de spate, însă tot semeţ rămăsese: mai îndesat, mai greoi, dar mai în largul său. Era înconjurat de un grup de opt ori zece femei care se tot aplecau înspre el îndatoritoare. Apăruse arborând un aer reţinut, însă apoi şi-a împreunat palmele cu o remarcă şi femeile s-au pornit pe râs toate odată, de parcă ar fi făcut parte din mecanismul complicat al unui ceasornic.

Douglass s-a uitat în lungul recepţiei. Lily n-ar fi pus rămăşag, i s-a părut însă că privirea lui zăbovise o clipă asupra ei. Poate se uitase la ceva mişcând în spate, la vreo forfotă umană. Când s-a întors iarăşi să-l privească, se îndrepta deja spre sala de conferinţe a hotelului.

Cei prezenţi i-au pornit pe urme. Un suflu de aer. O străfulgerare de lumină. De parcă ceva i-ar fi absorbit către el. A simţit că şovăie. Avea iarăşi şaptesprezece ani. Stătea la uşa casei lui Webb. Urându-i drum

bun. Lumina zorilor în Dublin. Strânsul mâinilor tuturor. Atât de neobişnuit. Scârţâitul şaretei. Charles, majordomul, mustrase apoi slujitorimea casei. „Cum aţi îndrăznit?" Cele mai mărunte momente: revin, stăruie, durează. Ţăcănitul copitelor pe caldarâm. Felul în care a privit-o la plecare. Felul în care începuse acea zi. Spectacolul posibilului. „N-am mai nimic al meu pe aici. O cămăruţă în podul casei. Un şir de trepte negre. Parcă le-aş aparţine. Parcă aş fi a lor." Cum plecase pe întuneric.

Ruşinea pe care o simţise în Cork, la masa familiei Jennings. N-o recunoscuse. Şi-apoi la docuri. Rămăsese pe cal. Nu era pentru el mai mult decât aranjatul unui vraf de hârtii, spălatul unui covor, o mătură pe duşumele, un cot de bumbac. Dar ce voise ea, mă rog? La ce se aşteptase? Auzise nechezatul prelung al cailor. Pescăruşii legănându-se în aer. Ploaia. Nu-l putuse privi în ochi. Dâre de ploaie pe chipul ei. Un destin. Să pui piciorul pe puntea unui vas şi să pleci departe. Totul fusese o învălmăşeală. Şi ea, atât de tânără. Simţise ca pe o uşurare sirena vasului.

Lily a luat-o pe Emily de braţ şi au pornit. Lângă intrarea aulei stăteau doi poliţişti, cu bastoanele bătându-le gambele. Au privit-o fără o vorbă. Sala era aproape plină. Şiruri după şiruri de femei pe scaune pliante. Cu rochiile înfoiate în jur.

Şi-au ocupat locurile, mai în spatele sălii. Şi-a tras mănuşile şi şi-a lăsat palma peste a fiicei, şi-a trecut alinător degetul mare peste încheietura mâinii sale. Douglass a fost prezentat de o femeie palidă care purta o tunică simplă, neagră. Au răsunat aplauze. Vorbitorul s-a ridicat din rândul din faţă. A urcat treptele din latura scenei. Avea în mişcări o lentoare pe care o ascundea bine. A păşit spre estradă. A pus mâna pe pupitru, a ridicat privirea. Mulţumea pentru prezentare, a spus, se bucura să se afle într-un oraş care însemna atât de mult pentru multele cauze ale adevăratei democraţii care-i erau atât de dragi. Vocea îi tremura uşor.

S-a oprit un moment, apoi a făcut un pas lateral de la tribună, arătându-se în măsură deplină. Pantofii lustruiţi, pantalonii negri, haina îngustată în talie. Pielea îi era de o nuanţă mai deschisă decât îşi amintea ea. A deschis larg braţele, a lăsat să se scurgă un moment de tăcere. „Când adevărata istorie a cauzei anti-sclavie va fi scrisă, femeile vor ocupa spaţii ample în paginile sale.“ Lăsa impresia că rostea totul pentru

prima oară, de parcă vorbele i-ar fi venit în timpul ultimilor paşi făcuţi pe scenă, cu voce scăzută acum, aproape o şoaptă, împărtăşirea unui secret. „Cauza sclavului, ciudat lucru, e aidoma cu cea a Femeii.“ În încăpere s-a stârnit pe loc un freamăt. O doamnă îndesată s-a ridicat şi a aplaudat. S-a auzit un strigăt din primul rând, un domn a azvârlit o carte în sus. „Trimiteţi-l acasă pe cioroi!“ S-a iscat învălmăşeală, amestec de braţe şi picioare. Protestatarul a fost escortat afară. Alături de bărbat au părăsit sala şi patru femei. Douglass a ridicat mâinile şi a întins spre public albul palmelor. S-a lăsat linişte. „Când un adevăr măreţ scapă pe întinderea lumii, nu-l mai poate întemniţa nici o putere din lume, nu-i mai poate impune limite şi nici nu-l poate amuţi.“ Vedea o orchestră în el, rânduri după rânduri de instrumente şi sunete.

Vocea i se făcuse puternică, tunătoare. „Şi va continua astfel până ce va deveni cugetul lumii întregi.“ A început să se plimbe pe scenă. Înăuntrul şi în afara unui con de lumină. Tălpile pantofilor îi ţăcăneau pe duşumea. „Un asemenea adevăr este dreptul femeii la o libertate egală cu a bărbatului. S-a născut cu ea. A fost a ei înainte s-o înţeleagă. Baza raţională pentru o guvernare competentă sălăşluieşte în sufletul femeiesc.“ Lily a simţit strângerea mâinii lui Emily, cu fiece clipă tot mai puternică. În jurul lui Douglass, prin aer, se vedeau particule vioaie de pulbere, răsucindu-se exuberant: era de parcă şi praful s-ar fi decis să-şi ceară drepturile.

Douglass a dus mâna la frunte, încercând parcă să cheme o idee nouă. A închis ochii: aproape-rugăciune.

Lily a avut senzaţia că ar fi putut rămâne aşa, neclintit, că şi ea ar fi putut încremeni pe vecie în gândul lui. Înapoi la clipa de atunci, de pe scară. El trecuse pe lângă ea, o atinsese coborând treptele. Simţise atunci că-i creşte inima. Acum, în jurul ei erau femei în picioare, iar aplauzele răsunau prin sală, însoţite de ovaţii. Lily însă a rămas pe scaun simţind ceva incomparabil, singular şi totuşi deloc ieşit din comun, toate momentele existenţei adunate în acesta, uşa camerei lui, închisă, o geană de lumină strecurându-se de dedesubt, făcându-se mai strălucitoare în întuneric. Înţelegea că străbătuse atâta distanţă, bătuse atâta drum, deschisese o uşă şi în odaie îşi găsise propria fiică, ruptă din soarta, sângele şi întunericul ei, aplecată la lumina unui felinar străvechi, citind.

*

După ce şi-a ţinut prelegerea, Douglass a fost condus iute afară din hotel. O trăsură îl aştepta afară, cu calul bătându-şi de caldarâm potcoavele. Noaptea se posomorâse. O gheară de lună se cocoţase peste St. Louis. Felinarele cu gaz făceau întunericul inegal.

Un grup de protestatari se adunase pe cealaltă parte a străzii, bărbaţi în cămăşi, cu bretele late la nădragi. În faţă, înşiruiţi braţ la braţ, se postase cu nonşalanţă un şir de poliţişti.

Lily l-a zărit pe Douglass ridicând capul şi uitându-se într-acolo, amuzat parcă. Ţinea într-a lui mâna unei doamne albe, călăuzind-o spre trăsură. A doua lui soţie. Strigătele de pe stradă s-au înteţit cât şi-a expus Douglass manierele.

S-a înclinat spre soţie şi a dat ocol spre cealaltă latură a trăsurii, a îndoit genunchii, s-a aplecat pieziş, a încovoiat umerii şi a intrat. Calul era înalt şi elegant. Juca din copite şi pufnea.

Lily s-a gândit, o clipă doar, să traverseze strada, să se apropie de geamul trăsurii, să-l salute, să se prezinte, să-i ceară să-şi amintească, însă a rămas în umbre. Ce-ar fi putut spune? Ce noimă ar fi avut să-şi rostească iar numele? Poate că el doar ar fi pretins că o recunoaşte ori poate n-ar fi dat nici un semn de amintire. O avea pe fiica ei. Îi avea pe băieţi. Şi recoltatul gheţii.

A auzit zurgălăii de la hamuri şi-un scârţâit de roată în noapte. Şi-a netezit marginea rochiei şi şi-a lăsat palma pe braţul lui Emily.

— S-a făcut vremea să ne întoarcem acasă, a spus. Haide.

1929. Rugăciune de seară

Poveştile începeau pentru ea ca un nod în gât. Uneori îi venea greu să vorbească. O înţelegere adevărată sălăşluia dincolo de suprafaţă. O apuca, ori de câte ori se aşeza în faţa colii de hârtie, un fel de jind, un dor de casă. Imaginaţia dădea să se elibereze de chingile a ce se afla împrejur. Emily Ehrlich supravieţuia nu în teorii, după vreo formulă, ci mulţumită unor momente în care, cufundându-se, se simţea cu totul în largul ei, mânată de o bucurie clocotitoare. Pierdută în extaze mărunte.

Momentele cele mai bune erau cele în care mintea părea să i se prăbuşească în sine. Făcea ţăndări timpul. Luminile dispăreau. Infinitatea călimării. Un zvâcnet de întuneric la capătul tocului.

Ore de rătăcire şi evadare. Nebunie şi eşec. Cuvinte tăiate, tamponatul paginii cu sugativă până ce nu se mai desluşea scrisul, ruptul foii în fâşii lungi, subţiri.

Căutarea chinuitoare a vorbelor potrivite, precum învârtitul roţii cu lanţ a unei fântâni. Aruncarea găleţii până în adâncul puţului minţii. Găleţi după găleţi scoase goale până ce, în sfârşit, pe neaşteptate, ceva se prindea în căldare, căpăta brusc greutate şi atunci pescuia din fântână cuvântul. Apoi iarăşi se apuca să sondeze pustiul sec.

Cabina de clasa întâi era mică şi albă. Două paturi. Vedere spre tribord. Flori proaspete în vază de cristal. Un bilet de bun venit de la căpitan. Un candelabru făcut să nu se legene.

Informări trimise printre pârâiturile difuzorului de vaietul nazal al unui steward: ora cinei, avertismente contra insolaţiilor, anunţuri despre activităţile de la club.

Nu le păsase niciodată prea mult de aparenţe, însă în prima dintre seri mama şi fiica s-au ajutat una pe cealaltă să se îmbrace.

Apa era calmă, însă până şi mica legănare a vasului făcea dificil pieptănatul. Emily a potrivit o oglinjoară mică şi rotundă în locaşul hubloului. Părul îi încărunţise. Al lui Lottie era tăiat scurt, la modă. Vedeau, dincolo de oglindirile lor, şirul de lumini al vasului alunecând peste unde.

Povara pe care o purta Emily o încovoia spre pământ. Avea cincizeci şi şase de ani, însă adesea reflexia ei sugera, pe chipu-i, un întreg deceniu în plus. Gleznele îi erau permanent umflate, la fel încheieturile şi gâtul.

Purta pantofi cu două numere mai mari. Păşea ajutându-se de baston. Din lemn negricios de porumbar. Şi un boţ de argint ca măciulie. Cu vârful îmbrăcat în cauciuc. Îi fusese făcut de un meşter din Quidi Vidi. Păşea cu şovăială, preocupată de spaţiul pe care-l consuma deplasându-se, cu trupul parcă mereu gata să-şi recunoască disconfortul, conştient de perimetrul ocupat. Lottie – înaltă, roşcată şi sigură pe ea – purta o rochie lungă de tafta şi un lănţişor cu medalion lipit de curbura gâtului. Avea douăzeci şi şapte de ani şi un aer pripit, de parcă ar fi sosit înaintea ei înseşi. Mama şi fiica se despărţeau arareori. Erau prinse pe aceeaşi orbită. Opuse, dar inseparabile.

Au pornit cătinel spre sufragerie, cu Emily sprijinindu-se de braţul fiicei. S-au oprit o clipă la intrare, mirate de vederea unei balustrade curbate. În grilaj erau împletite flori. Un spectacol al opulenţei de jur împrejur. Tineri în costume închise la culoare şi cămăşi cu gulere răsfrânte. Femei subţiri, cu pene în păr, gâturile încordate şi braţele desfăcute. Afacerişti adunaţi în grupuri, cu fum de ţigară înălţându-se în rotocoale deasupra.

A sunat un clopoţel, dând semnalul veseliei. Vasul se depărtase îndeajuns de mal. S-a declanşat o salvă de toasturi anti-prohibiţie. Parcă şi aerul băuse deja câteva pahare de gin.

Au fost conduse la o masă unde-l aveau ca vecin pe doctorul vasului. Un canadian bine legat, cu un cârlionţ negru învârtejindu-i-se prin mijlocul frunţii, chip prelung şi râzător. Purta o cămaşă bine croită, cu benzi elastice strângându-i mânecile mai sus de coate. S-a aplecat peste tăblia mesei, spre ele. Se vorbea de Lomer Gouin şi de Henry George Carroll, de şovăielile Bursei, de preţul cerealelor, de anarhiştii din Chicago, de Calvin Coolidge şi de legăturile sale cu baronii cauciucului, de Pauline Sabin şi de solicitările ei de revocare a prohibiţiei.

A venit şi mâncarea, servită în farfurii elegante de porţelan chinezesc. Doctorul, după câteva pahare, a început să vorbească împleticit. O notă de jazz a ţipat pe estradă. S-a auzit zvon de trompetă. Sunet vibrant de pian. Wolverine Blues.

Muskrat Ramble. Stack O'Lee Blues.

Emily şi-a notat ceva în caiet, cu mişcări iuţi, câtă vreme Lottie s-a întors în cabina lor în căutarea noului aparat foto, un Leica argintiu. Emily spera ca fiica ei să facă poze micilor galaxii de fum pe care părea să

le străbată, licărind fantomatic, întregul vas.

Era a treia lor călătorie peste hotare. Un voiaj de cel puţin şase luni. Emily urma să trimită articole unei reviste din Toronto, Lottie avea să facă poze. Europa era înflăcărată de idei. Picturi în Barcelona. Bauhaus în Dessau. Freud la Viena. A zece aniversare a lui Alcock şi Brown. Big Bill Tilden în turneul de tenis masculin de la Wimbledon.

Îşi puseseră cât mai puţin bagaj cu putinţă în cufărul de lemn, nădăjduind că aşa vor fi în stare să se mute uşor dintr-un loc într-altul. Câteva schimburi de lenjerie, nişte haine mai grosuţe, două exemplare din acelaşi roman de Virginia Woolf, caiete, film fotografic, nişte medicamente pentru artrita lui Emily.

Zilele erau lungi. Orele se dilatau. Marea, cu cenuşiul ei maiestuos, se întindea de jur împrejur. Orizontul se curba în depărtare. La apropierea serii, mama şi fiica, pe punte, se uitau în urmă la discul sângeriu al soarelui.

O citeau pe Woolf în tandem, sincronizându-se aproape pagină cu pagină. Vocea avea o extraordinară tristeţe. Purificată de trup, eliberată de patimi, perindându-se prin lume, solitară, necăpătând răspuns, spărgându-se de stânci – aşa suna. Lui Emily îi plăcea mai ales aparenta uşurinţă din scrisul lui Woolf. Felul în care cuvintele alunecau, netede, unele către altele. Senzaţia că traduceau o viaţă deplină. Se arăta, ieşit din mâinile lui Woolf, un expozeu al umilinţei.

Emily se întreba uneori dacă nu cumva îi lipseşte un ţel adevărat. Se făceau aproape trei decenii de articole scrise. Două cărţi de poezii, apariţii meteorice la o editură din Noua Scoţie. Articolele sale stârniseră suficient interes, însă ajunsese să se întrebe dacă nu se alesese decât cu idei vagi despre multe şi mărunte, în vreme ce idei bine conturate căpătase despre doar puţine subiecte. Dacă nu devenise imună la profunzimi. Dacă nu făcea decât să scrijelească suprafaţa. Încălcase, poate, canoanele meschine ale convenţiei sociale – mamă singură, truditoare într-ale gazetăriei –, însă nu i se părea mare lucru. Îşi petrecuse ani mulţi încercând să-şi facă un loc al ei, dar acum, că îmbătrânise, se simţea îndeajuns de ostenită ca să se întrebe de ce mai contează atât. O împovăra.

Voia ceva totuşi, un lucru difuz, mereu aflat în afara atingerii sale, însă fără să ştie ce însemna întocmai lucrul cu pricina. I se părea că mai

trebuie să fie ceva, o pagină întoarsă, capătul unui rând, împunsătura unui cuvânt, o spărtură în reţeaua tabieturilor ei. O invidia pe tânăra Woolf. Siguranţa, promisiunea arătate de englezoaică. Abundenţa vocilor ei. Abilitatea de a trăi în mai multe trupuri.

Poate că motivul călătoriei era dezbărarea de rutină. O pulsaţie nouă, proaspătă, infuzată în zilele ei. Ea şi Lottie trăiseră una lângă alta, la hotelul Cochrane, atâţia ani. Deşi odaia era minusculă, amândouă ar fi izbutit şi legate la ochi să nu-şi stea în cale.

Pe punte se desfăşurau meciuri de badminton. Emily observa arcuirea fluturaşului de la distanţă, felul în care se oprea în mijlocul zborului, suspendat în aer, oprit parcă în loc de vreo forţă magnetică aflată în pântecele navei, apoi cum, propulsat în cealaltă direcţie, zăbovea o clipă, deschizându-se posibilităţii vântului, după care ţâşnea iarăşi înainte.

Lottie a ieşit din cabină, în fustă lungă, fluturând prin aer o rachetă împrumutată. Un cablu sub tensiune. Mereu fusese aşa. Fără fasoane, fără cochetării, traversată parcă de electricitate, de un nedezminţit entuziasm. Nu era drăguţă, dar nici nu prea conta. Genul de femeie tânără al cărei râs răsunător pătrunde şi în cele mai depărtate unghere. Şi-a găsit repede partener pentru meciurile de dublu mixt.

Un chelner patrula pe punte ducând, ridicată deasupra capului, o tavă cu băuturi. Un cuplu de sârbi vârstnici se plimba de mână: reveneau, le spuneau celorlalţi, din experimentul numit America. Doi bărbaţi mexicani, cu veşminte frumoase, păşeau umbriţi de strălucirea podoabelor capilare date cu briantină. O fanfară repeta la provă. Emily a urmărit cum înainta umbra coşului peste punte, călătorind cu lentoare de la o latură a navei la cealaltă.

Se gândea perplexă că maică-sa se îmbarcase cu vreo optzeci de ani în urmă pe o navă-sicriu, o coajă de nucă plină cu febră şi vieţi pierdute, pe când ea şi fiica ei călătoreau acum spre Europa la clasa întâi, pe un vas unde gheaţa era fabricată cu ajutorul unui generator electric.

A ieşit din salon izbind cu bastonul scândurile punţii. Gradaţii de întunecime peste întinderea apei. Fără lună. Scânteieri de stele jucând pe valurile înalte. Luminile păreau că se ridică din ocean. Departe, marea părea mult mai neagră decât cerul. Puntea era udă de şfichiuirile stropilor. Când şi când, motoarele se domoleau, vasul despica monoton

undele şi tăcerea devenea imensă.

A coborât greoi treptele spre cabină, însoţită de un steward. I-a spus noapte bună, şi-a îndemnat spre pat trupul săgetat de dureri. A auzit, mai încolo în noapte, voci pe coridor. Se ridicau şi se amestecau, se pierdeau şi reapăreau. A auzit şi un pufnet de râs, apoi un moment de tăcere, uşi închizându-se, un tropăit depărtat dinspre punte, ca şi cum nişte picioare ar fi dănţuit acolo, un pahar spărgându-se şi voci înălţându-se în aer. A întors perna, încercând să-i găsească partea răcoroasă.

Încuietoarea uşii s-a rotit în cele din urmă. O răsuflare încercând să se domolească. Lottie băuse. Emily i-a auzit rochia prăbuşindu-se extenuată pe podea. Deschiderea cufărului. Un picior gol încercând să-şi găsească echilibrul pe duşumea. Un chicotit slab.

Emily şi-a privit fiica alunecând sub aşternuturi.

Nu avusese niciodată parte de iubire. Nici măcar de un soţ. Doar de un bărbat care îi trecuse prin viaţă şi, în cele din urmă, se făcuse nevăzut. Vincent Driscoll. Editor de ziar în St. Louis. Cu frunte lucioasă. Cerneală pe degete. Avea patruzeci şi doi de ani. Ţinea în portofel o poză cu nevastă-sa. Emily era secretară la departamentul de publicitate. Bluze încheiate până sub bărbie şi broşă cu ametist. Douăzeci şi cinci de ani. Nutrind ambiţii. Trimisese un articol despre Uniunea Creştină a Femeilor pentru Temperanţă. Bătuse apoi la uşa editorului. Driscoll o informase că avea un stil feminin. Cu zorzoane şi înflorituri. El, unul, vorbea în propoziţii dure, limpezi, tăioase. Şi-a lăsat palma pe dosul ei, simţind un puseu de mândrie cinică atunci când Emily a permis palmei să rămână pe loc.

O dusese la hotelul Planters House. Comandase stridii la grătar şi medalion de căprioară stropite cu Gruaud Larose. Sus, bretelele îi căzuseră uşoare de pe umăr. Corpul lui, butucănos, jilav şi alb, se zgâlţâise deasupra ei.

A scris încă un articol, apoi un al treilea. Driscoll i le corecta. Spunea că o curăţă de mărăcini. Inundaţiile de primăvară de pe Mississippi. Explozia unui boiler pe Franklin Avenue. Împuşcarea unui urs la zoo, în Forest Park. Tom Turpin şi al său Harlem Rag, muzica negrilor de pe Targee Street. Bărbatul îi redacta atent reportajele. Emily avea să deschidă gazeta într-o bună zi, în 1898, şi să-şi vadă acolo prima operă

publicată: o meditaţie pe seama moştenirii spirituale lăsate de Frederick Douglass, decedat cu trei ani în urmă. Scrisese cu mâna ei fiece cuvinţel. Însă în dreptul semnăturii apărea V. Driscoll. S-a simţit pustiită. Nu mai înţelegea nimic. La hotel, Driscoll se apucase să se înfoaie în costumul său alb, scump. Cu haina niciodată închisă fără evidente opinteli. Buza de jos îi zvâcnea. Apariţia articolului în ziar ar fi trebuit s-o încânte. Ce neobrăzare fără margini!

Ar fi trebuit să-i mulţumească, în loc să se plângă. Îi împrumutase numele, totuşi. Simpla lor colaborare ar fi trebuit să fie prea destul. Emily rătăcise apoi pe malul fluviului, sub cerul înroşit. Îi auzea pe vânzătorii de ziare răcnind numele ziarului. În al cărui cuprins se aflau chiar cuvintele ei. A mers pe jos până la pensiunea de pe Locust Street unde locuia. O odăiţă cu un lighenaş emailat şi o agăţătoare de lemn pentru prosop. Cele câteva haine ale ei atârnau neînsufleţite într-un şifonier cioplit. Un pupitru mic se plia dinspre perete. Îşi făcuse o masă doar din cărţi. A împuns coala de scris cu peniţa. Trebuia să câştige timp.

Mai apoi urcase iarăşi scara spre redacţia ziarului. Făcuse vânt exemplarului pe tăblia mesei, sub ochii lui. Bărbatul înălţase capul, ridicase din umeri. V.E. Driscoll, spusese iarăşi. Era concesia făcută. Cu E de la Emily. Secretul lor.

Peste St. Louis săgetau focuri de artificii. Secolul douăzeci era o explozie de culoare. Şi-a lăsat, în camera de hotel, gleznele pe dosul genunchilor lui Driscoll. Bărbatul mişca din cearşaf ca şi cum ar fi fost un steag alb. Ajunsese să alăture existenţei lui Driscoll cuvântul „lăbărţat“: fruntea i se lăbărţa, mijlocul i se lăbărţa, la fel şi faima. Emily aştepta. Nici nu ştia ce. O îmbolnăvea. Felul în care o controla. Purtările lui. Cum îi permitea ea asta. Pe stradă, băieţii cu ziare strigau numele Driscoll. Grăbea pasul. Începuse să se simtă rău. Să-i fie greaţă dimineţile. Era însărcinată. Lucrul ăsta o lăsa perplexă. Pentru scurt timp s-a gândit să se ducă la un doctor, dar a decis să n-o facă. Nu avea să existe un tată, era o femeie care se ridica deasupra vremii sale, suferise din pricina asta, însă nu-i păsa, nu era sclava convenţiilor sociale. Surdina pusă iubirii făcuse mai multă lumină asupra naturii acesteia decât orice experienţă în care s-o fi încercat cu adevărat. Nu-şi voia decât numele, îi tot repeta. Numele ei întreg. „Nu e loc la ziar pentru o femeie care scrie“, riposta el, „nu dincolo de pagina de mondenităţi." Niciodată nu fusese. Şi-a dus, în faţa

lui, mâna la burtă. A adus vorba despre existenţa unei sarcini. Driscoll s-a albit la faţă. „Copilul ar putea să-şi facă auzit glasul în lume“, i-a zis. „E şantaj", a declarat el. Ea a tăcut, ţepoasă, mişcându-şi degetele prin înfoierile rochiei. Driscoll avea pe birou un portret al copiilor. A început să bată cu creionul în ramă. „Doar iniţialele", a zis.

Avea să continue să scrie sub numele Driscoll, apoi avea să capete o a doua coloană, cu semnătura E.L. Ehrlich. Suna îndeajuns de masculin. Emily a decis că-i convine aşa. Un spaţiu al ei şi numai al ei. Cu acel L care venea de la Lily.

A dat naştere copilului la începutul iernii anului 1902. Noaptea, când fetiţa dormea, se punea iarăşi pe scris, meticuloasă cu fiece propoziţie.

Voia ca articolele ei să aibă densitate şi ritm de poem. Împingea cuvintele până la marginea paginii. Lucra, refăcea. Concursurile de improvizaţie muzicală din Rosebud Cafe, unde muzicienii loveau cu putere în clapele pianului. O întrunire de anarhişti în beciul unei clădiri cu apartamente de închiriat din Carr Square. Luptele cu pumnii goi ţinute pe lângă căminul puştilor vânzători de ziare, pe Thirteenth Street. Avea obiceiul să facă digresiuni, aşa că uneori divaga scriind despre modelele de migraţie ale păsărilor din bazinul fluviului Missouri ori despre excelenta calitate a prăjiturilor care puteau fi găsite la berăria nemţească de pe Olive Street.

Îi plăcea să se ştie singură. De-a lungul anilor cunoscuse bărbaţi care se arătaseră interesaţi. Un vânzător de covoare persane. Un căpitan de vapor. Un supravieţuitor mai vârstnic al Războiului Civil. Un tâmplar englez care crease un sat eschimos pentru Expoziţia Mondială. Se simţea, totuşi, atrasă de singurătate. Le privise spatele surtucelor când plecaseră, încreţiturile făcute de omoplaţii lor. Rămăsese să se plimbe cu fiica ei pe malul fluviului. Răsuflau la unison.

Rochiile li se mişcau armonic. Şi-a găsit un apartament pe Cherokee. S-a dezmăţat cumpărându-şi o maşină de scris. Ţăcănea pe tot parcursul serii. Scria articolul lui Driscoll. N-o deranja. Ba chiar îi plăcea să-i locuiască mintea îngustă. Pentru coloana semnată de ea simţea că-şi întinde fiece cartilaj. O cuprindea fericirea. Îi pieptăna fetiţei părul ca o flacără. Erau zile de imensă uşurare: de parcă s-ar fi căţărat afară din adâncurile unui puţ.

În 1904, Driscoll fusese găsit căzut peste pupitru, în birou. Un infarct. Al treilea pe care-l făcuse. S-a gândit la el, şi l-a amintit tremurând în vesta lui strâmtă, albă. Înmormântarea a avut loc în lumina tare a soarelui de St. Louis. Emily a apărut purtând pălărie neagră, cu boruri largi, şi mănuşi lungi. S-a oprit în urma celorlalţi îndoliaţi, ţinând-o pe Lottie de mână. În aceeaşi săptămână fusese chemată la redacţia ziarului. Inima îi bubuia, plină de speranţe măreţe. De-acum avea să i se permită să-şi treacă numele complet, semnătura, dreptul ei. Amânase destul. Avea treizeci şi unu de ani. Era ocazia vieţii. Atâtea subiecte. Expoziţia Mondială făcuse oraşul să scânteieze. Clădirile se înălţau. Pe străzi se auzeau puzderie de accente. Avea să prindă toate acestea în articolele ei. A urcat treptele. Proprietarii ziarului o aşteptau, cu mâinile în poală. Unul îşi împungea absent, cu braţul ramei ochelarilor, lobul urechii. A întâmpinat-o cu un rânjet. Emily a dat să vorbească, însă i-au tăiat-o scurt. Driscoll lăsase o scrisoare pentru ei în sertar. A simţit că-i tremură buza. Scrisoarea a fost citită cu voce tare. El, pretindea în misivă, îi scrisese în tot acest timp articolele. Cuvânt cu cuvânt. Până la ultima virgulă. Era darul lui de rămas-bun. O scatoalcă peste obraz.

A buimăcit-o acurateţea răzbunării lui. Niciodată, au înştiinţat-o patronii, nu i se va mai îngădui să lucreze. A încercat să îngaime ceva. Au închis coperţile dosarelor pe care le aveau în faţă. Unul s-a ridicat să-i deschidă uşa. Se uita la ea ca şi cum n-ar fi fost decât un cal aflat în trecere.

Emily a apucat-o spre fluviu, cu faţa umbrită de borurile largi ale pălăriei. Pe acolo umblase, cu mulţi ani în urmă, şi maică-sa. Lily Duggan. Apă purtată de ape. S-a îndreptat spre casă, spre apartamentul de pe Cherokee. Şi-a azvârlit deoparte pălăria, a făcut bagajul şi-au plecat, lăsând plocon, în urmă, maşina de scris. Din St. Louis s-au mutat la Toronto, unde trăia fratele ei Tomas, inginer de mine. O cameră pentru două luni. Nevasta lui Tomas s-a opus. Nu voia prin preajmă o mamă nemăritată. Emily şi Lottie au luat trenul până în Newfoundland: apa mării nu îngheţa.

Închiriaseră aici o odaie la etajul al patrulea al hotelului Cochrane. Două zile mai târziu bătuse la uşa cotidianului Evening Telegram. Primul articol fusese un portret al lui Mary Forward, proprietăreasa

hotelului. Mary Forward, păşind sub furtuna părului său cărunt. Brăţările alunecând pe antebraţe, când îşi ridica părul căzut pe ceafă. Hotelul însuşi era prins în trăsături iuţi de peniţă. Proaspeţii miri – băieţi şi fete de la fermă, cu degete groase şi neliniştite –, aşezaţi în salonul pentru micul dejun. Pianul care răsuna la orice oră. Balustradele care se curbau în forma unor semne de întrebare. Lui Mary Forward i-a plăcut atât de mult articolul, încât a pus în ramă pagina, în uşa barului. Emily a mai scris unul. Despre o goeletă care eşuase pe stânci. Un altul despre un căpitan de port care nu ieşise niciodată pe mare. I se îngăduia să-şi folosească la semnătură numele întreg. Izbutea să se strecoare în pielea oraşului. Se simţea confortabil acolo. Bărcile de pescuit. Tălăngile răsunând peste apă. Ameninţarea furtunii. A surprins paleta de culori de pe întinderea cheiurilor. Nuanţe de roşu, de ocru, de galben. Căutarea continuă a celor mai nimerite cuvinte. Tăcerile, blasfemiile, certurile. Localnicii nu-i priveau cu ochi buni pe nou-sosiţi, însă Emily era dârză ca o ploaie măruntă de toamnă şi reuşise să se îmbibe în ei. La fel şi Lottie.

De-a lungul anilor, Emily avea să publice poezie la o editură din Halifax. Cărţile nu se bucuraseră de succes, dar asta nici nu mai avea însemnătate de-acum; existaseră o vreme, îşi găsiseră un raft pe care să se odihnească. La fel şi cu articolele săptămânale: poate că nu avusese parte de amor, însă tot era nevoie de mult volum ca să umple o viaţă.

De dimineaţă, Emily şi-a împins către marginea patului fluierele picioarelor. Lottie încă dormea. Pe faţă îi căzuse o şuviţă de păr. Prin odaie plutea, abia simţit, un iz de gin.

Şi-a tras dresul în sus pe glezne, s-a chinuit să încapă în pantofi. A întins braţul după baston, s-a aplecat asupra lui Lottie, a pupat-o pe fruntea caldă. Fiica ei s-a foit fără să se trezească.

Coridorul era liniştit. A păşit în lungimea albeţii sale. S-a oprit şi şi-a lipit spinarea de perete, să-şi mai tragă sufletul. Nu izbutea să cuprindă sentimentul de pustiire care o încerca. Vasul se zgâlţâia şi gemea. Şi-a spus că se îndrepta vertiginos spre o durere de cap.

A ajutat-o să urce pe punte un tânăr însoţitor de bord. Aerul proaspăt a calmat-o preţ de o clipă. Plumburiul apei se întindea la nesfârşit, alcătuind forme precum cele din desenul unui copil.

În scurt timp vasul a dat peste ape mai zbuciumate. Un şuierat tăios a despicat aerul. Umbrelele au fost pliate şi strânse. Scaunele de pe punte,

depozitate cu iscusinţă.

Cumva, o chitară din lemn de arţar fusese lăsată pe puntea superioară. Pătată de ploaie pe gâtul negricios. Emily a ridicat-o şi a pornit, târându-şi picioarele, înapoi spre trepte. Voia să-i înapoieze instrumentul proprietarului. Şi-a simţit fruntea străpunsă de o durere intensă, călduţă. Era aproape sleită de puteri. A scăpat bastonul, lăsându-l să se ducă de-a dura pe scară. A apucat balustrada. A început încetişor să coboare, atentă să nu lovească chitara de trepte, în vreme ce vasul se zbuciuma.

De pe coridor venea duhoare de vomă. A auzit un mesaj bolborosit în difuzoare. Ultimul lucru pe care şi l-a amintit a fost izbitura încă unui val şi chitara căzându-i cu zgomot din mână.

Emily şi-a venit în simţiri, cu doctorul navei aplecat deasupra ei. Îi lipise un stetoscop de piept. I-a luat pulsul. Purta o oglindă reflectorizantă pe frunte. Când doctorul s-a dat înapoi s-o cerceteze mai bine, şi-a zărit, în oglinda rotundă, imaginea împâclită. S-a străduit să se ridice în capul oaselor, să vorbească. Lumea era parcă acoperită de-un văl.

Lottie s-a ivit pe fundal, rozându-şi unghiile. Alcătuirea ei înaltă, ochii albastru-deschis, părul scurt, cu tunsoare rotunjită.

Doctorul şi-a trecut palma peste braţul lui Emily, a căutat o eventuală umflătură la gâtul ei. „Un atac cerebral“, şi-a spus ea. A bâiguit ceva. Doctorul a rostit cuvinte liniştitoare, punându-i o palmă pe umăr. Purta verighetă pe mâna stângă.

— O să vă faceţi bine, doamnă Ehrlich.

A simţit cum i se încordează trupul. A văzut-o pe Lottie aplecată peste ea, spunându-i doctorului ceva. Bărbatul a ridicat din umeri fără o vorbă, şi-a tras stetoscopul de după grumaz. S-a răsucit spre şirul de dulapuri din spate, a pus mâna pe un recipient de sticlă cu pilule, a numărat câteva într-un vas de argint, le-a lăsat să cadă într-un flacon.

*

A rămas la infirmerie timp de trei zile. O deshidratare gravă, zisese medicul. Posibile sensibilităţi cardiace. Trebuia să se ducă la consult odată ce ajungeau în Southhampton. Lottie i-a stat alături din zori şi până în seară.

I s-a pus pe frunte o faşă umedă. Emily se întreba dacă nu cumva,

într-un fel, căzuse la pat fiindcă voia să se bucure mai pe îndelete de prezenţa fiicei sale. Fiindcă îşi dorea atâta să n-o piardă. Să o aibă alături. Să trăiască în acea piele alternativă.

A fost adusă pe punte când nu mai rămânea decât o zi de drum până în Anglia. Puţintică negură cafenie amestecată în ceaţă. O formă indistinctă de bezná.

Lottie i-a spus că aceea era coasta Irlandei. Promontoriile Corkului au dispărut în urmă – la pupa navei stăruia o strălucire fosforescentă.

I-a dat câţiva şilingi unui hamal, odată ajunse în Southhampton, să le care iute cufărul de la bord. Nu avea de gând să meargă la spital. Aranjaseră deja cu un şofer să le ducă la Swansea. Nu mai putea schimba nimic în ultima clipă.

A văzut-o pe Lottie, pe pasarela vasului, dând mâna cu doctorul. Deci asta era. Asta fusese. A încercat-o o tristeţe vagă.

A apucat braţul fetei şi-au coborât împreună. Îşi simţea, sub ea, picioarele şubrede. S-a oprit o clipă să-şi tragă sufletul, să-şi aranjeze pălăria, apoi au coborât către şirul de şoferi care aşteptau în marginea cheiului. Un Ford vechi. Un Rover. Un Austin.

Un tânăr rotofei, bărbierit proaspăt, a păşit înainte. A întins o mână moale şi s-a prezentat. Ambrose Tuttle. Purta albastrul uniformei RAF, o cămaşă bleu-pal, nădragi care i se încreţeau la glezne precum foalele unui acordeon. Îi venea lui Lottie până la umăr. A ridicat privirea spre ea de parcă ar fi umblat pe picioroange.

A făcut apoi un gest către un Rover maroniu, spre roţile cu spiţe ale automobilului, spre ornamentul înalt de pe capotă.

— Sir Arthur ne aşteaptă, a zis.

— Durează mult drumul?

— Mă tem că da. S-ar putea să nu ajungem până la căderea nopţii. Faceţi-vă comode. Din păcate, drumurile sunt cam cu hârtoape.

Când s-a aplecat să ridice cufărul de voiaj, şi-a lăsat la vedere un petic de piele în zona şalelor. Emily a luat loc pe bancheta din faţă. Lottie s-a cuibărit în spate. Maşina a pornit, s-a depărtat de docuri. Au ieşit din oraş şi au pătruns fără veste într-o lumină strălucitoare şi într-un tunel de castani.

Drumul le zdruncina oasele. Când şi când, lumina le împungea repezindu-se de sub bolţile pomilor. Şirurile de arbuşti erau lungi, verzi

şi ferchezuite. Păreau să îndemne automobilul la drum.

Mergeau cu aproape şaptezeci de kilometri pe oră. Emily a aruncat o privire în spate, la fiică, şi a văzut că vântul făcea să-i fluture poalele bluzei. Albastrul cerului abia dacă îşi schimbase nuanţa de la amiază. Şoseaua era în mare parte pustie. I s-a părut că peisajul rural din Anglia se împacă bine cu ordinea. Deloc ca în Newfoundland. Câmpurile erau alungite. Se vedea până departe, străvechile benzi de circulaţie se îngustau spre zare, era ceva imperial acolo, înregimentat, cu maniere elegante. Altfel decât se aşteptase. Nu tu mine de cărbuni, nu tu halde de steril, nici urmă de neglijenţă gri, englezească.

Vorbitul era dificil din cauza gălăgiei motorului. S-au oprit la o ceainărie mică din marginea Bristolului. Ambrose şi-a scos chipiul, dezvăluind o claie de păr blond şi creţ. Vorbea cu un accent ciudat. Belfast, le-a spus, însă din felul în care rostise cuvântul, Emily şi-a dat seama că venea probabil dintr-o familie de privilegiaţi. Accentul îi era mai mult englezesc decât irlandez. Părea de o rigoare muzicală.

Se făceau câţiva ani de când activa în RAF, la comunicaţii, însă nu reuşise să promoveze la pilotaj. S-a bătut, ca un fel de scuză, cu palma peste burtă.

Cerul prindea să se întunece. Lottie a început să ţipe instrucţiuni de pe o hartă uriaşă, care se umfla în vânt precum o velă. Ambrose a aruncat o privire în spate, de parcă Lottie ar fi putut şi ea să-şi ia fără veste zborul, transformată ca prin minune în paraşută.

Lumina scăpăta. Ambrose schimba vitezele Roverului, tăia cu iscusinţă curbele, se afunda în încă un şir lung de tufişuri. Se apropiau de Ţara Galilor. Un şirag de dealuri mărunte profilându-se ca silueta unei femei adormite, lungite într-o rână.

Au izbutit să se rătăcească tocmai când se lăsa înserarea. Au oprit la marginea unui câmp şi au urmărit un şoimar punându-şi în practică arta: pasărea legată cu o sfoară lungă, curbura prelungă a zborului care îşi învăţa treptat limitele.

Şoimul s-a legănat în aer o clipă, apoi a poposit, superb, pe pumnul înmănuşat al stăpânului său.

Au fost nevoiţi să se oprească peste noapte în Cardiff. Într-un hotel soios. În aer plutea miros de mare şi furtună. Emily se simţea iarăşi febrilă, ameţită. Lottie a ajutat-o să urce scările şi s-a strecurat lângă ea în

pat.

În zori au pornit-o iar pe drumul de coastă. Soarele se ridica în văzduh, pârjolind ceaţa. De pe margini le făceau cu mâna copii, băieţi cu pantaloni scurţi cenuşii, fete în şorţuri albastre, cu pieptar. Unii în tălpile goale. S-au ivit şi câteva biciclete stropite cu noroi, şubrede. O bătrână a fluturat prin aer bastonul şi strigat ceva într-o limbă pe care n-au putut-o pricepe. Un rând de căpiţe aurii traversa un ogor.

S-au oprit tustrei lângă un pârăiaş şi au împărţit un termos cu ceai fierbinte, folosind o singură ceaşcă, scuturând în iarbă ultimii stropi rămaşi. Emily a pornit şontâc pe lângă apă. Auzea ridicându-se în aer, sonor, râsul lui Lottie. Mai jos, la un cot, sub un pâlc de arbori care-şi bolteau coroanele, a văzut un bărbat mai în etate, încălţat cu cizme lungi, pescăreşti. Avea undiţă în mână, însă nu se mişca deloc, ci stătea aşa, vârât până la coapse în apă, contemplând. De parcă ar fi prins rădăcini în pârâu. A ridicat mâna să-i facă semn, dar omul se uita în gol, prin ea. S-a bucurat să se simtă anonimă. Era sigură acum că-i va vorbi lui Brown între patru ochi.

Omul din râuleţ s-a răsucit, însă undiţa tot n-a aruncat-o. Parcă venise să agaţe în cârlig lumina. Emily a ridicat iarăşi mâna, şi el a răspuns de data asta cu o înclinare a capului, mai mult din obligaţie decât din prietenie, era sigură.

La întoarcere a dat peste Ambrose şi Lottie, înghesuiţi unul lângă altul, poştind o ţigară.

Casa se afla la periferia vestică a oraşului Swansea. La marginea apei. Pe o alee lungă, cu garduri albe, zugrăvite. Mare, de cărămidă roşie, cu pod. Emily a numărat trei hornuri. Pietrişul scrâşnea sub roţile maşinii. S-au oprit. Câţiva corbi şi-au luat zborul de pe streşini. Mădularele lungi ale unui castan scrijeleau acoperişul casei.

Soţia lui Brown, Kathleen, i-a întâmpinat în prag. Era brunetă, cu chip serios. Drăguţă într-un fel rezervat. A condus-o pe Emily într-un salon lambrisat. Decorat cu gust. Nişte perdele lungi cafenii erau întinse la cele două ferestre largi care dădeau în spate, către o grădină bine îngrijită. Vântul părea interesat de perdele: se insinua prin geamurile deschise şi făcea ţesătura să foşnească, adulmeca, dădea târcoale prin încăpere. Fotografii pe poliţe. Una cu Alcock şi Brown alături de regele Angliei. Încă una cu Churchill. Rafturile erau pline cu cărţi despre

aviaţie. Volume mari, legate în piele cafenie şi bej. Nişte trofee de cristal şi certificate aşezate la vedere în rame subţiri de lemn. O duzină de trandafiri galbeni, ofiliţi, cu petale împestriţate cu roşu, mureau pe masă într-o vază încăpătoare.

Emily a păşit greoi până la un fotoliu de la geam. O singură ceaşcă şi farfurioară fuseseră lăsate pe covor, la marginea divanului, uitate. Nişte firimituri abandonate pe marginea farfurioarei. S-a uitat la toate cele dimprejur, la odaie, la peluza verde care se întindea dincolo de fereastră, la marea argintie. Fusese nevoie de multe scrisori către RAF ca să dea de urma lui Brown. Auzise zvonuri despre whisky, despre sărăcie, despre eşec. Se vorbea că ar fi invidios pe celebritatea lui Lindbergh. Că-şi pierduse orice urmă de curaj. I se păruse, după fotografii, că era pe punctul de a se dezintegra.

A auzit de la etaj scârţâitul şi vaietul paşilor pe duşumele. Un sunet de parcă cineva ar fi târât de colo colo mobilier. Uşi închizându-se.

Kathleen a băgat capul pe uşă. Soţul, a spus, avea să coboare cât ai bate din palme, căuta ceva, îşi cerea scuze. Părul îi era o ondulare netedă de apă.

Peste câteva clipe Kathleen s-a ivit iar, lăsând în seama lui Emily o tavă neagră, lăcuită, cu ceai şi biscuiţi. Farfurioară cu model. O circularitate. Fără început şi fără sfârşit. Păşind pe câmpiile din St. John’s cu zece ani în urmă. Iarba tivită cu gheaţă. Urmărind exerciţiile nocturne. Sunetul Vimy-ului ambalându-şi motorul. Huruitul. Opintirea lui pe iarbă. Particulele de noroi împrăştiate în aer.

S-a auzit, cine ştie de unde, vocea unui copil. Emily şi-a tras scaunul mai aproape de fereastră şi s-a uitat în jos, în lungul coastei care dădea spre marea încruntată şi gri.

A făcut-o să tresară o tuse uşoară. Uşa era deschisă. Silueta lui Brown se contura în lumină. Forma unei umbre. În faţa lui se afla un băieţel îmbrăcat într-un costum marinăresc imaculat. Pieptănat cu grijă. Pantalonii scurţi bine călcaţi. Elastice susţinându-i şosetele lungi. Brown a închis uşa. Întunericul îl limpezea. Era îmbrăcat, el însuşi, într-un costum de tweed, cu cravată legată ţeapăn pe gât. A pus palmele pe umerii puştiului şi l-a îmboldit înainte. Băiatul, manierat, i-a întins mâna musafirei.

— Mă bucur să vă cunosc.

— Şi eu pe tine. Cum te cheamă?

— Buster.

— A, e un nume fantastic. Eu sunt Emily.

— Am şapte ani.

— Si eu am avut cândva, dacă-ti vine a crede.

Copilul a aruncat o privire în spate, spre tatăl lui. Degetele lui Brown s-au strâns mai tare peste umerii lui Buster, apoi l-a atins de două ori cu palma; băiatul s-a răsucit îndată pe călcâie şi-a pornit în fugă spre ferestrele de-un stat de om. Le-a deschis larg, şi un miros puternic de mare s-a năpustit în odaie.

S-au uitat la copil, care gonea prin grădină către un teren de tenis, unde odată ajuns a sărit peste plasa lăsată şi a dispărut după un şir de tufe.

— Tare drăgălaş băiat, domnule Brown.

— Dacă-l laşi, e în stare să alerge din zori şi până în seară. Teddy.

— Pardon?

— Teddy e în regulă.

— Mă bucur să te revăd, Teddy.

— Fiica ta?

— Ni se alătură mai târziu.

— O fată pe cinste, dacă-mi amintesc bine.

— Face nişte fotografii pe tărm.

— A crescut, presupun.

Brown însuşi îmbătrânise considerabil în deceniul scurs de la zbor. Nu doar din pricină că-şi pierduse din păr sau din cauză că acumulase kilograme. Avea un aer de extenuare ascunsă. Ochii pungiţi. Pielea gâtului lăsată. Se bărbierise proaspăt – încă se vedeau, ici şi colo pe obraji, porţiuni iritate, roz, dar se tăiase pe gât şi un fir subţire de sânge îşi croise drum către guler. Purta un costum de calitate, însă corpul său părea străin de croiala îmbrăcămintei.

Emana damful dezintegrării, da, însă cu siguranţă nu mai mult decât ea însăşi, şi-a spus Emily.

A apucat-o uşor de cot şi a călăuzit-o spre canapea, i-a făcut semn să se aşeze, şi-a tras lângă ea un scaun mic de răchită. S-a aplecat asupra măsuţei joase de sticlă şi a umplut ceştile cu ceai, gesticulând spre ceainic de parcă vreun răspuns s-ar fi putut afla acolo.

— Am fost cam neglijent, mă tem.

— Cum?

A bâjbâit prin buzunarul interior al jachetei, a scos o scrisoare mototolită şi pătată de umezeală. Emily a recunoscut-o pe dată. Un plic albastru. Familia Jennings, Brown Street nr. 9, Cork.

— Am avut multe pe cap. După zbor. Şi apoi, nu ştiu de ce, am pus-o la păstrare.

Ea şi-a dat seama că asta căutase el, cel mai probabil, la etaj: zgomotul mobilei mutate, al sertarelor deschise, al uşilor închise. Emily nu uitase de scrisoare – socotise, pur şi simplu, că epistola îşi găsise drum până pe Brown Street ori că fusese pierdută, cine ştie, pe parcurs: nu primiseră niciodată, ea şi Lottie, vreun răspuns.

— Am uitat s-o pun la cutie. Îmi pare nespus de rău.

Era încă pecetluită. Şi-a privit propriul scris de mână. Cerneala îşi pierduse întru câtva din culoare. A dus scrisoarea la buze. De parcă ar fi putut, în vreun fel, s-o guste. A vârât-o apoi în învelitoarea coperţii din spate a agendei.

— Nu e un capăt de lume, serios, i-a spus.

Brown îşi aţintise privirea asupra picioarelor proprii, de parcă s-ar fi întrebat neliniştit unde va ateriza.

— E un material aniversar, a continuat Emily.

— Pardon?

— Ce vreau să scriu... e un material cu ocazia împlinirii a zece ani.

— A, da, înţeleg. Brown a tuşit în pumn. Adevărul e că n-am făcut cine ştie ce. De zburat nu mai zbor, să ştii. Mă duc pe la prânzuri. Mi-am făcut, tare mă tem, o carieră din asta.

Brown şi-a pipăit căptuşeala buzunarului: ce căuta el nu se afla însă acolo. A scos o batistă şi şi-a tamponat delicat fruntea. Emily a lăsat tăcerea să se prelungească.

— Sunt cel mai mare expert în prânzuri de pe lume. Pe la vremea cinei încep deja să dau semne de avarie. Aş putea trece marea doar cu prânzul. Detest totuşi aeroplanele astea care-s la modă acum. Aud că au de gând să servească cina în ele. Îţi vine a crede?

— Am văzut fotografii, a zis ea.

— Carlinga e închisă complet. Piloţii zic că e ca şi cum ai face dragoste cu pălăria pe cap.

— Cum aţi spus?

— Sper că n-o să mă citezi cu asta, domnişoară Ehrlich. A fost o grosolănie. Dar sigur, putem spune că sunt şi situaţii ideale în care se poate purta o pălărie.

Ăsta-i era spectacolul acum, a simţit ea, să-şi ia în râs faima. A chicotit amuzată, s-a tras ceva mai departe de el. Zilele de acum erau o ovaţie strigată trecutului. Ştia că vorbise până la saturaţie despre zborul lui, în sutele de interviuri date dea lungul anilor. Şi totuşi parcă istoria nu era niciodată relatată integral. Era nevoită să ia distanţă de cele evidente, să vireze după aceea înapoi în poveste.

— Condoleanţe, a spus.

— Mă scuzi, ce..?

— Alcock.

— A, Jackie, da.

— O tragedie.

Ea şi Lottie se aflau în sufrageria de la hotelul Cochrane când auziseră vestea. La doar şase luni de la traversare. Alcock pornise să survoleze Franţa. Se îndrepta spre un spectacol aviatic din Paris. Se pierduse într-un nor. Nu izbutise să scoată avionul din vrie. Căzuse şi se zdrobise pe un câmp. Fusese găsit în cabină, inconştient. Un fermier îl scosese din epavă, însă Alcock murise la puţine ore după aceea. Purta la încheietură un ceas bătut cu diamante. Peste câteva zile avea să fie îngropat cu el.

— Zece ani, a spus răsunător Brown, de parcă ar fi vorbit de la geam spre iarba peluzei şi către mare.

Emily şi-a golit ceaşca şi şi-a îndreptat poziţia pe canapeaua moale. Ceasul de pe poliţa şemineului ticăia. În cameră pătrundeau umbre, dizolvându-se lent. Îi plăcea jocul luminii la picioarele lui Brown. Voia să-l aducă înapoi, să-l scoată din încâlceala benzilor de telegraf, să-l întoarcă la momentul intens al experienţei, deasupra apei, să cheme iarăşi viaţa în acele clipe.

— Eşti pacifist, a spus.

— Cum e orice om, aş zice. N-am făcut prea multe chestii deosebite, şi-o bună parte din ele au ţinut de noroc.

— Admir asta.

— Nu e mare lucru, să ştii.

— Ai reuşit să elimini războiul din avion.

Brown i-a aruncat o privire, apoi s-a uitat spre grădină. A cuprins cu degetele bastonul de lemn, a ciocănit cu el în marginea mesei. Părea că pune pe cântar greutatea vorbelor pe care urma să le rostească.

— De ce nu mai zbori? l-a întrebat ea.

Brown a schiţat un surâs.

— Îmbătrânim.

Emily a lăsat să se scurgă o clipă de tăcere, ascunzându-şi palmele în faldurile rochiei.

— Facem compromisuri.

Răsunetul unui hohot de râs de afară i-a invadat fără veste, a stăruit un moment, s-a risipit în depărtare.

— Sunt încă în aer, aş zice, în cea mai mare parte a timpului.

S-a lansat apoi în reamintire: libertatea pură, elementară a zborului. I-a povestit despre nopţile din lagărul de prizonieri, de întoarcerea acasă, deliciul zborului pe Vimy, felul în care se descurca bătrânul bombardier, felul în care-i simţea în trup vibraţia, zăpada înţepându-i obrajii, vizibilitatea scăzută. Dorinţa de a o vedea pe Kathleen, felul în care aterizase avionul, izbitura cleioasă în ierburile smârcului, mirarea de a fi încă viu, mulţimile din Irlanda, întoarcerea acasă, cum ieşise în balconul Aeroclubului din Londra, titlul de cavaler, premiul, ziua în care strânsese pentru ultima oară mâna lui Alcock. Scrisese destule, a spus, şi încă mai avea apariţii publice, însă acum ducea o viaţă tihnită, era fericit în căminul său, cu Buster şi Kathleen. Nu cerea mare lucru, deja avea suficient.

Lui Emily i se părea tot mai puţin încordat. La început îl crezuse trist – mai devreme, când se oprise în prag, avându-şi fiul ca scut –, însă acum detecta în el ceva vibrant, o revenire la sinele-i originar. O bucura. Brown avea un zâmbet lent, care se declanşa în priviri şi-i trăgea apoi în sus buzele până ce chipul i se întindea într-o expresie mai personală.

Ceaiul se răcise, însă şi-au turnat ce mai rămăsese în ceşti. Umbrele se alungeau prin odaie. Brown şi-a pipăit iarăşi, absent, buzunarul jachetei.

— Încă ceva, dacă-mi îngădui, a spus.

Şi-a împreunat degetele ca şi cum s-ar fi pregătit să se închine şi i-a aruncat o privire. A întins mâna după un biscuit, l-a muiat în ceai. L-a

ţinut o clipă ridicat, până ce i-a căzut dintre degete în ceaşcă. A pescuit cu lingura coca moale şi câteva secunde a rămas tăcut.

— Să mă ierţi că ţi-o zic aşa, a reluat în cele din urmă.

— Da?

— Nu a fost o tragedie.

— Cum adică?

— Jackie. Jackie era în avionul lui, vezi tu. Exact unde voia să se afle. Nu i s-ar fi părut deloc tragic.

Brown şi-a luat lingura de la gură, însă continuând să-i ţină adâncitura în dreptul bărbiei. Emily şi-a dorit s-o fi avut pe Lottie cu ea, să-l prindă aşa în cadru.

— Acolo, sus. Altceva îţi ia libertatea în stăpânire. Înţelegi ce vreau să spun?

L-a auzit trăgând aer în piept.

— Poate un copil. Poate că e un echivalent. Poate că-i singurul lucru pe măsură.

Se uita acum peste umărul ei. Emily s-a întors şi l-a văzut pe băieţel, pe Buster, în grădină. Era încadrat de rama ferestrei şi părea să vorbească cu cineva. S-a întors încă şi mai mult şi, pe geam, l-a zărit pe Ambrose. Cu chipiul aşezat şmechereşte pe creştet. Ridica de la pământ fileul. A scuturat plasa de parcă ar fi fost udă de ploaie, apoi a tras zdravăn de ea. A căzut iarăşi pe jos. Au izbucnit în râs amândoi, bărbat şi copil, însă hohotele lor abia dacă puteau fi auzite.

Lottie se oprise pe linia terenului de tenis, cu aparatul de fotografiat atârnat într-o parte. A pus mâna pe cealaltă parte a plasei şi-a dat s-o strângă, s-a aplecat apoi să culeagă de pe jos o rachetă de tenis.

— Fiica ta, a zis Brown. Am uitat cum o cheamă.

— Lottie.

— A, da.

— Dacă-i poţi oferi câteva momente pentru o fotografie, mai încolo, ţi-am fi foarte recunoscătoare.

— Şi tânărul cine e?

— Şoferul nostru. Lucrează la RAF, în Londra. A condus toată noaptea ca să ne ia din Southampton. Apoi ne-a adus aici.

— Atunci va trebui să-l invităm la cină. Când a pus ceaşca şi farfurioara înapoi pe masă, porţelanul i-a zuruit între degete. E pilot?

— Ar vrea să fie. Activează în comunicaţii. De ce?

— Se întâmplă uneori să urci într-un avion ştiind că n-o să mai cobori întreg, cum ai fost.

Farfurioara a căzut cu zarvă pe masa de sticlă, iar el a băgat mâna în buzunar. Până şi prin stofă se vedea cum îi tremură mâna. S-a ridicat şi a străbătut încăperea.

— Eşti bună să mă scuzi? Brown s-a îndreptat către uşă, apoi s-a oprit, cu spatele la Emily. Am ceva de făcut.

A coborât la parter cincisprezece minute după aceea. Cravata îi era iarăşi bine strânsă şi obrajii, îmbujoraţi. S-a dus drept spre Lottie şi i-a dat mâna.

— Mă bucur să te văd, tânără doamnă.

— Şi eu pe dumneavoastră. Aţi fi amabil să...? Lumina e numai bună.

— A, da.

Lottie şi-a tras de pe umăr aparatul. L-a ghidat pe Brown afară, pe verandă, l-a rugat să se aşeze pe zidul scund de piatră, în faţa tufelor de trandafiri, cu marea pe fundal. Şi-a sprijinit de zid bastonul, s-a uitat un pic la camera foto cu ochii mijiţi, a scos o batistă, a umezit-o, şi-a lustruit bombeul unui pantof.

În spatele lui, cerul era un spectacol de nori plumburii învrâstaţi cu albastru. O tufă albă de trandafir i se apleca pe umăr.

— Deci, domnule Brown. O întrebare.

— Mă luaţi la examinat, care va să zică.

— Vă mai amintiţi ce culoare avea mocheta din hotelul Cochrane?

— Mocheta?

— De pe scări.

Brown şi-a ferit ochii cu palma. Gestul, un moment, i-a amintit lui Emily de cel pe care-l văzuse în Newfoundland, cu un deceniu în urmă.

— Roşie, s-a aventurat el.

— Şi în sala de mese?

— E corect cum am spus, roşie?

Lottie a schimbat unghiul, a prins mai mult din umbra care-i brăzda un obraz, s-a mişcat fluid pe lângă perete.

— Şi numele drumului pe care mergeaţi cu automobilul? Ca să ajungeţi pe Câmpul lui Lester?

— Am înţeles. E o şmecherie de fotograf. Harbour Road, dacă nu mă înşel. Încă mai ţin bărcile alea de pescuit?

— Lumea încă vorbeşte de dumneavoastră pe acolo, domnule Brown.

— Teddy.

— Vă pomenesc cu drag.

Emily şi-a privit fata cum schimbă filmul. Cel deja consumat şi-a găsit locul în buzunarul rochiei. Cu anii, devenise ageră şi iscusită: putea schimba pelicula în câteva secunde doar.

— Am un cadru în care vă bărbieriţi, a zis Lottie. Mai ţineţi minte ligheanul din capătul câmpului?

— Îl încălzeam cu un arzător Bunsen.

— În poză vă aplecaţi spre lighean.

— Asta, în caz că trebuia să decolăm seara.

În timp ce vorbeau, Lottie a tras un scaun pe verandă. Fără să-l întrebe, l-a îndemnat pe Brown să se aşeze, iar el s-a conformat fără să se plângă. În spatele lui, contururile norilor se preschimbau.

— Ne-ai făcut sendvişuri, a zis el. Atunci, în dimineaţa aceea.

Un zâmbet larg i s-a întins pe chip. Lottie a schimbat lentilele, s-a ghemuit spre pământ, a luat un cadru larg.

— Îmi pare nespus de rău pentru scrisoare.

— Mi-a zis mama.

— Am fost teribil de neglijent.

— A ajuns pe partea cealaltă, domnule Brown.

— A ajuns, chiar aşa.

S-a poziţionat într-un alt unghi, l-a sucit uşor în scaun.

— Era verde, apropo.

— Pardon?

— Mocheta – era verde. La hotel.

El şi-a lăsat capul pe spate, râzând.

— Puteam să jur că roşie era.

Peste câteva clipe, o minge de tenis trimisă la înălţime a aterizat în tufa de trandafiri din spatele lui Brown.

— Fii atent, i-a strigat lui Buster.

A parcurs întinderea verandei, s-a căţărat pe zidul scund. Cu vârful bastonului a împins dintre trandafiri mingea. Din mai multe încercări. De

minge se agăţase o frunzuliţă.

Brown s-a dat jos de pe zid, şi-a arcuit spinarea şi-a azvârlit mingea către cer cu o agilitate surprinzătoare. L-a fotografiat aşa, aruncând, cu frunza desprinsă, plutind în spatele lui.

— Gata, a zis Lottie.

După-amiază devreme au luat prânzul pe verandă: Brown, Emily, Lottie, Ambrose, Kathleen şi Buster. Sendvişuri felurite, cu coaja îndepărtată atent. Un pandişpan cu fructe, negricios. Un ceainic ţinut la cald sub un acoperământ brodat.

Emily n-a fost surprinsă când a detectat un iz slab de whisky venind dinspre Brown. Aşadar, de aceea plecase din odaie. De aceea păruse atât de în largul lui când fusese fotografiat. Şi de ce n-ar fi fost? Merita şi el o senzaţie nouă, şi-a zis.

L-a văzut dându-se mai aproape de Ambrose şi atingând braţul tânărului.

— Cum mai merge treaba? a întrebat Brown. La Londra?

— De minune, domnule, a răspuns Ambrose.

— Ai o misiune sensibilă, nu glumă. Să le conduci pe aceste graţioase doamne.

— Aşa e, domnule.

— Eşti irlandez?

— Din Irlanda de Nord, domnule.

— Las' că-i bine. Îmi plac irlandezii.

Ambrose a rămas descumpănit o clipă, fără să spună nimic. Brown s-a lăsat la loc pe speteaza scaunului, şi-a plecat bărbia în piept, s-a uitat în zare. Pieptii hainei i s-au desfăcut. Emily a întrezărit licărirea unui şip argintiu. Kathleen a pus palma pe antebraţul lui Brown, să-l blocheze acolo, să-l ţină la pământ ca şi cum, purtat de aburii alcoolului, şi-ar fi putut lua zborul. Brown a înclinat capul spre ea, parcă spunându-i: „Da, dragă, dar numai de data asta, permite-mi atâta lucru".

Lumina după-amiezii se înfăşura în jurul verandei. La sfârşitul mesei Buster a zbughit-o spre terenul de tenis. A revenit cu trei rachete şi o minge albă.

— Jucaţi tenis cu mine, vă rog, vă rog frumos.

Lottie şi Ambrose au schimbat priviri, s-au ridicat de la masă, l-au luat de mână pe copil şi au pornit împreună peste întinderea peluzei.

— Ah, a exclamat Brown.

Emily i-a petrecut cu privirea de pe scaunul ei de grădină. Plasa fusese fixată şi strânsă. Fiica ei a făcut să salte de câteva ori mingea pe firele rachetei, apoi a trimis-o cu putere peste fileu, către Ambrose. O boare de umezeală s-a ridicat de pe minge în lumina soarelui.

Când au plecat, Brown adormise. Ghemuit într-un şezlong, cu o pătură trasă până la gât. O omidă îşi vedea de drum, verde, pe zidărie. Pleoapele aviatorului se zbăteau. Emily i-a atins mâna, i-a cuprins în palmă vârfurile degetelor. Corpul lui s-a cutremurat, a părut că-i pe cale să se trezească, însă apoi s-a răsucit într-o rână pe şezlong, pufnind printre buze, extenuat.

Emily a păşit într-o parte. N-avea să aducă vorba despre alcool în articol, ştia asta. Nu era nevoie. Nu avea rost. Avea să-l înfăţişeze în aer, printre nori. Să-i restituie acea demnitate de odinioară. Să audă un chiot de bucurie înălţându-se peste coroanele pomilor.

I-a tras pe gât pătura. Răsuflarea lui întretăiată pe degetele ei. Peri pe care neglijase să şi-i radă. S-a răsucit să dea mâna cu Kathleen.

— Mulţumesc pentru ospitalitate.

— Cu foarte multă plăcere.

— Soţul dumitale e un bărbat de ispravă.

— E obosit, asta-i tot, a zis Kathleen.

Ambrose a pornit maşina, a băgat-o în viteză. A luat-o uşurel din loc, tot înainte. Au virat mai încolo, sub castani. Drumul până la Londra avea să fie lung, le-a spus.

Emily s-a uitat peste umăr şi i-a văzut pe Kathleen şi pe Buster pe treptele casei. Kathleen îşi cuprindea fiul pe după umeri, cu bărbia sprijinită pe creştetul lui. Pietrişul scrâşnea sub roţi.

Copacii se înclinau spre şosea. Ramurile se legănau. Un vânticel făcea frunzişul să tremure. Buster a zbughit-o, Kathleen s-a răsucit pe călcâie şi a dispărut în casă.

Când s-a trezit, după nişte ore – în maşină, pe cale să se lase întunericul – nu s-a mirat să-şi vadă fiica adormită cu capul pe umărul lui Ambrose. Părea că se aciuase într-un loc făcut deja pe măsura ei. Părul lui Lottie se răsfira pe reverul tunicii lui.

Ambrose apucase bine volanul, conducând cât de atent putea ca să n-o trezească.

Peste patru luni aveau să se căsătorească. Nunta s-a ţinut la Belfast, într-o biserică protestantă de pe lângă Antrim Road. Era septembrie, însă ziua fusese livrată în ambalaj văratic. Frunzele fremătau verzi pe crengi. Graurii, un stol întreg, făceau incursiuni prin văzduh.

Emily şi Lottie au sosit într-o maşină albă, cu panglici răscolite de briză. Au pătruns pe porţile negre de fier forjat. Emily a coborât, în mână cu trena dantelată a rochiei fiicei. Ba chiar a uitat o clipă de baston. Artrita n-o necăjea decât un pic. A traversat umbra către întunericul din biserică. Rândurile de bănci erau pline, mai să dea pe dinafară. Costume închise şi pălării somptuoase. Bărbaţi tineri în uniforme de aviatori. Fete în rochii strânse pe trup, cu talie înaltă. Bătrâne cu câte o batistă pitită strategic în mânecă. Familia lui Ambrose deţinea o ţesătorie specializată în pânzeturi de in destinate industriei aeronautice. Mulţi dintre angajaţi erau de faţă. Bărbaţi cu chipuri dure, în jachete cenuşii, cu băşti îndesate prin buzunare. Se vedeau buchete de flori de la Short Brothers, de la Vickers, dintre care unul în forma unui planor Wellington. Emily s-a aşezat în rândul dintâi, atrăgând privirile prin aeru-i solitar, însă nu-i păsa nici atâtica: tânărul vicar a început slujba ridicând braţele, ca şi cum ar fi fost pe cale să ghideze spre aterizare un aeroplan. Emily nu mai călcase de ani mulţi într-o biserică. Îi plăcea cadenţa accentului nordic.

Cuplul a pornit pe culoar, printre cele două şiruri de invitaţi. Ambrose părea stânjenit de toată agitaţia. Sub jobenul cenuşiu, obrajii i se înflăcăraseră. Lottie purta pantofi fără toc, ca să nu-l domine cu înălţimea. Afară, asupra lor s-a abătut o ploaie de confetti. Cei doi s-au sărutat pe treptele bisericii.

La hotel, după aceea, Emily a fost călăuzită afară, în mica grădină. Tatăl lui Ambrose i-a adus un scaun. A luat loc într-un pătrat însorit, cu bastonul pe genunchi. Pe peluză erau mai multe sculpturi în gheaţă. După-amiaza se topea alene în jurul ei. Nechezatul ascuţit al cailor, înhămaţi în zorii din Missouri. Mantaua mamei ei, umflată de vânt. Genele lipite de îngheţ ale tatălui ei.

Frânturi de gheaţă. Furtună în prerie. I se părea ciudat că viaţa poate să se alungească până într-atât şi totuşi să revină la momentele copilăriei. Lottie pe coridoarele de la hotelul Cochrane. Păşind pe Patton Street în prima ei zi la Prinţul de Wales. Ziua în care Lottie descoperise întâiul ei aparat de fotografiat, un Graflex butucănos. Cum, la Wimbledon, cu doar

patru luni în urmă, stătuseră împreună să urmărească pe terenul central sferturile de finală, cu Lottie răsucindu-se spre ea ca să-i spună ce ştia deja. Acutul simţ dramatic al îndrăgostiţilor. Circumferinţa lumii lui Lottie se schimbase. Avea să rămână pe loc de-acum. Se îndrăgostise. Emily nutrise un moment de bucurie care se transformase în gelozie, cârmind apoi spre o fascinaţie pentru felul în care izbutea să se dea lumea de-a dura. Ce era, până la urmă, o viaţă? O colecţie de incidente. Puse pe rafturi, aşezate strâmb unele faţă de celelalte. Lamele lungi ale unui fierăstrău de gheaţă tăind scântei într-o stană de frig. Ascuţitul lamelor, unsul, montatul în mânere. Aplecarea de şale pentru tăiere. Un tăciune zvâcnind scurt prin aer.

S-a simţit, dintr-o dată, recunoscătoare. Te trezeşti într-o dimineaţă în şuierul unei ierni din Missouri, în nord, şi câteva clipe după aceea te afli pe puntea unui transatlantic, apoi eşti singură la Roma şi peste o săptămână ai şi ajuns la Barcelona ori într-un tren, îndreptându-te spre zona rurală a Franţei, sau înapoi la un hotel din St. John's, privind cum un aeroplan spintecă cerul, în magazinul unui pălărier, uitându-te cum toarnă afară ploaia, după care, la fel de brusc, ai nimerit într-un hotel din Irlanda şi îţi priveşti fiica mergând pe pajişte, printre sculpturile în gheaţă, purtând o tavă cu pahare de şampanie printre cei o sută de invitaţi. Lui Emily i se părea că viaţa i-o apucase pe o traiectorie nouă, aproape ca o peniţă săltând pe foaie. O urmă de cerneală pe pagină. Imensa surpriză a următorului cuvânt. Nemărginirea acestora toate. Era ceva înrudit cu o călătorie peste văzduhuri, cugeta Emily, şocul brusc al schimbării vremii, un perete de strălucire solară, o aversă de grindină ori o străpungere în desimea norilor.

Fără veste i-a venit să-i scrie lui Teddy Brown, să-i spună că înţelegea acum pe deplin, în acest moment dezgolit, de ce nu mai voise să zboare.

S-a ridicat de pe scaun şi a pornit-o pe iarbă. Bastonul i se cufunda în pământul moale. S-a descoperit întâmpinată de mai mulţi văduvi din Belfast. I se aplecau aproape de obraz. A constatat cu mirare că i se făcea curte. Erau dornici să cunoască o americancă, ziceau. Bărbaţi scunzi, serioşi, bărbieriţi cu grijă, nebăutori de alcool. Şi-i imagina lesne cu eşarfe portocalii trecute peste umeri şi cu gambetele pe cap. Ce-o să facă de-acum? întrebau. Către ce parte a lumii urma să se îndrepte? Auziseră

că locuise într-un hotel din Newfoundland şi nu voiau să fie nepoliticoşi, dar era acela un loc potrivit pentru o femeie? Nu i-ar fi plăcut să-şi găsească şi ea un loc în care să se stabilească? I-ar fi arătat cu bucurie împrejurimile dacă decidea să rămână în Irlanda de Nord. Erau lucruri de văzut în Portaferry. D-apoi văiugile din Antrim. Ori plajele vântoase din Portrush.

Clopoţelul de cină şi-a făcut auzit, spre seară, clinchetul. Li s-a alăturat la masă părinţilor lui Ambrose. Tatăl era scund, cu râs generos, mama, o femeie îndesată, în umbra unei clăi de păr bine strânse. Se bucurau să aibă în familie o fată din Newfoundland, au încredinţat-o. Mulţi dintre ai lor o porniseră de-a lungul anilor spre vest: nu foarte mulţi o apucaseră în direcţia opusă. Au devenit ciudat de tăcuţi când Emily a început să le spună povestea lui Lily Duggan. Cameristă?

Din Dublin? Chiar aşa? Duggan pe nume? S-a gândit o clipă că-i interesau detaliile. Amănuntele îi reveneau în memorie, intense – hainele zvântându-se pe prichiciul cald al sobei, geamătul gheţii când era trasă peste lac, o mănuşă pe care înflorea lent sângele, mama ei ridicând privirea de la cadavrul tatălui –, până ce domnul Tuttle s-a aplecat peste tăblie, a bătut-o uşurel pe antebraţ şi a întrebat dacă respectiva Lily Duggan se ducea la biserică, ceea ce i-a prilejuit o altă lansare în poveste, pentru ca la final el să întrebe exasperat, înclinat peste masă: Aşadar, Lily Duggan era protestantă? Suna ca şi cum ar fi fost singura întrebare ce merita pusă. Emily s-a gândit un moment să lase întrebarea fără răspuns, că nu merita un asemenea interogatoriu, însă era pe teren nou şi era la nunta fiicei sale, aşa că le-a spus că Lily se convertise ca să se mărite şi-a observat cum o uşurare tăcută le atinge feţele şi cum francheţea se întoarce la masa lor. L-a văzut mai târziu pe tatăl lui Ambrose la bar, cântând „Soldaţii Reginei“. Şi-a târşit picioarele prin hotel spre camera ei, să se culce. A fost oprită pe scări de Lottie şi Ambrose. Era greu de crezut: domnul Ambrose Tuttle şi doamna Lottie Tuttle. Acum i se părea straniu gândul că-şi petrecuseră, ea şi Lottie, mai toate zilele împreună. Venise deci, era acolo, momentul eliberării. Şi era cu mult mai puţin tensionat decât îşi închipuise. Şi-a sărutat fiica şi s-a întors spre trepte, a început să le urce trudnic. Apoi s-a lăsat întunericul. S-a abandonat somnului, cu părul cărunt răsfirat peste aşternuturi.

În următoarea zi a fost dusă în sud, la Strangford Lough. Un convoi

mic de automobile. Pe drumuri de ţară. Pe parcursul anilor, familia Tuttle ajunsese proprietară a mai multor insule din lagună. Printre smârcuri şi insule minuscule pe care le numeau ostroave. Copacii aplecaţi de vânt. Ca dar de nuntă, Ambrose şi Lottie primiseră cinci hectare de teren şi o căbănuţă pe care o puteau folosi ca domiciliu estival. Pitorească şi părăginită, cu acoperiş de stuf şi uşă olandeză. O pajişte deasă se întindea până spre lagună. O colibă mică de pescuit se încovoia spre luciul apei. Nişte coţofene îi urmăreau din înaltul copacilor de pe mal, legănaţi de vânt.

S-au oprit la un picnic în iarba înaltă. Vântul sufla rece. Îl simţea cum o pătrunde până la oase.

Putea să se ducă de-acum, şi-a spus Emily. Să se întoarcă singură în Newfoundland. Să îndure singură scurgerea zilelor. Să scrie. Să-şi afle, cât de cât, mulţumirea. O desprindere graţioasă.

Laguna avea maree. Părea să se întindă la nesfârşit către est, înălţându-se şi coborând ca un piept care răsuflă. Pe cer au trecut gâşte, o pereche, cu gâturile lungi întinse. Au survolat cabana şi s-au îndepărtat. Arătau de parcă ar fi absorbit culoarea cerului. Norii erau frământaţi de vânt. Valurile veneau şi aplaudau la contactul cu ţărmul. Alge letargice se ridicau şi cădeau odată cu apa. I se putea ierta gândul că deja păşeşte îndărăt spre mare.

1978. Întunericul din zori

Este, în toate privinţele, un jucător destul de bun. Are forţă destulă. Poate lansa un forehand biciuitor din spatele terenului. Dacă ar vrea, ar putea parcurge întinderea tuşei din doar două sau trei salturi. E însă mai degrabă un adept al săltatului pe loc. Bărbia ridicată. Masa de cârlionţi blonzi. E ca o reclamă la viaţă fără griji. Cămaşa atârnă pe el, pantalonii scurţi atârnă, îi e căzută în amorţeală şi faţa. Până şi şosetele îi alunecă pe gleznă. Doamne, ce n-ar da ea să aibă o ţepuşă din cele pentru îmboldit vitele ca să-şi trezească preţ de o clipă nepotul, să-l vadă întors la viaţă de cealaltă parte a terenului. Când returnează serviciul, băiatul o face cu suficientă precizie. Poate trimite, când vrea, mingi tăioase. Nici reverul nu-i e din cale-afară de slab. Lottie l-a văzut atingând mingea cu rotiri iscusite ale corpului. Are talent natural pentru joc, însă e şi mai talentat la visat cu ochii deschişi. A încercat cândva să-i prezinte arta tenisului legând-o de unghiuri, vectori, traiectorii, procentaje, ce brumă de aritmetică îi venise atunci în cap, dar el nu muşcase momeala. Nouăsprezece ani, tânăr matematician, însă niciodată no să ia Wimbledonul cu asalt.

Deşi nu e nici ea chiar Billie Jean King în persoană, tot mai poate să se ţină pe picioare şi să dea mingea peste fileu. Mai ales dacă e o seară târzie de vară, când lumina stăruie încă pe cer, spre nord. La ora nouă. Cu soarele încă la jumătate de ceas distanţă de asfinţit.

Se simte zgâlţâită până în măduva oaselor când prinde cu un voleu unul dintre retururile lui. Şocul urcă pe degete, în încheietură, trece prin cot, ajunge în umăr. Nu se dă în vânt după rachetele astea noi, metalice. Pe vremuri aveau mânere în coadă de peşte, erau mai teşite, alungite. Cu cadre de lemn. Lucrătură impecabilă. Acum sunt numai linii netede şi armături de metal. Într-una din zilele astea o să se întoarcă la racheta ei Bancroft, veche şi de încredere. Întinde mâna în spate şi scoate încă o minge din găletuşă, o trimite uşor în linie spre Tomas, proiectil mărunt la stânga lui. El o priveşte cum trece săltând veselă pe alături. Ar trebui să-i spună să-şi mişte odată fundul, dar e destul că a venit aici cu bunica-i stafidită, cu fusta ei albă până la genunchi, să schimbe câteva mingi. Băiatul e o privelişte plăcută. Înalt şi chipeş de-l sorbi din ochi, cu faţa dulce a lui Hannah şi uitătura de olandez a lui taică-său, cel dus de mult

de pe lume. E şi un pic de Ambrose pe-acolo. Cârlionţii. O urmă de obraz cărnos. Verdele sticlos al ochilor. Cu atât mai mult cu cât el nu e conştient de propria-i frumuseţe: dacă i-ar spune că-i un frângător de inimi, ar rămâne cu gura căscată. Ar prefera să scrie o teoremă pentru dorinţă. Nu e tinerică prin preajmă care să nu ofteze după el, însă băiatul poate fi găsit mai degrabă în biblioteca universităţii, frunzărind terfeloagele, cu cifre zumzăindu-i în cap. Vrea să fie un socotitor absolut, o creatură a predicţiilor şi posibilităţilor, dar în seara asta lui Lottie tare i-ar plăcea să ştie care sunt şansele statistice ca nepotului să-i mai iasă un forehand.

— Hai, capul sus! îi strigă. Mai sunt şase. Pune-ţi piciorul stâng la lucru. Uşor din şold.

— În regulă, buni.

— Fă-te că-i ştiinţa rachetelor.

Lottie întinde braţul după încă o minge. Simte în şale un spasm uşor. O şoaptă a geneticii. Deasupra buzei i se îngroaşă un strop de sudoare. Îndreaptă spinarea. Îl vede cu mirare pe Tomas, în spatele terenului, aplecându-se să-şi tragă şosetele, toţi cei o sută optzeci şi şapte de centimetri ai lui, apoi începând să salte pe vârfuri, mişcarea Bjorn Borg. O umflă râsul. Roteşte între degete mingea albă, îi dă drumul şi-o îndrumă cu blândeţe spre el, în uşorul plesnet al firelor, asigurându-se că mingea va ricoşa suficient pentru ca el să o poată ataca de dedesubt, ceea ce şi face, repezindu-se. Se aşteaptă ca băiatul nici să nu nimerească mingea, să vânture în gol racheta, însă ia contact cu mingea şi nu doar atât, ci întoarce încheietura spre ea, continuă cu umărul direcţia loviturii, îşi pune în mişcare fiecare din nesfârşiţii lui centimetri şi uite-o cum vâjâie pe lângă ea la fileu, la înălţime perfectă, viteză potrivită, întoarce capul să vadă mingea aterizând şi, cu toate că ştiu amândoi că nimereşte la doar un deget sau două în afara terenului, ea strigă, parcă prea tare: „E bună!“

*

Pe drumul de întoarcere la Belfast sunt opriţi la un punct de control de pe Milltown Road. Şase soldaţi tineri, cu feţe proaspete, în uniforme de camuflaj.

Mereu un fior de teamă gâdilând-o în ceafă. Tomas coboară geamul în partea lui. Verifică, îi spun, permisele de conducere. Nu e de obicei treabă de soldat, însă Lottie îşi ţine gura. Tinerii ostaşi nu sunt mai vârstnici decât Tomas însuşi. Cam neglijenţi, cu vestoanele descheiate la

gât. Cândva soldaţii se îmbrăcau cu ştaif: insigne lucitoare şi centiroane de culoarea lutului alb de pipă.

Unul dintre ei se apleacă la geam şi-o priveşte. Dinspre el vine iz de tabac. Lottie nu e tocmai o privelişte de zile mari cu fusta ei albă largă şi puloverul cu nasturi desfăcut, o ştie, însă îi oferă un zâmbet larg şi zice: „Merge la tenis cineva?"

Soldatul nu are chef de plezanterii – dragoste cu de-a sila nu se poate – şi dă roată maşinii, se învârte agale în jurul ei, verifică abţibildul cu litera R din spate, după care atinge capota cu palma, să-i simtă căldura, să-şi dea seama cât au condus. De când sunt suspecţi o bunică şi nepotul ei? Unde ar putea să-şi ascundă lansatoarele de rachete? Ce şanse sunt să se îndrepte spre Falls sau Shankill, în căutarea unui loc din care să declanşeze un asalt pedepsitor?

Nu se schimbă o vorbă, şi în cele din urmă soldatul smuceşte din bărbie. Tomas porneşte, atent să nu lase impresia că ar şterge-o prea iute, spre casa aflată la doi paşi de Malone Road.

*

S-a mai coşcovit cu trecerea anilor, dar încă se văd semnele frumuseţii victoriene de odinioară. Cărămidă roşie. Ferestre cu arcade. Trei caturi. Dantelărie întortocheată la perdele.

Păşesc pe cărarea îngustă, printre tufele înflorite, cu plasa de tenis pe umăr. Se opresc la treptele crăpate, iar el se apleacă s-o pupe pe obraz.

— Somn uşor, buni, zice, şi buzele lui îi ating în treacăt urechea.

De câteva luni locuieşte în apartamentul de la subsol. Suficient de aproape de universitate şi de departe de taică-său vitreg. Îl priveşte cum coboară, cu pasul un pic săltat şi cârlionţii blonzi întunecându-se în umbre.

— Nu aşa repede, hei.

A împrumutat multe elemente din accentul nordic, însă baza e tot cel din anii petrecuţi în Newfoundland, aşa că uneori se aude acesta, muzica se amestecă, iar ea nu mai ştie care e care. Tomas tropăie pe trepte, conştient de ce urmează. Ritualul lor de miercuri. Îi strecoară bancnota de douăzeci de lire în palmă, îl povăţuieşte să nu dea banii în întregime pe cărţi.

— Mersi, buni.

Mereu a fost un băiat liniştit. Aeromodele. Cărţi de aventuri. Benzi

desenate.

Copil fiind, a arătat mereu impecabil în uniforma de şcoală: cămaşă, pantaloni, pantofi lustruiţi. Până şi acum, la universitate, neglijenţa lui vestimentară are încă iz de scrobeală. I-ar plăcea să-l vadă într-o zi într-un tricou din cele rupte, cu agrafe agăţate alandala, cu vreun cerceluş în ureche, să arate şi el un pic de revoltă tinerească, dar ştie prea bine că va cheltui banii cu chibzuinţă, că-şi va lua din ei vreun telescop, vreo hartă astronomică sau alte asemenea lucruri practice. Ar putea chiar să-i pună deoparte pentru zile ploioase, o idee nu tocmai bună în oraşul ăsta îmbibat ca un burete.

— Nu uita să-i suni pe mama şi pe tatăl tău.

— Tată vitreg.

— Spune-le că venim în vizită, la sfârşit de săptămână.

— Of, buni, te rog.

Îi place cabana de pe Strangford Lough, însă bietul băiat nu suportă vânătoarea de weekend a tatălui său vitreg. Soţul lui Hannah, un fermier cu aere de moşier, a declarat de mulţi ani prima săptămână din septembrie drept începutul sezonului de vânat raţe. E mai Tuttle decât alde Tuttle.

Tomas îşi aruncă în sus privirile, zâmbeşte, o ia agale pe trepte spre grădină. Se bucură să scape, îşi dă ea seama.

— A... Tomas?

— Mda, buni?

— Găseşte-ţi şi tu o fată, pentru numele cerului.

— Cine spune că nu mi-am găsit deja?

Un zâmbet larg, şi dispare. Lottie aude închizându-se uşa de la subsol, urcă singură spre casă. Un trandafir câinesc lăsat de izbelişte îşi ridică lujerii pe trepte. O plantă de oraş. Un căţărător. Galben, cu mijlocul mărunţel şi roşu. Fiecare floare practicându-şi mica violenţă.

Lottie se opreşte în pragul uşii cu vitralii. Bagă cheia în încuietoarea care se hâţână. Prin jurul cutiei poştale se cojeşte vopseaua, tocul a început să crape. E greu de crezut că se fac aproape cincizeci de ani de când a păşit prima oară pe uşa asta. Pe atunci vedeai numai argintărie fină, rafturi înalte cu cărţi şi etajere gemând de porţelanuri Belleek delicate. Acum are parte de becuri încrustate cu fum. Pete de igrasie. Tapete care se dezlipesc. Îi strigă un salut lui Ambrose, dar nu primeşte

răspuns. Uşa dinspre camera de zi e întredeschisă. El e la birou, cu creştetul alb, rotunjit lucind în lumină. Ghemuit asupra registrului, cu teancuri de hârtii răspândite de jur împrejur. E surd ca o ciubotă. Îl lasă într-ale lui, păşeşte mai departe pe duşumelele care scârţâie, înaintează pe culoarul format din acuarelele ei recente şi câteva fotografii de altădată, intră în bucătărie, îşi leapădă cheile, dă drumul la robinet, umple ceainicul, aprinde aragazul, aşteaptă şuieratul. Şi nişte biscuiţi cu ciocolată, de ce nu? Patru pe-o farfurioară, zahărul, ulcica cu lapte, cele două linguri cuibărite una lângă cealaltă.

Împinge uşa cu cotul, uşor, străbate în linişte întinderea covorului uzat. Un şir de trofee câştigate la tenis pe poliţa dintr-o latură a vetrei. Toate la dublu mixt. Nu s-a dat niciodată în vânt după meciuri pe cont propriu. Mereu i-a plăcut tovărăşia unui bărbat, deşi a fost înaltă şi puternică, ştiută că prefera adesea să joace la primire. Avea un rever nimicitor. I-au plăcut mereu dineurile la club. Toasturile cu şampanie, hohotele vibrante de râs, automobilele înşiruindu-se pe şosea, cu farurile ca licuricii.

Ambrose tresare când îi pune tava pe marginea mesei, scapă din mână stiloul. Mârâie agasat, dar reuşeşte să-l prindă din zbor. Lottie îi dă un pupic pe tâmplă, lângă o inflorescenţă de piele negricioasă. Ar trebui, într-una din zile, să-l ducă la un dermatolog. Continente mici, izolate, împestriţându-i scalpul.

Biroul lui e o întindere nesfârşită de datorii. Extrase de conturi. Cecuri anulate. Scrisori de la creditori.

Îşi lasă bărbia pe creştetul lui şi-i frământă carnea abundentă a umerilor până ce se mai înmoaie un pic şi-şi lasă capul să se sprijine pe al ei. Îi simte mâna apucând-o de fund şi se bucură să-l ştie capabil încă de aventură.

— Cum a fost la Stranmillis?

— E gata pentru terenul central. Nu mai are mult de aşteptat.

— Băiat bun, puştiul nostru.

— Ne-am izbit într-un punct de control la întoarcere. A fost o urmărire ca-n filme.

— Chiar aşa?

— Abia în supermarket am scăpat de ei. La raionul de fructe.

— Tot te prind, zice el. N-ai scăpare.

O ciupeşte de fund ca şi cum ar vrea să-şi dovedească dreptatea, apoi se apucă iarăşi de socoteli. Lottie toarnă ceai, cea mai de seamă artă irlandeză. A învăţat, cu anii, să aleagă frunzele cele mai bune, să le înmoaie, să le infuzeze, să toarne. Nici când stătea în Anglia nu se făcea atâta caz de ceai. Îşi trage un scaun lângă el ca să i se uite peste umăr. Afacerea cu pânză de in s-a dus pe copcă de mult. Au rămas doar halele pustii, ciuberele găurite şi fantomele unor străvechi războaie de ţesut. Au moştenit totul. Blestemul privilegiului. Oameni de serviciu pentru ambiţiile morţilor.

Însă, una peste alta, a mai rămas suficient în puşculiţă cât s-o scoată la capăt. Pensia lui de la RAF. Cabana de pe laguna Strangford. Investiţiile, economiile. Îşi doreşte ca Ambrose să nu-şi facă atâtea griji, să-l poată stârni la hohote de râs mai îndelungi, să-l vadă ridicându-se de la birou, părăsindu-l fie şi o clipă sau două, însă bărbatul ei e genul care-şi face griji în ascuns. Criza din ’29. Nici nu-şi lepădaseră bine hainele de nuntă. Marea Depresiune. Ieşise din RAF, se întorsese la Belfast. Pânză pentru paraşute şi aripi de aeroplan. Deltaplane militare, de recunoaştere. Dispăruseră curând toate. Afacerea picase în bot. Apoi pânză de in pentru efortul de război. O incursiune nechibzuită în teritoriul batistelor dantelate. Fotografiatul ei intrase într-un con de umbră după război, dizolvându-se în acidul timpului, naşterii, afacerii, căsniciei. Lottie lucrase chiar şi la birourile fabricii, în anii ’50 şi începutul anilor ’60, croindu-şi drum printre războaiele de ţesut şi ţignalul singuratic al sirenei fabricii, mai trist decât încăpea în cuvinte.

Soarbe ultimele picături de ceai şi-şi trece braţul peste speteaza scaunului lui Ambrose. Pe hol, pendula anunţă cu clinchete ora.

— Tomas al nostru s-ar putea să aibă o iubită.

— Chiar aşa?

— Poate că da, poate că nu.

— Ăsta e un indiciu?

Ea râde, îl trage de braţe silindu-l să se ridice. Cardiganul lui, cămaşa descheiată la guler, turul lăsat al pantalonilor. Are creioane şi ghemotoace de hârtie prin toate buzunarele, firimituri ale zilelor de ieri şi de mâine. Smocul mărunt de păr cărunt i se iţeşte pe piept. Însă tot mai are în el ceva năstruşnic. E capabil încă de tinereţe. Înşurubează capacul stiloului, închide registrele contabile şi o apucă amândoi spre întunericul

coridorului, către trepte.

De două ori pe mare, o dată cu avionul. Călătoriseră împreună. Prima oară ca să-şi viziteze mama, care se întorsese să trăiască la hotelul Cochrane. Vântul şfichiuitor sufla peste Atlantic. Au urcat pe punte, înfofoliţi în pături. Lottie s-a sprijinit de balustradă. Ambrose s-a oprit alături. Nu-i păsase niciodată că era cu un cap mai înaltă decât el. Uneori, când îşi apăsa fruntea pe umărul ei, Lottie se temea că soţul său ascunde o suferinţă secretă, că erau blocaţi într-o interdependenţă care avea într-o zi să se spulbere în mâhnire. Acostaseră în Boston şi porniseră pe calea ferată care se ţinea de coasta estică. Mama ei, pe-atunci, era aproape imobilă: locuia într-un fotoliu din odaia ei, însă tot mai scria – în mare parte teatru. Piese scurte, tăioase, amuzante, jucate de o trupă de pe Gilbert Street. Un teatru de imigranţi. Macedoneni, irlandezi, turci. Mama ei, cu căciuliţa împletită pe cap, se aşeza în fundul sălii şi asista, cuprinzându-şi o palmă cu cealaltă, albă în rochia de culoare închisă. Teatrul era o formă nouă de expresie pentru Emily. Îi plăcea la nebunie, cu toate că locurile la spectacol rămâneau adesea neocupate. Într-o după-amiază, se duseseră împreună cu automobilul pe Câmpul lui Lester şi străbătuseră la pas fâşia potopită de iarbă. Pista era acum izlaz pentru oi.

A doua vizită o făcuseră în 1934, la două luni după moartea lui Emily, ca să-i pună afacerile în ordine. Lottie nu avusese inimă să arunce cutiile cu hârtii ale mamei. Le băgase în portbagaj şi condusese până în nordul statului Missouri. Nu mai existau ferme de gheaţă acum. Au dormit, ea şi Ambrose, într-un motel mic, de pe marginea drumului. A lăsat cutiile pe treptele unei biblioteci locale. Avea să se întrebe apoi, ani buni, ce se alesese de hârţoage. Fuseseră cel mai probabil arse ori făcute harcea-parcea. La întoarcerea în Belfast îşi luase cu ea propriile negative, îl privise pe Alcock ivindu-se din cuva cu revelator. Îi plăcea să şi-l închipuie aşa, ridicându-se din întuneric.

Călătoriseră pentru ultima oară în 1959, la a treizecea aniversare a căsătoriei, când luaseră un avion de la Londra la Paris, apoi de la Paris la Toronto şi de la Toronto la New York, unde Ambrose avea afaceri cu angrosiştii de ţesături de pe White Street. Mare parte din economii se duseseră pe bilete la clasa întâi. Îşi prinseseră şervetele la gât şi se uitaseră pe hublou la pânzele mişcătoare ale norilor. Lui Lottie i se

păruse uluitor că putea cere un gin tonic la opt mii de metri în aer. Şi-a aprins o ţigară, s-a lipit de Ambrose, a aţipit cu capul pe umărul lui. În acel voiaj nu făcuse nici o fotografie. Voise să vadă cât de bine se înşiruie, singure, cadrele memoriei.

Cerul ridică tivul Belfastului. Se uită de la fereastră peste acoperişuri. Peisajul nesfârşit al plăcilor de ardezie şi al hornurilor. E un oraş posomorât, însă are ceva ce-o face energică în zori.

Îşi strânge cordonul capotului. În jos pe scări, spre bucătărie. Din linoleum se ridică frigul. Îşi găseşte papucii jos, lângă sobă. Doamne, dar sunt încă reci. Gata cu sfârşitul verii. Deschide uşiţa din faţă a sobei, ca să se întindă căldura, se aşază la masa de lemn care dă spre grădina din spate, îşi frământă labele picioarelor, înainte şi înapoi, ca să le încălzească. Trandafirii sunt în floare şi pe iarbă e un petic înrourat. Era demult o legendă, că dacă te speli dis-de-dimineaţă cu rouă pe faţă, o să rămâi veşnic tânăr.

Ia două felii de pâine din coş, le împinge în noul lor prăjitor argintiu, umple ceainicul pentru o cafea instant. Amestecă şi bate mai întâi laptele. O combinaţie fină, spumoasă. Şovăie să readucă la viaţă radioul. Mereu e tentant să vezi ce spume a mai făcut peste noapte lumea: ce revoltă a mai fost prin oraş, ce alegeri măsluite, ce lucrător amărât la bar a trebuit să cureţe după cadavre. Arareori trece o săptămână fără vreo calamitate ori alta. Aşa a tot fost de pe vremea raidurilor germane. Unul dintre lucrurile pe care le-a observat de timpuriu despre femeile din Belfast, chiar şi atunci, în timpul războiului, a fost că aveau toate batiste cu dantelă în mâneca rochiilor. O modă cu totul aparte, dacă se putea spune aşa. O privire scurtă spre încheietură, o minusculă capsulă temporală de îndurerare. Se apucase şi ea să poarte batistă, însă de-acum moda asta dispăruse. Mai puţină mânecă, mai multă tristeţe. Cerurile, în acele zile, erau candelabre de violenţă. Ea şi Ambrose se retrăseseră pe laguna Strangford, de unde se uitaseră cum avioanele transformau văzduhul nopţii într-o imensă inflorescenţă oranj.

Pocnetul prăjitorului de pâine o face să tresară: de ce ţopăie atât de imperativ? Feliile se azvârl în sus ca nişte săritori cu prăjina ori evadaţi din închisoare. Una ajunge chiar pe blatul din bucătărie. Scormoneşte prin frigider, unge cu unt amândouă feliile, ia apoi marmelada şi-o întinde gros. Învârte linguriţa în ceaşca de cafea, se duce cu ceaşca lângă

bufet.

Acesta e momentul ei favorit. Cocoţată pe taburetul de lemn, se uită afară. Mica fereastră de tăcere. Orizontul luminându-se. Trandafirii deschizându-se. Roua evaporându-se de pe iarbă. Casa deocamdată suficient de friguroasă încât să simtă că ziua abia îşi încearcă puterile. În ultimii ani s-a apucat să picteze acuarele: o ocupaţie plăcută, se trezeşte de dimineaţă, nici n-a dat câteva pensule şi s-a şi lăsat seara. Peisaje marine vaste, laguna, Poteca Uriaşilor, podul de frânghii de la Carrick-a-Rede. Ba chiar şi-a luat aparatul de fotografiat şi s-a dus până pe insula Rathlin, lucrând apoi după poze. Sunt momente când se zugrăveşte pe ea însăşi înapoi în timp, în St. John’s, cu nota de subsol pe care o făcea orăşelul pe mare, Water Street, Duckworth, Harbour Drive, toate căsuţele acelea cocoţate pe piscuri, prinse parcă într-o deznădăjduită încercare de a-şi aminti cum ajunseseră acolo.

Ţăcănitul bastonului lui în podea. Bolborositul conductelor de apă. Se codeşte să aducă vorba. Nu vrea să-l facă să se simtă prost, dar soţul ei s-a cam ramolit. Se teme nespus de un bufnet pe duşumea, de o cădere peste balustradă ori, şi mai rău, de-o rostogolire pe scări. Suie treptele înainte să iasă Ambrose din baie. O strângere de inimă scurtă de-o clipă când nu aude nici un sunet, dar uite-l că iese, cu o expresie un pic perplexă pe chip. Pe o latură a bărbiei i-a rămas nişte spumă de ras, iar nasturii cămăşi sunt încheiaţi alandala.

Lottie dispare în baie. Dansul celui slab de înger. Se dezbracă de cămaşa de noapte. Îmbracă nişte pantaloni de casă şi un pulover cu nasturi. Se uită scurt în oglindă. Căruntă, cu pieptul greu, lăbărţat. A pus ceva carne şi pe grumaz.

Vâră capul pe uşa dormitorului, pândind dacă Ambrose a ajuns cu bine la parter. Capul lui chel se leagănă mai departe, pe după grilajul din josul balustradei, îndreptându-se către bucătărie. Vremurile de altădată, cu Opera, Hipodromul, Curzon, Albert Memorial Clock. Ei doi, călători fantastici în lumină. Atât de tineri pe-atunci. Mirosul costumelor lui. Tutunul turcesc pe care-l prefera. Balurile de caritate din Belfast, rochia ei foşnind pe trepte, Ambrose alături, purtând papion, cu părul dat cu briantină, abţiguit. Muzica orchestrei mişcându-se în ei amândoi. Zilele bune de altădată. Când stelele erau tavane ori tavanele erau stele. Uneori o regalau cu cântece despre Canada. Irlandezilor le plăcea grozav să

cânte şi erau în stare să fredoneze melodii culese de mai peste tot. Unii ştiau chiar şi cuvintele baladei Regimentului Întâi din Newfoundland, făcut una cu pământul în Bătălia de pe Somme.

Soldaţi bătrâni din alte războaie. Căpitani şi colonei. Piloţi şi navigatori.

Canotori şi călăreţi destoinici. Cu toţii bărbaţi eleganţi. Se adunau uneori să dea iama în vulpi. Peluze văratice. Scaune pliante. Turnee de tenis. Îi spuneau, spre ciuda ei, Americanca. Încercase chiar să-şi estompeze accentul, însă fără a izbuti pe deplin. Îşi brodase pe tivul fustei steagul roşu al Newfoundlandului. Turneele se prelungeau până la apus. Apoi supeurile, seratele. La case mari din Belfast. Ore de pregătiri la masa de toaletă. Aplecată asupra oglinjoarei ovale. Aranjându-şi şuviţe rebele. Machiindu-se. Nu prea mult roşu în obraji. „Cum arăt, dragă?“ „Sincer să fiu, scumpa mea, arăţi de parcă ai întârziat.” Răspunsul lui obişnuit, la care însă făcea cu ochiul şi-o cuprindea strâns de după mijloc. Se expunea apoi, goală, în faţa oglinzii, despletindu-şi părul, în vreme ce gulerul lui alb cădea pe pat şi noaptea era blândă cu ei, întotdeauna blândă.

Porneşte pe trepte în jos, iuţind pasul. Îl vede lângă fereastră, cu ceaiul şi pâinea prăjită. Se apleacă să-i încheie acătării nasturii şi izbuteşte să şteargă micul moţ de spumă de pe gâtul lui fără ca Ambrose să bage de seamă. Ambrose pliază ziarul de ieri, îl pune oftând pe masă. O ameninţare cu bombă în centru. Şaptesprezece bărbaţi reţinuţi într-o razie. Un băiat împuşcat în genunchi în zona Peter’s Hill. Un dispozitiv incendiar găsit ascuns în fundul unui cărut de bebeluş.

— Măreţii şi credincioşii eroi ai Irlandei au făcut-o iarăşi lată, zice Ambrose.

În drum spre lagună e ca şi cum automobilul însuşi pare să se relaxeze. O biserică străveche, un stol de mierle în streşini, afişe anunţând licitaţii pe stâlpi de piatră, şuri pline cu nutreţ, cisterne cu lapte pe la porţi, mlaştini.

Trec pe lângă situl arheologic şi o apucă pe podul cel mic care duce pe insulă, apoi, încă în zori de zi, dau roată porţii roşii.

Cabana e pe marginea lagunei, ascunsă de copaci. Acoperişul de stuf a fost de mult schimbat cu unul de ţiglă, dar restul încă arată semne ale trecutului. Pereţii daţi cu var alb, uşa olandeză albastră, ghivecele vechi

de aramă care atârnă la ferestre, şezlongurile decolorate, un clopoţel pus pe-o ulucă, în spate. Câte zile a petrecut aici, bătând cuie, potrivind uşi în balamale şi chituind cercevele? Un sistem de încălzire nou-nouţ care nu funcţionase de la început. Pompe şi ţevărie. Bandă izolatoare. Cabluri şi puţuri. Începuse ca o cabană cu două încăperi şi ajunsese să se întindă, uşor-uşor, spre lac. Ea şi Ambrose făcuseră mare parte a trebii în anii de după război. Zile domoale, de calm. Vânt şi ploaie. Le tăbăciseră feţele. „Sus, pe scară, să batem şipcile." „Să curăţăm ţevile de scurgere." Locuinţa de vară devenise sălaş iernatic. Toate acele nopţi încremenite în simplitate pe care şi le petrecuse întinsă lângă el în dormitorul din fund. Privind pe geam, peste apă, către est. Urmărind cum se scurge lumina.

Tomas virează pe alee. Cam pripit. Ambrose se foieşte pe bancheta din spate, fără să se trezească. Cauciucurile alunecă pe solul moale. Alte câteva automobile sunt deja parcate în iarba lungă de lângă hambar. Ginerele ei, Lawrence, s-a întrecut cu invitaţiile. Asta e situaţia. E sfârşitul lui de săptămână. Ritualul lui.

— Lasă-l pe bunicul să mai doarmă un minut.

Lottie se apleacă şi trage pătura până sub bărbia lui Ambrose, care emite un sforăit uşor. Pământul e un terci moale. Băltoace şi urme de cauciucuri. A uitat să-şi ia cizmele de cauciuc, aşa că se întoarce plescăind prin noroi spre portbagajul maşinii.

— Dă-mi o mână de ajutor, Tomas, dacă eşti bun.

Băiatul, care se sprijină neglijent de portieră, ridică spre ea amândouă braţele, cu părul căzut în ochi.

— Să-ţi cumperi nişte ştergătoare de parbriz.

Tomas o priveşte buimac până ce mâna ei îi îndepărtează buclele de pe frunte. Râde apoi, şi Lottie îl împovărează cu genţi, cărţi, pături şi-l îndrumă spre casă.

Îl priveşte cum alunecă prin iarba lungă din coasta cabanei, cum tijele ude se ating de blugii lui. Tot evazaţi poartă. Cămaşa i-a ieşit din pantaloni la spate. Nu s-a omorât niciodată după modă. Se chinuie sub povară, aproape se împiedică, dar izbuteşte să pună talpa în faţa uşii, pe pietriş, regăsindu-şi echilibrul.

Ajunge la uşa olandeză – partea de sus e deschisă, cea de jos închisă – şi se apleacă înăuntru. Pe jumătate în casă, pe jumătate afară. Ţine bagajul proptit în muchia uşii. Lottie aude, când încă e la oarecare

distantă, vocea răsunătoare cu care o întâmpină din interior, fiica ei. Revărsarea de fericire de peste prag. Un şort. Câteva şuviţe de păr peste ochii lui Hannah. Un iz de tutun când se îmbrăţişează.

— Unde-i tati?

— Moţăie. Mai lasă-l două minute.

— Ai coborât geamul?

— Sigur că da. S-au pornit deja?

— Au pus momelile de la cinci dimineaţa.

— Poftim?

— Au început pe întuneric.

Şi, ca un făcut, chiar atunci Lottie aude primul ei foc de armă din weekend. Urmat îndată de un altul. Întoarce capul şi vede un stol de păsări zburătăcind grăbite peste cabană.

Ambrose a fost şi el, la vremea lui, un ţintaş bun. Câţiva dintre oamenii din industria textilă se mai adunau toamna, la finele câte unei săptămâni. Lămpaşe pe frunte, linţolii de lumină albicioasă pe drum, în ceaţa zorilor. Cizme. Şepci. Surtuce de lână. Impermeabile verzi. Arme în huse, atârnate pe umeri. Umblau pe drumul de pe insulă cu câinii aţinându-se în spate, labradori galbeni şi negri. Auzea cum li se înfundă tocurile în pietriş când păşeau. Când se întorceau, după-amiază târziu, în hainele lor se simţea slab izul prafului de puşcă. Raţe cu cap roşu, raţe moţate, raţe sunătoare. Îşi făcuseră un ritual din turnatul de rachiu în apa clocotită – ca să desprindă alicele din carne, ziceau. Nu putea gusta o îmbucătură, niciodată, fără să se gândească la zbor.

Arthur Brown, Dumnezeu să-l ierte. Încă mai are scrisoarea cea nedeschisă, din tinereţe. Brown e mort de treizeci de ani. Fiul lui, Buster, s-a prăbuşit din înaltul cerului într-o misiune de luptă. A doua devastare a ţării. Experimentul ratat al păcii. Şi-l aminteşte pe Brown acasă la el, în Swansea, aşezat pe zidul scund, aplecat pe spate, mingea în zbor şi arcuirea zâmbetului pe chipul lui.

Micul dejun e punctat cu focuri răzleţe de armă. Stă în bucătărie cu Hannah, cu faţa de masă în carouri roş-albe întinsă dinainte. Tomas s-a ghemuit la foc, citind, în vreme ce Ambrose face, între aţipeli, o plimbare pe ţărm.

Se bucură să petreacă ceva timp singură cu fiica ei: în ultima vreme se întâmplă tot mai rar. Inevitabilul ceainic, untul, chiflele. Crinii, într-o

vază pe masă. Mirosul înţepător de tutun: Lottie îi îngăduie să-i alunece peste faţă.

Pe pervaz se află un teanc de scrisori deschise şi un carnet de cecuri. Destinul i-a dat fetei ei două lucruri – o minte brici şi darul, sau blestemul, de a-şi împărţi banii pe care-i are. E aşa de ani întregi: şi când era copilă, pe Malone Road, venea acasă fără încălţări. Până şi acum există mereu câte un cec de pus în vreun plic. Crucea Roşie. Oxfam. Căminul de Copii Shaftesbury.

— Ce mai e şi asta, Amnesty International?

— Încă o gaşcă de canadieni, mamă.

— Ia spune, nu te urăşte poştaşul?

— Sunt pe lista lui de suspecţi. Lottie ridică în aer teancul de plicuri, le prefiră printre degete de parcă ar fi cadrele unui desen animat: bancnote care dispar peste deal. Tot ce ştiu, de la tine am învăţat, mamă, îi spune.

Nu e o minciună. Nici ea nu a fost, la vremea ei, tocmai o zgârie-brânză. Şi totuşi a fost mereu mamă. Din asta nu se poate evada. Trece peste latul carnetului de cecuri un elastic, încearcă să-l ascundă după ghivece.

Împletesc aşa clipă cu clipă, mişcându-se fluide una în jurul celeilalte, schimbând linguri, întinzându-şi castroane, împrumutând una de la alta cârpele de vase aruncate peste umeri. Starea fermei. Pulsul cătunului. Afacerea lui Hannah cu câini de rasă.

Mâinile lui Hannah au îmbătrânit puţintel. Are treizeci şi opt de ani, şi jumătate din viaţă a fost, la rândul ei, mamă. Pielea i-a căpătat un lustru ca de gresie. Are un ghemotoc de vene la baza încheieturii. Ce ciudat lucru, să-ţi vezi fiica îmbătrânind. Acea moştenire stranie.

— Tomas se poartă bine, sper.

— Jucăm tenis în fiecare zi de miercuri.

— Frumos din partea lui. O notă melancolică în glasul lui Hannah: Nu te înnebuneşte cu magnetofonul ăla nou, sper.

— Ei, noi doi suntem şi aşa surzi.

Hannah se răsuceşte şi ia pâinea de pe plită. Cu mâinile goale. Îşi pârleşte buricele degetelor. Se duce la chiuvetă, dă drumul la apă rece peste arsură.

— Mă gândeam, mămică... ştii tu. N-ai vrea să stai de vorbă cu

Tomas? Să iasă din vizuină, măcar de data asta? Lawrence a vorbit toată săptămâna de el.

— Tu eşti maică-sa.

— Mda. Numai de tine ascultă.

— Ar putea măcar să mute momelile pe lac.

— Da, ar putea.

Pe geam, în lungul ţărmului, îl spionează pe Ambrose, care umblă cu fruntea umbrită de borurile cafenii ale pălăriei. Mereu a iubit laguna. Se întinde în spatele lui, o unduire vastă, cenuşie. Se va întoarce în casă peste puţin, ştie bine, frecându-şi mâinile, căutând căldura focului, o duşcă de brandy şi un ziar, plăcerile obişnuite ale unui început de septembrie.

Vânătorii se întorc la vremea prânzului, înaintând cu paşi grei pe potecă, bălăngănindu-şi armele. Nu-i cunoaşte pe mulţi. Sunt prieteni de-ai lui Lawrence. Un avocat, un consilier municipal, un constructor de vase artizanale.

— Unde-i Tomas? întreabă Lawrence.

— Dincolo, la el în cameră.

Lawrence îşi poartă cămaşa încheiată la toţi nasturii. Pe sub ea e solid, osos. Ţine de gât două raţe sunătoare. Le leapădă pe masă, face un pas, îşi umple pipa cu tutun, îl îndeasă cu podul palmei.

— Atunci... o să vină mâine cu noi?

— Of, mai dă-i pace, zice Hannah.

— Fă-i un pustiu de bine.

— Lawrence. Te rog.

Se dezbară de puloverul cu nasturi, îl atârnă la foc, mormăie ceva în legea lui. E un bărbat mătăhălos, dar cu voce mică. Se înviorează iarăşi după ce li se alătură prietenilor, în salon.

Pe la finele după-amiezii, Lottie şi Hannah au ajuns să-şi bage mâinile în măruntaiele călduţe ale unei păsări fripte. Hannah apasă iscusită peste partea de jos a păsării, şi carnea se desprinde între degetele ei. O răsfiră pe un platou, garnisită cu felii de măr şi fructe de pădure. O gesticulaţie extravagantă de culoare.

Bărbaţii iau loc la masă, mănâncă, toţi în afară de Tomas. Cu jachetele aşezate pe spătarele scaunelor. Şepcile lăsate pe pervaz. Hohotesc tare. Ziua e voioasă. O bârfă domoală. O alunecare spre

departe.

E bucuroasă când îl vede pe Tomas ieşind din camera lui, la căderea serii, după ce musafirii au plecat. Poartă un pieptar pescăresc vechi, mai mare cu multe numere, care a fost cândva al lui Ambrose. Umblă cu un aer adormit de colo colo. Îl salută din cap pe Lawrence, aflat în cealaltă parte a încăperii. Între tată vitreg şi fiu vitreg e o prăpastie. Şi mereu înnorat.

Porneşte cu barca pe lac, în noapte, să-şi verifice hărţile stelare. În cizme lungi, pescăreşti. Cu binoclul la gât. Îl văd, o gămălie de lumină pâlpâitoare alunecând pe lângă ţărm. Luna e joasă, peste lagună suflă uşor vântul.

Când atinge apa cu vâsla, lumina tresaltă, se roteşte unduitor, apoi se linişteşte iar.

Duminică, dis-de-dimineaţă, îl trezeşte pe Ambrose pentru vânătoare. Afară e întuneric beznă. Frigul îi încremeneşte obrajii. I-a pregătit deja hainele. Bluză groasă de corp şi izmene. O jachetă groasă de tweed. Două perechi de şosete. Împăturite pe scăunelul de lemn. Periuţa de dinţi, nu şi lama de ras. E singura zi din săptămână când Ambrose nu se bărbiereşte în zori de zi.

Lumina unor faruri trece peste tavan. Sunt musafirii ceilalţi, au început să apară pe potecă. Trei, patru, cinci în dimineaţa asta. Pleoscăitul cauciucurilor în noroi. Vocea lui Lawrence deja printre ei. O şoaptă, câinii îndemnaţi să nu latre. Un damf de fum venit de la ţigările de afară.

În bucătărie, ea şi cu Hannah pregătesc micul dejun: pâine şi ceai, atât, nu e timp pentru prăjeli. Bărbaţii au ochii tiviţi cu negru, sunt posaci, osteniţi. Se uită pe geam la întunericul pe cale să lase loc zorilor. Îşi potrivesc bateriile în lanterne. Se verifică de cartuşe. Îşi strâng şireturile la bocanci.

Silueta lui se iveşte fără veste în hol. E sigură, mai întâi, că Tomas nu a închis ochii întreaga noapte. N-ar fi prima oară. Şi-a petrecut adesea seri întregi pe apă, cu hărţile lui stelare. Traversează greoi bucătăria, îi salută din cap pe bărbaţii de la masă, se aşază lângă Ambrose. Se fac ritualele prezentări. Mănâncă împreună, apoi Tomas se ridică odată cu Lawrence – fără să schimbe o vorbă unul cu altul – şi se duc în cămară, unde e ţinut seiful argintiu, ferecat.

Lottie se uită cum becul fără abajur aruncă asupra lor un glob de lumină. Lawrence roteşte cadranul încuietorii, bagă mâna înăuntru, se întoarce spre Tomas. Îşi priveşte nepotul cântărind în palmă greutatea nefamiliară. Aude frânturi de cuvinte: calibrul doisprezece, cinci focuri, încărcătură de 36 de grame.

— Ai de gând să ieşi cu ei? întreabă Hannah.

E în vocea ei un calm suveran, însă trupul o trădează: umerii îi sunt tensionaţi, gâtul, încordat şi lucios, în ochi i se citeşte premoniţia unei nenorociri. Aruncă o privire spre Lawrence. Soţul ei dă din umeri şi atinge cu degetele pipa din buzunarul de la piept, de parcă acela e lucrul care va ţine totul sub supraveghere.

— M-am gândit să fac o încercare, zice Tomas.

— Să-ţi iei puloverul de lână.

În bucătărie e forfotă. Se ivesc zorii. Oaspeţii ies. Tomas se apleacă să-şi încheie şireturile la bocanci. Hannah îl ia pe Lawrence de guler, îi şopteşte ceva imperativ la ureche. Lottie îl ia, la rându-i, deoparte pe Ambrose şi-l roagă stăruitor să aibă grijă de băiatul ei.

— Ne întoarcem până la prânz.

Încă în capot, îi priveşte plecând. Un regiment întreg. Urmele încălţărilor imprimate în nămol. Câinii învârtindu-se răbdători printre ei. Dispar după stâlpul roşu al porţii, iar cerul se înalţă pe măsură ce ei se micşorează.

Dimineaţa e tulburată de pocnetele puştilor. Focuri duble. Fiecare e ca o izbitură puternică în măruntaie. Lottie se frământă, nu-şi găseşte locul. Până şi umblatul prin bucătărie îi solicită o stăpânire de fier. I-ar plăcea să-şi cureţe făina de pe mâini, să iasă pe uşa olandeză, să grăbească pasul pe alee, să ajungă la ţărm, să vadă ce-i cu ei, să-i ţină sub ochi, să le aducă sendvişuri, lapte, vreun clondir cu tărie. La fiecare bubuitură, privirea i se îndreaptă spre geam. Afară e cenuşiu, opac.

Coloane de ploaie se revarsă, la distanţă, peste lac. Ramurile copacilor croşetează vânt. De-acum, fireşte, furtuna îi va mâna acasă. Dă drumul la radio ca să acopere zgomotele. Bombe, făcând ce fac bombele. Schimbă postul, dă pe muzică simfonică. Însă la ora exactă până şi muzica e întreruptă. Un dispozitiv incendiar în Newry. Trei morţi, doisprezece răniţi. Fără avertisment.

Urmăreşte forma fiicei sale mişcându-se de la masă la plită, de la

cămară la frigider. Hannah se preface netulburată. Frământă aluatul şi-l lasă la crescut. De parcă fierbinţeala cuptorului ar putea da înainte acele ceasului de pe sobă.

Schimbă din când în când o vorbă între ele. Si-a luat Ambrose o curea ca lumea?

A căpătat Tomas cele mai groase şosete? O să stea Lawrence pe lângă ei? Si-o fi luat cineva vreun impermeabil? Când au împuşcat ultima oară o raţă cu cap negru? Si-a luat ochelarii? A mai apăsat vreodată pe trăgaci?

E trecut de ora amiezii când aud lătrat de câine. Bărbaţii sosesc pe potecă, păşind agale: Ambrose şi Tomas sunt în coadă, cu lăţimea unui meridian ierbos între ei. Hainele li s-au înnegrit de ploaie. Au carabinele atârnate pe umeri. În umbletul lor se simte o anume oboseală.

Îi întâmpină în faţa cabanei, ridică ivărul de pe uşă, îi pofteşte să intre.

Tomas trage de pe el jacheta şi-o întinde lângă foc, pe rastelul cu cleşti şi vătraie, izbeşte cu călcâiele în duşumele până ce-i ies din picioare bocancii, îşi dezlipeşte de pe degete şosetele jilave, le pune şi pe acestea la uscat. Se aşază, lung şi lânced, pe scaun, se ascunde sub un prosop. Din bocanci şi şosete se ridică abur cald.

— Ce faci, buni?

Lottie stă aproape de vatră, cu spatele la foc. Va prelungi cât mai mult momentul, priveliştea lui în scaun, încreţirea măruntă a luminii pâlpâind pe încălţările înnegrite de ploaie.

— Ia zi, ţi-a plăcut?

— Ăă... da, presupun.

— Ai doborât ceva?

— Bunicul a împuşcat vreo două.

Sunt momente – după ce-au trecut luni, ba chiar după scurgerea unui deceniu – când Lottie îşi dă seama, fără veste, cât e de straniu să fii abandonat de limbaj, cum viitorul cere ce ar fi trebuit să se ceară în trecut, cum vorbele ne pot scăpa cu atâta uşurinţă, şi atunci rămânem doar cu încercarea de a le prinde din urmă. Îşi va petrece mult timp întrebându-se de ce nu s-a aşezat lângă Tomas ca să-l întrebe ce-l făcuse să se ridice din pat, ce-l îndemnase spre ţărm, ce impuls îl făcuse să participe la vânătoare. Cum era să mergi pe mal, să te ciuceşti în iarbă şi

să aştepţi ca păsările şi câinii să tulbure albastrul şi griul? Ce cuvinte schimbaseră el şi Ambrose, ce tăceri? Ce sunete auzise el venind peste ape? Care dintre copoi se aţinuse pe lângă el, aşteptând? Ce anume îl făcuse, iac-aşa, să se răzgândească? Şi-ar fi dorit ca ea să fi fost la originea ideii care-i trecuse lui prin minte atunci, în zorii de septembrie. Era oare unul dintre lucrurile acelea întâmplătoare, haotice, necerute, încă un element în marea dezordine a existenţei? Poate nu voise să-şi ştie bunicul singur afară. Sau îşi auzise mama vorbind despre vânătoare. Sau că tatăl vitreg îşi dorea atât de aprig tovărăşia lui. Ori poate o făcuse din pură plictiseală.

Va ajunge să se întrebe – oprită pe la vreun semafor pe Malone Road ori în măcelăria de pe Ormeau Road, dacă nu la întrunirile pacifiste din Andersonstown Road, în umbrele din Sandy Row, pe la marşurile unde se înalţă portrete ale morţilor dragi, în zilele în care va aştepta la Stormont vreo veste decentă, plimbându-se pe buza insulei, pe terenul de tenis al clubului din Stranmillis sau coborând pur şi simplu scările cu Ambrose, adăugând zi după zi, oră după oră – ce-l adusese pe Tomas în momentul acela, cum devenise parte a prefirării neîncetate a sorţii, ce anume îl făcuse să se răzgândească.

Nu a întrebat. L-a văzut în schimb pe Tomas ridicând prosopul, frecându-şi părul cu el, după care s-a întors spre bucătărie şi a aţâţat focul, simţindu-se cuprinsă de o bucurie deplină.

Frunze galbene zac, în abundentă răvăşeală, pe verdele peluzei. Cabana a fost atinsă de furtuna descompunerii. Sunt sfârşiturile de săptămână care îi plac cel mai mult: ies cu maşina din Belfast, se opresc o clipă la poartă, cu cablurile de înaltă tensiune cântând în capătul drumului de ţară.

Parchează lângă hambar, pe partea înălţată a aleii de acces, unde pământul e mai ferm, şi folosesc frunzele ca proptele cât îşi croiesc drum spre uşa olandeză.

Tomas e împuşcat şi ucis la două săptămâni de la începerea sezonului de vânătoare. În întunericul de dinainte de răsărit. În bărcuţa lui albastră. În mijlocul noului său ritual de a împrăştia pe luciul apei momelile.

Ea se trezeşte din somn la primul foc. Ambrose e alături. Înălţarea şi coborârea pieptului. Răsuflarea lui neregulată, în camera din dos a

cabanei. Se foieşte, se întoarce spre ea. Bluza de pijama îi e descheiată. Un triunghi mic de carne la gât. Mirosul stătut al respiraţiei. Lottie se trage mai într-o parte. Camera are un aer prăfuit. E sigură, la început, că greşeşte. Nu s-a auzit din beznă nici un sunet familiar. Poate vreo cărămidă căzută din horn: s-a mai întâmplat. Sau poate vreo ţiglă spartă. Pipăie tăblia noptierei în căutarea ceasului. Îl apropie de ochi. Trebuie să-l învârtă de mai multe ori între degete. E cinci şi douăzeci dimineaţa. Nu a fost un foc de armă. E prea devreme. Poate s-a răsturnat ceva prin hambar ori prin sufragerie. Se uită spre geam. Ploaia bate cu putere în sticlă. Răceala goală a lemnăriei, la atingere.

Apoi aude a doua împuşcătură. Pune mâna pe umărul lui Ambrose, o lasă o clipă aşa. O fi dormit prea mult. Perdelele sunt bine trase, totuşi. Poate o induce în eroare lumina. Se ridică, în cămaşă de noapte. Trage perdelele în lături. Afară e întuneric dens. Atunci trebuie să-şi fi închipuit. Se uită lung către lac. Nimic. Doar silueta şi mai întunecată a unui copac gheboşat de vânt. Nici lună şi nici stele. Nici barca nu e. Nu se vede nici o luminiţă mică, roşie. Nici ţipenie de om. Linişte.

Trage perdelele la loc şi se întoarce prin odaie. Lasă papucii să-i cadă din picioare. Ridică un colţ al păturii, pe cale să se vâre iarăşi în aşternut, când aude pocnetul cel de-al treilea.

Aia, îşi spune, n-a fost ţiglă. Nici cărămidă desprinsă.

cartea a treia

2011. Grădina Amintirii

Am în posesie, deja de mulţi ani, o scrisoare nedeschisă. A călătorit cu un aparat de zbor Vickers Vimy peste Atlantic, în urmă cu aproape un secol, cea mai subţirică dintre epistole, nu mai mult de două pagini, posibil doar una. Plicul are cincisprezece centimetri pe lăţime şi zece pe înălţime. A avut odată culoarea albastru-deschis, deşi acum e decolorat, cu porţiuni afumate, galbene şi cafenii. Scrisul de pe plic abia dacă se mai poate citi. Nu are timbru. E mototolit pe la colţuri şi se vede că a fost pliat de mai multe ori. Mulţi ani a umblat scrisoarea dintr-un buzunar într-altul, dintr-un sertar într-altul. Cândva, pe parcurs, a fost netezită cu fierul şi i s-a tras de aici o arsură în dreapta sus, o înnegreală mică lângă imprimeul poştei, şi se mai văd urmele unor picuri mărunţi de apă, de parcă, cine ştie când, epistola ar fi fost scoasă în ploaie. Nu e pe plic nici un sigiliu, nici o marcă, nici o formă din care să se desluşească ce ar putea conţine.

Scrisoarea a fost trecută din fiică în fiică, pe parcursul mai multor vieţi. Am aproape jumătate din vârsta scrisorii şi nu am vreo descendentă care s-o poată primi din mâinile mele. Sunt momente când, admit, am stat la masa din bucătărie, uitându-mă peste lagună, frecând între degete colţurile plicului, cântărindu-l în palmă, încercând să ghicesc ce-ar putea fi înăuntru, însă, aşa cum ne fac solidari războaiele, şi misterul ne poate fi un liant.

Admit, cu ruşine, că mi-am petrecut cea mai mare parte a vieţii fără vreun scop anume, nerespectând legămintele făcute mie însămi – câţiva ani ca infirmieră, un deceniu în Coaliţia Femeilor, ceva agricultură pe insulă, nişte luni în care am vândut cosmetice, vreo doi ani de crescut câini de vânătoare. Am avut un copil la nouăsprezece ani, l-am pierdut când aveam treizeci şi opt. Adevărul gol-goluţ e că nu-mi doresc nimic mai mult decât să-mi cuprind iarăşi în braţe fiul mort – să ştiu că l-aş putea vedea pe Tomas vâslind către mal, umblând prin bucătărie în cizmele lungi, de pescar, ori luând-o la picior pe ţărmul înnămolit, cu binoclul la gât, aş face bucăţi-bucăţele scrisoarea, aş lăsa vieţile astea să se răsfire peste Strangford şi dincolo. Aşa însă, pentru mine e de preţ. O ţin, din toate locurile unde-aş putea-o ţine, în cămară. Pe raftul din mijloc, ea singură. Băgată într-un dosar de plastic. Am încă o slăbiciune pentru

nesăbuinţa imaginaţiei. Tunelele vieţilor noastre se unesc, ieşind la lumina zilei în momente din cele mai neaşteptate, după care se afundă iarăşi în beznă. Revenim la vieţile celor care sau dus înaintea noastră, o aiuritoare bandă a lui Mobius, până ce ne întoarcem acasă, în cele din urmă, în noi înşine. Nu mă codesc deci s-o scot când şi când la iveală şi s-o examinez în căutarea oricărui indiciu, cât de mic, pe care l-ar putea dezvălui. Familia Jennings, Brown Street nr. 9, Oraşul Cork, Irlanda. Adresa e caligrafiată cu înflorituri, cu forme şi bucle iscusite, o explozie stilistică. Bunica mea, Emily Ehrlich, a scris cândva epistola, mama mea i-a intermediat trecerea prin lume, însă totul a început cu mama ei, străbunica mea, Lily Duggan, dacă se poate spune că vreun lucru începe cu adevărat. O slujnică imigrantă din Dublin care s-a mutat în nordul statului Missouri, unde s-a măritat cu un bărbat care tăia şi ţinea la păstrare gheaţă.

M-am întrebat adesea ce s-ar fi ales de scrisoare dacă ar fi ajuns la destinaţia ei, în Dublin, ce întorsătură a sorţii ar fi ieşit de aici, ce destine, ce accidente, ce curiozităţi. De-ar fi fost deschisă, ar fi ajuns, cine ştie, dată pe foc. Sau aruncată. Ori mult preţuită. Făcută bucăţi. Lăsată să mucegăiască în vreun pod străvechi, pe teritoriul vreunei veveriţe ori al vreunui liliac.

Nedeschisă, misiva e fireşte şi mai puţin eficientă, cu excepţia faptului că şi-a păstrat posibilitatea, o oarecare şansă de a conţine vreun fapt uluitor ori vreo arătare a unei frumuseţi uitate.

Însă toate acestea nu sunt tocmai noutăţi, nu reprezintă cine ştie ce revelaţie. Pur şi simplu nu se poate şti ce s-ar fi schimbat, cum s-ar fi atins vieţile ori cum s-ar fi separat, ce formă ar fi căpătat în urma trecerii lamei unui cuţit prin acoperământul scrisorii. Multe dintre vieţile noastre sunt aruncate pe orbite migratorii. Ce contează aici e că odată mi-am ţinut la piept fiul, respirându-mi aproape de ureche, dar că a fost împuşcat într-o dimineaţă umedă de octombrie, în întunericul fioros de dinainte să se crape de ziuă, şi că sunt momente când mi-ar plăcea să ştiu ce s-ar fi putut întâmpla dacă nu s-ar fi întâmplat, de ce s-a întâmplat cum s-a întâmplat şi ce s-ar fi putut face ca să nu se întâmple. Mai mult ca orice, tare mi-ar plăcea să-l ştiu aici încă o dată, viu şi înalt şi arţăgos şi dornic să mă apere de această ultimă furtună.

De dimineaţă – după veştile de la bancă – un stol de gâşte negre a

dat buzna peste lac, aducându-şi cu ele propriul mister, aproape de unda apei. Sosesc an de an, precise ca un ceasornic. Cu droaia. Am văzut, în alţi ani, douăzeci ori treizeci de mii într-un interval de câteva zile. Sunt momente în care ajung să întunece orizontul, alcătuind nori imenşi, apoi îşi strâng aripile şi se aştern pe apă şi iarbă. Mai mult foame decât grație. Îşi găsesc loc prin smârcuri, ostroave şi pe împunsăturile bruşte ale colinelor.

Am ieşit pe uşa din dos şi am pornit spre lagună în hainele de casă, cu bocanci în picioare. Cu o ceaşcă de cafea în mână. Părul în plasă. Fără să-mi fi făcut baia de dimineaţă. Foarte atrăgătoare, ce să spun. Venise vremea refluxului, şi stâncile de pe mal erau alunecoase de alge. Georgie s-a ţinut după mine până la marginea apei, apoi s-a întors în grădină, şi-a lăsat capul pe labe, bătrână şi ostenită. Nici ţipenie de om pe kilometri întregi. Păsările zburau, împrăştiate pe toată întinderea cerului. Plonjau şi se înălţau, veneau puzderie spre ţărm, peste acoperişul nostru, după care dispăreau dincolo de mine doar pentru ca imediat după aceea un alt grup să apară, îndreptându-se spre Insula Păsărilor.

Gâştele au, se pare, o memorie perfectă. Revin iarăşi şi iarăşi la aceleaşi stânci, pe aceleaşi recifuri mareice, an de an. Îşi învaţă odraslele arta lagunei. Tomas obişnuia să vâslească în barca albastră a bunicului lui, să prindă alunecarea fluxului. Privea cu orele stolurile de gâşte care brăzdau cerul, chiar şi pe ploaie. Mi se părea că doar ambarcaţiunea lui e acolo, ori impermeabilul verde, plutind. Se mai ridica în capul oaselor ca să cârmească barca ori ca să îndrepte binoclul spre vreun punct anume, iar corpul lui părea că saltă din chiar undele apei. Serile sunam clopoţelul de cină pe ţărm ca să-l aducem acasă. Apărea în grădină cu vâsla pe umăr.

Acum, apa îmi ajungea la jumătatea cizmelor de cauciuc. Era prea rece ca să înot, cu toate că şi la şaptezeci şi doi de ani îmi mai place uneori să-mi pun un costum de scufundări ponosit şi să mă scald. Am zăbovit încă un ceas cu ochii la gâşte, până ce stânca a fost acoperită aproape complet şi dosul meu lăbărţat a început să îngheţe prin poalele hainei. Mi-am strigat fiul mort şi i-am promis că n-o să las banca să ia un singur fir de iarbă măcar, nici un strop de apă, nici o ţiglă spartă de pe acoperiş. M-am ridicat, înţepenită de sentimente, şi m-am grăbit să revin la cabană, unde mă aştepta Georgie. I-am dat nişte carne de vită, am făcut focul cu

turbă şi lemne şi am citit câteva poeme alese de Longley.

După-amiază mi-am pregătit un păhărel cu brandy fierbinte şi cuişoare, dar mă cunoşteam prea bine ca să încep atât de devreme, aşa că l-am aruncat în foc, unde cuişoarele s-au pus pe sfârâit. Am luat din cămară scrisoarea şi-am sprijinit-o de raftul de deasupra vetrei, alături de celelalte mărturii ale zborului: fotografii, solicitări ale băncii şi un ceas ticăitor.

O poveste de când lumea: îmi vor pământul. Două hectare de teren pe o insulă aflată printre alte o sută de insule. O cabană încăpătoare, un debarcader, o colibă de pescar, o canisă dărăpănată pe care a construit-o răposatul meu soţ, Lawrence. Insula a fost fermă, crescătorie de câini de aport şi copoi, un timp a fost folosită şi la vânat de raţe, însă nici un foc n-a mai răsunat de când a fost omorât Tomas al nostru.

Pot încă să găsesc tuburi vechi de cartuşe, alice şi cranii de păsări căzute din cer. Traiectoria unei păsări împuşcate e ceva incredibil. E oprită în aer, văzduhul continuă să se mişte în spate, însă pasărea cade drept în jos, un fir cu plumb al prăbuşirii. Un bufnet în sol, un plescăit în noroi sau în valuri. Şi apoi încântarea câinilor lipăind spre ea prin ierburi sau apă.

Am avut, când ne-a mers cel mai bine, opt câini. Acum nu mai e decât Georgie, bătrâna şi credincioasa căţea labrador. E cam greoaie şi ea, însă tot face zarvă la apariţia câte unei raţe.

Imediat peste pod sunt ruine mănăstireşti, de zece ori mai vechi decât scrisoarea mea preţioasă. E un monument protejat. Plăcuţe de alamă, ziduri de piatră şi muşchi căţărător. Cărţi sfinte au fost scrise aici, cu o mie cinci sute de ani în urmă. Tuş produs local. Pergament din piei de vită.

Nu vin prea mulţi vizitatori pe drumeagurile astea înguste care dau în buza lacului şi încă mai sunt îndeajuns de afurisită cât să agit un băţ spre ei dacă trec de ruine, traversează podul şi se apropie, peste nămolul de pe ţărm, de cabană.

Trei dormitoare, o bucătărie încăpătoare, un salon, o cămară şi un nou salon însorit construit în anii ’80, clădit cu supervizarea mamei mele, de parcă ne-am fi putut scoate războiul din sistem doar uitându-ne către apă. Salonul e înalt, spaţios şi plin de lumină. Pe lângă ferestre se întinde o bancă de lemn. Perne având ca modele hărţi navale. Restul cabanei

l-am vrut scund, ca să nu ne pierdem modestia. Scaune cu arcuri ieşite şi tapiţerie tocită. O vatră pârlită de fum. O bibliotecă în format clasic, de mahon şi sticlă. Fiul meu trebuia să se aplece ca să intre pe uşă. Pereţii sunt groşi, însă e un frig care pătrunde şi se aciuează în măruntaiele cabanei. Toate uşile trebuie închise bine pentru a sigila camera mare. Daţi-mi lumină de orice soi: de preferat sunt felinarele de furtună, sticla înnegrită a lămpilor victoriene.

Pe acoperiş cad neîncetat scoici, lepădate de păsările care zboară deasupra.

Uneori simt că locuiesc în interiorul unui instrument de percuţie.

La primele semne ale zorilor mi-am tras pe mine hainele de plimbare, am apucat-o pe Georgie şi-am luat-o pe după marginea lagunei, în lungul ţărmului, spre codrii jilavi din spatele ruinelor. Ramuri verzi de amândouă părţile şi muşchi moale sub tălpi. O treaptă de piatră în zid.

Căţeaua s-a oprit, pironită locului înaintea unei tufe încâlcite, şi a lătrat la umbrele copacilor bătuţi de vânt care se insinuau printre ruine. Cu urechile ciulite şi spinarea arcuită. Călugării din vechime foloseau papură ca să picteze evangheliile. Piele de vacă, blană de lup şi de cerb ca să ţină intemperiile la distanţă. Pisau os, amestecau cu iarbă, pământ, fructe de pădure şi plante. Pene de pasăre. Legături de piele. Colibe de piatră. Clopote de bronz. Nişte ziduri pentru apărare. Turnuri rotunde pentru strajă. Focurile aprinse de ei erau mici. Cărţile pe care le scriau erau duse peste lac, peste mare, în Scoţia.

O femelă de culic vizitează uneori aceste meleaguri, navigând peste cabană. Împestriţarea cenuşie şi cafenie a penajului. Ciocul lung şi subţire arată ca o foarfecă deplasându-se pe cer, urmându-i chemarea, forfecându-i îndurerarea solitară. Îmi place s-o prind în cătarea binoclului, pe nămolul ţărmului, ciugulind viermişorii care urcă din pământ, deşi n-am mai văzut-o de ceva vreme.

Am păşit prin ruinele capelei din creştet de deal şi-am cules dozele de cidru rămase după tinerii din sat. „Petreceri rave“, cred că aşa le spun. N-au decât. Mai bine aici decât prin vreun dormitor mic şi împuţit într-un adăpost al primăriei. Erau chiştoace de ţigară împrăştiate peste tot, ambalaje de plastic, capace de sticle, cutii mânjite. Am lăsat pentru altă zi prezervativele. Două rotocoale mici, abandonate între pietre. Mă

iubeşte, nu mă iubeşte.

Lângă ruinele capelei se înfoia în vânt staniolul unui baton de ciocolată. O sticlă goală de vin completa romantismul peisajului.

Totul enorm de neclintit şi de tăcut până ce un stol proaspăt de gâşte a săgetat din lac, întinzându-şi modelul la înălţime. Scoteau gâgâituri ce aduceau cu focurile de armă, iar Georgie sălta în lungul zidului, de parcă le-ar fi putut prinde în aer.

Am aruncat gunoiul în tomberoanele de lângă panoul care anunţa existenţa sitului protejat, am trecut iarăşi podul, am dat roată întregii insule. O plimbare de un ceas. O bătrână şi câinele ei. Georgie ţopăia în faţă, stârnind păsările din iarba lungă. Nişte capcane pentru homari, stricate, erau răspândite pe un petic nisipos de lângă apă. Marginile lagunei nu sunt niciodată impermeabile, fie de pământ ori de mare. Mareea se apropie şi se retrage. La fel fac bărcile şi amintirea.

La întoarcere am găsit telefonul sunând. Am împins uşa olandeză, am lăsat lesa din mână, am trecut prin odăile scunde şi m-am oprit în faţa robotului telefonic din bucătărie. Clipitul roşu, infernal, în vreme ce vorbea. Simon Leogue, manager al băncii din Bangor, iarăşi. Politicos de mama focului şi grav, cu un accent sudic împănat cu firimituri londoneze, toate suferinţele noastre unite într-o singură voce. „Bună dimineaţa, doamnă Carson." Ar fi un tânăr destoinic dacă n-ar fi ce este, însă este.

Singura cale de a şterge un mesaj e ca mai întâi să-l ascult. Şi gândul de a-l asculta de două ori era prea de tot pentru mine, aşa că am ridicat receptorul şi l-am lăsat să cadă la loc în furcă în mijloc de propoziţie, apoi l-am smucit din priză. O scurtă şi milostivă tăcere. Nu era tocmai cea mai deşteaptă mişcare, deşi am un BlackBerry pentru situaţii de urgenţă.

Am luat-o pe Georgie în spate, în salonul cu soare. Gâştele zburau în formaţie pe fundalul schimbător al cerului. Valurile de dedesubt pot purta un corp, iute, către mare. Apă grăbită, apă de moarte, apă sfinţită.

L-au împuşcat pe Tomas când îşi trăgea barca la mal, în octombrie 1978. La nouăsprezece ani. Încă în facultate, anul doi, statistică avansată. Încă nu ştiu dacă a fost UVF ori IRA, UFF, INLA sau vreo altă specie de idioţi din perioada aceea. Ba, de fapt, aş cam şti, dar nu mai contează. Râcile noastre vechi nu merită majuscule.

L-au împuşcat pentru o armă de vânătoare. În raza auditivă a

cabanei, în întunericul de dis-de-dimineaţă, aşa încât mama a dat buzna în dormitor la mine şi-a zis: „E cam ciudat, Hannah, dragă, ai auzit?“ Şi deja Lawrence alerga pe pajişte, cu gheaţa scrâşnindu-i sub tălpi, spunând: „Doamne, Tomas, Doamne, Dumnezeule!” La început am fost siguri că se împuşcase singur, dar se auziseră trei focuri. Ieşise devreme să aşeze momelile.

Curentul l-a dus departe de noi până să-l prindem din urmă, tocmai până la Îngustime, unde se rotea necontenit, în cercuri mici. Nu aş socoti asta înţelepciune, dar cu cât îmbătrânesc mi se pare tot mai mult că vieţile noastre sunt alcătuite nu din timp, ci din lumină. Problema e că imaginile care se întorc la mine atât de adesea sunt arareori cele pe care mi le doresc. Apa era argintie şi neagră. Vântul sufla rece. Ne-am vârât în mocirlă să-l scoatem. Barca se învârtea încă. O lumină argintie se unduia pe lângă noi. Jacheta lui. Cizme lungi. Binoclu la gât. Aşa de fraged. Nici nu arăta împuşcat, ci doar ca şi cum s-ar fi întins acolo. Pe sprâncene i se pusese promoroacă. N-o să uit niciodată asta. O dâră mică de alb, adunându-se. Un pumn strâns, furios, celălalt desfăcut, moale. Lawrence a urcat în barcă şi l-a luat în braţe. L-a dus la ţărm, unde au început să roiască uniformele. Înjurând şi păşind plescăit prin apa mică. „Lasă-l jos“, a rostit o voce. „Acum. Lasă-l.“ Reflectoare pe ţărm, deşi se făcuse dimineaţă de-a binelea. Ţiuit de sirene. Mama mea, pe ţărm, cu mâna la gură. În halat. Cineva i-a pus o pătură pe umeri. Tăcerea ei. Lawrence mi-a aşezat fiul în marginea păpurişului. Ziarele au simplificat la maximum povestea: un tânăr înarmat cu o puşcă, asediat de bărbaţi înarmaţi şi ei cu puşti. Cât de departe de realitate e adevărul! Voiam să-i ia cineva pe toţi criminalii sceleraţi din Irlanda de Nord şi să-i pună să doarmă o noapte în barca albastră a băiatului meu, pe lac, în beznă, printre trestii, rotindu-se în spirale celtice.

Mi-am tras pe mine costumul de scufundări şi am ieşit, pe uşa din dos, în întuneric. Apa urcase până la marginea peluzei. Zidul scund de piatră era înverzit de mâzgă. Am închis bine fermoarele ghetelor impermeabile şi-am pornit-o pe pantă în jos, m-am cufundat în apa fluxului. Georgie a lătrat de pe mal şi, până să mă întorc înspre ea, s-a şi băgat în apă. Se cam codea să înoate Georgie a noastră, aşa că mi-era cu atât mai dragă acum, s-o văd dând din labe, cu ochii cafenii sclipind şi speriată doar un pic. Cred că eram pentru ea o privelişte de zile mari:

costumul de scufundări strâns pe corp, doar o palmă de faţă vizibilă, cu câteva fire cărunte scăpând din marginea glugii. Mi-am încetinit mişcările. Şocul mărunt al frigului, apoi împresurarea căldurii.

Ca să-i molcomesc temerile lui Georgie, m-am aţinut aproape de mal, plutind pe spate, uitându-mă la stelele care-şi lăsau urmele pe cer. Când era copil, lui Tomas îi plăcea ideea că lumina care ne loveşte în retină vine, poate, de la o stea deja dispărută. A studiat o vreme cerul şi toate configuraţiile sale complexe. Aflase povestea cu Alcock şi Brown de la bunică-sa şi a vrut să ştie ce ştiuse poate şi Brown, pe atunci, la trecerea peste Atlantic. Zburând purtat de instinct, de frumuseţe şi teamă. Tomas îşi scotea barca pe lagună şi cartografia cerul. Îşi lua sextantul, binoclul, o nivelă, o lampă cu infraroşu. Se mai întâmpla ca vreo patrulă, trecând pe lac, să-şi aţintească asupra lui lanternele: Garda de Coastă ştia bine obiceiurile familiei noastre, însă militarii se purtau execrabil. Cu reflectoare montate pe bărci, se opreau fără veste. Megafoane gălăgioase. Rachete de semnalizare. Îl iritau şi nu se sfia să le-o spună de la obraz, însă de la un timp îşi dăduseră seama că era mai degrabă inofensiv, un băiat cu pasiuni ciudate, cu toate că o dată îi răsturnaseră barca, astfel că toate hărţile lui întocmite cu atâta grijă fuseseră compromise. În anii din urmă, prin căminele universităţii, îşi acoperea ferestrele, îşi zugrăvea cu negru pereţii, lipea abţibilduri fosforescente pe tavan, naviga folosind acele repere. O viaţă singuratică.

După ce ne-a fost luat – mi-e încă nespus de greu să rostesc cuvântul „crimă" – am ajuns obsedată de întrebarea dacă Tomas sărutase ori nu vreo fată, până ce am cunoscut una cu care îşi dăduse, se părea, întâlniri o vreme, o femeiuşcă vulgară care lucra la o firmă de asigurări de pe Ormeau Road. Ea m-a vindecat de iluziile unei alte vieţi pentru el.

Sunt clipe când trecutul capătă o rezonanţă particulară şi devenim sensibili la zgomotele care ar fi, de obicei, în afara spectrului auditiv. Tomas al nostru s-a alimentat pe săturate din sculul încurcat al conexiunilor. Şedea cu bunica lui în casa noastră de pe Malone Road şi-i asculta poveştile, iar la un moment dat voise să creeze un model matematic al obârşiei sale: Newfoundland, Olanda,

Norvegia, Belfast, Londra, St. Louis, Dublin. O linie în zigzag care ducea până la Lily Duggan. L-am întrebat cum ar fi arătat diagrama şi, după ce s-a gândit o clipă, mi-a spus că ar putea fi ceva asemănător unui

cuib în copac, văzut pe fundalul unei pelicule cinematografice derulate cu mare viteză. Nu prea am înţeles atunci ce voia el să zică, însă acum mi se pare un lucru de-o frumuseţe întortocheată, crenguţe luate de peste tot, aşchii şi bucăţele, frunze şi ramuri, intersectări şi încrengături, ani scurgându-se, catolic, britanic, protestant, irlandez, ateu, american, quaker, şi-n toată vremea norii împrăştiindu-se pe cadrul ceresc din spatele lui.

Doamne sfinte, tare mi-e dor de băiatul meu! Tot mai mult pe măsură ce trec anii. Când sunt mai abătută, trebuie să recunosc că e posibil să mă fi apucat de scris tocmai fiindcă nu mi-a mai rămas nimeni căruia să-i spun povestea. După ce-a murit Tomas, Lawrence şi-a mutat musafirii la altă fermă din Fermanagh, lăsând cabana în seama mea. Şi-a lăsat în lagună vinovăţia, a zis că o să ies eu, cumva, la lumină. Adevărul e că lumina de la capătul tunelului reprezintă, în general, apanajul companiilor farmaceutice. Multă nădejde nu puteam trage, nici măcar în amintire. Două generaţii de mame încă vii când Tomas a fost luat dintre noi. Cel mai mulţumit a fost cu bunica lui. Buni, aşa îi spunea. Stăteau uneori pe şezlonguri, la marginea apei. Îi spunea că e mai tânără ca el şi poate, în unele feluri, aşa şi era. Sună siropos când las peniţa pe pagină, însă alteori cred că pendulul şi-a atins apogeul cursei.

Am înotat aproape un ceas încheiat, până când fiece părticică din mine a ajuns să mă usture de frig, apoi am pornit zgribulită spre grădină, cu Georgie după mine. M-am înfofolit în toate jachetele pe care le-am avut vreodată şi m-am dus, tremurând încă, în bucătărie. Georgie s-a lipit de sobă şi m-am alăturat ei, apoi am pregătit un ospăţ cu cârnaţi, ouă şi fasole. S-a încovrigat la picioarele mele cât am stat la masă şi mi-am uscat fluierele picioarelor în lumina lunii de pe podea.

Ca să-mi vin în fire, după ce o noapte întreagă mă tot sucisem şi învârtisem în pat, am scos-o pe Georgie la o plimbare în jurul insulei, în şfichiuirea rece a zorilor. Ori mai degrabă m-a scos ea pe mine. Culicul meu, femela, şi-a făcut auzit vaietul dinspre ostroavele de la răsărit. M-am bucurat, după atâta vreme. Crezusem înainte că pasărea ţipă a piază rea, însă reîntoarcerea ei o face să fie mult mai mult decât un sunet.

Georgie s-a ţinut pe lângă mine, agale, printre crâmpeiele încurcate de parâmă, vâslele rupte şi balizele oranj lepădate pe mal. Se făcea iarăşi vremea fluxului, aşa că am scurtat-o spre ţărm, am înaintat apucându-mă

de stuful lung, am stârnit nămolul fumuriu de pe fundul apei. Am stat apoi câteva minute nemişcată, să absorb mai bine peisajul ori, mai degrabă, să mă absoarbă el.

Când am ajuns pe drum, în susul curbei, mi-a ţiuit telefonul. Cumva, banca pusese gheara pe numărul meu de mobil. Aşteptau două mesaje. Foarte politicoase. Pretendenţii la gingaşa mea sărăcie. Luminiţa roşie îmi pulsa în buzunar. Am şters mesajele fără să le ascult.

Am cotit şi m-am uitat la cabana tuflită pe lac. Am simţit tare, în acea clipă, izbitura certitudinii că, dacă nu făceam iute ceva, nu voi mai fi în stare să fac nimic vreodată.

Land Roverul a pornit de la prima cheie, bătrânul cal de povară. Georgie s-a suit în spate, cu botul lipit de geam. I-ar fi prins bine o baie. Am întredeschis geamul. Ambreiajul era cam înţepenit şi mi-a luat ceva să înaintez pe drumeag, să trec pe lângă ostroave, pe după ruine, să parcurg cei şapte kilometri până în sat.

Un tânăr arătos mi-a făcut plinul de motorină şi mi-a înapoiat apoi cardul de credit cu o ridicare din umeri uşor jenată. A verificat cauciucurile şi-a pus un litru de ulei, după care a dus degetele la frunte, spre şapca de baseball pe care o purta cu cozorocul la spate.

— Nu costă nimic, doamnă Carson, a zis. Facem cinste.

Şi-a îndesat o cârpă în buzunarul salopetei, a dat să plece. L-am chemat înapoi şi i-am strâns degetele peste o monedă de o liră, ceea ce l-a făcut să roşească.

— Aveţi grijă la drum.

Am pornit în burniţa subţire, cu ochii înceţoşaţi de recunoştinţă.

Maşini cu farurile aprinse în toiul dimineţii mă claxonau de zor. Le-am făcut cu mâna, politicos, să treacă, apoi am ajustat gestul, transformându-l într-un semn al victoriei, pe măsură ce tot mai multe automobile mă depăşeau. Unii şoferi au avut chiar bunăvoinţa să se amuze. Mi-a luat aproape douăzeci de minute să intru pe şoseaua principală, evitând la mustaţă o tamponare care mi-ar fi rezolvat de minune toate problemele. M-a umflat râsul când, pe o bucată de lângă Comber, am văzut că mă depăşeşte până şi o barcă pusă într-o remorcă, în pâlpâit intermitent de stopuri.

În Bangor se circula bară la bară. Oraşul era plin de forfotă. Maşini, camioane, dube de curieri, biciclete. Am tras Land Roverul pe un loc de

parcare nepermis, unde mi se cerea să deţin un abţibild pentru persoane cu dizabilităţi. Cel pe care îl folosisem ca s-o duc pe mama cu feribotul, înainte şi înapoi, expirase de cinci ani, însă l-am aşezat oricum pe bord.

M-am aşezat pe portbagaj şi mi-am înlocuit cizmele de cauciuc cu o pereche decentă de pantofi. Mă simţeam cam soioasă în vechea mea jachetă verde de vânătoare, aşa că m-am dezbrăcat de ea, am întors-o pe dos, mi-am aşternut-o pe braţ. Pe dedesubt aveam un cardigan şi o rochie veche, albastră, pe care mi-o cumpărase cu decenii în urmă Lawrence: la spate fusese lărgită de mai multe ori, aşa că arăta a peticeală, însă din faţă era numai bună, mai ales cu cardiganul peste. Am îndemnat-o pe Georgie, cu blana ei zbârlită, neperiată, spre High Street.

Uşile băncii erau echipate cu o serie de alarme care te năuceau. M-am încordat ca o capcană cu arc. Când am reuşit într-un târziu să intru, mi-au comunicat că trebuie s-o las pe Georgie afară, că accesul câinilor nu e permis. I-am spus bietului lucrător bancar că sufăr nu doar de surzenie, ci şi de orbire, şi că Georgie e singura prin preajmă cu doctorat în inginerie civilă, aşadar, unicul fel prin care puteam trece de ridicolul lor Alcatraz.

— O să văd ce pot face, doamnă Carson.

I-am văzut cum se adună într-un ungher, la sfat. Mica lor sectă de ochelarişti. Capetele li se bâţâiau dintr-o parte într-alta, ca unor jucărioare mecanice. Managerul în persoană mi-a ţintuit cu privirea reflexia din geam, arătând destul de îngrijorat. I-am făcut viguros cu mâna. M-a surprins răspunzându-mi la fel şi m-am gândit cum ar fi să avem o confruntare decentă, el şi cu mine, apoi mi-am dat seama că nimic nu poate fi sigur într-un joc de-a şoarecele şi pisica atunci când, literalmente, miza e moştenirea mea.

Am fost lăsată să aştept patruzeci şi cinci de minute. Veneau peste mine valuri după valuri de claustrofobie. Iluzia bolnăvicioasă că mă puteam măsura cu ei era cuplată cu groaza că, cine ştie cum, o să mă scoată de-acolo în cătuşe. Vezica lui Georgie îşi făcea, ca de obicei, de cap, şi a slobozit un jet pe lângă ghivecele cu flori artificiale. M-am simţit mândră ca o adolescentă şi am răsplătit-o cu o mână de crănţănele. S-a întins să picotească, lipită de piciorul meu. Afară, lumina după-amiezii se estompa. Am urmărit du-te-vino-ul clienţilor. Mama n-ar fi tolerat în veci una ca asta. S-ar fi simţit jignită la sânge numai şi dacă ar fi fost convocată

la bancă, darmite să-i vadă că-i iau la puricat conturile şi-i ameninţă căminul. Îi plăcuse mult să reconstruiască, de-a lungul anilor, cabana: ferestre noi, izolaţie, salonul însorit. Până şi în anii ei din urmă, în care a împins la roţile unui scaun, voia să se asigure, obsesiv, că pereţii erau văruiţi, mânerele uşilor, date cu ulei, cercevelele, capabile să reziste la apă.

Simon Leogue a binevoit, în cele din urmă, să se apropie. Costum gri. Păr nisipiu. Faţă ascuţită. Treizeci şi şapte ori treizeci şi opt de ani, mi-e tot mai greu să-mi dau seama de vârstele oamenilor. S-a uitat spre locul unde se lungise Georgie şi a zis că nu l-ar deranja ca unul dintre angajaţi să scoată câinele la ceea ce a numit „un pipilică". I-am spus că însoţitorul meu n-avea nici o problemă, mersi frumos, şi mi-a venit să mă iau de tentativa lui de accent nordic, însă m-am abţinut.

— Aţi vrea să mergem în spate, în birou, doamnă Carson?

— Aş prefera să-mi desfăşor afacerile aici, mulţumesc. N-am de ce să mă ruşinez. Poţi să-mi spui Hannah. Nu sunt o piatră de mormânt.

— Sigur, a zis el.

Avea uitătura alunecoasă. A aruncat o privire spre Georgie. A tras o închizătoare cu elastic de pe un dosar. Unghiile nu-i erau tocmai îngrijite. Tivite cu margini de murdărie roşie. Mâinile i-au dispărut însă când a trecut la evidenta anihilare a finanţelor mele. Ipoteca. Descoperirea de cont. O suliţă e o suliţă – poate fi aruncată de departe ori înfiptă cu încetineală, chitită perfect între coaste. Le-a făcut pe ambele, şi remarcabil de bine. Aproape că mi-au plăcut detaşarea şi aplombul lui. A zis că trebuia să îngheţe contul până ce vindeam casa. Altfel ar fi urmat executarea silită. Păstrând un ton echilibrat, iscusit de neinformativ, a zis că ar fi destule apartamente mici de închiriat prin oraş, ba chiar şi la mare odată ce îmi reveneam financiar. „E o lagună, nu mare", am zis, dar a strâns din umeri ca şi cum diferenţa ar fi fost insignifiantă. Nu a adus vorba despre îngrijire la domiciliu sau cămine de bătrâni, chestii care mi-ar fi făcut vânt, cu adevărat, în prăpastie. Am bâiguit ceva ridicol despre Maiakovski şi stingerea creanţelor sufletului, însă ştiam şi eu că era în zadar. Trebuia să admit abilitatea şi politeţea implacabilă cu care fusesem, una-două, dezamorsată. Stătea acolo, copoi tânăr şi mulţumit de sine, iar eu mă simţeam mai toantă ca de obicei. Străvechea iconografie a imaginaţiei irlandeze: evacuarea.

Am spus că aş vrea să supun cifrele atenţiei contabilului meu.

A oftat din greu şi a împins spre mine o carte de vizită.

— Contabil? a făcut, zicând apoi că-mi va da cât de mult timp posibil, însă, sincer vorbind, timp nu prea mai era. Numărul meu de acasă e aici, dacă ajută la ceva.

Eram prea afundată în gânduri ca să răspund. Am văzut, ciudat lucru, un licăr de întristare în privirea lui. A clipit şi şi-a ferit ochii. M-am temut, o clipă, că îl sensibilizează soarta mea.

— Ar trebui să te speli mai des pe mâini, Simon, am zis.

Georgie a mai zăbovit niţel pe jos, aşa că am smucit tare de lesă, o chestie urâtă, însă eram furioasă până la lacrimi şi n-aveam de gând să mă apuc de bocit în bancă.

Afară, lumina Bangorului mi-a înţepat ochii. Un ghem de autocompătimire mi s-a oploşit în coşul pieptului. Un tractor de fermă, chiar aşa, hodorogea pe Queens Parade. Nu le prea mai vezi în ziua de azi, însă şoferul ăstuia era un tinerel, cu un câine, un collie, lungit la picioare, lângă schimbătorul de viteze. Mi-a răspuns la zâmbet şi a ridicat degetul arătător de pe volan când l-am salutat cu o înclinare a bărbiei. Tomas nu a fost niciodată soiul de băiat făcut pentru lucratul la fermă. Evita asta cu orice preţ. Prefera barca. De ce a luat Tomas carabina cu el, în dimineaţa aceea, n-am habar. Nici măcar nu se dădea în vânt după vânătoare; era pur şi simplu o chestie de făcut, pasiunea lui taică-său vitreg. Nu a pus mâna pe puşcă deloc în anii mai fragezi ai adolescenţei. Prefera binoclul. Să se lase dus pe unda apei. Totul se reducea la vectori şi unghiuri. Se întreba dacă există vreo cale de a cartografia regatul naturii. Cam lenevior Tomas al nostru, niciodată n-avea să fie el cel care să zguduie lumea din temelii, dar mie îmi era prea de-ajuns şi aşa. Arma furată nu a mai ieşit la iveală. Cine ştie din ce istorie va fi devenit parte, sau dacă n-a fost pur şi simplu aruncată, înfundată în mlaştină, alăturându-se bătrânelor carcase de cerbi, oaselor, grăsimii pământului?

Am urmărit tractorul cum se depărtează, apoi am săltat capul, tresărind sub scatoalca realităţii. Land Roverul era la capătul celălalt de stradă, blocat. O gheară drăguţă, galbenă. Nici măcar n-aveam de gând să mă iau la discuţii cu angajaţii parcării. Stăteau, sumbri şi răuvoitori, în partea opusă a străzii. M-am dus glonţ înapoi spre bancă şi-am scos banii de la bancomatul din zid înainte să apuce Simon să-mi îngheţe contul.

I-am implorat să mă lase să plec fără să plătesc amenda, însă parcagiii şi-au exercitat abundenta dexteritate a ridicatului din umeri. Am plătit-o, dar tot le-a luat un secol să-mi deblocheze roata.

Georgie, când am ajuns pe drumeagul nostru, aţipise deja în spate. M-am dus la săpat în grădină, să-mi consum nervii, frica sau ziua. Am desţelenit câteva brazde în vechiul strat de roşii. Cădea burniţă, portocalie în lumina ambientală dinspre Bangor. Nu te gândeşti niciodată că stelele vor dispărea. Nu te gândeşti la încercările tale disperate de navigaţie. Mi-am scuturat noroiul de pe cizme şi-am intrat. De câte ori ajungem să cojim pojghiţa de mizerie de pe oglindă. O galerie de nelegiuiţi se întindea pe coridorul dinspre cămară, unde am lăsat din mână lopata. Suspecţii de serviciu. Mama în rochie de tenis, un vin roşu corpolent. Tata în uniforma forţelor aeriene. Bunicul, la porţile unei ţesătorii. Bunica americancă pe puntea unui vas de linie transatlantic. Tomas al meu ţinând ridicate, pe-o singură sfoară, şase macrouri. Jon Kilroyan, ajutorul de la fermă, lângă coliba pescărească. Soţul meu, îmbrăcat în tweed, cu cizme până la genunchi. Vecini şi prietene vechi din Coaliţia Femeilor. O poză cu mine la vânătoare de vulpi, când eram foarte tânără, un beagle aţinându-se în spatele meu, viaţa mea întreagă atât de vizibil prearanjată, spinarea mea înţepenită de privilegiu.

Două zile de furtună. Georgie şi cu mine am stat în casă. Vremea rea s-a năpustit să înghită laguna. Cerul era negru. Din copaci cădeau crengi. Ploaia cădea neistovită. M-am pierdut în antifoniile ei.

În a treia zi am plecat. Cu scrisoarea aşezată pe bancheta pasagerului, în anvelopa ei de plastic. Nu chiar cel mai bun mod de păstrare, presupun, dar va trebui să fie de-ajuns în lipsa unui seif bancar cu umiditate controlată.

Şoseaua spre Belfast era îngreunată de trafic. Maşinile din spate aprindeau intermitent farurile şi claxonau zgomotos când mă depăşeau. Am pus iarăşi în practică semnul meu de victorie, deşi se pare că în zilele noastre e preferat degetul mijlociu. Maşinile claxonau şi demarau. Eu mă bucuram să pot înainta târâş-grăpiş.

Sensurile giratorii m-au nedumerit întotdeauna. Nici n-am trecut bine de Comber, că m-am şi descoperit pe drumul spre Stormont, unde petrecusem cu mama o groază de timp cu un deceniu în urmă. A plâns atunci, în Vinerea Mare, când s-a semnat acordul. Şiroaie de lacrimi de

fericire. A alunecat, năpârlind ca un şarpe, din pielea vechii sale tristeţi. Mai avea încă patru luni. Ar fi vrut să reziste până la finele secolului, însă mi-a spus, cu puţin timp înainte să moară, că i se părea totuşi prea destul. De ce ne ia moartea aşa, prin surprindere? Când i-a fost răpit Tomas, ne-a mărturisit, a fost de parcă i s-ar fi făcut în piept o gaură şi i s-ar fi smuls inima bătrână. O împăcase ideea acordului, numit de ea „pacea lui George Mitchell". Şi de John Hume îi plăcuse, cu părul lui des şi ondulat. Oameni de ispravă, spunea. Avuseseră curajul să rămână şi să schimbe mingi la fileu. Una dintre amintirile ei cele mai scumpe era cum îl cunoscuse la club pe Mitchell. Părul lui grizonant. Bluza de trening. Politeţea impecabilă a bărbatului. Felul în care-l simţise, un pic rebel. Se oprise cu racheta la spate. Se înclinase spre ea vorbind. Cu rotiţele învârtindu-i-se în minte, îşi dăduse ea seama. Îi spusese că mai are de lucru la rever.

Pentru ea, pacea lui Mitchell făcuse ca Tomas să-şi găsească odihna. S-a sfârşit de zile în somn. A fost incinerată şi i-am aruncat rămăşiţele peste apele din apus. Viaţa întreagă i-a fost definită de vreme, în Newfoundland şi după aceea. Îmi imaginez uneori că ea însăşi a pilotat acel Vickers Vimy, că l-a cârmit cu voinţa ei peste ocean. Tare i-a plăcut povestea lui Alcock şi Brown şi adeseori scotea fotografiile, ni le arăta, ni le descria în amănunţime. Multe cadre din locurile unde-i începuse viaţa.

Existenţa proprie mi se părea acum ca un pendul dat jos de pe perete. Se făceau trei sau patru ani de când nu mai dădusem prin Belfast. Oraşul nostru searbăd, inform, mânjit cu funingine. Picturi murale, străduţe dosnice, taxiuri negre, macarale alungite, galbene. Mereu fusese, într-un fel, agresiv, întunecat. Însă m-a surprins zona universităţii – mai luminoasă, mai verde, plină de viaţă. Am parcat, am smucit de lesa lui Georgie, care se oprise distrată, am pornit la pas. Minunate sunt numele din acest oraş, asta, poate ca să ne spele mâhnirile. Holyland. Cairo Street. Damasc. Ierusalim. Palestina.

Am găsit destul de uşor biroul, deasupra unui restaurant spaniol de pe Botanic Avenue. Pe scări. În lumina prăfoasă. Filatelistul era scund, slăbuţ, chel, cu ochelari atârnând pe şnur şi emanând iz de dezintegrare. Belfastul e plin de oameni bizari care s-au ascuns de răfuielile politice: locuiesc în spaţii minuscule şi în imaginaţii enorme. Şi-a pus pe nas ochelarii şi s-a holbat la mine cu ochii mari. Aducea cu un raton. Nu

părea deranjat deloc de prezenţa lui Georgie, care începuse, nu tocmai delicat, să-l miroasă între picioare.

A şters scaunul cu batista înainte să mă aşez, a dat roată mesei şi a luat loc, şi-a lipit palmele şi mi-a rostit numele ca şi cum ar fi fost singura punctuaţie pe care o merita ziua.

Luminile bibliotecii întindeau umbre stranii. Era încadrat de un şir de romane de Graham Greene, ediţii îmbrăcate în piele, aranjate perfect. Cel mai vag indiciu ne poate da de gol. A desfăcut folia de plastic a dosarului şi-a ţâţâit un pic, nu ştiu sigur dacă minunându-se ori în batjocură. A ridicat ochii spre mine, apoi i-a lăsat iarăşi asupra scrisorii. Şi-a pus o pereche de mănuşi chirurgicale şi a aşezat plicul pe o bucată de fetru albastru, l-a întors pe cealaltă parte cu o pensetă. Am încercat să-i spun povestea, însă a tot ridicat un deget, oprindu-mă. M-au surprins ţăcănitul la un computer nou-nouţ şi iscusinţa cu care umbla prin dosarele digitale. A înălţat capul şi mi-a spus că există zeci de scrisori din seria Alcock şi Brown, le văzuse el însuşi prin multe expoziţii britanice, valorau sume considerabile, mai ales dacă se prezentau în stare bună. A zis că da, scrisoarea mea sosise cu siguranţă din Newfoundland, că plicul era în regulă, însemnele poştei erau autentice, însă nu avea stampă transatlantică, ci un timbru Cabot obişnuit. Nu avea nici ştampilă, aşa că trimiterea s-ar fi putut face oricând, plus că în toate arhivele nu apărea vreo menţiune a vreunei alte scrisori, aşa încât nu era cu putinţă o autentificare absolută.

Numele Jennings nu-i spunea nimic. Nici cel al lui Frederick Douglass. Şi-a scos ochelarii şi i-a lăsat să cadă pe şnur, în scobitura pieptului său îngust.

— Să fiu sincer cu dumneavoastră, cred că ar trebui s-o deschideţi, doamnă Carson.

I-am spus că o ratase pe mama cu un deceniu şi că ea ar fi putut să autentifice cu uşurinţă scrisoarea, fusese în hotelul Cochrane când decolase aeroplanul. Văzuse aparatul de zbor – şi scrisoarea – depărtându-se şi micşorându-se pe cer. Nu ajunsese la Cork. Urmărise scrisoarea, la ani după aceea, până în Anglia, se întâlnise cu Arthur Brown în Swansea. Uitase scrisoarea în buzunarul tunicii. Brown i-o dăduse ei, iar Emily o pusese bine, fără să ştie ce-o să se aleagă de ea. Am vorbit scurt şi la obiect, însă el tot a părut că dispare afundat în scaun,

până ce, într-un final, a declarat că nu se putea hotărî să pună un preţ absolut pe o moştenire de familie, poate vreo două sute de lire, cu toate că, de-ar fi avut şi timbrul, ar fi putut valora de câteva ori pe-atât.

S-a ridicat şi a deschis uşa, oprindu-se s-o scarpine pe Georgie pe după urechi. Dar ce aşteptasem, mă rog? Pe Botanic Avenue lumina îmi înţepa ochii, aşa că am apucat-o spre restaurantul spaniol, unde tânăra şi simpatica proprietăreasă şi-a făcut milă de mine şi mi-a adus un pahar de Rioja şi nişte tapas, în vreme ce soţul ei cânta la pian piese ragtime şi melodii de-ale lui Hoagy Carmichael. Propria noastră vârstă nu încetează să ne uluiască. Sunt destul de sigură că Lily Duggan a simţit cândva ceva similar, la fel şi Emily Ehrlich, şi Lottie Tuttle, succesiunea de femei cu vieţile împăturite în scrisoarea pe care o ţineam în mână.

Nu sunt de părere că ocupăm de pomană locul, dar sfârşim, cu siguranţă, prin a face loc altora.

Am băut două pahare de vin şi mi s-au urcat la cap. Ameţită, am reuşit să dau de maşină, ba chiar s-o şi conduc un pic, însă după aceea am oprit pe margine în Newtownards Road. Cred că am şi picotit câteva momente, fiindcă Georgie a început să mârâie şi în geam s-a auzit un ciocănit nerăbdător. O femeie în uniformă. Am coborât geamul. Se lăsase întunericul.

— Aţi parcat câş, a zis.

Adevărul era că nici nu-mi dădusem seama că parcasem. Aproape că-mi vedeam gândurile mişcându-mi-se prin minte, evidente şi încete.

— Mă scuzaţi, doamnă agentă de poliţie.

Am pornit motorul, însă ea s-a lăsat peste volan şi mi-a luat cheile.

— Aţi consumat alcool?

Fără să răspund, am întins braţul şi am mângâiat gâtul lui Georgie.

— Aveţi familie prin zonă?

I-am spus că-s singură cuc, însă a început să mă ameninţe cu suflatul în fiolă şi-a dat de înţeles că ar fi posibil să-mi petrec noaptea la secţie – în garnizoană, cum a zis ea –, aşa că mi-am stors mintea încercând să-mi dau seama cine mai era încă prin oraş.

Mi-au venit în minte, fără veste, zile care încă păreau să se mişte voioase. În anii ’60 Lawrence făcuse parte dintr-un grup de fermieri care se întâlneau în dimineţile de sâmbătă. Cu jachete de tweed. Pantaloni bufanţi. Cartuşierele le clănţăneau când păşeau în lungul lacului.

Consoartele – cum ni se spunea pe atunci – jucau tenis. N-am moştenit apriga pasiune a mamei pentru jocul ăsta, dar mă conformam. Ne revedeam cu bărbaţii noştri la căderea serii, beam cocteiluri, intram cu maşinile prin şanţuri la întoarcerea acasă. Încă mai există, sunt sigură, adâncituri de roţi prin nămolul ţărmului, ca urmele lăsate de stârci.

Nu-i tocmai o amintire glorioasă, dar trebuie să admit că mi-am distribuit mai degrabă cu generozitate afecţiunea. Am avut, de-a lungul anilor, mai multe aventuri amoroase, cele mai multe în pripă, agitate şi, sincer vorbind, deprimante. O întâlnire în parcare, momente furate într-o toaletă la clubul de golf, cabina strâmtă a unui iaht peticit. Mai toţi bărbaţii, se părea, doreau să-şi pigmenteze viaţa trişând un pic. Mă întorceam la soţul meu, acasă, jurându-mi să nu mai calc strâmb vreodată. Sunt destul de sigură că la fel făcea şi el, dar nu m-a interesat niciodată să aflu. Apoi m-am încovoiat sub povara maternităţii. Mai erau, totuşi, momente când lumea se depărta de mine. Cea mai demnă de aducere aminte a fost o după-amiază cu Jack Craddogh, profesor de istorie la Queen's University şi deţinător al unei case de vacanţă chiar lângă Portaferry, numai sticlă, şampanie şi izolare. Soţia lui era proiectantă de mobilier şi călătorea cu regularitate la Londra. Ne-am dat târcoale, mai întâi şovăielnici, însă îndată s-a repezit să-mi rupă nasturii rochiei, şi după-amiaza toată a dispărut în extaz. Ce ciudat e să-ţi aminteşti contorsiunile corporale de care ai fost în stare cândva: e ca şi cum aş fi pozat momentul singular în care mâna-mi jună se odihnea peste pieptu-i fremătător.

M-am bâlbâit o clipă, apoi i-am spus poliţistei că ştiu un cuplu care locuieşte în apropiere, înspre Donegall Square.

— Sunaţi-i, a zis vârându-mi sub nas un telefon mobil, dar am surprins-o cu BlackBerry-ul meu.

Jack a răspuns după întâiul ţârâit. Şi el părea să-şi fi muiat buzele în nişte vermut. Am întrebat dacă puteam sta peste noapte. Nu-i era limpede ce se petrecea, aşa că am început să mă vaiet c-o să ne arunce în arest pe mine şi pe Georgie.

— Georgie? a zis, apoi şi-a amintit. Of, Hannah.

Nişte proteste nedesluşite pe fundal, un oftat complicat.

După un moment de ezitare, poliţista mi-a spus că avea să conducă în spatele meu, să se asigure că ajungeam la destinaţie. Am luat-o din loc,

cam nesigur se pare, fiindcă m-a oprit iar şi s-a suit ea însăşi la volan, lăsându-şi partenerul să ne urmeze dindărăt. A zis că e jalnic, la vârsta mea, să conduc băută şi că, dacă n-ar fi fost câinele, m-ar fi arestat pe loc. Părea genul de femeie care odată, demult, izbutise să-şi vâre, în mod profesionist, o vergea prin dos. Una care n-avea să iasă tocmai acum. M-am simţit tentată să-i spun cum stăteau exact lucrurile între mine şi Jack Craddogh, doar ca să văd dacă-i puteam smulge un zâmbet – îmi rupsese cu dinţii, de fapt, toţi nasturii, se prefăcuse că-i înghite, mă acoperise cu sărutări –, însă am rămas lângă ea tăcută, cu chipul posomorât cumsecade, fără să scot o vorbă. Cu toţii am fost tineri cândva: mama obişnuia să spună că fierul trebuie bătut cât e cald.

Am oprit lângă casa mare, victoriană a lui Jack. Stătea în pragul uşii, sub vitraliu, încă un bărbat înalt, elegant. Soţia lui, Paula, se aţinea în urma lui, în capot.

Jack a înaintat pe alee, ducându-şi vârsta pe picioare, a deschis poarta mică din fier forjat şi a dat mâna cu poliţista, asigurând-o că o să se ocupe de toate, o să se asigure că am parte de-un somn bun. Ideea că trebuie să se ocupe şi de Georgie îl irita întru câtva, dar am trecut-o prin locuinţa renovată – tavane înalte, traverse orizontale, tapet bogat şi tablouri vechi – şi am scos-o în micuţa curte interioară, unde s-a întins resemnată cu capul pe labe.

Noi trei ne-am aşezat la masa din bucătărie, înconjuraţi de dispozitive domestice costisitoare, sorbind din ceai, cu trecutul bătându-şi cremenea de prezent. În anii din urmă, Jack devenise un entuziast al ornitologiei, descriere care aproape m-a făcut să mă înec cu ceaiul. Scoicarul, raţa cu cap roşu, sitarul cu coadă neagră. Începuse, cu nevastă cu tot, să deseneze păsările din zonă. Se gândiseră adesea să se abată pe la cabana mea, să dea un semn, dar nu ajunseseră s-o şi facă, timpul trece ca nebunul. A trebuit să admit că schiţele făcute în acuarelă erau dea dreptul frumoase şi mă făceau să mă îndoiesc de felul în care-mi utilizam timpul propriu: stând pe şezlong, înotând, privind, aşteptând.

Gândul la cabană mi-a umezit ochii de nostalgie, nume spălate de atâtea decenii de ploaie, şi am îngăimat ceva despre ideea de a desena zborul.

Jack a deschis o sticlă de brandy şi ne-am încălzit la discuţii despre celălalt proiect al său în desfăşurare: propriu-zis se pensionase, însă tot

mai preda, la universitate, un curs de istoria secolului al nouăsprezecelea. Era fascinat de ceea ce numea literatura colonialului. Vorbea domol, de parcă şi-ar fi molfăit cuvintele. A turnat brandy cu braţul tremurându-i uşor.

După al doilea pahar, Paula a anunţat că ne lasă într-ale noastre pe noi, tineretul – chiar a folosit cuvântul „tineretul". Jack s-a ridicat s-o conducă afară din odaie, iar palma lui i-a atins razant dosul, ceea ce părea un act de imens curaj în circumstanţele date. I-a sărutat rozaliul buzelor, ca s-o liniştească parcă. Am auzit-o clămpănind pe scări în sus, cu încă un oftat din rărunchi.

— Aşadar, a zis el de parcă între noi ar fi reînceput, nou-nouţ, totul, iar mâna mea încă i-ar fi zăbovit peste inima bubuitoare. Ce te aduce prin părţile astea, Hannah?

Am avut senzaţia neplăcută că cercul vieţii mele se închide iar, numai că de data asta eram mai nepregătită decât oricând. Ştia de mult de scrisoare, însă nu pusese ochii pe ea niciodată. Era, a zis, prima oară când dădea, în realitate, peste un mister viu. Nu prea înţelegeam ce vrea să zică şi m-am simţit tentată să deschid scrisoarea acolo, pe loc, doar ca să-i distrug afirmaţia. Viaţa şi casa mea nu-mi păreau deloc misterioase: era un loc real, care respira, unde pescăruşii lepădau scoici pe acoperiş din înalt, unde uşile trebuiau închise bine ca să nu se piardă căldura şi unde fantomele erau nevoite să se aplece când bântuiau prin încăperile scunde. Nu cred ca Jack Craddogh să fi fost din cale-afară de uluit că eu şi familia mea reuşiserăm să risipim, de-a lungul anilor, mare parte din averea făcută din textile de răposatul meu bunic.

Am avut grijă la felul în care dezvăluiam detaliile, însă a spus că exista doar o speranţă infimă ca universitatea să fie dornică să-şi încerce norocul cu o scrisoare nedeschisă, orice fel de verificare i s-ar fi făcut.

Însă epistola îi stârnise, evident, interesul. Era conştient de legătura cu Douglass: ajunsese la modă, în ultimul timp, ca ei, irlandezii, să se socoată extrem de toleranţi. Cuvântul „ei", în gura lui, era ca o uşă pe care o putea deschide şi închide. Întrebarea academică era când anume deveniseră ei, irlandezii, albi. Venea la grămadă cu noţiunile de colonialism şi de pierdere. Studiase figuri ale politicii din Australia, Regatul Unit, din organizaţiile New Yorkului de odinioară, şi felul în care se împletiseră în literatura vremii, cum se ivise această albitudine. Îl

îngrijorau cărturarii care se apropiau prea mult de ceea ce el numea „muchiile întunecate". Mie toate astea mi se păreau mult prea prăfuite. Însă cunoştea, a zis, nişte experţi care studiau perioada petrecută de Douglass în Anglia şi Irlanda. Mă putea pune în legătură cu unul dintre ei, David Manyaki, din Kenya, profesor la o universitate din Dublin.

Toată geografia şi rachiul mă ameţiseră. A continuat să dea din gură despre conceptul de colonizare internă şi a surâs când a văzut că mă luase căscatul.

Chiar simţeam nevoia să mă odihnesc, i-am zis. Nu mai aveam capacitatea de absorbţie de altădată. Mi-a zâmbit, şi-a lăsat palma peste a mea, a zăbovit aşa o clipă, m-a privit drept în ochi până ce mi-am ferit privirea. O auzeam pe soţia lui umblând încoace şi încolo la etaj: aranja, fără îndoială, prosoape, o periuţă de dinţi şi o cămaşă de noapte pe patul destinat musafirilor.

A dat să mă înghesuie. Recunosc, era întru câtva măgulitor. I-am spus că o să pun asta pe seama epuizării şi nu a dorinţei. Şaptezeci şi doi de ani: e mai bine ca unele lucruri să rămână doar în amintire.

Dimineaţa a sosit strălucitoare şi rece. Aerul era scorţos. Turnurile înalte, gotice de pe Lanyon Building se înălţau posomorâte pe un cer extrem de albastru. Studenţii păşeau grăbiţi, tunşi scurt, pe cărările ferchezuite.

Timpul pe care l-am petrecut eu în universitate, la sfârşitul anilor ’50, a fost scurt şi superficial. Literatura nu mă pregătise pentru o sarcină la nouăsprezece ani. Drăguţul meu din Amsterdam se întorsese la canalele de-acasă. Nu-l puteam învinui. Am fost, o bucată lungă, genul ăla de fată prezbiteriană eşuată pe-ale vieţii valuri, care-şi prindea părul în cozi şi-i dădea tare cu revoluţia şi justiţia. Bietul băiat era îngrozit. Trimitea bani de fiecare Crăciun, până ce într-un an plicurile au dispărut fără urmă, iar eu şi cu Tomas n-am mai apucat să-l vedem.

Şi zilele lui Tomas la universitate au fost numărate. Când l-am adus, în 1976, am dat peste studenţi mărşăluind prin campus, ducând postere cu Martin Luther King şi îmbrăcaţi în tricouri cu Miriam Makeba. Opt ani de când începuse conflictul civil, şi ei tot cântau „Vom ieşi la lumină“. Tomas s-a pierdut printre ei. Cu un licăr de nădejde în ochi. Purta părul lung, cârlionţat, şi pantaloni evazaţi generos. A făcut odată parte din mişcarea de ocupaţie studenţească. Au pătruns în clădirile

departamentului de arte şi s-au dovedit îndeajuns de zevzeci încât să dea drumul la porumbei albi pe fereastră. A devenit din ce în ce mai tăcut. Şi-a vârât nasul în cărţi de mate. Nici nu ştia bine să ţină ambele vâsle în apă, dar se gândea să se facă evaluator de risc financiar. Durata vieţilor, probabilitatea supravieţuirii. Nici un algoritm pentru ironiile noastre. Cum a fost oare în dimineaţa aceea neguroasă, când un grup de bărbaţi a ieşit din tufişuri? Ce zguduire măruntă l-a cuprins când s-a încovoiat peste glonţul primit în stomac?

Am ieşit din campusul universităţii şi-am dus-o pe Georgie înapoi la maşină. Şi-a lăsat capul în poala mea cât am condus. Micile alinări.

Când am ajuns acasă, pe insulă, am găsit încă o scrisoare de la bancă. Din imaginaţia apăsătoare a lui Simon Leogue. Simon spune: „Eşti falită“. Simon spune: „Plăteşte mai repede“. Simon spune: „Vinde, altfel o păţeşti“. Simon spune: „În clipa asta. Acum“.

Cum făcusem să ipotechez şi să re-ipotechez tot ce se dusese înaintea mea? Dinspre lagună m-am uitat spre casă, şi bucătăria întreagă pulsa roşu, apoi negricios şi iarăşi roşu. Parcă trecusem pe un tărâm unde nu locuiam de fapt, însă mi-am dat seama, peste puţin, că era doar robotul telefonic de pe bufetul din bucătărie. Mă gândisem o vreme să-i chiorăsc beculeţul cu o bucată de hârtie, pe care s-o dezlipesc doar când am chef. Vă rog să lăsaţi un mesaj după semnal.

Am înotat jumătate de ceas, apoi am trecut prin grădină, am şters-o pe Georgie cu un prosop, m-am îmbrăcat, am pus ceainicul la foc, l-am aşteptat să şuiere. Eram destul de convinsă că mesajul conţine încă un apel de la bancă, însă o luminiţă roşie e o luminiţă roşie.

S-a dovedit a fi amicul lui Jack, profesorul David Manyaki, care mi-a spus că-l intriga ideea unei scrisori ce-ar putea avea de-a face cu Douglass şi că, dacă ajungeam în Dublin vreodată, ar fi fost încântat să mă scoată la un prânz.

Accent african. Suna mai în vârstă, realizat, atent. O netezime de stofă bine croită în voce.

Stridiile din zori cădeau din cer, ricoşând din ţigle. Pescăruşii ca nişte zigurate mici peste întindere. Am ieşit afară, în rouă. Două midii răzleţe zăceau desfăcute în iarbă. Debussy a spus că muzica e spaţiul cuprins între note. Mă simţeam uşurată că sunt acasă şi energia îmi revenise, cu tot somnul agitat. Am luat teancul de facturi şi l-am aruncat

în foc.

În salon, lângă vatră, erau puse pe pereți câteva dintre vechile acuarele ale mamei. S-a apucat de pictat în ultimii ani de viață, după ce-și pierduse interesul pentru fotografie. I se părea că noile aparate îi răpesc bucuria muncii. Îi plăcea să stea în salonul cu luminator și să picteze: e un tablou aici care înfățișează chiar cabana, cu ușa olandeză deschisă de la jumătate și laguna întinzându-se în spate, nemărginită.

M-am așezat în bucătărie să ascult radioul, în vreme ce afară șuiera vijelia. Vântul bătea cu putere peste lagună. În nici o oră, în dig au început să se lovească valuri uriașe. Ploaia s-a abătut asupra grădinii, zuruind în geamuri, iar furtuna a pornit să răscolească apa.

David Manyaki. Un nume neobișnuit. Poate că era vreun văduv cu față brăzdată, aducând cu scriitorul Achebe. O claie de păr cărunt. O frunte înaltă. O privire gravă. Ori poate era alb cu accent african. Ochelari argintii, șarm. Cu petice de piele aplicate pe coatele sacoului.

Nu știam dacă era ori nu cazul să-l caut pe BlackBerry, să-l gugăluiesc sau cum se mai spune, însă telefonul îmi era tăiat, fără semnal.

Când fac săpături în copilărie, întotdeauna prefer călătoria până la cabană de pe Malone Road. Mersul în mașină cu mama și tata. Ne amintim cărări la fel de mult cât ne amintim și oameni. Voiam să mai străbat niște kilometri din drumul acela, de dragul vremurilor de altădată. Am pornit într-o buclă către nord, spre Newtownards, apoi către est prin Greyabbey și spre sud prin Kircubbin, fără să mă desprind de mal.

Arhaicul feribot de la Protaferry se înclină fermecător. M-am așezat la rând pe malul răsăritean și am privit apropierea vasului. Pufăind un fuior subțire de alb. Pe punte erau cam douăzeci de mașini, cu soarele reflectându-se în parbrize. Câțiva copii pe nivelul superior, urmărind în apele canalului joaca marsuinilor. Călătoria peste Îngustime e de doar câteva sute de metri, însă vasul trebuie să atace pieziș lățimea canalului, în funcție de puterea și direcția mareei. Patru sute de ani s-a tot dus și s-a întors. Departe, munții se profilează vineții pe fundalul cerului. Poate că au fost numiți Mournes, Bocetele, din altă pricină: când dau ochii cu o asemenea frumusețe mă zguduie întotdeauna gândul că ne-am masacrat, atâția ani, unii pe alții.

Feribotul a cârmit în curenţi, a alunecat la chei. Am trecut pe punte cu Land Roverul, am coborât geamul, am plătit taxa tânărului încasator. Nu părea genul de tânăr care ar fi înţeles o aluzie la râul Styx. Era totuşi amabil şi zâmbitor. Am simţit că-mi dispare, o clipă, orice percepţie a uscatului, chiar şi din amintire.

Am tras frâna de mână, am închis portiera, am luat-o pe Georgie sus, pe punte, la o gură de aer curat.

În celălalt capăt, doi tineri se cuprindeau strâns în braţe, vorbindu-şi în rusă. Poate o lună de miere. Am tras de lesa lui Georgie şi m-am apropiat de o familie din Portavogie care se înfruptau din sendvişuri şi-şi treceau de la unul la altul un termos cu ceai fierbinte. Doi părinţi, şase copii. I-au dat bucăţele de sendviş lui Georgie, au mângâiat-o pe grumaz. Se îndreptau spre sud, mi-au zis, pentru vizita Reginei. Pierdusem contactul, mă depărtasem de ce credea lumea despre sine. Neglijasem luni de-a rândul ziarul. Televizor n-aveam. Radioul era reglat permanent pe postul de muzică simfonică.

— Regina, chiar ea, a zis tânăra mămică, radioasă toată, de parcă ar fi existat pe undeva duplicate ale monarhiei.

Îşi dezlegase limba cu un pic de bere. A zis, pufnind, că venea şi preşedintele Obama, în aceeaşi săptămână. Straniile coliziuni. Dar nu conta: tot ce trebuia să fac era să vând scrisoarea.

Feribotul s-a oprit cu un bufnet în celălalt mal. Pescăruşii, deasupra, ne dădeau roată. Am urat familiei o zi bună şi-am tras-o pe Georgie înapoi în maşină.

M-am aţinut pe drumul de coastă. La naiba cu preţul motorinei. Un şir lung de maşini s-a adunat nerăbdător în urma mea. Au început să mă depăşească, cu pâlpâiri din faruri. Ba unul chiar a oprit în mijlocul drumului, s-a dat jos din maşină, mi-a aruncat un: „Dă-te dreacu' de vacă bătrână", iar eu i-am mulţumit pentru remarcabila-i elocvenţă. L-am întrebat dacă şi el se ducea s-o vadă pe Regină. Umor de pieton. Nu l-a amuzat.

Şoseaua aglomerată era de neevitat. Camioane mari se adunau în urmă.

Mergeam cu atâta viteză, că volanul mi se zgâlţâia în mâini. O durere rigidă în amândoi umerii. Am trecut graniţa fără măcar să-mi dau seama şi, când am oprit la prima benzinărie ieşită în cale, mi-am amintit

că trebuia să fac rost de euro. Lucrătorul comercial, un tânăr domn cu trăsături asiatice, mi-a indicat bancomatul. Un moment de încremenire. Ce mesaj avea să apară pe ecran? Cum explici, la şaptezeci şi doi de ani, o viaţă cu atâtea neajunsuri?

Ecranul a clipit un moment, însă micul teanc de bancnote a ieşit la iveală, împins de rotiţele bucuriei.

I-am cumpărat lui Georgie, sărbătoreşte, un cârnat în foietaj. M-am gândit să sparg parale şi pe-un pachet de ţigări, un obicei din alte timpuri, dar am decis să n-o fac. Am ieşit agale pe şoseaua veche, cu rezervorul plin.

Am pornit radioul. Nu se vorbea decât de măsuri de securitate şi de vizita reginei. Nu păreau îngrijoraţi că-l paşte vreun glonţ pe Obama. Complexele noastre istorii. Colonialism interior, într-adevăr. Am schimbat postul. Traficul se îndesea pe măsură ce avansam către sud. Făcusem deja patru ore de la Belfast, în mare parte din pricina vezicii greu de controlat a lui Georgie. La cam treizeci de kilometri trebuia să opresc şi s-o las să se uşureze. Nu prea îi plăcea voiajul şi a zăcut pe bancheta din spate, scâncind, până ce am lăsat-o în faţă, cu capul scos pe geamul portierei.

Când am ajuns la periferia oraşului începea să se însereze. Înaintam ca melcul, ocărându-mă singură că rezervasem o cameră de hotel în centru. Mult mai lesne ar fi fost să găsesc un loc în margine. Dublinul, atât de aidoma cu orice alt loc. Poduri auto şerpuitoare. Centre comerciale. Străzi presărate cu anunţuri. De vânzare. Se închide. Lichidare de stoc. Turnuri pustii de sticlă. Apăsarea repetată a ceea ce am devenit cu toţii. Spectacolul vanităţii. Foamea de status. Am profitat de liniile de autobuz şi mi-am făcut drum pe Gardiner Street. Un poliţist a dat să mă oprească, dar am continuat să merg, hâţânându-mi numărul de înmatriculare din nord ca o fetişcană care-şi plimbă cu cochetărie nurii. Voiam să trec peste Beckett Bridge doar de dragul ironiei, Nu contează, încearcă iar, eşuează iar, eşuează mai bine, însă am fost prinsă într-o serie ticăloasă de ocolişuri şi bariere rutiere datorate vizitelor de stat.

Într-un târziu, pe la aproape opt seara, am oprit în faţă la Shelbourne, un răsfăţ costisitor. Valetul, un snob mic şi răutăcios de origine spaniolă, s-a uitat la automobilul meu şi-apoi la mine cu mai multă scârbă decât aş putea descrie, după care mi-a comunicat, fără

fasoane, că nu era permis accesul câinilor. Sigur că nu. A trebuit să admit față de mine însămi că o știusem de la început. N-avea sens să mă mai prostesc. Nici eu, firește, nu eram altceva decât o snoabă. Am mimat indignare și mânie, apoi m-am lăsat, prompt, înghițită iarăși de trafic. Adevărul e că-mi rămăseseră prea puțini bani, cu siguranță nu destui pentru luxul unui hotel.

Georgie și cu mine am dormit în mașină, lângă plaja din Sandymount. Patru alte vehicule alături. Familii fără adăpost, am presupus. Un gând fugar referitor la cât de banale sunt problemele mele. Familiile erau înghesuite ca sardelele în mașini. Înfofoliți cu toții în pături, căciuli pe cap. Toate posesiunile lor clădite pe acoperiș, legate cu sfoară. Arătau ca niște siluete din cadre fotografice timpurii, alb-negru. Părem a nutri o mișcătoare convingere că lucruri de soiul ăsta n-o să se petreacă pe teritoriul nostru. De parcă nimic din trecut nu s-ar putea întâmpla în prezent. Fructele Mâniei. Una dintre mașini avea până și un abțibild: Tigru Celtic Pe Naiba. Polițiștii ne-au făcut o vizită în miez de noapte, au luminat cu lanterna în parbriz, dar ne-au dat pace. Mi-am strâns haina pe mine și m-am cuibărit în scaun. Un curent înjunghia rece, trecând pe sub portiera prost izolată. Am tras-o pe Georgie în poală, să mă încălzească, însă s-a scăpat de două ori pe ea, amărâta.

De dimineață am dat cu ochii de copiii din mașina vecină, care se holbau înăuntru pe geam. Ca să le abat atenția cât mă schimbam, i-am rugat s-o ia pe Georgie la o plimbare pe țărm. Le-am întins o monedă de doi euro. Și totuși unul dintre micii monștri a zis: „Ce pute!“ Nu mi-am dat seama, sincer, dacă de mine sau de cățea era vorba. Un ghem de mâhnire în stomac. Copiii păreau ușurați să scape de mine. Le-am privit urmele tălpilor dizolvându-se în nisipul moale. O întindere enormă de gri către verdele limbii de uscat.

După aceea am mers cu Georgie în Irishtown ca să luăm micul dejun și-am dat peste o cafenea unde au lăsat-o să moțăie la picioarele mele. Mi-am spălat în chiuvetă haina, mi-am șters rochia, m-am uitat lung la imaginea mea din oglindă. M-am pieptănat și m-am dat cu un pic de ruj. Chestii mărunte, mândrie străveche.

Radioul avertiza că urmează alte blocaje imense în trafic. Am lăsat mașina lângă plajă și am luat un taxi, care a încercat să șerpuiască spre Smithfield. Șoferul era localnic. „Ține-ți câinele la picioare, în paștele

mă-sii“, a zis. Un colac de grăsime îi zvâcnea pe ceafă.

Am dat de alte ambuteiaje, am fost prinşi în capcană. Taximetristul a înjurat-o pe Regină cu remarcabilă dexteritate. A trebuit să cobor şi să parcurg pe jos ultimele câteva sute de metri. Şoferul a cerut bacşiş. „Jegule“, m-am gândit, dar până să deschid gura a şi luat-o, cu o înjurătură, din loc.

Smithfield era o zonă prăpădită a oraşului care nu se potrivea aşteptărilor mele. Însă nici David Manyaki, care ieşise să mă întâmpine la un colţ de stradă, nu se potrivea.

Mă gândisem la un bărbat în etate, cărunt, cu cotiere de piele la sacou. Cu ochelari argintii şi maniere solemne. Poate şi cu una din acele tichii africane pe cap, nu-mi aminteam nici să mă tai cum se numesc, mici, pătrăţoase şi colorate. Ori poate avea să arate mai degrabă ca acei oameni de afaceri nigerieni, înalţi, în costume albastre, lucitoare, cămăşi albe, strâmte şi burtici ţuguindu-se răutăcioase?

Manyaki abia trecuse de treizeci de ani. Un aer de eleganţă la mâna a doua. Piept lat, musculos, parcă niţel cam cărnos. Părul îi era împletit în şuviţe băgate în nişte tubuleţe care i se legănau până în dreptul mandibulei – am încercat să-mi amintesc cum se cheamă tunsoarea, dar n-am reuşit, nu izbuteam să-mi activez mintea. Purta o geacă sport mototolită, dar pe sub ea avea un dashiki colorat, galben cu broderii argintii. Am dat mâna. Mă simţeam greoaie şi hodorogită, însă Manyaki îmi dădea senzaţia unui fir de sare presărat în lungul spinării. A întins braţul s-o alinte pe Georgie. Accentul îi era mai pronunţat african decât la telefon, însă avea şi o intonaţie de Oxford pe undeva.

— Dreduri, i-am spus, într-un fel destul de ridicol.

A izbucnit în râs.

Am intrat într-o cafenea mică şi întunecoasă. Patronii amplasaseră un televizor mic în colţ şi se uitau la evenimentele zilei: Regina se îndrepta spre Grădina Amintirii. Proteste răzleţe pe străzi. Nici o revoltă armată, fără gloanţe de cauciuc, fără gaze lacrimogene. Comentatorii TV erau interesaţi de faptul că aterizase îmbrăcată cu o rochie verde. Niciodată nu am pus mare preţ pe monarhie, şi cu toate că în principiu am crescut ca protestantă, ceva din străfundurile mele se simte încă de partea lui Lily Duggan.

Am cerut cafele. Televizorul zumzăia pe fundal.

Când i-am arătat lui Manyaki scrisoarea, a apucat plasticul foliei de colţ şi l-a răsucit între degete. I-am explicat că fusese scrisă în numele străbunicii mele, care lucrase de tânără într-o casă chiar de pe strada asta, Brunswick, însă m-a corectat îndată şi mi-a spus că Douglass stătuse pe Great Brunswick, stradă care fusese redenumită, între timp, Pearse Street.

— Mă întrebam eu de ce ai vrut să ne vedem aici, a zis.

— Nu e Great Brunswick, deci?

— Mă tem că nu.

Am simţit un val de jenă la gândul că ar fi putut şti mai multe decât mine despre fostul loc de muncă al străbunicii mele, însă, până la urmă, era expert în domeniu. Părea şi el să se fi întristat că mă corectase, şi-a zis că nu se ştie oricum mare lucru despre stradă ori despre casă, care fusese de mult demolată, deşi Richard Webb îl interesa în cel mai înalt grad. A spus că am putea încerca să mergem pe jos până-n Pearse Street, însă vizita Reginei sugrumase oraşul.

Scrisoarea era vârâtă în folia ei de plastic. Nu s-a arătat deranjat de ideea că n-o putea deschide. A zis apoi că nu ştia exact ce s-a ales de Isabel Jennings, deşi, foarte posibil, îl ajutase pe Frederick Douglass să-şi răscumpere libertatea prin intermediul unei femei din Newcastle, o oarecare Ellen Richardson, membră a mişcării quakerilor şi activistă cu experienţă în cauza aboliţionistă.

— S-a întors desclavizat în America.

„Desclavizat". Un cuvânt drăguţ şi ciudat, pentru care am simţit că Manyaki îmi devine şi mai simpatic. Nu mai rămăsese prin Cork nici Brown Street, a zis. Fusese rasă de pe faţa pământului prin anii '60, să facă loc unui supermarket. Nu era sigur când plecase familia Jennings, deşi bănuia că în timpul Foametei.

Aveau cu toţii de dus povara grea a vinovăţiei, englezi ori britanici. I-am spus că existase şi-o broşă cu ametist care traversase deceniile, dar se pierduse de mult prin Canada – Toronto ori poate St. John's.

Şi-a săltat pe nas ochelarii şi s-a uitat spre ecran, mijind ochii. Un elicopter în aer. Această pace remarcabilă care a durat atâta.

Manyaki a apucat de margini scrisoarea şi a întors-o pe toate părţile, apoi a apropiat-o de lumină, moment în care l-am rugat să n-o expună prea mult, fiindcă scrisul de mână, chiar şi în folia de plastic, e sensibil.

Mi-a plăcut cel mai mult la el că nu mi-a cerut să deschid plicul, nici să i-l împrumut pentru ca nişte colegi de-ai săi de la universitate să-l bombardeze cu protoni ori neutroni ori ce-or folosi ei ca să-i investigheze conţinutul. A înţeles, cred, că nu mă interesa finalul, dacă exista vreunul, şi că perspectiva adevărului nu era din cale-afară de atrăgătoare: arăta, pentru un tânăr savant, o neobişnuită înclinaţie spre eluziv.

Exista un colecţionar în Chicago, a urmat, care plătise mii de dolari pentru suvenire având legătură cu Douglass. Cumpărase deja o Biblie care-i aparţinuse acestuia şi licitase o sumă scandalos de mare pentru o pereche de haltere care ajunseseră, până la urmă, într-un muzeu din Washington D.C.

Manyaki şi-a dus un deget la tâmplă.

— Vreun indiciu despre subiectul scrisorii?

— Cred că e doar un bilet de mulţumire...

— Aşa.

— Din câte ştiu.

— Atunci rămâne secretul nostru.

— Nimeni n-a deschis-o încă. Jack Craddogh zice că-i un mister.

— El ar deschide-o, a zis Manyaki, făcându-mă să-l agreez şi mai mult pentru remarcabila-i candoare. A părut să cadă o clipă pe gânduri, amestecându-şi zahărul în cafea, apoi a reluat: Tata obişnuia să-mi scrie pe hârtie subţire de poştă aeriană, din cea foşnitoare.

Altceva n-a zis, însă a desfăcut plasticul într-o margine, a inhalat mirosul dinăuntru, după care mi-a aruncat o uitătură jenată. Ce distanţe străbătuse? Ce poveşti avea, la rândul său, de spus?

Manyaki a pus mâna pe telefon şi a început să pozeze scrisoarea. Era atent, însă nişte fulgi mărunţi de hârtie se separaseră de plastic: erau mai degrabă cât nişte fire de praf. Entropia naturală a lucrurilor. Am zis o neghiobie despre cum ne degradăm cu toţii în felurite chipuri, iar el a închis dosarul, însă o bucată de hârtie cât gămălia căzuse pe masă.

— Chiar crezi că poţi să obţii un preţ pentru ea? am întrebat.

— De cât ai nevoie?

Am râs cu jumătate de gură. Şi el, însă cu blândeţe.

Ţinea capul uşor înclinat, precum cineva a cărui faţă tocmai fusese atinsă de o persoană pe care n-o cunoştea tocmai bine. De ce fusese scrisoarea, de la bun început, păstrată? Lucrurile pe care le aşezăm cu

îngrijire în sertar ar putea fi, prea bine, lucrurile pe care nu le vom mai găsi niciodată. S-a aplecat, parcă pentru a-mi atinge dosul palmei, dar s-a retras în ultima clipă şi a pus mâna, în schimb, pe cana de cafea.

— Pot să o verific, a spus împingând dosarul de plastic spre mine. O să trimit fotografiile azi prin e-mail.

Firimiturile desprinse din plic zăceau încă pe masă. Le-a ţintuit cu privirea. Sunt sigur că a făcut-o fără să se gândească, însă, absent, Manyaki şi-a umezit un deget cu limba şi l-a apăsat pe unul dintre micile fragmente. Se uita în acest timp în gol, peste umărul meu. O bucăţică minusculă de hârtie. Cât un vârf de ac. A contemplat apoi vreme lungă fragmentul, dar era, se vedea limpede, transportat altundeva, într-o reverie. Şi-a pus pe limbă fulgul de hârtie, l-a ţinut o clipă în gură şi l-a înghiţit.

Când şi-a dat seama ce făcuse a bâiguit nişte scuze, însă i-am spus că nu-i nimic, l-ar fi şters oricum când debarasau masa.

Am pornit din Sandymouth către casa lui Manyaki ceva mai târziu, în aceeaşi noapte. Locuia mai încolo pe coastă, în Dun Laoghaire. Lui Georgie i se făcuse rău în maşină. Nu-şi putea mişca labele de dinapoi şi nu-şi mai controla intestinele. Am încercat s-o port în braţe. Apăsarea greutăţii. Am urcat împleticit treptele şi am sunat la uşă.

Soţia lui era o frumuseţe irlandeză palidă, cu accent sofisticat.

— Aoibheann, a zis.

Mi-a luat-o imediat pe Georgie din braţe şi s-a retras în umbre.

Aveau o locuinţă frumoasă, cu tot soiul de lucrări artistice, mici sculpturi pe socluri albe, un şir de picturi abstracte şi ceva ce mi s-a părut o lucrare de Sean Scully pe casa scării.

M-am îndreptat spre bucătărie, unde l-am găsit pe Manyaki aşezat la masa-bufet cu blat de piatră din mijlocul încăperii. Alături erau doi băieţei, în pijamale cu însemne ale unor echipe de fotbal, făcându-şi temele. Fiii lor. Un mixaj perfect.

Cândva ar fi fost numiţi mulatri.

— Hannah, a zis, credeam că te întorci în nord.

— Îi e rău lui Georgie.

— Ai nevoie de un veterinar? a întrebat Aiobheann.

Manyaki a întins o foaie de ziar lângă uşa din dos a bucătăriei, a aşezat-o acolo pe Georgie, şi-a căutat mobilul. A fost nevoie de mai multe

apeluri, însă a găsit un doctor în Dalkey, în apropiere, care făcea vizite la domiciliu. La telefon, accentul lui era mai mult oxfordian decât african, cuvintele mai desluşite, mai prelungi. M-am întrebat cum crescuse, poate că avusese un tată funcţionar public şi mamă profesoară. Ori poate îşi dusese traiul într-o suburbie mică şi prăfuită din Mombasa. Piscine. Aşternuturi albe şi răcoroase. Ori un balconaş dând spre o stradă înfierbântată. Un imam chemându-i pe toţi la rugăciune. Mânecile ample ale veşmântului tatălui. Arestările, tortura, dispariţiile. Sau venea dintr-o familie bogată, un conac pe coama dealului, radioul reglat pe BBC, un tinerel în bazinele de înot din Nairobi. O educaţie universitară, un apartament mizer, poate, în Londra? Cum de nimerise aici, la marginea Mării Irlandei? Oare ce trimitea spre noi atâtea distanţe, vâslind în susul apei, spre trecut?

A închis telefonul şi şi-a văzut de ajutat copiii la teme. M-am simţit cam aiurea să stau acolo singură – uitase pentru moment de mine. Am fost recunoscătoare când soţia m-a apucat de cot, m-a aşezat la insula de granit şi mi-a oferit un pahar cu suc de merişoare.

Bucătăria nu aspira să fie model în vreun catalog, însă ar fi putut – dulapuri bine întocmite, cuţite sofisticate în rastele, o plită nouă-nouţă, făcută să pară de epocă, un espressor roşu, un televizor mic, cu telecomandă, care putea fi făcut să apară din uşa frigiderului. Aiobheann a început să se agite în jurul meu – „Ia loc, ia loc“ –, însă a avut bunăvoinţa, apoi, să mă lasă să tai ceapa verde şi cartofii pentru gratinat. A reuşit totodată să-mi umple iarăşi paharul cu suc, fără să-mi dau seama când. Ştirile pâlpâiau pe frigider: Regina cu preşedintele irlandez, încă un faliment bancar, un accident de autobuz.

În cele din urmă s-a auzit soneria. Veterinarul era o femeie tânără care părea obosită deja de toate dramele cu care avea de-a face. A deschis o servietă mică de piele şi s-a aplecat asupra lui Georgie.

— Liniştiţi-vă, a zis fără măcar să mi se uite în ochi.

A consultat-o atentă pe Georgie, i-a palpat burtica, i-a cercetat labele, s-a uitat la o mostră de scaun, i-a verificat cu o lanternă mică dinţii şi gâtul şi mi-a spus ce ştiam, căţeaua e bătrână. De parcă ar fi fost o revelaţie. Eram destul de sigură că acum urmează partea în care mă anunţă că Georgie trebuie eutanasiată, însă n-a zis decât că era pur şi simplu sleită de puteri şi un pic subnutrită, că avea, posibil, o infecţie

intestinală şi că, în orice caz, i-ar fi prins bine nişte antibiotice. Subnutrită. M-am simţit crispându-mă. A completat o reţetă şi a fluturat-o prin aer împreună cu o chitanţă. Optzeci de euro.

M-am apucat să scotocesc prin geantă, însă Aiobheann a clătinat din cap, a deschis poşeta, a scos portofelul.

— O să rămâi la noi peste noapte, a zis aruncând o privire spre Manyaki.

Nimic nu se sfârşeşte vreodată. Aiobheann provenea dintr-o familie irlandeză cu stare, alde Quinlan, care se îmbogăţiseră de-a lungul anilor din afaceri bancare şi comerţ cu alimente. Tatăl ei, Michael Quinlan, apărea frecvent în paginile revistelor economice irlandeze. Tatăl şi fiica se înstrăinaseră, se pare, posibil din cauza căsniciei cu Manyaki.

Se căsătoriseră la Londra, într-o ceremonie civilă, şi un element de mister le întuneca trecutul, poate un copil, poate vreun scandal legat de imigraţie, nu desluşeam iţele, deşi nu prea conta; erau un cuplu de treabă şi ce se petrecuse cu tatăl ei părea să-i fi legat şi mai mult în loc să-i îndepărteze. Se mişcau generoşi unul în jurul celuilalt, fără nimic fals ori dulceag. Copiii s-au dovedit, la masă, gălăgioşi şi obraznici cum sunt copiii de peste tot. Oisin şi Conor. De cinci şi de şapte ani, cu pielea între lumină şi întuneric.

Aiobheann mi-a pregătit baia într-o cadă cu picioare. Mi-am băgat faţa sub apă. Lăsase nişte bobiţe umplute cu ulei de baie într-un borcănaş decorat cu fundă. Am întins braţul după el, însă întreg borcanul s-a răsturnat. O mărgică mi s-a dizolvat în palmă. Auzeam în depărtare sirenele navelor, vase deplasându-se prin Dun Laoghaire. Se grăbeau toţi să ajungă în câte un loc. Dorinţa de altundeva. Acelaşi port în care acostase, cu atâţia ani în urmă, Frederick Douglass. Apa unduindu-se împrejur. Umbletul pe şleaul tot mai întins al stropilor. Tomas. L-au împuşcat pentru o armă de vânătoare. Pacea lui George Mitchell. Regina înclinase a reculegere capul, în Grădina Amintirii.

S-a auzit un bubuit puternic în uşă şi Manyaki a dat buzna înăuntru. Am sărit ca arsă din apă. Corpul meu, ascultând de forţele neostoite ale gravitaţiei. S-a tras înapoi îndată, jenat peste măsură, şi a fugit din baie.

— Îmi pare rău, mii de scuze, a strigat de pe coridor. Am tot bătut. M-am gândit că, nu ştiu, ţi s-a făcut rău.

Apa era rece ca gheaţa. Zăcusem acolo, probabil, vreme lungă. Am

dat drumul la apă fierbinte şi m-am vârât la loc în cadă. Aiobheann a apărut peste câteva clipe, aducându-mi o ceaşcă de ceai.

— Mă tem că soţul tău m-a văzut în toată splendoarea.

Şi-a lăsat capul pe spate şi-a râs, deloc răutăcios.

— S-ar putea să-i trebuiască terapie, am zis.

— Ei, ne pricepem la terapie în casa asta.

Avea ceva pur şi familiar. Un dispozitiv, poate, menit s-o ajute să se dezbare de notorietatea părintelui. A împins spre mine apa caldă cu palmele, ca să mă încălzească, şi a mai lăsat să cadă în apă câteva bobiţe, fără măcar să se uite la trupul meu.

— Te las în pace, a zis.

— Nu, e-n regulă. Poţi să rămâi.

— Oh, a exclamat domol.

— Sinceră să fiu... mi-ar plăcea tovărăşia. N-aş vrea să adorm iarăşi.

Şi-a tras un scaun şi s-a aşezat în mijlocul pardoselii, o stranie intimitate între noi. Am observat pentru întâia oară că avea un uşor strabism la ochiul stâng. Îi dădea aspectul unei femei care izbutise să treacă peste o tristeţe din alte vremuri.

Baia avea o fereastră acoperită cu promoroacă şi, vorbind, Aiobheann şi-a pironit într-acolo privirea. Lumina unui bec stradal spintecа întunericul. Îl cunoscuse pe Manyaki, a început să zică, la universitate, în Londra. Studia pe-atunci designul vestimentar, iar el era la catedra de engleză. Venise la una dintre expoziţiile ei cu o amică de-a lui – una dintre multele, a lămurit, niciodată nu-i lipsise compania feminină – şi se oprise în faţa proiectului ei de licenţă, un şir de fuste şi bluze inspirate, chipurile, de triburile de nomazi.

— S-a uitat şi-a pufnit din nas, a urmat ea. Acolo, în galerie. Pur şi simplu a pufnit. Mi-a fost o ruşine teribilă.

Aiobheann a pus iarăşi mâna pe robinet şi mi-a mai împins nişte apă caldă spre fluierele picioarelor.

— Ce l-am mai urât.

A râs un pic, strângându-şi pliurile umilinţei.

Avea să-l întâlnească iarăşi la o petrecere din Soho în cinstea eseului publicat de Manyaki, „Politicile romanului african“. Încercase să-i ridiculizeze articolul în aşa fel încât el s-o audă, problema însă era că eseul fusese construit pe ironie pură, de la un capăt la altul, intenţionat.

— Şi m-am pus eu să-l fac albie de porci, dar ce să vezi? A început iarăşi să râdă. Tare o mai făcea pe deşteptul.

Şi-a şters umezeala care i se aduna în ochiul leneş.

— I-am spus, prin urmare, în ce lac să se arunce. N-o să-ţi zic ce replică mi-a dat. Mi-era o ciudă teribilă, însă mă simţeam fascinată de el. Aşa că săptămâna următoare i-am trimis o robă de beduin însoţită de o scrisoare ghimpoasă în care-i reproşam că mă făcuse de râs, că era un dobitoc nesimţit, un rahat cu ochi, şi-i uram să putrezească în fundul iadului. Mi-a răspuns cu o epistolă de patru pagini dedicată creaţiilor mele fiţoase, în care îmi sugera că ar fi o idee bună să învăţ câte ceva despre o cultură înainte de-a o lipi pe milioane de dosuri.

M-am foit puţintel în cadă, fiindcă apa se răcea iar.

— Nu e tocmai o poveste de dragoste, dar uite că avem opt ani de căsnicie şi el tot poartă roba aia pe post de halat. Aşa, să mă întărâte.

Am rămas o clipă tăcute. Mi s-a părut că Aiobheann ducea în spinare povara familiei sale. Auzisem că tatăl ei fusese odată arestat, ori măcar anchetat, în legătură cu nişte nereguli financiare produse după anii de creştere economică.

Nu era deloc treaba mea, aşa că am evitat ispita. Am dat să mă ridic din cadă.

— Mă bucur că ai venit pe la noi, a zis. În ultimul timp ne-am cam izolat.

Am pus cotul pe margine, ea şi-a trecut braţul pe dedesubt, m-a ajutat să mă ridic. M-am întors cu spatele. Jena poate suporta doar până la o limită. A luat un prosop încălzit de pe boiler şi mi l-a potrivit pe spinare. Şi-a lăsat palmele peste umerii mei, pe la spate.

— O să te facem să dormi bine, Hannah, mi-a spus.

— Chiar în halul ăsta am ajuns?

— Am şi jumătate de somnifer, dacă vrei.

— Aş prefera, sinceră să fiu, un păhărel de brandy.

Când am coborât, am găsit, într-un preafrumos pahar de cristal, brandy fierbinte şi cuişoare. Conspiraţia femeilor. Suntem toate băgate, să nu credeţi altceva.

Am mai stat patru zile. Aiobhean mi-a spălat hainele şi a izbutit să vâre în mine un pic de odihnă. Îmi era dor de căsuţa mea, însă marea îmi ţinea tovărăşie. M-am plimbat cu Georgie prin port. Putea oricând să se

ivească un ultim emigrant în familia mea. O prietenă îmi spusese odată, cu înţelepciune, că sinuciderea li se potriveşte doar celor tineri. M-am îndemnat să termin cu gândurile negre şi să mă bucur de timpul petrecut aici.

În ultima zi a vizitei mele m-am ridicat din pat şi-am coborât în grădiniţa din spatele casei. Întinsă într-un şezlong, am început să caut mental modele în tufa de glicină. Am auzit rotindu-se, în spate, mânerul uşii. O tuse uşoară. Manyaki era în tălpile goale, purtându-şi încă pijamaua. Pe nas avea ochelari cu ramă subţire. O încâlceală de dreduri.

A tras un ghiveci mare dintr-un ungher, l-a pus cu susul în jos, s-a aşezat pe el lângă mine. Mi-am dat seama îndată, din felul în care îi cădeau umerii. Colecţionarul îi răspunsese la mesaj.

— E interesat, da, însă e dispus să plătească doar o mie de dolari.

M-am foit în şezlong. Ştiusem, însă nu voisem să mi se spună. A trebuit să mimez un puseu de bucurie: sacâz pe arcuş după ce vioara s-a făcut ţăndări.

Manyaki şi-a pocnit încheieturile degetelor. Se gândea că respectivul colecţionar ar putea să meargă până la două sau trei mii, însă era necesar să-i demonstrez că scrisoarea avea de-a face cu Douglass. Şi n-aveam pic de dovadă, asta, dacă nu voiam totuşi s-o deschid şi s-o citesc, lucru care ar fi avut la fel de multe şanse să-i răpească orice valoare.

— Mă gândesc, am spus, ştiind însă limpede că n-o să se întâmple.

Aş fi preferat să renunţ pur şi simplu la scrisoare. Acum abia dacă mai făcea cât o picătură într-un ocean.

Manyaki a bătut darabana o clipă pe fundul ghiveciului. A întins mâna şi a netezit gâtul lui Georgie.

— Îmi pare rău, a zis.

— Nu ai de ce să te simţi prost.

Lumina cădea pieziş peste grădină: era o zi însorită, frumoasă. Aiobheann şi Manyaki m-au condus până la şosea, unde ne-am luat la revedere. Îmi pusese nişte sendvişuri şi iaurt într-o pungă de hârtie cafenie, plus nişte biscuiţi. Prânzurile de altădată, de la şcoală. Mi-au zâmbit politicoşi. Am luat-o din loc şi am apucat-o în lungul coastei. Lungul drum spre casă.

Obama tocmai sosea, potrivit relatărilor, la aeroportul Baldonnel. Ura şi trăiască pentru Irlanda. Cerul avea să-mi ţină companie până

acasă.

Întunericul cobora din mădularele încovoiate ale copacilor. Laguna era perfect calmă. Am împins uşa şi-am dat de perete plicurile care aşteptau. În cabană era ger. Uitasem să aduc un braţ de lemne. Am aprins un felinar cu gaz şi l-am pus pe poliţa vetrei.

Aşteptasem o imensă uşurare la sosirea acasă, însă cabana îmi sfredelea oasele cu frigul ei năprasnic. Georgie amuşina în spatele meu. Rămăseseră o mână de surcele şi câteva brichete de turbă. Am aţâţat un foculeţ şi am împins peste el facturile.

Am căutat costumul de înot. Dinspre el se ridica un iz slab de mucegai. L-am încălzit la foc. Georgie mă supraveghea cu capul pe labe. Nu părea defel entuziastă, însă a venit prin iarbă şi s-a oprit la marginea zidului, uitându-se cum intru în apă. Noaptea era liniştită. Trei stele, o lună şi un avion singuratic în înaltul beznei. Vântul se desprindea de apă ca şi cum şi-a fi căutat tovărăşie, cei vii şi cei morţii trecând unii într-alţii. Briza a zguduit ferestrele cele mari, apoi, şerpuind pe după streşini, s-a liniştit.

David Manyaki a sunat de dimineaţă, să mă anunţe că uitasem la ei scrisoarea. Ştiam prea bine. O lăsasem la vedere pe noptieră, cu un prespapier de sticlă deasupra.

Dumnezeu ştie, nu poţi să îmbătrâneşti atâta fără să cauţi pe alţii care să pună umărul la greutăţile tale. I-am spus că-i dau voie s-o deschidă. „Pardon?“, a făcut. „O poţi desface, David.“ Mi-a spus, aproape instantaneu, că nu mă crede. Odaia se micşora, tavanul se apropia. Răsuflam ca prin muselină. Avea mâini scurte, butucănoase, asta îmi aminteam. Vârfurile unghiilor îi erau foarte albe. Pieliţele smulse cu dinţii. M-a întrebat încă o dată dacă sunt sigură şi am zis da, fireşte. Mi s-a părut că aud sfâşierea plicului, însă era probabil folia de plastic.

Pe aceea o deschidea. Am încercat să-mi amintesc cum arăta dormitorul. Casa lui. Perdelele copiilor de la ferestre. O pilotă de puf, model cu scoici. Probabil că-şi ţinea telefonul lipit de ureche. A tras uşurel scrisoarea din folie. Vocea i s-a diminuat. Mă pusese pe speaker. Atunci probabil că telefonul era pe pat. Şi ţinea în mâna dreaptă scrisoarea, în vreme ce cu stânga trăgea uşor de marginea plicului. Eu, în bucătărie, mă uitam spre lac. Vremea era de-o absolută banalitate. Un vălătuc gri, la altitudine joasă. Ce se întâmpla dacă se rupea cu totul?

Cum îndrăznea? De cealaltă parte se lăsase liniştea. Nu fusese în stare. O va trimite cu poşta expres. Văzduhul lumina fereastra. „Nu“, am zis, „citeşte-mi-o te rog, pentru numele Cerului.“ Foşnetul sec al telefonului mişcat. Tavanul s-a lăsat în jos cu repeziciune. Scrisoarea era deschisă acum, putea s-o despăturească? Un zvâcnet de sânge în tâmplă. O tentativă de nonşalanţă. „E rupt plicul?“ „Nu“, mi-a spus, „l-am deschis doar, nu e rupt.“ O mochetă gri pe podea. Hainele copiilor, atârnate în dulap. Un arbore lângă fereastra lui, cu ramura atingând pervazul. A despăturit hârtia. Cafeneaua cea mică din Dublin unde micul fulg de hârtie căzuse din plastic. Două pagini, a zis. Pe coală cu antetul hotelului Cochrane. Hârtie albastră, cu ornament auriu în susul foii. Scrisul se decolorase, însă putea fi descifrat. Cerneală. A comutat de pe speaker telefonul. Ramura, poate, a atins iarăşi geamul. „E datată“, a zis el. Exact ce aşteptasem. *Iunie 1919. Emily Ehrlich. Trimit această scrisoare cu nădejdea că va ajunge în mâinile Domniilor Voastre. Mama mea, Lily Duggan, şi-a amintit mereu de bunătatea pe care i-a arătat-o domnişoara Isabel Jennings.* Muchia tăioasă a accentului său african. A citit mai departe, fără grabă. Hârtie albastră. Urmele pieliţelor de pe unghii. *E foarte cu putinţă ca rândurile acestea să se piardă pe mare, dar dacă ajung, le veţi primi, posibil, de la cei doi bărbaţi care au izbutit să facă din avion altceva decât o unealtă a războiului.* Înnămoliţi în Clifden. Prinşi printre rădăcini. Scufundaţi în verdele rogozului. Duseseră scrisoarea peste Marea Irlandei. Arareori ştim ce răsunet ne vor avea acţiunile, însă poveştile noastre, cu siguranţă, vor dura mai mult decât noi. Şuierul sirenelor la docuri. Vuietul traficului, dincolo de geamul lui. Turnul de piatră de pe faleză. Acesta, prin urmare, e un simplu salut. Bluza lui Emily Ehrlich, pătată cu cerneală. Bătând în marginea călimării cu peniţa. Mama mea, Lottie, uitându-i-se peste umăr. Afară, pe fereastră, o formă în înaltul cerului. *Vi-l trimit împreună cu mulţumirile noastre din suflet.* Iarba îndoindu-se. Fiul meu intrând pe uşa din spate. Lumea nu se învârte fără momente de graţie. Ce contează cât de mărunte? Roua deasă îmbibată în manşetele pantalonilor lui. L-am rugat să mi-o mai citească o dată. „Stai o clipă“, a zis Manyaki. Am auzit foşnetul uscat al hârtiei. Suficient de scurt cât să mi se întipărească în memorie.

Am scos la licitaţie cabana la începutul verii lui 2011. Mobila a fost luată pe sus, tablourile, date jos. Maşinile de tuns iarba făceau aerul să

vibreze. Dârele verzi se întindeau până la mal. Cadrele geamurilor şi uşilor au fost vopsite. Prin casă începea să circule aer proaspăt. Balamalele uşii olandeze au fost unse. Plita a fost frecată bine. Pernuţele din salonul însorit au fost cârpite şi hărţile maritime şterse de praf.

Trecutul se ridica în picioare, se dezmorţea. Mi-am aşezat lucrurile în cutii de carton şi le-am pus în spate, în magazie. Un dulap plin cu rochii de epocă. Rachete de tenis şi prese din lemn. Beţe de undiţă şi mulinete. Cutii vechi de cartuşe. Lucruri fără folos.

Jack Craddogh şi soţia lui, Paula, au venit cu maşina de la Belfast ca să mă ajute cu bagajele. Cred că femeia voia să arunce o privire asupra ultimelor mele posesiuni. Am ridicat o pereche de pantaloni de călărie, întrebându-mă cum de-mi veniseră vreodată. Jack a împăturit ce mai rămăsese din hainele bărbatului meu şi le-a pus în cutii. Îi interesau ultimele picturi ale mamei. Folosise, spre final, uleiurile ca pe acuarele, dând lucrărilor o intensitate crudă, întinzând pe pânză curenţi radianţi de culoare. Avea şi un fel al ei în care distorsiona sau alungea siluetele: un soi de foame.

Jack şi Paula mi-au oferit o sumă oarecare pentru schiţe. Îi interesau, de fapt, ramele. Nu-mi trebuiau banii. Nu mai era nevoie de ei. Banca îmi prelungise descoperirea de cont. Le-am pus deoparte pe cele care-mi plăceau, le-am dat lor restul. Le-au încărcat în portbagaj: păsări în zbor.

Simon, bancherul, se învârtea peste tot cu o mutră posacă, măcinat de vinovăţie. Umbla din cameră în cameră, calculând un preţ care avea în cele din urmă să fie al său. O stranie figură din specia agenţilor imobiliari îl însoţea, dată cu ruj pe buze şi cu fustă strâmtă. Avea accent sudic. I-am spus că, dacă mai foloseşte o dată în prezenţa mea expresia „moştenire de familie“, îi smulg ficatul cu dinţii. Biata de ea a început să tremure pe tocurile cui. Nu îşi făcea, a bâiguit, decât meseria. Prea bine, am zis. I-am arătat unde e ceainicul. A început să bântuie prin cabană, evitându-mă.

Ori de câte ori apărea un cumpărător, lăsa impresia că nu vrea nicicum să cumpere, ci să răsucească în rană cuţitul. Începusem să ies la plimbări, cu Georgie, împrejurul insulei. Se ţinea aproape de călcâie de parcă şi ea, nu peste mult, avea să fie nevoită să-şi amintească. O insulă cu marginile ei. Nu atât amintirile mă legau de locul ăsta, ci felul în care ar fi putut ajunge să arate peste ani. Copacii se încăpăţânau să se opună vântului, cu ramurile răsucite spre uscat.

M-am aşezat pe stânci, la mal. Georgie s-a făcut ghem la picioare. Nu eram tocmai nevinovată de toate acestea. Aş fi putut, oho, să fac multe cândva. De când mi-a fost omorât fiul – am învăţat, în sfârşit, cum să zic asta – am îngăduit lucrurilor să se dizolve. Mi-am făcut-o cu mâna mea. Nechibzuită. Apatică. Temătoare.

Vizitatorii voiau să stea de vorbă cu mine, să-şi investigheze propriile dorinţe, însă duhneau a ipocrizie, iar eu nu mă puteam decide să fiu altceva decât o arţăgoasă bătrână. Mi-am croit cu bastonul de porumbar drum prin iarba lungă şi, cu paşi târşiţi, m-am îndepărtat. După ce au plecat, m-am întors înăuntru şi am terminat cu ce-mi mai rămăsese de strâns.

*

Am auzit, cu trei zile înainte de licitaţie, un ciocănit în geam. Georgie s-a ridicat şi a ţopăit vioaie spre intrare.

Am deschis şovăielnică uşa olandeză. Aiobheann a împins spre mine o sticlă de coniac franţuzesc fin. David Manyaki era în maşină, cu faţa ascunsă vederii, cu parbrizul umbrit de unghiul în care cădea lumina. Mai că uitasem. Promisese că va înapoia, intactă, scrisoarea. Se întindea acum spre bancheta din spate, desfăcând centurile de siguranţă ale copiilor.

— Am vrea să-i scoatem un pic la aer, dacă nu te deranjează, a zis Aiobheann, deşi copiii începuseră deja să zburde pe-afară. Am încercat să te sunăm. Sper că n-am picat prost. David are mâine o conferinţă la Belfast.

— E cam harababură pe-aici, mă tem.

Am pornit spre casa pustie. Aiobheann purta o rochie lungă de vară, Manyaki îmbrăcase unul dintre dashiki-urile lui în culori vii. Păşeau agale, cântărind din ochi pustiirea. Erau dovezi pretutindeni. Pe pereţi rămăseseră urme în locurile unde se aflaseră tablourile. În ipsos se vedeau găuri de cuie. Dâre de la mobilier pe duşumea. Vântul sufla în jos pe horn, împrăştiind cenuşa.

Au străbătut sufrageria, au trecut de vatră, au ajuns dincolo de bucătărie. Erau îndeajuns de atenţi cu tăcerea lor. Manyaki a pus scrisoarea pe masă. Am desfăcut plicul şi am cercetat scrisul de mână. Era cam colţuros. Ce mistere pierdem când pricepem lucruri, dar poate că există mister şi în cele care sar în ochi. Nimic în afara unui simple note.

Am pus iarăşi în plic scrisoarea şi i-am mulţumit. Era doar a mea, aveam s-o păstrez de-acum: gata cu universitatea, filatelistul, gata cu ţinutul la dosar.

Ne-am aşezat în salonul însorit, de unde îi vedeam pe băieţi alergând prin grădină. Am făcut ceva de mâncare, supă de roşii la cutie şi turtă.

Două jet skiuri s-au auzit bâzâind pe apă ca nişte insecte înfuriate. Manyaki mi-a uluit mintea ostenită când s-a ridicat politicos, s-a dus pe mal şi, intrând în apa mică, alături de băieţi, a gonit jet skiurile cu chiote şi fluturări din braţe.

Dredurile scurte îi săltau pe mandibulă. A pornit cu băieţii de-a lungul ţărmului, a dispărut din vedere, a revenit în grădină cu trei stridii. Le-a dezlipit din carapace cu o şurubelniţă şi le-a pus în frigider, într-o tăviţă cu apă de mare. O oră mai târziu – timp în care a trebuit să se ducă în sat, să cumpere, a zis, lapte pentru băieţi – le-a gătit la tigaie. Vin alb, usturoi mărunţit şi rozmarin.

I-am rugat să rămână peste noapte. Manyaki şi fiii au târât afară din hambar bătrâna saltea. Când a atins pământul s-au ridicat norişori de praf. Am înfoiat pernele şi-am pus cearşafuri proaspete pe paturi. Mi s-au umplut, cum era de aşteptat, ochii de lacrimi. Aiobheann mi-a turnat un deget de brandy în pahar, m-a ajutat să nu cad pradă melancoliei.

Îndată după cină, cel mai mare dintre fiii lui Manyaki, Oisin, a bătut din picioruş declarând că vrea să hrănească pescăruşii. Îi rămăsese jumătate dintr-un codru de pâine. M-a luat de mână şi, împreună cu fratele mai mic, Conor, am împrăştiat firimituri pe întinderea pajiştii. La puţină vreme după apus am văzut pe fereastră o turmă de ciute cu coadă roşie săltând din copite peste pietriş. Oisin şi Conor au stat cu palmele lipite de geam, privindu-le cu nesaţ. N-am avut inimă să le spun că vietăţile acelea gingaşe o să-mi facă vraişte prin ce mai aveam în grădină şi l-am ţinut pe Conor la fereastră până ce-a adormit, toţi cei cinci ani ai lui în braţele mele, după care am ieşit să alung ciutele.

Am rămas în curte, în aproape-beznă, cu urechea ciulită. Cerul era scena lungă a unui teatru de umbre. Copacii mai apropiaţi păreau albaştri. S-a ivit şi luna, subţire şi fragilă, deasupra lagunei. Apa se bătea de ţărm. Întunericul a căzut, deplin.

Am intrat. Aiobheann îi schimba pe băieţi în pijamale. Copiii au mai

făcut puţină zarvă, apoi s-au potolit. S-a aşezat la căpătâiul patului improvizat şi le-a citit o poveste de pe telefonul mobil.

A fost odată ca niciodată, începea basmul. Am stat în uşă, ascultând. Nu e poveste pe lume care să nu se adreseze, în parte măcar, trecutului.

Am aprins lămpile cu ulei, mi-am lăsat în pace musafirii şi am pornit cu Georgie spre lagună. Am intrat să înot. Apa era necruţător de rece. O simţeam în oase. M-am uitat spre casă. Tomas s-a ridicat, şi silueta lui înaltă a străbătut pajiştea.

M-am întors, am şters-o pe Georgie cu prosopul, la uşă. Manyaki şi soţia lui erau în salonul însorit, conturaţi de lumina becului. Un licăr pe ochelarii lui cu ramă subţire. Am surprins un crâmpei de conversaţie: conferinţa, băieţii, licitaţia ce urma. Stăteau aplecaţi unul spre altul peste tăblia mesei, având între ei o foaie cu numere. Reflexiile lor în sticla geamului. Apa, în spate, întinzându-se distantă şi neagră. Am rămas în prag vreme lungă, foarte lungă, neştiind ce să fac ori să spun. Nu mă interesa mila lor. Şi nici n-aş fi rămas acolo cu ei.

M-am aşezat într-un târziu alături de Aiobheann şi David, în tăcerea blândă. Trebuie să admirăm lumea pentru că nu se sfârşeşte odată cu noi.

Mulţumiri

În istorie nu există anonimitate reală. Şi cu atât mai puţin, vă spun sincer, când istoriseşti. Multe mâini au călăuzit această carte, ar fi deci greşit să afirm că am scris-o eu singur. Accept, fireşte, neajunsurile şi erorile ca aparţinându-mi cu totul, însă aş fi cu siguranţă necinstit dacă nu i-aş menţiona pe cei care m-au ajutat pe întregul parcurs. Mai întâi, întotdeauna şi necontenit, le sunt recunoscător lui Allison, Isabellei, lui John Michael şi lui Christian. Sunt apoi colegii şi studenţii mei de la Hunter College: Jennifer Raab, Peter Carey, Tom Sleigh şi îndeosebi Gabriel Packard. Sincere mulţumiri lui David Blight, John Waters, Patricia Ferrerio, Marc Conner, Brendan Barrington, Colm O'Grada, Fionnghuala Sweeney, Richard Bradbury şi Donal O'Kelly pentru ajutorul la secţiunea despre Douglass. Specialiştii în Douglass ar trebui să ştie că am combinat, amestecat şi uneori am inventat citate pentru a crea textura adevărului. Pentru secţiunea Alcock/Brown le rămân enorm de îndatorat lui Scott Olsen, William Langewiesche, Cullen Murphy, Brendan Lynch şi Andrew Nahum, de la Science Museum din Londra – au avut imensa bunăvoinţă de a-mi îngădui să-mi imaginez calea către lumea lor. Pe lângă asta, trebuie să le mulţumesc lui Liz Kennedy, Tim O'Connor, Mitchell Reiss, Declan Kelly, Maurice Hayes, Tony Blair şi multor altora (în special lui Seamus şi Mairead Brolly) care au încercat să mă ajute în înţelegerea procesului de pace. Cei din Aspen şi de la Aspen Writers' Foundation mi-au fost de un uriaş ajutor de la început până la sfârşit: mulţumiri speciale Lisei Consiglio, pentru tot. Echipajului Transatlanticului – Loretta Brennan Glucksman, Gabriel Byrne, Niall Burgess şi Eugene Downes – îi ofer nestinsa mea recunoştinţă. De-a lungul ultimilor doi ani am avut, pe vreme rea, un acoperiş deasupra capului – mulţumiri din suflet lui Mary Lee Jackson, Fleur Jackson, Kyron Bourke şi Claira Jackson pentru casa de pe Strangford Lough; toate mulţumirile de pe lume lui Wendy Aresty pentru adăpostul oferit în Aspen; îi mulţumesc lui Bruce Berger pentru că m-a lăsat să stau în cea mai frumoasă cabană din vest; lui Isa Cato şi lui Daniel Shaw pentru pacea din Woody Creek; apoi, fireşte, lui Rosemarie şi lui Roger Hawke pentru sprijin şi pentru camera de la etaj. Pentru călăuzire editorială şi acuitate, sincere mulţumiri lui Jennifer Hershey şi Alexandrei Pringle. O

plecăciune până în pământ lui Martin Quinn. Le mulţumesc şi lui Caroline Ast, lui Thomas Uberhoff şi lui Carolyn Kormann. Mulţumirile mele merg şi spre Sarah Chalfant, Andrew Wylie şi întreaga Wylie Agency. Toată aprecierea mea lui John Berger, Michael Ondaatje, Jim Harrison şi Wendell Berry pentru necontenita inspiraţie oferită. Mai sunt mulţi alţii care m-au ajutat pe tot acest parcurs, cu lectură şi poveţe – John şi Anna Custatis, Joe Lennon, Dr. Jim Marion, Terry Cooper, Chandran Madhu, Maurice Byrne, Sharif Abdunnur, Bob Mooney, Dan Barry, Bill Cheng, Tom Kelly, Danny McDonald, Mike Jewell, Tim şi Kathy Kipp, Kaitlyn Greenidge, Sean, Sally şi restul familiei mele din Irlanda, în special fratele meu Ronan McCann, care se ocupă de site-ul meu şi fără de care aş fi cu totul pierdut. Nu sunt toţi înşiruiţi aici: sper că nu am lăsat prea mulţi pe dinafară. Le voi mulţumi şi mai departe în gând, noi toţi, împreună, înălţându-ne.

Newfoundland, 1919. Doi aviatori, Jack Alcock și Arthur Brown, decolează spre Irlanda în încercarea de a realiza primul zbor transatlantic fără escală, cu speranța că demersul lor, într-un bombardier modificat, va contribui la vindecarea rănilor Marelui Război.

Dublin, 1845–1846. Aflat într-un turneu internațional de promovare a autobiografiei sale subversive, Frederick Douglass constată că irlandezii sunt favorabili cauzei aboliționiste – deși foametea face ravagii în mediul rural, iar săracii îndură niște greutăți uimitoare chiar și pentru un sclav american.

New York, 1998. Lăsându-și acasă soția tânără și copilul abia născut, senatorul George Mitchell pleacă la Belfast, unde îi revine lui, fiul unui irlandez american și al unei libaneze, sarcina de a superviza negocierile de pace pentru Irlanda de Nord, celebre pentru înverșunarea și volatilitatea lor, spre un deznodământ incert.

Legătura dintre aceste trei traversări emblematice este făcută de câteva femei remarcabile ale căror istorii de viață sunt prinse în vârtejul istoriei. Fiecare învață că până și cele mai neînsemnate clipe de grație au felul lor propriu de a se propaga prin timp, spațiu și memorie.

Cu acest roman ambițios, care se întinde de la un continent la altul, sare peste secole și reunește o distribuție de personaje perfect conturate, atât reale, cât și imaginare, Colum McCann demonstrează încă o dată de ce este unul dintre cei mai apreciați autori ai generației sale.

„Una dintre cele mai mari plăceri pe care le oferă *Transatlantic* este că face istoria să pară provizorie, intimă și extrem de reală... McCann nu obosește să ne împărtășească descoperirea sa extraordinară în legătură cu miracolele: că sunt inseparabile de viața de zi cu zi."

The Boston Globe

„O nouă tapiserie a vieții, de o anvergură impresionantă, cu o alcătuire superbă... Să-l citești pe McCann este o bucurie rară."

The Seattle Times

eBook disponibil

Tradiție din 1989

www.litera.ro

ISBN 978-606-33-7537-8

